

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLÂM EDEBİYATI BİLİM DALI**

**KAŞIKÇI ALİ RIZA EFENDİ VE İLTİCÂ-NÂME-İ
RİZÂİYYE'Sİ**

**RALE ZEHRA CENGİZ
168110041009**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DR. ÖĞR. ÜYESİ MURAT AK**

KONYA-2019

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Rale Zehra CENGİZ		
	Numarası	168110041009		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslâm Tarihi ve Sanatları / Türk İslâm Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	KAŞIKÇI ALİ RIZA EFENDİ VE İLTİCÂ-NÂME-i RIZÂİYYE'Sİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı: Rale Zehra CENGİZ

İmzası

Rale Zehra

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Rale Zehra CENGİZ
	Numarası	168110041009
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslâm Tarihi ve Sanatları / Türk İslâm Edebiyatı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Murat AK
	Tezin Adı	KAŞIKÇI ALİ RIZA EFENDİ VE İLTİCÂ-NÂME-İ RIZÂİYYE'Sİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan KAŞIKÇI ALİ RIZA EFENDİ VE İLTİCÂ-NÂME-İ RIZÂİYYE'Sİ başlıklı bu çalışma 26/04/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Dr. Öğr. Üyesi	Murat AK	
2	Prof. Dr.	Hikmet ATİK	
3	Dr. Öğretim Üyesi	Yusuf Sami SAMANCI	

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Rale Zehra CENGİZ		
	Numarası	168110041009		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslâm Tarihi ve Sanatları / Türk İslâm Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Murat AK		
Tezin Adı	KAŞIKÇI ALİ RIZA EFENDİ VE İLTİCÂ-NÂME-İ RIZÂİYYE'Sİ			

Kaşıkcı Ali Rıza Efendi, 1883 yılında Konya/Alata'da doğmuştur. Medrese eğitimi Konya'da almıştır. Mesleği kaşıkcılıktır. 40 yaşında Nakşibendî tarikatine intisap etmiştir. Nakşibedî-Hâlidî kolunda Esad Erbilî'nin Konya halifesi olmuştur. Menemen Olayı sebebiyle yargılanmış ve birkaç ay hapiste kalmıştır. Daha sonra Medine'ye hicret etmiştir. 1969 yılında Medine'de vefat eden Kaşıkcı Ali Rıza Efendi'nin kabri, Cennetü'l Bakî'dedir.

Kaşıkcı Ali Rıza Efendi'nin altı eseri vardır. Bunlardan birisi de İlticâ-nâme-i Rızâiyye'dir. Bu çalışma ile amacımız, Kaşıkcı Ali Rıza Efendi'yi ve yakın dönem eserlerinden biri olan İlticâ-nâme-i Rızâiyye'yi tanıtmaktır. İlticâ-nâme-i Rızâiyye'de şiirler sade bir dil ve nasihat ağırlıklı bir üslûp ile kaleme alınmıştır.

İlticâ-nâme-i Rızâiyye'nin nüshası, Ankara Milli Kütüphane ve Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde mevcuttur.

ANAHTAR KELİMELELER: Kaşıkcı Ali Rıza Efendi, peygamber, Medine, ilticâ, nasihat, şiir.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Rale Zehra CENGİZ		
	Student Number	168110041009		
	Department	Islamic History and Arts/ Turkish Islamic Literature		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Assistant Professor Murat AK		
Title of the Thesis/Dissertation	KAŞIKCI ALI RIZA EFENDI AND ILTICÂ-NÂME-I RIZAIYYE (Examination – Text)			

Kasıkçı Ali Rıza Efendi was born in Konya/Alata in 1883. He studied in the madrasah in Konya. His was a spoonbill. At the age of 40, he entered the Naqshbandi Religious Order. He became Esad Erbilî's caliph of Konya. He was judged because of Menemen Event and he got prisoned for a few months. Then he migrated to Medina. He died in 1969 in Medina. He was buried in Cennetü'l-Bakî.

Kasıkçı Ali Rıza Efendi has six works. One of them is Ilticâ-nâme-i Rızâiyye. In this study our aim is to introduce Kasıkçı Ali Rıza Efendi and Ilticâ-nâme-i Rızâiyye which is a work from recent era works. Poems in Ilticâ-nâme-i Rızâiyye was written using a simple language and in a exhorter way.

A copy of Ilticâ-nâme-i Rızâiyye is available in Ankara National Library and the Konya Yusuf Ağa Library.

KEYWORDS: Kasıkçı Ali Rıza Efendi, prophet, Medina, ilticâ, advice, poetry.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
KISALTMALAR	III

GİRİŞ

XX. YÜZYIL'IN SİYÂSÎ VE EDEBÎ DURUMU	1
--	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KAŞIKÇI ALİ RIZA EFENDİ'NİN HAYATI, EDEBÎ ve TASAVVUFÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ

1. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin Hayatı	5
1.1. Doğumu	5
1.2. Ailesi	5
1.3. Eğitimi	6
1.4. Mesleği.....	14
1.5. Medine'ye Hicreti ve Hicret Sürecinde Yaşadıkları	15
1.6. Medine'deki Dostlarından Ali Ulvi Kurucu'nun Gözünden Kaşıkçı Ali Rıza Efendi.....	18
1.7. Vefatı.....	20
2. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin Edebî ve Tasavvufî Kişiliği.....	20
2.1. Edebî Kişiliği.....	20
2.2. Tasavvufî Kişiliği.....	22
3. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin Eserleri.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

İLTİCÂ-NÂME-İ RIZÂİYYE ADLI ESERİN İNCELENMESİ

1. Eserin Yazılış Sebebi, Yazıldığı Yer ve Zaman.....	34
2. Eserin Şekil ve Tür Özellikleri	35
2.1. Eserde Yer Alan Nazım Şekilleri ve Türleri	35
2.1.1. Nazım Şekilleri.....	35
2.1.2. Nazım Türleri	36
2.2. Vezin Özellikleri	41
2.3. Kafiye ve Redif Özellikleri.....	43
2.3.1. Kafiye.....	43
2.3.1.1. Yarım Kafiye.....	43
2.3.1.2. Tam Kafiye.....	43
2.3.1.3. Zengin Kafiye.....	44

2.3.1.4. Cinash Kafiye.....	44
2.3.1.5. Tunç Kafiye.....	44
2.3.2. Redif.....	45
3. Eserde Yer Alan Atasözleri ve Deyimler.....	46
4. Dil ve Üslûp Özellikleri	48
5. Eserin Muhtevâsı.....	48
5. 1. Dînî Muhtevâ	48
5.1.1. Allah.....	48
5.1.2. Melekler	49
5.1.3. Kitaplar	51
5.1.4. Peygamberler	52
5.1.5. Sahabeler	55
5.1.6. Âyet ve Hadis İktibasları	56
5.1.7. İbadetle İlgili Muhteva.....	58
5.1.8. Ahiretle İlgili Mefhumlar	60
5.2. Tasavvufî Muhtevâ.....	64
5.2.1. Aşk	65
5.2.2. Mâsivâ.....	66
5.2.3. Arş.....	66
5.2.4. Dil.....	67
5.2.5. Tarîk	67
5.2.6. Pîr.....	68
5.2.7. Derviş.....	68
5.2.8. İhvân	69
5.2.9. Dergâh	69
5.2.10. Şarap.....	70
5.2.11. Eserde Adı Geçen Meşhur Sûfiler	70
5.2.11.1. Hallâc-ı Mansur (858-922).....	70
5.2.11.2. Mevlânâ Celâleddîn Rûmî (1207-1273)	71
5.2.11.3. İbn-i Edhem (718-782)	71
5.3. İnananlara Nasihat.....	72
5.4. Zamaneden Şikâyet	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İLTİCÂ-NÂME-İ RIZÂİYYE (METİN)

1. Metnin Kuruluşuna Dair Açıklamalar	77
2. Transkripsiyon Sistemi.....	79
3. İlticâ-nâme-i Rızâiyye'nin Metni.....	80
SONUÇ.....	290
KAYNAKÇA	292

ÖN SÖZ

Münâcât'ın kelime anlamı, birinin kulağına bir şey söylemek, fısıldamak, yalvarmaktır. Edebî bir tür olarak ise şairlerin Allah'ın çeşitli isimleriyle ona yakarmak, dua etmek, ondan af ve şefâat istemek amacıyla kaleme aldıkları manzum veya mensur eserlere verilen isimdir. Dîvân edebiyatının vazgeçilmez türlerinden biridir. Bu çalışmanın konusu, Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin, gazel, kıta, murabba, muhammes, mesnevi gibi nazım şekilleri ile çoğunluğunu münâcât türünde telif ettiği *İlticâ-nâme-i Rızâiyye* 'dir. Eser üzerinde bugüne değin bir çalışma yapılmamış olması bizi *İlticâ-nâme-i Rızâiyye*'ye çalışmaya yönlendirmiştir.

Çalışmamız, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Girişte müellifin yaşadığı dönemin siyâsî, sosyal ve edebî özellikleri hakkında genel bilgiler yer alır.

Birinci bölümde XIX. yüzyıl sonları ve XX. yüzyıl başlarında yaşamış olan Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin hayatı, edebî ve tasavvufî kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Nakşibendiyye'nin Hâlidî kolunun pîri olan Esad Erbilî'nin Konya halifesidir. Medine'ye hicreti ve yaşadığı dönemin zor şartları sebebiyle hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Var olan bilgiler ise eserleri ve eserleri üzerine kaleme alınmış çalışmalardan elde edilmiştir. Rahmet Damlaları adlı eserinden edindiğimiz bilgiye göre Medine'ye hicretinden önce Konya Ahmet Dede Mahallesi'nde imamlık yapmıştır. Bu bilgi ışığında valilik ve Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan yaptığımız araştırmalarda imamlık dosyasına ulaşamamıştır.

İkinci bölümde *İlticâ-nâme-i Rızâiyye*'nin yazılış sebebi, yazıldığı yer ve zaman, dil ve ifade özellikleri, nazım şekilleri, beyit sayıları, âyet ve hadis iktibasları hakkında bilgiler verilmiştir. Eserin şekil ve tür özellikleri, muhtevâsı, metinden seçilen örneklerle anlatılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde eserdeki manzumeler, bilgisayar ortamına transkripsiyonlu olarak aktarılmış ve numaralandırılmıştır. Şiirlerin bulduğumuz vezinleri baş kısımlarına eklenilerek bilimsel bir metin ortaya çıkarılmıştır.

Çalışma genel bir değerlendirmenin yapıldığı sonuç kısmı ve yararlanılan kaynakların yer aldığı kaynakça ile nihayet bulur.

Çalışmada hataları en aza indirmeye çalıştık. Bununla birlikte gözden kaçan hataların ve eksikliklerin yapıcı tenkitlerle düzeltileceğini ümit ediyoruz.

Çalışma sürecinde bilgilerine başvurduğumuz Prof. Dr. Ahmet Yılmaz'a, Prof. Dr. Hikmet Atik'e, tez konusunu belirleme başta olmak üzere çalışmaya yön veren ve her safhasında mesaisini harcayan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Murat Ak'a, yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Ali Çoban, Arş. Gör. Ayşe Parlakkılıç Mucan ve Hacı Ali Demirlek'e en içten teşekkürlerimi arz ediyorum.

Rale Zehra Cengiz

Konya 2019

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geen eser

bk. : Bakınız

bs. : Baskı

b.y. : Basım yeri yok

c. : Cilt

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

Ed. : Editör

H. : Hicrî

Haz. : Hazırlayanlar

Hz. : Hazreti

M : Milâdî

S. : Sayı

s. : sayfa

ss. : sayfa sayıları

s.a.v. : Sallallahu Aleyhi ve Sellem

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

Trc. : Tercüme eden

vb. : Ve benzeri

Yay. : Yayınları

GİRİŞ

XX. YÜZYIL 'IN SİYÂSÎ VE EDEBÎ DURUMU

Kendine özgü bir sanat anlayışı, sınırlı bir duygu ve şiir dünyası, sanatlı bir dili, İslâm dînine ve tasavvufa dayalı bir düşünce örgüsü bulunan, şekilci, kuralcı ve idealist Türk edebiyatına “dîvân edebiyatı” denilmektedir.¹

Verilen eserler ile birlikte dîvân edebiyatı dönemi, Türk edebiyatının zirvesi konumundadır. Dîvân şiiri XIV. yüzyıldaki başlangıcından, XX. yüzyıldaki örneklerine kadar yüzlerce şair yetiştirmiştir. Dîvân şairlerinin büyük bir kısmı, çoğunlukla devlet kademelerinde çalışmış, yüksek memurluklarda görev almış, halkın benimsediği kimseler olmuşlardır.

Çalışmamızın konusu olan Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, 1883-1969 yılları arasında, Osmanlı Devleti'nin en sıkıntılı dönemini ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarını kapsayan bir devirde yaşamıştır. Bu devir, Batı'nın üstünlüğünün kabul edildiği, dengelerin değiştiği, imparatorluğun ıslahatlar yaparak toparlanmaya çalıştığı, varoluş mücadelesi verdiği ve yeni bir devletin doğum sancılarının olduğu bir devirdir.

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in padişahlığının son yirmi altı yılına şahitlik etmiştir. Osmanlı Devleti'nin ekonomik, siyâsî ve sosyal hayatın en karışık, en zorlu döneminde otuz dördüncü Osmanlı padişahı olarak tahta çıkan II. Abdülhamid, politik zekası, problemleri çözme gayreti ile Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasını otuz üç sene ertelemiştir. XIX. ve XX. yüzyıllar Türk toplumu için aşılması zor bir süreç olmuştur. Bir imparatorluğun sonlanması, yeni bir devletin kurulması ve bu duruma uyum sağlanması hiç kolay olmamıştır.

Değişim ve yenileşme hareketleri sadece siyâsî, sosyal ve askerî alanda gerçekleşmemiştir. Her alanda olduğu kadar edebiyat alanında da yenilikler kendini göstermiştir. XVI. ve XVII. yüzyıllarda gerçek anlamda yükselişini sağlamış olan

¹ İskender Pala, *Dîvân Edebiyatı*, Kapı Yay., İstanbul, 2014, s. 5.

dîvân edebiyatı da XIX. yüzyılda oluşan bu zorlu süreçten ve yeniliklerden payına düşeni almıştır. Yüzyıllar süren dîvân edebiyatı, kaynağını çoğunlukla dînî – tasavvufî konulardan almış, son dönemlerinde de mükemmelliğe ulaşmıştır. XIX. yüzyılın ikinci yarısında şöhretini yavaş yavaş kaybetmeye başlamış fakat yine de varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Enderunlu Vâsıf, Keçeci-zâde İzzet Molla, Akif Paşa, Şeyhü'l-İslâm Arif Hikmet Bey, Leskofçalı Galib, Şeref Hanım, Leyla Hanım, Yenişehirli Avnî, Osman Nevres, Adile Sultan, Kâzım Paşa, Hersekli Arif Hikmet Bey, Ahmed Sûzî, Müştak Baba ve Turâbî bu yüzyılda dîvân edebiyatının son temsilcilerinden olmuşlardır.

Asrın ikinci yarısında yetişen Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal, Abdülhak Hamid gibi yeni edebiyat dönemi temsilcileri, dîvân edebiyatının dilinin ağır olmasını öne sürerek ve kısmen dîvân edebiyatına da bağlı kalarak sâde bir üslûp oluşturmuşlardır. Roman, tiyatro, fıkra, makale, eleştiri, sohbet, anı, gezi, tercüme gibi türlerde eserler vermişlerdir. Bu durumun yanısıra dîvân edebiyatının temsilcileri ise batı tarzı edebiyata karşı tavır almışlardır. Devletin neredeyse iki asır sürdürdüğü ıslahat ve yenilik çalışmaları istikrarı sağlayamamış ve eski-yeni tartışmalarına yol açmıştır. Yeninin varlığını koruması, kök salması için eskiyi unutturma çabası da toplumu her açıdan etkilemiştir. Tanzimat, Servet-i Fünûn, Edebiyat-ı Cedîde gibi adlarla devam eden edebî hayat, İslâmcılık, Batıcılık, Milliyetçilik ve Osmanlıcılık gibi modern fikrî akımlarla yeni ve farklı bir mecraya kaymıştır. Bu çeşitlilik sanat ve edebiyat açısından zenginlik olarak görülse de birbirine zıt edebî ortamlar oluşmuştur. Sanat ve edebiyatta meydana gelen bu kutuplaşma, siyasette de var olan duruma paralel olarak gelişmiştir.

XX. yüzyıla gelindiğinde ise, zihnî parçalanmanın yanında, Balkan ve I. Dünya savaşlarıyla siyâsî, ekonomik ve sosyal yönden zarar görmüş, yıpranmış bir devlet profili vardır. Bu durum yukarıda da değindiğimiz gibi edebî hayatı da derinden etkilemiştir. Yaşanan bu zorluklar sebebiyle belirgin bir edebî tür olarak Milli Edebiyat akımı ortaya çıkmıştır. Milli Edebiyat sadece dilde sâdeleşme ve öz Türkçe kullanma çabası olmaktan öte kimileri tarafından yeniden varoluş edebiyatı olarak da değerlendirilmiştir. Bu dönemde Mehmet Akif Ersoy, Yahya Kemal

Beyatlı, Asaf Halet Çelebi gibi klasik döneme ve tarihi mirasa sıcak bakan, bu birikimden yararlanarak şiirler yazan şairler yetişmiştir.

Eski-yeni tartışması, genç Cumhuriyet'in edebiyat ve sanat hayatında da varlığını hissettirmiştir. Bu süreçte dîvân edebiyatının hayattan kopuk, yüksek zümrenin uğraştığı bir edebiyat olduğunu ileri sürenlerin yanısıra İbnülemin Mahmut Kemal İnal başta olmak üzere geleneğe bağlı kalarak şiir yazan ve eserler telif eden sanatkârlar da yetişmiştir. II. Dünya Savaşı, iki kutuplu yeni dünya düzenini beraberinde getirmiş, sanatın ve edebiyatın da gidişatını etkilemiştir. Emperyalizm, kültürel sömürgecilik ve özgürlük gibi kavramlar; yerliliği, öze dönüşü ve tarihî birikimden yararlanma fikrini de beslemiştir. Bu dönemde, başta Peyami Safa, Necip Fazıl Kısakürek, Kemal Tahir, Samiha Ayverdi ve Tarık Buğra gibi yazarların, tarihi mirası esas alan eserlerinin yanında Nurettin Topçu ve Cemil Meriç gibi mütefekkirlerin çalışmaları da dikkat çekmiştir.²

Türkiye Cumhuriyeti'nde olan bu yeniliklerin yanısıra bu değişime ayak uyduramayan, Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte oluşan süreçte, memleketlerinden ayrılma kararı alıp, Hicaz ve Şam gibi bölgelere hicret eden birçok İslâm âlimi olmuştur. Mustafa Sabri Efendi, Ali Ulvi Kurucu, Kaşıkçı Ali Rıza Efendi bu âlimlerden birkaçıdır.

Bu çalışmamızda Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin hayatı ve *İlticâ-nâme-i Rızâiyye* adlı eseri incelenmiştir. “Temme'l-kitâb” başlığı altında eserin Şam'da basıldığı not edilmiştir. İlgili dönemde Medine ve Arap Yarımadası'nda Vahhâbîlik akımının hakim olması, bu tarz tasavvufî eserlerin çok fazla rağbet görmemesi ve basımına izin verilmemesi dolayısıyla eserin Medine'de değil müellifin ilk hicret yeri de olan Şam'da basıldığı tahmin edilmektedir.

İlticâ-nâme-i Rızâiyye, toplamda 173 sayfadır. 126. sayfasında “dîvân kısmı burada tamamlandı” notu düşülmüştür. 126. sayfadan 154.sayfaya kadar on beş şiir daha bulunmaktadır. 154'ten sonrası ise Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin, eserin “bazı ehâdis-i şerîfe mealleri” başlığı altında mensur olarak ele aldığı kısmıdır. Prof. Dr. Ahmet Yılmaz ve tez danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Murat Ak ile yapılan müzakereler

² Bilal Kemikli, “Türk Edebiyatının Anadolu'daki Teşekkülü ve Gelişmesi”, *Türk İslam Edebiyatı El Kitabı*, Ed. Prof. Dr. Ali Yılmaz, Grafiker Yay., Ankara, 2014, ss. 112-115.

neticesinde bu çalışmanın kapsamı, eserin “dîvân kısmı burada tamamlandı” notuna kadardır. “Dîvân kısmı burada tamamlandı” notundan sonraki şiirler ise eserin tertibini bozmamak amacıyla çalışmamıza dahil edilmemiştir.

İlticâ-nâme-i Rızâiyye, XX. yüzyılda dîvân edebiyatı alanında verilen eserlerden biridir. O dönemin şartlarını ve çağın edebî üslûbunu bize aktarması dolayısıyla büyük önem arz etmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAŞIKÇI ALİ RIZA EFENDİ'NİN HAYATI, EDEBÎ ve TASAVVUFÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ

1. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin Hayatı

1.1. Doğumu

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Konya'nın Hadim Taşkent ilçesine bağlı Alata Köyü, Balcılar Mahallesi'nde H.1300 / M. 1883 senesinde doğmuştur.

Ali Rıza Efendi, *İmdâdü'l-Müslimîn fi Beyan-ı Akaidi'l-Mü'minîn* adlı eserinin girişinde kendisini; "Ali Rıza el-Hâdimî el-Alâtâî mevliden ve'l-Konevî menşeen ve'l-Medenî muhâciran ve mücâviran ve'l-Hanefî mezheben ve Ehl-i Sünnet ve'l-cemâa akîdeten" şeklinde tanıtmıştır.³

1.2. Ailesi

Babası Abdülkerim Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. Abdülkerim Efendi'nin kabri Konya Yediler Mezarlığı'ndadır.⁴

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, üç evlilik yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı çıkınca medrese eğitimini bırakmak zorunda kalan Ali Rıza Efendi, evlenip Konya'ya yerleşmiştir. İlk evliliğini Hadim'de Sıddıka Hanım ile yapmıştır; bu evlilikten Fadime Tepeler, Nesibe Hanım, İbrahim İlimler isimlerinde üç çocuğu olmuştur. İkinci evliliğini Konya'da Şehit Mevlüt Efendi'nin dul eşi olan Hatice Hanım ile yapmıştır; bu evlilikten de Abdullah Rıza, Naime Hanım, Mustafa Runyun isimlerinde üç çocuğu olmuştur. Üçüncü eşi olan Mukaddes Hanım ile Medine'de evlenmiştir ve Ahmet Rıza isimli bir oğlu olmuştur.⁵

³ Ali Çoban, "Yakın Dönem Bir Nakşî-Hâlidî Şeyhi Portresi: Kaşıkçı Ali Rıza Efendi (1883-1969)", *Bilimname*, S. 36, 2018, s. 617.

⁴ <http://rizakonevi.blogspot.com>, (Erişim 01.12.2018).

⁵ Serdar Ceylan, "Hattat Abdullah Rıza Efendi", *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, Ed. Hacı Ali Demirek, Taşkent Kaymakamlığı Yay., Konya, 2016, s. 144.

Oğullarından Mustafa Runyun, tahsilini tamamladıktan sonra Türkiye'ye dönerek vatanına hizmette bulunmuştur.⁶ Bu konu hakkında Ertuğrul Düzdağ'ın, "*Ali Ulvi Kurucu Hatıralar 1*" adıyla derlediği eserinde, Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin şu ifadelerine rastlamaktayız:

"Zeynelabidin Efendi'ye ne kadar dua etsem, ne kadar rahmet okusam onun hakkını ödeyemem. Zira ben Mustafa'yla Abdullah'ı çok küçük yaşta buraya getirdim. Bir günden bir güne hallerinden şikâyet etmediler. Konya'da bıraktığımız bağımıza, bahçemize, döküp saçıp bıraktığımız işimize, dükkanımıza imrenmediler, tehassür hali göstermediler çünkü Zeynelabidin Efendi'nin sohbetleri onları mücahid yapmıştı. Onlara, tahsillerini yapıp, mücahid olarak yetişip, memlekete dönerek hizmet etme aşkını, gayesini aşılamıştı. Çocuklara: Oğlum bizim yarıda bıraktığımız hizmeti siz tamamlayacaksınız, der; onları böyle okşardı..."⁷

1.3. Eğitimi

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, ilk eğitimini Konya'nın Hadim Taşkent ilçesine bağlı Alata'da Mustafa Efendi'den almıştır. Hâdimî Medresesi'nde iki yıl kadar Arapça ve İslâmî ilimler eğitimi almış; *Emsile, Bina, Maksud, Avamil, İzhar* kitaplarını okumuştur. Sonrasında yirmili yaşlarında Konya'ya gelerek Yalvaçlı Ömer Efendi'nin müderrisi olduğu İrfâniye Medresesi'nde öğrenimine devam etmiştir.⁸ O devrin büyük âlimlerinden biri olan Konya Müftüsü Yalvaçlı Ömer Vehbi Efendi'nin ders halkasına katılmıştır. Uzun yıllar Ömer Vehbi Efendi'yle tahsiline devam etmiştir. *Molla Cami, Akaid, Menar, Berika, Kadi Beydâvî Tefsiri, Şemal-i Şerif* kitaplarını okumuş ve okutacak seviyeye gelmiştir.⁹

"*Ali Ulvi Kurucu Hatıralar 1*" adlı eserde Kurucu, Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin, Medine-i Münevvere'de altmış yaşından sonra hâfız olduğunu, o derece

⁶ Detaylı bilgi için bk. Sedat Şensoy, "Runyun, Mustafa", *DİA*, İstanbul, c.35, s. 245- 246.

⁷ Ertuğrul Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu*, MED Yay., İstanbul, 2018, c. 1, s. 271.

⁸ Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, *Gülzâr-ı Medine*, Kader Yay., İstanbul, 1965, s. 281.

⁹ <http://rizakonevi.blogspot.com/p/hayat.html>, (Erişim 01.12.2018).

ki hatim ile terâvih kıldırarak kadar hıfzını ilerlettiğini söylemektedir.¹⁰ *İlticâ-nâme-i Rızâiyye*'de hafızlığına dair kaleme aldığı bir beyit ise şu şekildedir:

“Ya nasıl şükrüñi icrâ idebilsün bu **Rızâ**

Ellisinden soñra bir hâfız-ı Qur’ân itdiñ” (57.şiiir/7.beyit)

Gülzâr-ı Medine adlı eserinde, doğduğu yer, ilim aşkı, okuduğu kitaplar, dersler, hocası Yalvaçlı Ömer Vehbi Efendi, eğitimi ve hayatının dönüm noktaları ile ilgili terceme-i hal minvalinde bir şiir kaleme almıştır. İlgili olan kısımları şu şekildedir:

“Geldi Haq’dan qalbime etti tulu’

Eyledim tercüme-i hâle şurü’

Masqat-ı re’sim olupdur Alağa

Bana ‘ilmiñ hevesi oldu ‘atâ

Edeyim bir cüz’i takrîr-i merâm

Oquyup fehmeylesün hâşş u ‘avâm

Tâ şabâvetde sünûhâtıñı Haq

Luţfedip de verdi bu ‘ilme merâq

Doğdu bu qalbe ‘ilimiñ hevesi

Aradım ‘ilmiñ mağalli neresi

¹⁰ Düzdağ, a.g.e., c. 1, s. 272.

Alayım deyu   ilimdeñ behreyi

Başladım oğumağı Emsile'yi

Bana lutfetdi Cenāb-ı Ma' būd

Oğudum anda *Binā vü Mağşūd*

Soñra şol ma' den-i   ilm-i   ulemā

Hādīmī menba' -ı feyz-i uzma

  İlm-i naħv ire   *Avāmi' l İzhār*

Oğudum Hādīm' de tekrār tekrār

Geri anda oğudum iki sene

Hevālandım durmadım anda yine

Dedim ol merkez-i   ilmi bulayım

Kāmil üstāzı bulup ders alayım

Giydim ayağıma yolcu me[de]sim

Tā gelip  onya' da aldım nefesim

Buldum anda Yalvacî Ömer¹¹'i

Sahibü'l-fazl o vech-i kameri

Gördüm ol ehl-i fünûn merd-i ğayûr

İnce tedkîkâtla ders okudur

Bulmuşam anı ilimde deryâ

Şeker armut gibi olgun güyâ

Hağ rızâsı idi tedrîsi anın

Ol idi ' âlemi nâşş-ı zamânıñ

Diñledim dersini aldım nazara

Şığanup ben de oturdum kenara

---

¹¹ Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin şiirlerinde de bahsettiği hocalarından biri olan Ömer Vehbi Efendi, H.1286/M.1870 yılında Yalvaç'ta doğmuştur. Sıbyan Mektebi'nden sonra kelam, mantık, sarf, nahiv, belagat gibi âlet ilimleri ve Kur'an, hadis, fıkıh gibi ilimleri öğrenmiştir ve Konya müftüsü, Kadınhanlı Hacı Hüseyin Hoca'dan icazet-nâme almıştır. Türkçe, Arapça ve Farsça yazma ile yüzü aşkın gence bildiklerini öğreterek icazet-nâme vermiştir. Konya Bidâyet Mahkemesi üyeliği, istinâf mahkemesi üyeliği, Mecelle öğretmenliği, usûl-i Hukuk öğretmenliği, ahkâm-ı Muhammediyye, Arapça-Nahiv öğretmenliği ve Osmanlı Meclisinde milletvekilliği yapmıştır. 1922 yılında Konya müftüsü olmuştur ve 13 Mayıs 1927 tarihinde müftü iken vefat etmiştir. Daha fazla bilgi için bk. Mehmet Ali Uz, *Konya Âlimleri ve Velileri*, Meram Belediyesi Kültür Yay. Konya 2013, s.537.

Molla Cāmī' kiṭābıñ aldım ele

Girdim ol ḥalka-i tadrīse hele

Hem 'aḳīdeme ola deyu medār

Oḳudum anda '*Aḳā'id*'le *Menār*

Eyledi '*ilm-i Berīka*' berrāḳ

Etdi bu ḳalbiñ süveydāsıñu aḳ

Hele şol *Ḳāzī-i Beyzāvī* ile

Doldu ḳalbim *Ḳur'an* in feyzi ile

Etdi *Berīka kiṭābı* berrāḳ

Oḳuyuncaḳ ḳalbimi eyledi aḳ

Şol vaṭandaşım Veliyyü'd-dīn'den

Oḳudum nice kiṭābı andan

Mütefennīn idi ol merd-i zārīf

Oḳudum andan *Şemā'il-i Şerīf*

Eylemeḳde iken tekmīl-i nüşah

Devre yıl çıḳdı ciḥān doldu vesah

Öyle bir harbdir ki çıkdı el-amān

Āteş-i harb ile yandı ciḥān

Açdılar anda seferberliğe yol

Belirsüz oldu bütün sağ ile şol

Bizi Hāk şakladı furtunadan

Çekmedi zaḥmeti anda bu beden

...

Hāmd ü bī-gāye ulu sulṭāna

Neşr-i tevḥīdle koñuldum zindāna

Neşr-i tevḥīd etdim oldum leke-dār

Ne bu bed-ḥāl-i garīb eyle nazār

Oldum anlarıñ yanında leke-dār

Bu leke hoş baña maḥşerde yarar

Çünkü ihyā edeyim derken dīni

Atdılar Konya'da maḥbūsa beni

Baña bu Hākḳ'ın yolunda bu cezā

Umarım ki kırtarır yevm-i cezā

...

Ḥaḳ baña kıldı ‘aḫsıñ ibzāl

Eyledi şeh-r-i Resül’e isāl

Eyledim Ḥālîḳ’ıma ‘arz-ı niyāz

Meskenim eyle deyu ‘arz-ı Hicāz

Nezd-i Mevlā’da ḳabūl oldı dileḳ

Çıḳdım andañ vaḫanım terk iderek

Dār-ı hicretde beni kıldı kıyām

Yigirmi beş sene tuḫdurdu şıyām

Başımı aldım o yerden ḳaçarak

Belde-i Peyḡamber’e cān atarak

Dilerim Rabb-ı kesîrû’l-in‘ām

Vire bu yerde baña ḫüsn-i ḫitām

‘Ālemiñ mevrîd-i feyzi bu vaḫan

Dost Muḫammed Mustafā buñda yaḫan”¹²

¹² Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, *Gülzâr-ı Medine*, ss. 280-283.

1.3.1. Esad Erbilî Efendi

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin müreşidi, Nakşî-Hâlidî pîri, mânevî seyr-i sülûkünü tamamladığı Esad Erbilî Efendi'dir. Asıl adı Muhammed Esad olan zât, 1847 yılında Musul'un Erbil kasabasında doğmuştur. Birçok önemli görevlerde bulunmuştur. Tekkelerin kapatılmasından sonra evinde sürekli polis gözetiminde kalan Esad Erbilî Efendi, Menemen olayı ile ilgisi olduğu iddia edilerek oğlu Mehmed Ali Efendi ile birlikte Menemen'e götürülüp idam talebiyle yargılanmıştır. Hakkında verilen idam cezası, yaşlılığı sebebiyle müebbet hapse çevrilmiştir. Olaylara karşı üzüntüsü ve hastalığı sebebiyle Menemen'de askerî hastanede tedavi görürken 84 yaşında, 3-4 Mart 1931 gecesi vefat etmiştir.¹³

Eserleri: *Kenzü-l-İrfan*, *Mektûbât*, *Risale-i Esadiyye*, *Risale-i Tevhid*, *Fatiha-i Şerif Tercümesi*, *Fârisî ve Türkî Dîvân-ı Esad*'dır.¹⁴

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Esad Erbilî ile kırk yaşlarında bir İstanbul seferinde, onun İstanbul Erenköy'deki köşkünde tanışmış ve ona intisâp etmiştir. Onunla birlikte yargılanan müreşidlerinden birisi olan Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'yi, Esad Erbilî'nin hayatı, yaşadıkları derinden etkilemiştir. *İlticânâme-i Rızâiyye*'de kaleme aldığı şiirlerinden birisinde yaşadığı özlemi şu şekilde dile getirmiştir:

“Âh ne var bulsam da şimdi cânı kurbân eylesem

Es' ad-ı şems-i münîrim müreşid-i vâlâ gibi

Şağlığında şol Erenköy Kaşr-ı 'ârifân idi

Şoşbetinden zevk alırdım Cennet-i A' lā gibi” (139.şiir/3.-4.beyit)

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, ikinci beyitte kullanmış olduğu “Kasr-ı ârifân” ile hem yolun pîri Bahâeddin Nakşibend'in, Buhara'nın Kasr-ı ârifân köyünden olması na hem de Esad Erbilî'nin İstanbul Erenköy'deki köşkünün etrafında ariflerin olma-

¹³ Menemen Olayı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk.: Eyüp Öz, “Yasak Bir Hafızayla Yüzleşmek: Menemen Olayı İrtica mı Komplo mu?”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S. 5, İstanbul, 2015.

¹⁴ Hasan Kâmil Yılmaz, “Esad Erbilî”, *DİA*, İstanbul, 1995, c. 11, ss. 348-349.

sına atıfta bulunmuştur. Esad Erbilî hakkında bu şiiriyle beraber birkaç tane daha şiir kaleme almıştır. (bk.141.şiir)

Bir diğer örnek beyit ise şu şekildedir:

“Pîr-i ‘ aşka kul olup oldum anıñla ber-murād

Es‘ ad-ı pîr-i muğāndan baña himmetdir bu ‘ aşk” (51.şiir/6.beyit)

Rahmet Damlaları adlı eserinde ise pîri Esad Erbilî için bir mersiye kaleme almıştır.¹⁵

1.4. Mesleği

Ali Rıza Efendi'nin mesleği, kaşıkçılıktır. Bu mesleği, köylere uğrayan kaşık ustası, Seydişehir'de Seyyid Harun türbedârı Mudanyalı Hacı Abdullah Efendi'den öğrenmiştir. Konya'ya geldikten sonra da geçimini bu şekilde sağlamıştır.

Konya'da okurken, yaz tatillerinde maddî ihtiyaçlarını karşılamak üzere diğer öğrenciler gibi bir yaz cerre çıkmıştır. Köy köy dolaşıp imam-hatiplik yapmaktan zorlandığını dile getiren Ali Rıza Efendi, hayatının bu dönüm noktaları hakkında *Rahmet Damlaları* adlı eserinin giriş kısmında şunları söylemiştir:

“Zamanımızda talebe-i ulûm yaz tatillerinde civar kasaba ve köylere cerre çıkarlardı. Hem köylüye va‘z ve nasihatte bulunurlar, onların dînî bilgilerinin artmasına yardımcı olurlar hem de maddî ve manevî istifade ederlerdi. Ben o zaman henüz kaşık yapma sanatını öğrenmemiştim, bazı maddî sıkıntılarım oluyordu. Ben de talebe arkadaşlar gibi bir hayvan alarak civar köylere cerre çıktım. Öteden beri memleketimizde yetişen ulemânın hemen hemen ekserisi böyle yetişmişler ve birçok mahrumiyetler içerisinde tahsillerini tamamlayabilmişlerdir. İlk gün bir iki köy dolaştım fakat bu iş bana çok ağır geldi, hayli sıkıldım. Beni bundan kurtarması için Allah'a dua ettim. O geceyi, o köylerden birinde geçirmiştim. Rüyamda Hz. Peygamber Efendimiz(s.a.v)'i gördüm. “Bir seneye kadar sen bundan kurtulacaksın” buyurdular ve bana müjde verdiler, uyandım; sabah namazının vakti

¹⁵Şiir için bk. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, *Rahmet Damlaları*, Kader Yay., İstanbul, 1969, s. 284.

olmuş, kalbimde tarif edemeyeceğim bir sevinç vardı. Hem peygamberi rüyada görmenin şerefi hem de verdikleri müjdenin sevinci; fakat bu nasıl olacaktı ve bu kurtuluş nasıl tahakkuk edecekti; kestiremiyordum.

O yıl derslere yine başladık, yine yaz geldi, tatil oldu ve talebe dağıldı. Bu defa ben, daha önce yaptığım gibi bir tarafa cerre çıkmadım, doğru köyüme döndüm. Köyümüz ormanlık, ağacı bol, havası, suyu güzel bir köydü. O sene köyümüze tahta kaşık yapan bir usta geldi; kaşık yapıyor, köylülere satıyor ve para kazanıyordu. Bana, kaşık yapma sanatını öğretmesini kendisinden rica ettim, kabul etti. Kısa bir müddet sonra kaşık yapmasını öğrendim, ustamdan daha seri ve daha iyi kaşık yapar oldum. Dersler başlayıp da Konya'ya döndüğüm zaman kaşığı boyamasını da öğrendim. Bir taraftan tahsilime devam ediyor, bir taraftan da bu sanat vasıtasıyla ihtiyacımı temin ediyor, rızkımı kazanıyordum.

Daha sonra Konya'da evlendim, yerleşip kaldım. Uzun seneler Konya'nın Ahmed Dede Mahallesi'nde imamlık ve hatiplik ettim. Böylece yıllar geçti. Vaktâki Medine-i Münevvere'ye hicret etme arzu ve iştiyakı bende uyandı, yine bu sanat vasıtasıyla orada da geçinebilirim, diyordum. Allah'a mütevekkil olup yollara düştüm. Ümit ettiğim gibi de oldu. Medine'de de kaşık yapacak ağaç buldum. Boş zamanlarımda, dinlenme saatlerimde mütalâa ve eser yazmakla meşgul oldum.

Hac mevsimleri gelince, yaptığım kaşıkları hacca gelenlere "Medine yadigârı" diye sattım. Hacılar, Medine'de yetişen bir ağaçtan yapılmış bu kaşıkları, Medine mamûlü diye seve seve alıyorlar, memleketlerine hediye götürüyorlardı.

Cenâb-ı Hakk'a hesapsız hamd ü senalar olsun, burada da kaşık benim için bir medâr-ı maişet oldu, geçindim gittim, kimseye muhtaç olmadım. Yıllar önce gördüğüm rüya ve tebşirât-ı Peygamberî Medine-i Münevvere'de tahakkuk etti."¹⁶

1.5. Medine'ye Hicreti ve Hicret Sürecinde Yaşadıkları

Tekkelerin kapatılmasından sonra evinde polis gözetiminde kalan Esad Erbilî'nin, 1930 yılının Aralık ayında Menemen olayı ile ilgisi olduğu iddia edilerek göz altına alınması üzerine halifeleri de göz altına alınmıştır. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi

¹⁶ Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, *Rahmet Damlaları*, s. 5.

de Esad Erbilî'nin Konya halifesi olması sebebiyle bir müddet hapiste kalmıştır. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, serbest bırakıldıktan sonra ise Esad Erbilî'nin hapsedilmesi ve 1931 yılında şüpheli ölümünden sonra Medine'ye gitmek istemiştir. Aile efradıyla birlikte, 1932 yılında memleketi olan Konya'dan, önce Şam'a sonra hicret yuvası olan Medîne-i Münevvere'ye göç etmiştir.

*İlticâ-nâme-i Rızâiyye'*de de gördüğü bir rüyada Hz. Peygamber'in (s.a.v.) kendisini Medine ile müjdelediğini dile getirmiştir:

“Çıkarup şol bir baţaklıktan bu dâra konduran

Luţfuña düş olduğum Rabb'im penâhımdır benim

Şığayup üç kerre zâhırım Raĥmeten li'l-âlemîn

Düşde tebşîr itdiği bir intibâhımdır benim” (81.şiiir/4. ve 5.beyit)

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin, Allah'a ve resulüne olan sevgisine ve Medine'ye hicretine, orada vefat etme ve Cennetü'l-Baki'ye defnolunma arzusuna dair eserde birçok şiiri bulunmaktadır. Eserdeki bir şiirini ise “Medine-i Münevvere hakkında” başlığı ile kaleme almıştır.

Medîne-i Münevvere hakkında

“Bu yerde cân virüp ölmek şeref degil de nedir

Bize bu hâke gömülmek hedef degil de nedir

Bütün şaĥâbe-i a' lām bu yerde yatdı yatır

Bize o ehl-i sa' âdet selef degil de nedir

İlâhî biz de ölüp anlar ile ĥaşr olalım

O zümreden geri qalmağ esef degil de nedir

Bu yerde ʿat idenler ʿazandı ecr-i cezîl

O yerde ʿömri ziyâʿ in telef degil de nedir

...

Rızâʿi bunda otur ʿarz-ı cān idüp ʿaḥḥāʿa

O ʿşehr-i faḥr-i cihān bu ʿaraf degil de nedir” (19.şiiir)

Diğer bir şiirinde ise Medine’ye hicretten sonra orada konakladıkları yer için şu mısraları kaleme almıştır:

“Yâ İlāhî luḥf kıl aḥḥāba ilhāk it bizi

Raḥmeten li’l-ʿālemîn’e biz mücāvîr gelmişiz

Ehli göçmüş köhne bir ḥānda iḥāmet eyleriz

Ey **Rızâ**ʿi biz bu dünyāya misāfir gelmişiz” (38.şiiir/ 12. ve 13.beyit)

Oğlu Mustafa Runyun’un, belirttiği üzere, birlikte 1932 yılında, ilk olarak Şam’a gitmişlerdir. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, hac tarihini *Necâtü’l- Mü’minîn min Ehâdîsi’l-Erbain* adlı eserinde;

“Din tarihi hicrî sene

Bin üç yüz elli iki sene

Şehr-i sıyamın dördüne

Etdik tavaf biz Kâbe’yi” şiiriyle 4 Ramazan 1352 / 21 Aralık 1933 yılı olarak ifade etmiştir. Haccının ardından ise tekrar Şam’a dönmüştür. Şam uleması tarafından büyük bir hüsn-i kabul görmesine dair anlatılan bir olay şu şekildedir: Medine’ye gitmesi için pasaportlarının süreleri dolduğunda. Şam uleması, bir çare bulması için Ali Rıza Efendi’yi Şam valisine götürmüştür. O zamanlar Şam valisi, sonradan Fransa Cumhurbaşkanı olan Degoulle’dır ve yanında bulunan kimseler, Ali Rıza Efendi’yi, büyük Türk âlimlerinden birisi olarak tanıtmışlardır. Degoulle, Ali Rıza Efendi için “... Madem bu zata büyük âlim diyorsunuz, annem hasta, bir

okusunlar da pasaportlarını verelim...” demiştir.¹⁷ Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Degoulle'nin annesini okumuş ve pasaportuna kavuşmuştur. Degoulle'nin annesinin şifa bulup bulmadığı hakkında bir bilgi yoktur. Böylece son olarak yerleri, Medine-i Münevvere olmuştur.¹⁸ H.1353/M.1934-1935 tarihinde Medine'ye hicret etmiştir.

1.6. Medine'deki Dostlarından Ali Ulvi Kurucu'nun Gözünden Kaşıkçı Ali Rıza Efendi

“*Ali Ulvi Kurucu Hatıralar 1*”’de, Kaşıkçı Ali Rıza Efendi ve oğulları hakkında ayrılan bir bölüm vardır ve orada Kurucu, Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'den, şu şekilde bahsetmektedir:

“Konya’da Kaşıkçı Ali Rıza Efendi derler, kaşıkçılıkla geçinir, şair ruhlu, derviş, tanınmış bir zât idi. Erbilli Şeyh Esad Efendi Hazretleri'nin halifelerindendi.

1934 yılında Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, oğlu Mustafa ile birlikte bir yolunu bulup hacca gitmiş; ertesi sene, bütüin ailesini alarak, önce Şam'da bir sene oturduktan sonra Medine-i Münevvere'ye gelip yerleşmişlerdi.

Ali Rıza Efendi'nin Şeyh Esad Efendi nezdinde, büyük değeri ve itibarı vardı. Esad Erbilli'nin, Konya'daki dervişlerine adeta bir tamim halinde şöyle söylediği biliniyordu:

“Ali Rıza Efendi, benim halifelerimden biri olmakla birlikte, Cenab-ı Hakk'ın mahbub-ı hassıdır. Binaen-aleyh onu gücendiren, sade benim gönlümü kırmakla kalmaz, Allahu Azîmü'ş-şân'ı da gücendirir...”

“Mahbub-ı hassıdır” sözleri, bizzat Şeyh Esad Efendi'ye aittir. Bunu Ali Rıza Efendi'den de birkaç kere duymuştum. Şöyle derdi:

“Şeyh Efendi Hazretleri'nin fakîre böyle bir iltifâtı vardır ama ben adam olmadım o başka...”

¹⁷ Mehmet Ali Uz, *Konya Âlimleri ve Velileri*, Meram Belediyesi Kültür Yay., Konya, 2013, c. 5, s. 547.

¹⁸ Hacı Ali Demirlek, “Kaşıkçı Ali Rıza Konevî Efendi”, *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, s. 57.

Merhum Ali Rıza Efendi, sureten güzel, mehîb, heybetli bir adamdı. Bu cemâliyle beraber, ahlâkı da kemâl halindeydi. Şairâne kâl ve hâliyle birlikte, ciddi, boş sözü sevmeyen, celâl sahibi bir zâttı... Gül renkli sîmâsına, gözlerini kapatacak kadar güür olan kaşları, heybet hissi verirdi. Konya'da zengin olmasına rağmen malı mülkü terketmiş; iman zenginliği ile Medine'ye hicret etmiş, hicretin ateşten gömleğini giymişti.

Medine-i Münevvere'de yaşadığı elli yıl içinde kimseye yük olmamış; kaşık yapmakla geçinmiş; bir sene çalışarak yaptığı kaşıkları hac mevsimlerinde satarak maişetini temin etmişti. Sabah namazından sonra evine gelir, evin avlusunda keserle kaşık yapardı.

Yunus Emre ve Kuddusî tarzında ilâhî aşk şiirleri yazardı. Basılmış iki dîvânı vardır. Kaşık yaparken yanında ağaçların, yongaların, talaşların arasında daima kalem kağıt bulundurur, ilham geldiği zaman şiirlerini kayda geçirirdi. Kitaplarından birisinin adı Gülzâr-ı Medîne'dir. 1990'dan sonra Konya'da Latin harfleriyle de basıldı.

Ali Rıza Efendi âşık ve cezbeli bir zât idi. Meclislerde Kur'an-ı Kerim yahut kasideler okunurken ağlar, cezbelenirdi. Bulunduğu meclisleri aşk, vecd ve cezbe haline getiren, samimiyetli bir kimseydi.

Medine-i Münevvere'ye gelince, altmış yaşından sonra hâfiz olmuştu. O derecede ki, hatim ile terâvih kıldırarak kadar hızını ilerletmişti.

Meclislerde okunan aşr-ı şeriflerin ve okunacak kasidelerin manalarına çok dikkat eder; makama münasip olanların okunmasını ister; böyle yapanlara: Ne güzel yaptınız, Allah razı olsun, derdi.

Ömrünün her anını zikirle, fikirle geçiren bir zât idi. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi Hoca, Menemen hâdisesinden sonra tevkif edilmiş, birkaç ay hapiste yatmıştı. Sebep, Şeyh Esad Efendi'nin halifesi olmasıydı. Bazı kimselere, kimden tarikat dersi

*aldıkları sorulunca, Ali Rıza Hocaefendi'den, diye cevap vermişler. Bu yüzden tevkif olunmuştu.*¹⁹

1.7. Vefatı

Telif ettiği eserlerinde hep Medine'de vefat etmek istediğini ve sahabelerin yanına Cennetü'l-Bakî'ye gömülmek istediğini dile getirmiştir. H. 29 Şevval 1388 / M. 19 Ocak 1969 tarihinde Medine-i Münevvere'de vefat etmiş ve arzu ettiği gibi Cennetü'l-Bakî'ye defnedilmiştir. Kabri de sahabe-i kirâmın kabirleri arasındadır.²⁰

2. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin Edebî ve Tasavvufî Kişiliği

2.1. Edebî Kişiliği

Edebî kişiliğine dair net bilgiler yoktur. Konya'da almış olduğu medrese eğitiminin, edebiyata ve şiire olan ilgisinin onu, yazmaya teşvik ettiği söylenilebilir. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'yi, hakkındaki kaynakların az olması sebebiyle eserlerinde, kendinden bahsettiği kadarı ve dostlarının onun hakkında yazdıklarıyla tanıyabiliyoruz. Ali Rıza Efendi, şiirlerini yalnızca Allah'ın rızasını kazanmak ve okuyanlara nasihat amacıyla yazmıştır. Şiirlerinde sâde bir anlatımın yanısıra didaktik bir üslûp kullanmayı tercih etmiştir. Eserlerini, dîvân tertibi, vezin ve şekillerin kusursuzluğu gibi amaçlar gütmekten kaleme almıştır. Eserlerinde çeşitli nazım şekilleri kullanmıştır. İlticâ-nâme-i Rızâiyye'deki şiirlerini en çok gazel nazım şekli ile yazmıştır. Yine bu eserinde yazdığı şiirlerin türü çoğunlukla münâcâttır. Kullandığı vezinlerin başında “mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün” ve “fâilâtün/ fâilâtün/ fâilâtün/ fâilâtün” kalıpları gelmektedir. Esere aruz vezni hakim olmakla beraber şiirlerde yer yer vezin kusurları da bulunmaktadır.

Ayrıca Ali Rıza Efendi, yaşadığı devirde Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ve Cumhuriyet'in ilk yılları olmak üzere iki farklı topluma, iki farklı yönetim tarzına, zıtlıklara ve toplum üzerindeki değişimlere tanıklık etmiştir. İçinde yaşadığı toplumun geçmişi ve Cumhuriyet dönemi sonrası yaşananları da şiirlerinde ele almış ve

¹⁹ Düzdağ, *a.g.e.*, c. 1, ss. 271-275.

²⁰ Serhat Aslaner, “Kaşıkçı Ali Rıza Efendi”, *DİA*, İstanbul, 2016, c. Ek-2, ss. 28-29.

dönemin siyâsî ortamına tenkitlerde bulunmuştur. Pek çok şiirinde insanın yaratılış amacının Allah'ı bilmek olduğu vurgusunu yapmıştır.²¹ Şiirlerinde en çok işlediği konulardan biri de dünyanın fânîliği ve ahiretin bakîliğidir.

Tüm eserlerinde samîmî bir üslûpla aczini beyan ve Allah'tan afvını talep etmiştir. Müellif, eserlerini yazma amacını kendi dilinden şöyle ifade etmiştir:

“Mağşadım senden rızâ başka degil

İstifâde eylesünler şu nesil

Analar rûhumu şen şâd ideler

Beni rahmet ile hem yâd ideler

Yazan eller taht-ı türâbda çürür

Lîk haflar çok ‘aşırılca tûrur’²²

“Ne eserler kodı gitdi bu cihânda ‘ulemâ

O eserler ile bu dîn-i mübîn buldı nemâ

Nâmuñı hayr ile yâd itdirecek bir eseri

Sen de ahlâfiña koy da öyle eyle seferi

Eseri hayrolanıñ unudulamaz nâmı

Haq yanında gün-be-gün artar o zâtıñ şanı

²¹ Ali Çoban, “Coşkun Bir Gönlün Eninleri Kaşıkçı Ali Rıza Efendi ve Tasavvufi Dünyası”, *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, ss. 74-75.

²² Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, *Necâtü'l-Mü'minîn min Ehâdisi'l-Erbain*, b.y., s. 4.

Sen de ırma ıuşanup bu yolda ğayret kemeri

Ey Rızā al ıalemi sen de buyur yaz bir eseri”²³

İlticā-nāme-i Rızāiyye' de, bu eseri yazma sebeplerini kaleme aldığı bazı şiir-ler ise Şu Şekildedir:

“Ey **Rızā**’ı ilticālar itdigim bu nazm ile

‘ Afvına yeltendigim bunca gūnāhımdır benim” (81.Őiir/15.beyit)

“Var oldukça cihān bāğı bu kāŐān meyve-dār olsun

Şu kim ihvān u yārāna bu nazmım yādīgār olsun

Bunuñ hoŐ kū-yı elhānı oıunsun ḥan-ı dillerle

Ma‘ ārif bāğçesi iıre aıılsun lāle-zār olsun

Benim anlar iıçün her dem du‘ ā-ḥan oldığım yūzden

Olardan bu faııre hoş du‘ āya bir medār olsun

Ki her kim bir du‘ ā ile beni yād itse bir kerre

Anı Haı mağfıret kılsun ki nāmı Őānı var olsun” (93.Şiir)

2.2. Tasavvufi Kişiliği

KaŐıkçı Ali Rıza Efendi, NakŐibendî Tarikati Hālidî Kolu’na, kırk yaŐınday-ken intisap etmiŐtir. Esad Efendi’nin Konya halifesi olmuŐ ve kendinden tarikate dair ders alan birıok mürid yetiŐirmiŐtir. Eserlerinde bir müslūmanın dūnya ve ahiret hayatı iıçin halis bir niyetle çalıŐması ve ehl-i sūnnetten kopmaması gerektiğini sa-vunmuŐtur

²³ a.g.e., s. 4.

Bir mürşid arayışı içerisindeyken H. 1340 / M. 1921-1922 yılında kırk yaşında bir İstanbul yolculuğunda Esad Erbilî ile tanışmıştır. Esad Erbilî'ye olan sevgisini ve tarikate intisâbı ile kalbinin sükûn bulduğunu, *Gülzâr-ı Medine* adlı eserinde, mesnevî nazım şekli ile şu şekilde dile getirmiştir:

Tarîkat-i Âliyyeye İntisâbım Sebebi ²⁴

“Zahirî ilimle imrâr-ı hayât

Vermedi kalbime bir hüsn-i şifât

İstedim rabt olayım silsileye

Uyayım Haqq'a giden kâfileye

Eyledim 'ilm-i tasavvufa rükûn

Geldi bu kalbe anın ile sükûn

Haq yolunda doğru mürşid bulayım

Bulayım andan inâbe alayım

Çok zamanlar aradım ehl-i kemâl

Bulmadım kandırarak mâ'-i zülâl

Geçdi bu hâlet ile hayli zamân

Tâ ki yaş kırkına girmişti hemân

²⁴ Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, *Gülzâr-ı Medine*, ss. 283-285.

*Çıktı bir günde Ştanbul seferi
Mağşadım bulmağ idi bir büyük eri*

*Hamdüli 'llāh etdi yardım kaderim
Buldum ol mānevī zātı pederim*

*Hzret-i Es'ad ki o baħr-i kemāl
Gördüm anda eşer-i nūr-ı cemāl*

*Bağdım ol kuvve-i kudsiyyesine
Aşık oldum nazar-ı gamzesine*

*Eyledim o kapıya vaqf-ı hayāt
Geldi dil şehrine andan cezebāt*

*İrse bir kimseye hüsni nazarı
Aşq-ı Mevlā'dan verirdi haberi*

*Hüsni evşāfiña gāyet yoğdur
Ne kadar söylesem andan çoğdur*

*Andan aldık biz bu rühu nefesi
Eyledik zikr-i Hüdā'ya hevesi*

Nazar-ı Hālîkı aldık nazara

Bağmadık bu yolda havf ü hatara

Girdi o tā seksen altı yaşına

Etdi ilhāk şühedā zümresine

Çuluña Hazret-i Haqq'dan hîbedir

Kesb ile şanma anı mevhibedir

Çuluña her ne ki verdi ise Haq

Bir gün elbet anı andan soracak

Menfa'at vere deyu ba'de'l-memāt

Aradım bir kavî esbāb-ı necāt

Dedi gönüm işte bu habl-i metîn

Olsa olsa o da Çur'ân-ı Mübîn

Başladım ben anı ezberlemeğe

Bu haremde anı vird eylemeye

Edeyim anıñla imrār-ı hayāt

Oқыyup kesb edeyim hüsn-i şifāt

Nefsimi anîñla ıslâh edeyim

Okuyup bin kerre hatmiñ edeyim

Elli beşden soñra hıfz-ı Kur'ân

'Avn-i Haqla baña oldu iñşân

Eylesin Haq bunu ihlâşa qarîñ

Göreyim Dâr-ı Na'îm 'de eşeriñ

Bu Harem-gâh 'da o Rabb-i Laîf

Baña luğf eyledi bin hatm-i şerîf

Bu tarîkden geldi pür 'aşk 'âlemi

Çeküben elime aldım kalemi

Hamdüli 'llâh ki Hüdâ-yı Mennân

Dört kitâbı baña kıldı iñşân

Bu şefâ'at-i Resûl sa'yesine

Çıkdı anlar intişâr sâhasıña

Geldi bir sâniha-i nazm-ı kelâm

Nazm u menşûrla vücûd buldu nizâm

Oldu bu m̄a-ḥaṣal ʿömr-i ʿazîz

Nuḡ-ı ḥikmetle maḡālāt-ı lezîz

Bu kitābāt vesāʿil-i raḥmet

Ola bu dīn-i mübīne ḥidmet

Geldi buñlarla sürür-ı ḡalbim

Ola buñlarla münevver ḡabrim

Yazmadım anlarda mālāyānī

Cümlesi ḥikmet ü maʿnā yaʿni

Ḥaḡḡ ʿı bātıldan edip de tefrīḡ

Āḡiret yoluña etdim teşvīḡ

Sözlerim medḡ-i Ḥudā medḡ-i Resūl

Edeyim Ḥālīḡ ʿa anlarla vüṣūl

Naẓm u nesir üzre olundu taṣnīf

Lüṡf-ı Ḥaḡ ʿla oldu bir ṣunʿı żarīf

Gitmedim ṣol ṣuʿarā meslekine

Leb ü ḡāḡil baḡseden meṣrebine

Hikmet-i şer' a muvāfiq söz ile

Naẓm u nesrinde cevāhir dizile

Qudretimce eyledim nush u belāg

Āhiretde ola deyu yüzüm aĝ

Maqşadım bu yā İlāhe 'l- 'ālemīn

Sözlerim hep ola ihlāşa qarīn

Oquyanlar bulalar zevk u sürūr

Dola tā sīneleri feyz-i huzūr

Ni' metiñ şükrü degildir mümkin

Bā-husus sen ey Rızā 'ī miskin

Bu kitābāt keşīru 'l berekāt

Ola esbāb-ı me'āl-i derecāt

'Ömrüm erdi şimdi seksen yaşıma

Dağı bilmem ne gelir bu başıma

Merāmım bir hüsni-ı imānla ölüm

Aça Haq ravzā-i rızvāna yolum

Yoksa da Haqq'a yarar bir 'amelim

Rabbimiñ hüsni rizâsı emelim

Hüsni zannım saña ey Rabb-ı celil

Bizi kılma iki 'âlemde zelil

'Afv u gufrânı seversin bilirim

'Afv u gufrânını her dem dilerim

Hüsni imân ile hoşça bir ölüm

Açiver Cennet-i A'lâ'ya yolum

Beni defn eyle yâ Rabbî Baqî'ya

Civâr et Hazret-i şâh-ı şefî'a

..."

İlticâ-nâme-i Rızâiyye' de ise tasavvufa intisâbını ve Esad Erbilî'ye sevgisini-
şu şekilde dile getirmiştir:

“Kâlıp şol h'ab-ı hüsrânda şaşup bî-çâre kalmışdım

Beni cezb itdi sulţânım bu bâba intisâb oldum

Ki yaqdı cân-ı sūzânım o şeyh-i kuţb-ı Rabbânî

O pîr-i müstenîrden bir nazarla kâm-yâb oldum” (89. Şiir)

“Zāhidā sen şanma müşkil ‘abde raḥmetdir bu ‘aşk

Evveli ḥasretidir ammā şoñı vuşlatdır bu ‘aşk

‘Āşıkā bir nesne olmaz ‘aşk-ı Mevlā’dan lezīz

Ehl-i ‘aşkıñ cennetidir ulu devletdir bu ‘aşk

Dostdan ayrı düşmek ḥavfiyle ağlar iñileriz

‘Aşk ile āh u enīnim ḳalbe raḥmetdir bu ‘aşk

Luṭf-ı Ḥaḳ’dır biz bu ‘aşkı bulmadık çok zıkr ile

Tā ki eyyām-ı şıgardan baña fiṭratdır bu ‘aşk

Tā ezel taḳsīm-i Ḥaḳ’dır geldi ḳondı başıma

Luṭf-ı Ḥaḳ’dır bu faḳīre geldi ḳismetdir bu ‘aşk

Pīr-i ‘aşқа ḳul olup oldum anıñla ber-murād

Es’ad-ı pīr-i muḡāndan baña himmetdir bu ‘aşk” (51.şiiir)

3. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin Eserleri

Merhum Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin, Osmanlıca olarak kaleme aldığı eserleri şunlardır:

3.1. Necâtü'l-Mü'minîn min Ehâdîsi'l-Erbaîn (Kırk Hadis ile Mü'minlerin Kurtuluşu)²⁵

Kırk hadis sünnetine uyma maksadıyla yazılmış bir eserdir. Hadislerin Arapça metinleri ve manaları verilip açıklamaları yapıldıktan sonra hadislerin anlamlarına uygun bir tulûat, bir şiir söylemiştir. Kitapta kırk hadis ve kırk dört şiir bulunmaktadır.

3.2. Dîvân-ı Rızâ li-Necâti Yevmi'l-Haşri ve'l-Cezâ (Diriliş ve Ceza Gününde Kurtuluş Niyetiyle Rızâî Dîvânı)

453 sayfalık eski harflerle yazılmış olan dîvânın, ilk 131 sayfasında *Necâtü'l-Mü'minîn min Ehâdîsi'l-Erbaîn* adlı eseri vardır. Asıl dîvân, 135. ile 453. sayfalar arasında yer almaktadır. Toplamda 318 sayfa tutmaktadır. 135. ile 150. sayfalar arasında kaside tarzında yazılmış tevhidler, münacâtlar, na'atler ve tasavvufun mahiyetine dair şiirler bulunmaktadır. 150. sayfadan itibaren de hurûf-ı hecâyâ göre gazeller tertip etmiştir.²⁶

3.3. Gülzâr-ı Medîne

Bu eser, kaside tarzında yazılmış tevhidler ve münacâtlardan oluşmaktadır. Ayrıca bazı âyet ve hadislerin meali, hikmetli sözlerin açıklaması bulunmaktadır. Didaktik bir eserdir. Bu eserde toplam 104 konu başlığı vardır. Kader Yayınları tarafından 1965 yılında İstanbul'da Latince olarak basımı yapılmıştır.

3.4. İlticânâme-i Rızâiyye (Rızâ'nın Allah'a İlticâ'sı)

Müellif bu eserinde de diğer eserlerinde yaptığı gibi muhtelif vesilelerle dînî akide ve ibadetlere sarılmanın her iki âlemde sebep-i saâdet ve selâmet olduğunu

²⁵ Haz. Mustafa Kanık - Fatma Zehra Kavukçu, *Kırk Hadis Kaşıkçı Ali Rıza*, Hece Yay., İstanbul, 2006.

²⁶ Mahmut Kanık-Fatma Zehra Kavukçu, "Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Necâtü'l-Mü'minîn min Ehâdîsi'l-Erbaîn ve Divân-ı Rızâ li-Necâti Yevmi'l-Haşri ve'l-Cezâ Adlı Eserlerinin Edebî Yönü", *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, ss. 104 -106.

beyan etmiştir. Hakk'a ve Peygamber Efendimiz (s.a.v)'e olan aşk ve muhabbetini şiirlere dökmüştür.

Eserde Allahu Teâlâ'ya münâcâtının yanında Hz. Peygamber (s.a.v)'e kavuşma isteğinden, Medine-i Münevvere'de vefat etme arzusundan, şeyhi Esad Erbilî'den bahsetmiştir. Halka va'z u nasihatte bulunmuştur. Din büyüklerinin hikmetli sözleri üzerine nazmen tercüme yapmıştır. Eser, 172 sayfadan oluşmaktadır. Kalemeye alınan gazeller ve hatta diğer nazım şekilleri hurûf-ı hecâyâ göre tertip edilmiştir. 126. sayfaya gelindiğinde “dîvân kısmı burada sonlandı” şeklinde bir not düşülmüştür. 126. sayfanın sonrasında va'z ve nasihatler başlığında muhtelif şiirler ile devam etmiş ve sonunda metinlerini vermeden nesir halinde kendi yorumladığı hadis-i şerif meallerini kaleme almıştır.

Eserin dilinde, Eski Anadolu Türkçesi etkileri de görülmektedir. Bazı kök ve ekler Eski Anadolu Türkçesi'ndeki şekliyle kullanılmıştır.

3.5. İmdâdü'l-Müslimîn fi Beyan-ı Akaidi'l-Mü'minîn (Müslümanların İtikatları ile Mü'minlere İmdat)

Cumhuriyetin başlarına denk gelen yıllarda yayınlanmış, ilmihal tarzında bir kitaptır. Bu eserde ağırlıklı olarak akaid konuları, mezhepler, fıkıh ve ahlâkî konular hakkında bilgiler verilmiş ve müslümanlar uyarılmıştır. Nesir ve şiirlerle açıklamalar yapılmıştır. Gülzar-ı Medine'den önce yazılmıştır. Eserin, Şuur Yayınları tarafından Konya'da Latince basımı yapılmıştır.

3.6. Rahmet Damlaları

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin bu eseri, daha önce yazdığı Gülzar-ı Medine'ye benzemektedir. Nazım yoluyla Resûlullah'a olan aşk ve muhabbetini dile getirmiştir. Âyet ve hadislerden ilham alarak birçok hikmetli nasihatler ve na'tler yazmıştır.

Bitiş tarihi 23 Recep 1388'dir. Kaşıkçı Ali Rıza'nın 29 Şevval 1388/ 18 Ocak 1969 tarihinde vefat ettiği göz önüne alındığında Rahmet Damlaları muhtemelen son

eseridir.²⁷ Eseri, vefatından kısa bir süre önce bitirmiştir. Kader Yayınları tarafından 1969 yılında İstanbul'da Latince olarak basımı yapılmıştır.²⁸

---

²⁷ Haz. Mustafa Kanık - Fatma Zehra Kavukçu, *Kırk Hadis Kaşıkçı Ali Rıza*, s. 46.

²⁸ Demirlek, "Kaşıkçı Ali Rıza Konevî Efendi", *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, ss. 63-64.

İKİNCİ BÖLÜM

İLTİCÂ-NÂME-İ RIZÂİYYE ADLI ESERİN İNCELENMESİ

1. Eserin Yazılış Sebebi, Yazıldığı Yer ve Zaman

İlticâ kelimesinin sözlük anlamı; sığınma, birine kaçıp kendisine himâye ve teşâhüp istemesi demektir.²⁹ Tam adı *İlticâ-nâme-i Rızâiyye* olan bu eser, Medine-i Münevvere’de mücavir Konyalı Kaşıkçı Ali Rıza Efendi tarafından yazılmıştır. Allah’a yakarış, dua ve ilticâlardan oluşmaktadır. Allah ve Resulü’ne duyduğu muhabbet ve aşkı dile getirmiş, âyetlerden ve hadislerden ilham alarak en başta kendine ve diğer insanlara, uyarı ve nasihatlerde bulunmayı amaçlamıştır. Eserin basımından bahsedecek olursak, kitabın son kısmında “temme’l-kitâb” başlığı altında tab’ı hakkında şunlar yazmaktadır:

“Medine-i Münevvere’de mücavir Erzurumlu Mustafa Necatü’l-din’in işrâf ve tashîhi ile Şam’da Miskiyye Bereket Matbaası’nda 1383 senesinde tab’ olunmuştur.”

Medine sakinlerinden Ayşe Hümeysra Ökten’den öğrendiğimize göre o dönemde Arap Yarımadası’nda Vehhâbîlik çok daha baskındı. Dönemin şartları kitap basımına izin vermediği için eserler genellikle Şam ve Kahire’de basılıyordu. Eserin sonunda “temme’l-kitâb” başlığı altında belirtildiği üzere *İlticâ-nâme-i Rızâiyye* de Ali Rıza Efendi’nin ilk hicret yeri olan Şam’da basılmıştır.

Kitabın tam olarak hangi tarihlerde yazıldığı net değildir. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, yetmiş sekiz-seksen yaşlarındayken Medine-i Münevvere’de yazmış olduğunu şiirlerinde de ifade etmektedir. Kaşık yaparken bile yanında muhakkak kalem kağıt bulundurduğunu ve her an aklına bir şey geldiğinde yazıya döktüğünü şiirlerinde söylemiştir. Vefat etmeden kısa süre öncesine kadar hala yazmaya devam ettiği ve 86 yaşında vefat ettiği göz önünde bulundurulduğunda ise eseri, M. 1960 (H.1380) civarında yazmış olması muhtemeldir.

²⁹Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, İdeal Kültür Yay., İstanbul, 2017, s. 125.

İlticâ-nâme-i Rızâiyye' de, yaşına değindiği beyitleri de bulunmaktadır. Onlardan bazıları şu şekildedir:

“Rızâ’ı seksene yaklaştı kaldı iki sene

Ağardı saç u şakal hep ağızda kalmadı diş” (47.şiiir/10.beyit)

“Rızâ’ı (*İrci’i*) emrin gözet tur bunda her sâ’ at

Ki seksen sâle yaş geldi hazırılañ kabre yaklaştıñ” (64.şiiir/8.beyit)

2. Eserin Şekil ve Tür Özellikleri

2.1. Eserde Yer Alan Nazım Şekilleri ve Türleri

2.1.1. Nazım Şekilleri

İlticâ-nâme-i Rızâiyye' de, gazel, mesnevi, kıta, murabba, muhammes gibi nazım şekilleri kullanılmıştır. Şiirler, şekil ayırt etmeksizin hurûf-ı hecâyâ göre dizilmiştir. Hangi şeklin ne kadar kullanılmış olduğu aşağıdaki tabloda görüldüğü şekildedir:

Eserde Yer Alan Nazım Şekli	Sayısı
Gazel	102
Kıta	20
Murabbâ	25
Tahmis	1
Muhammes	5
Mesnevî	1

2.1.2. Nazım Türleri

İlticâ-nâme-i Rızâiyye'de yer alan türler; münâcât, na't ve nasihatnâmedir. Hangi türün ne kadar kullanılmış olduğunu göstermek amacıyla aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Eserde Yer Alan Edebî Türler	Sayısı
Münâcât	75
Nasihatnâme	65
Na't	10

Kullanılan türlerin kısa açıklamaları ve örnekleri şu şekildedir:

2.1.2.1. Münâcât

Arapça bir kelime olup “necv” kökünden gelen münâcât'ın sözlük anlamı kulağa fisildamak, Allah'a dua ve yakarıшта bulunmaktır. Edebî bir tür olarak ise Allah'a yalvarmak, yakarmak ve dua maksadıyla manzum ve mensur şekillerde kaleme alınmış olan bir türdür³⁰. Münâcât türünde şiir kaleme alan şairler, şiirlerinde, kendilerinin çok günahkar olduklarını ifade ederler. Bu yolla Allah'ın afv ve mağfiretine sığındıklarını, Allah'ın lütuf ve kerem sahibi olduğunu dile getirirler.

İlticâ-nâme-i Rızâiyye, çoğunlukla münâcât türünde şiirlerden oluşmaktadır. Bir örneği şu şekildedir:

“Budur bir İlticâ-nâme Hüdâ'dan itdim istimdâd

Ki zerre yok iken bende bunu yazmağa isti'dâd

Uzattım destimi rahm it baña yâ Kâzîye'l-Hâcât

Bu dîvân-ı fakîrânem ile itmekdeyim feryâd

³⁰ Muhsin Macit, “Münâcât”, *DİA*, İstanbul, 2006, c. 31, s. 563.

Muḳarreb ḳullarıñla bu faḳīri ḥaṣr u neṣreyle
Kerem ḳıl luṭf u faẓlıñla ḳapuñdan eyleme ib‘ād

Ne kimse merḥamet eyler ne bir ferdden olur yardım
Eger olmaz ise senden İlähī ‘abdiñe imdād

Yüzüm yoḳ ‘arz-ı ḥācāte ḳatı mücrim ḳulum ammā
Seniñ varlıḡıña birliğine ben eylerim işhād

Saña bu ilticā-nāme ḳabūl et merḥamet eyle
Düşündükce beḳā milkin ki yandı sīnede ekbād

İlähī raḥmetiñ baḥrine ḡarḳ it biz günāhkārı
Eger luṭf itmeseydiñ ‘ālemi itmez idiñ icād

Bulunduḳ fitne devrinde bizi ḥıfzıñda ḳıl yā Rab
Bozuldı ṣimdi çoḳ efrād cihānı itdiler ifsād

Ki ḡitdi eski müslimler cihānıñ revnaḳı ṣoldı
Zamāna uymadıḳ ṣimdi ne evlād ḳaldı ne aḥfād

Seniñ luṭfuña nisbetle nedir yā Ḥāzret-i Vehhāb

Rızā’ı cümle İslām’ı caḥīmden eyle sen āzād” (1.ṣiir)

2.1.2.2. Na't

Arapça bir kelime olan na'tın sözlük anlamı; bir şeyi medhederek, överek anlatma, övgü, vasıflandırmadır. Edebî bir tür olarak ise, şairlerin şiirlerinde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i övdükleri, ona duyulan sevgiyi dile getirdikleri, hayatını anlattıkları şiirlerdir. Çoğunluğu kasîde nazım şekliyle olup, diğer nazım şekilleri ile de yazılmışlardır.³¹

Divân şairleri, na't yazarak Hz. Peygamber(s.a.v.)'in şefaatine nail olmayı ümit etmektedirler. Na'tî mahlasını kullanan şairler dahi vardır. Na'tî kelimesi Arapça olup, yapısal olarak na'ta ait, na'ta has anlamlarını ifade eden mensûb bir isimdir. Na'tî kelimesi, Hz. Peygamber'e medhiye yazan insan, Hz. Peygamber'e çok na't yazmış şair anlamlarına gelmiştir. Farsça na't-gû (na't yazan şair) ile de aynı anlamdadır.³² Okuyan kişilere de na't-han denmektedir.³³

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, bu eserde Hz.Peygamber (s.a.v.)'e çeşitli isimleriyle hitâb ederek, teşekkürünü ve şefaatine nail olma arzusunu dile getirmiştir. Bir örneği şu şekildedir:

“Kaþuña baþ urup geldim Şu günde yâ Resûlallâh

Yetiş imdâdîma maþser deminde yâ Resûlallâh

Bu   omr m seksene irdi ecel vaķti ķarîb oldu

Baña bir merķamet ķıl sen Şu sinde yâ Resûlallâh

Ki ben   omr-i   azîzim ber-hevâ yerlere Şarf itdim

G nâhdan baþķa yokdur defterimde yâ Resûlallâh

³¹ Na'tlara ilişkin geniş bilgi i in bk. Emine Yeniterzi, *Divân Şiirinde Na't*, TDV Yay., Ankara 1993; Mustafa  i ekler, “Na't”, *D A*, İstanbul, 2006, c. 32, ss. 435-436.

³² Ahmet Yılmaz, “T rk Edebiyatında Na'tî Mahlasını Kullanan Şairler”, *İstem Dergisi*, S. 2, Konya, 2003, s. 77.

³³ Alim Yıldız, “Hz. Muhammed (s.a.s) ile İlgili Edebî T rler”, *T rk İslâm Edebiyatı El Kitabı*, Ed. Prof. Dr. Ali Yılmaz, Grafiker Yay., Ankara 2014, ss. 173-177.

Bi-ḥamdi'llāh saña ümmet yaratmış Ḥazret-i Allāh

Ağardı saç şaḳal ümmetligiñde yā Resūlallāh

Çekildi kuvvet-i a' zā dizimde ḳalmadı dermān

Sehv ü nisyān çoğalmaḳda gönülde yā Resūlallāh

Şefā' at eyleseñ maḡrūr olur hep cümle ' işyānım

Şefā' at devlet-i ḥucet elimde yā Resūlallāh

Vaṭan tıtdum gelüp bunda bugün bu dār-ı hicretde

Diler gönülüm olam medfūn Baḳī' de yā Resūlallāh

İfāza eyle yā Rabbī baña nūr-ı Muḥammed' den

Seniñ zikriñ devām itsün dilimde yā Resūlallāh

Rızā'ı niñ ḫalāşı sen şefā' at kânına ḳaldı

Sañadır i' timādı cümle yerde yā Resūlallāh" (127.şiiir)

2.1.2.3. Nasihatnâme

Nasihatnâme “öğüt, tavsiye, ibret verici ders” anlamlarına gelen Arapça kökenli nasihat kelimesi ile Farsça kökenli, “mektup” anlamına gelen nâme kelimesinin birleşiminden oluşmuştur. Edebî bir tür olarak, insanlara öğüt vermek amacıyla di

daktik bir üslûpla kaleme alınan eserlerdir.³⁴ Çeşitli nazım şekilleri ile yazılmış ve konularına göre, dînî-tasavvufî, sosyal içerikli gruplara ayrılmıştır.³⁵

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin bu eserinde birçok şiirde nasihat üslûbu hakimdir. Şiirlerinde genel olarak halka hitap etmiş, bir müslümanın nasıl hareket etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu şiirlerinden bir örneği şu şekildedir:

“Zîkr-i Hakk'ı eyle ikşâr olasıñ hayrân u mest (mes)

İste Hakk'dan milk-i bâkî olma gel dünyâ-perest (peres)

Bu hayâtıñ qadrini bil bir dañi geçmez ele

Bu seni tutup tûran sîneñdeki tek bir nefes

Bir çıkarsa 'avdet itmez tâ huzûr-ı maşşere

Görmez olur gözleriñ çıkmaz boğaziñdan bu ses

Bir emânetdir bu tende rûh-ı insân ey göñül

Rûh uçar gider qalır yerinde ancak bir kafes

Qafesi ta' mîre himmet eylemez ehl-i kemâl

Hakk'dan özge her ne var hep boş hevesdir boş heves

İ' tilâ-yı rûhdur ancak anlarıñ hep himmeti

Bu cihânla iştiğâl anlarca olmuşdur ' abes

³⁴ Vildan S. Coşkun, “Klasik Edebiyatta Edebî Türler”, *Klasik Türk Edebiyatı Temel Bilgiler*, Ed. Orhan Kaplan, Kesit Yay., İstanbul 2018, s. 206.

³⁵ Nasihatnâme ile ilgili geniş bilgi için bk. İskender Pala, “Nasihatnâme”, *DİA*, İstanbul, 2004, c. 32, ss. 409-410; Murat Ak, *Maksûd-ı Nasihat*, Çizgi Kitabevi Yay., Konya 2018.

Kimseye bâkî degil fânî cihândır bu cihân

Gel nidersiñ mâ-sivâyı Hâzret-i Allâh bes

Eyle sen Allâh'a iqbâl gayrı terk it ey gönül

Eylemiş bunu rivâyet Hâk resûlünden Enes

Hubb-ı dünyâ-yı denî kör eylemiş kalb gözlerin

Eylemez gâfillere nuşhuñ Rızâ'î sözi kes" (43.şiiir)

2.2. Vezin Özellikleri

Yaşadığı dönemdeki “yenilik ve değişme” taraftarı çağdaşlarının aksine eserlerini aruz vezni ile kaleme almıştır. Aynı zamanda aruz vezninden tam olarak kopulmamış bir geçiş dönemi olduğu için eserlerinde yer yer hece vezninin etkisi de görülmektedir. Yalın bir dil kullanması sebebiyle aruza uyumu, imâle ve zihaf gibi işlemlerle sağlanmıştır.

Eserde vezinlerin kullanım sıklığını gösterir tablo şu şekildedir:

Eserde Kullanılan Vezin	Kullanım Sıklığı
Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün	54
Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilātün/ Fā' ilün	51
Mef' ülü/ Mefā' ilü/ Mefā' ilü/ Fe' ülün	10
Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün	7
Fâ' ilātün/ Fâ' ilātün / Fâ' ilün	6
Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Fe' ülün	6
Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün	5
Müstef' ilün/ Müstef' ilün	5
Mefā' ilün/ Mefā' ilün / Mefā' ilün/ Fe' ilün	2
Mef' ülü/ Mefā' ilün/ Fe' ülün	1
Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün	1
Fā' ilātün/ Fā' ilün	1
Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilātün/ Fā' ilātün	1
Hece Vezni ile yazılanlar	3

2.3. Kafiye ve Redif Özellikleri

2.3.1. Kafiye

Kaşıkcı Ali Rıza Efendi'nin *İlticâ-nâme-i Rızaiyye'* de kullandığı yarım, tam, zengin, cinaslı ve tunç kafiye için şu örnekler verilebilir:

2.3.1.1. Yarım Kafiye

Birer sessiz harfin benzerliğinden oluşmuş kafiye türüdür. Metin içerisinde çokça mevcuttur. Birkaç örneği şu şekildedir:

“Hağ delil olmazsa şâyed doğru yol bulmak ne güç
Yol alup kervân giderse sen geri kalmak ne güç” (12. şiir)

“Saña karşı Hudâvendâ kuşurı olmayan kimdir
O baħr-i rahmetiñ yanda günahlar cüz'î bir nemdir” (29. şiir)

2.3.1.2. Tam Kafiye

Biri sesli diğeri sessiz iki harf benzerliğinden oluşmuş kafiye türüdür. Metin içerisinde çokça mevcuttur. Birkaç örneği şu şekildedir:

“Bu yerde cân virüp ölmek şeref değil de nedir
Bize bu hâke gömülmek hedef değil de nedir” (19. şiir)

“Zıkr-i Mevlâ'dan güzel bu kalbe merhem mi olur
Zıkr-i Hağğ'ı çok idenden daħi ekrem mi olur” (23. şiir)

“Kalbdeki imân gibi insân da bir ni'et mi var
İlm ile a' mâl gibi bu cisme bir zinet mi var” (25. şiir)

2.3.1.3. Zengin Kafiye

İçerisinde uzatma harflerinden bulunan iki, üç veya üçten daha fazla harf benzerliğinden oluşmuş kafiye türüdür. Metin içerisinde çokça mevcuttur. Birkaç örneği şu şekildedir:

“Geldi dil şehrine bir cezbe-i Raḥmān bu şabāḥ

Çıkdı dil tahtına oturdu Süleymān bu şabāḥ” (14. şiir)

“Senden ey Mevlā bu ‘abdiñ ḥüsn-i bākī isteyor

‘Afv u şafḥıñla saña olmak mülākī isteyor” (21. şiir)

“Olmışam ben bir güzeller şāhınıñ dīvānesi

Çün anıñla şād olur bu gönümünñ ğam-ḥānesi (152. şiir)

2.3.1.4. Cinashlı Kafiye

Söylenişleri aynı, anlamca farklı sözcük veya söz öbeklerinden oluşmuş kafiye türüdür. Metindeki tek örneği aşağıdaki gibidir:

“İhtiyārlik geldi çökdi şalıvirmez yaḳamı

Bilmezem ‘afv ide mi Ḥaḳ bilmezem ki yaḳa mı”(144. şiir)

2.3.1.5. Tunç Kafiye

Kafiyeli olan sözcüklerin birisinin diğeri içerisinde kullanılarak oluşturulan kafiye türüdür. Metin içerisinde çokça mevcuttur. Birkaç örneği şu şekildedir:

“Dest-i ḥācātıñ dem-ā-dem Ḥāzret-i Allah’a aḳ

Başka bir Melce’ bulunmaz gel hemān Allah’a ḳaḳ”(13. şiir)

“Bu dünyā ser-te-ser ‘aşıqlara baḥşolsa neylerler

Olar her demde Ḥaḳḳ’ı zikr ile ünsiyet eylerler”(32. şiir)

“Bu dünyādan beķā milke gidersiñ sende **ķalmazsıñ**
Ölöp ķabre gidenlerden n’için bir ‘ibret **almazsın**” (59. şiiir)

2.3.2. Redif

Şiirlerde, kafiye harflerinden sonra tekrarlanan ek, kelime veya kelime gruplarıdır.

2.3.2.1. Ek redif

“Saña ķarşu Hūdāvendā ķuşūrı olmayan kimdir
O baħr-i rahmetiñ yanda günahlar cüz’i bir nemdir” (29. şiiir)

“Neye müncer olur yā hū bilirmiñ soñra encāmıñ
‘İbādetle gelüp geķsün bütün şabāhla aķşāmıñ” (63. şiiir)

“Göz o günde almış olsam cürm-i bī-pāyānımı
Bir ateş ķavrar içimden şızladır bu cānımı” (138. şiiir)

2.3.2.2. Kelime redif

“Ehl-i ‘irfāna Hūdā her şeyde ‘ibret **gösterir**
Līk dünyā ehline her şeyde miħnet **gösterir**” (31. şiiir)

“Bize bildirmedi Hāķ bunda ne hāl **oldığımız**
Līk bildiñ bunda maħkūm-ı zevāl **oldığımız**” (39. şiiir)

“Biz günāhkāriz Hūdā’dan ‘afv ü rahmet **isteriz**
‘Āciziz bī-ķāreyiz Hāķ’dan hidāyet **isteriz**” (41. şiiir)

2.3.2.3. Kelime grubu redif

“Bizi her bir belâdan kurtaran Allah’ımız sensîñ
Bizi yokdan yaradup var iden Allah’ımız sensîñ” (60. şiir)

“Şol ‘ azâb-ı âhîretten kurtar Allah’ım bizi
Anda rüsvây eylemekden kurtar Allah’ım bizi ”(143. şiir)

“Zıkr ile evkâtımı i‘ mâr olaydım kâşki ben
‘ Aşk-ı Hâk’la cigerim pür-nâr olaydım kâşki ben ”(101. şiir)

3. Eserde Yer Alan Atasözleri ve Deyimler

Dînî eserlere Kur’ân-ı Kerîm, hadis-i şerifler, din büyüklerinin sözleri gibi kaynaklık eden önemli unsurlardan bir diğeri de atasözleri ve deyimlerdir. Eserlerde anlatım gücünü artıran, müellifin samimiyetini hissettiren hikmetli sözler eserin içeriğini de zenginleştirmektedir.

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, *İlticâ-nâme-i Rızâiyye’* de sade ve nasihat ağırlıklı bir dil kullanmakla beraber ifadesini kolaylaştıran atasözleri ve deyimlere de yer vermiştir. Eserde kullandığı atasözleri ve deyimlerden bazıları ise şunlardır:

Atasözleri:

Meseldir şabr iden derviş murâdına irüp gülmüş
Hâk’a sen kendi nefsinden şikâyet ile sabreyle” (117.şiir/4.beyit)

“Keşret-i zembim yüzünden kovma bundan el-amân
Çün meseldir ki severler gül yanında dikenî” (136.şiir/6.beyit)

Deyimler:

“**Aklıfı başına alagör** bunda

Doğru yürü dâ'im Allâh yolunda

Zâlimler şaşırır kâlırlar bunda

Uyan gâfil uyan ölüm geleyor” (26.şiiir/6.bent)

“Namâzı böyle felfesle kılanlar dinde şâdık mı

Ki hâşâ böyle **başdan şavma** kılmak saña lâyıq mı” (28.şiiir/3.beyit)

“Ehl-i hâl ehl-i şafâdan **ayrı düşme** şöhet it

Anlarıñla rüz u şeb şöhet gibi hâlet mi var” (25.şiiir/5.beyit)

“Bi-hamdi'llâh saña ümmet yaratmış Hâzret-i Allâh

Ağardı saç şakal ümmetligiñde yâ Resûlallâh (127.şiiir/4.beyit)

“Yâ İlâhî çok kuşurla **yüz tutup** geldim saña

Luţf kıl şehr-i habîbiñ eyle sen mesken baña” (2.şiiir/1.beyit)

“**Baş açık yalın ayak** vardıkda maşşer yerine

Hâşr ide Mevlâ bizi şol zümre-i ebrâr ile” (113.şiiir/6.beyit)

4. Dil ve Üslûp Özellikleri

İlticâ-nâme-i Rızâiyye' de anlaşılması güç, ağır ve sanatlı bir dil yerine okuyanların kolayca anlayacağı sâde, samîmî ve öğretici bir üslûp tercih edilmiştir. Dolayısıyla Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, bazen kendisi ile bazen de okuyucusuyla konuşmak gibi çeşitli ifade tarzları kullanmıştır. Konu bütünlüğü din ve tasavvuf olduğu için eserde, âyet ve hadis iktibasları, şiiirlerin arasına konulmuş Arapça beyitler, beyitlerin nazmen tercümesi bulunmaktadır. Atasözleri ve deyimlerle de vermek istediği mesajları pekiştirmeye çalışmıştır. Şiiirler, okuyucunun sıkılmasına neden olabilecek uzun anlatımlarla değil, gazel, kıta, murabbâ, muhammes gibi çeşitli nazım şekilleri ile kısa formlarda yazılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında, Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin hicret etmiş olduğu Medine'de kaleme alınmış olmasına rağmen yakın dönemin de kolaylıkla anlayabileceği bir dil kullanılmıştır. Aynı zamanda Eski Anadolu Türkçesi'ne ait kelimeleri de içerisinde barındırmaktadır. Bu Eski Anadolu Türkçesi tabirlerinden bazıları “olısar”, “nolısar”, “tapşır”, “idüben”, “idegürmek“, “kangı”, “balkımak“, “söyündürmek” ve “önüş” gibi kelimelerdir.

5. Eserin Muhtevâsı

5. 1. Dînî Muhtevâ

5.1.1. Allah

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin *İlticâ-nâme-i Rızâiyye* adlı eserinde, Allah'ı konu alan şiiirlere çokça rastlanılmaktadır. Eser münâcât üzerine kuruludur. Eserin temel konusu Allah'a olan sevgidir.

Şairler, Allah'ı konu edinen şiiirler kaleme alırken ona hitâben çeşitli isimler ve tabirler kullanmışlardır. Bu isimleri Allah'ın yaratıcılığı, affediciliği vb. konulardan bahsederken zikretmişlerdir. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin de *İlticâ-nâme-i Rızâiyye'* de Allah için kullandığı isimlerden bazıları şunlardır: İlâhî, Rab, Hüdâ, Hak, Mevlâ, Hâlık-ı Perverdigâr, Yezdân, Müsteân, Cenâb-ı Kibriyâ, Melce-i âlem,

Hüdâvend, Alîm, Halîm, Habîr, Kerîm, Sübhân, Rahîm, Raûf, Ganî, Vehhâb, Samed, Settâr, ulu sultan, pâdişâhlar pâdişâhı, Hâlık-ı Gaffâr, Gafûr, Kâzıye'l-hâcât.

5.1.2. Melekler

Melek, sözlükte ferîşteh, nurdan yaratılmış varlıklar, dişi veya erkek olmayan, yeme, içme, uyuma özellikleri olmayan gibi anlamlara gelmektedir.³⁶ Hüseyin Kâzım Kadri'nin *Türk Lügati* adlı eserinde de “bi'n-nefs kâim ve mevcut olan zevât; semâvâtta bulunan ecsâm-ı havaiye ve latîfe, ferîşte” şeklinde geçmektedir.³⁷ İlâhi emirlerin gerçekleştirilmesinden sorumludurlar. Daima tesbih ve zikir içindedirler. Cebraîl, Mikaîl, İsrâfil, Azraîl büyük melekler olarak bilinir. Kirâmen Kâtibîn, Münker-Nekir, Rıdvan da diğer meleklerden ayrı ve üstündürler.

Melekler gece gündüz Allah'a ibadet edip O'nun emri ile iş görür, O'ndan önce söz söylemezler. Allah'ın kendilerine emrettiği hususlarda asla asî olamazlar. Kur'ân-ı Kerîm'in birçok yerinde meleklerden bahsedilmektedir.³⁸

Eserde yer alan melekler ve meleklerin isimlerinin geçtiği bazı beyitler şu şekildedir:

5.1.2.1. Azrâil

Dört büyük melekten canlıların ruhunu almakla görevlendirilen melektir. Melekü'l mevt de denilmektedir.³⁹

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin *İlticâ-nâme-i Rızaiyye*'de Azrâil hakkında kaleme aldığı beyitlerden bazıları şu şekildedir:

“Gelir bir günde ‘Azrâ’ il alır bu cānı bu tenden

O kabriñ vahşetin her dem düşünde eyle kııl feryād” (16.şiiir/3.beyit)

³⁶ İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul, 2015, s. 303.

³⁷ Hüseyin Kâzım Kadri, *Türk Lügati*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1945, c. 4, s. 402.

³⁸ Bakara/30, 31, 34, 98, 102, 161, 177, 210, 248, 285; Âl-i İmrân/18, 39, 42, 45, 80, 87, 124, 125 gibi.

³⁹ Ahmet Saim Kılavuz, “Azrâil”, *DİA*, İstanbul, 1991, c. 4, s. 350.

“Saña bu cān bu ten içre emānetdir degil bākī
Saña bir günde ‘Azrā’il gelür bu cāna ey ardaş

Ecel şerbetini bir gün şunar saña da ‘Azrā’il
Ki aldanma bu dünyā hep bütün efsāne ey ardaş” (46.şiiir/7. ve 18.beyit)

5.1.2.2. Mūnker ve Nekir (Sorucu Melekler)

Sözlükte “bilmemek; şiddetli ve korkulu olmak” anlamındaki neker (nekāre) kökünden türeyen mūnker ve nekīr “tanınmayan, şiddetli ve korkulu olan” demektir. Terim olarak berzah āleminde insanları sorguya çekeceği belirtilen iki meleği ifade eder.⁴⁰ Bu iki melek, insana “Rabbīn kim? Kitabın ne? Peygamberin kim? Kiblen neresi? Ne zamandan beri müslūmansın?” gibi sorular soracaklardır. İman sahipleri cevap verecekler ama günahkarlar ile dinsizlerin dili tutulup cevap veremeyeceklerdir. Mezar başında yapılan telkinde ölüye bunların cevapları hatırlatılır. “Sorucu melekler” ve “Mūnker u Nekr” şeklinde birçok beyitte adları geçmektedir. Bu şiiirlerin ilgili kısımlarından bazıları şu şekildedir:

“Şorucu melekler şorarlar su’āl
Cevāb viren bulur cennetle cemāl

Āhīret bākīdir yok āna zevāl
Uyan ğāfil uyan ölüm geleyor” (26.şiiir/5.bent)

“Mūnkerle Nekīr abre girince şoracaqlar
Yalvar ulu Mevlā’ya da iħzār-ı cevāb it” (9.şiiir/7.beyit)

⁴⁰ Süleyman Toprak, “Mūnker ve Nekir”, *DĪA*, İstanbul, 2006, c. 32, s. 14.

“Kâbirde Münker u Nekre cevâbım hoşça âsân it

Dilim yañılmasun anda İlâhî luḫ u iḫsân it” (11.şiiir/1.beyit)

5.1.2.3. Hârût ve Mârût

Büyü ve sihir yapmakla meşhur meleklerdir. Kur’ân-ı Kerîm’de bir âyette geçer:⁴¹ Tefsirlerde anlatılan çeşitli kıssalar vardır: Babil kuyusunda bulunmaları ve büyücülüğün ustası olup insanlara sihri ve büyüü öğretmeleri gibi.⁴² Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Hârut ve Mârut’tan bir beyitinde şu şekilde bahsetmektedir:

“Dünyâ bir seḫḫâredir Hârût u Mârût’dan beter

Bu fenâ dünyâyâ âdem dil virüp ḫalmaḫ ne güç” (12.şiiir/2.beyit)

5.1.3. Kitaplar

Eserde, semâvî kitaplardan sadece en sonuncusu olan Kur’ân-ı Kerîm geçmektedir. Beyitlerden bazıları şu şekildedir:

“Gel şarıl ḫabl-i metîne işte Qur’ân-ı Kerîm

İ’ timâd it çok şarıl Bârî Ḥudâ’ya ḫoğrısı” (137.şiiir/6.beyit)

“Koyma Qur’ân’ı eliñden oḫu hep leyl ü nehâr

Ḳalbiñe feyz-i Ḥudâ-yı ‘aşḫı zevḫi ḫoldıra” (110.şiiir/5.beyit)

“Cennetü’l- Firdevs’e anda pencere açıla mı

Nür-ı Qur’ân ile envâr-ı Ḥudâ şaçıla mı” (144.şiiir/4.beyit)

⁴¹ Yukarıda bahsi geçen âyetin meâli şöyledir: “Süleyman’ın hükümranlığı hakkında onlar, şeytanların uydurup söylediklerine tâbi oldular. Halbuki Süleyman büyü yapıp kâfir olmadı. Lâkin şeytanlar kâfir oldular. Çünkü insanlara sihri ve Babil’de Hârut ile Mârut isimli iki meleğe indirileni öğretiyorlardı. Halbuki o iki melek, herkese: Biz ancak imtihan için gönderildik, sakın yanlış inanıp da kâfir olmayasınız, demeden hiç kimseye (sihir ilmini) öğretmezlerdi. Onlar, o iki melekten, karı ile koca arasını açacak şeyleri öğreniyorlardı. Oysa büyücüler, Allah’ın izni olmadan hiç kimseye zarar veremezler. Onlar, kendilerine fayda vereni değil de zarar vereni öğrenirler. Sihri satın alanların (ona inanıp para verenlerin) ahiretten nasibi olmadığını çok iyi bilmektedirler. Karşılığında kendilerini sattıkları şey ne kötüdür! Keşke bunu anlasalardı!” Bakara/102.

⁴² Kürşat Demirci, “Hârut ve Mârut”, *DİA*, İstanbul, 1997, c. 16, s. 262.

“Gel şifâ ister iseñ derdiñe Qur’ân’dan ara
Hüsni ahlâkâ şarıl zînet-i âdabı taqın” (102.şiiir/10.beyit)

5.1.4. Peygamberler

5.1.4.1. Hz. Süleyman (a.s)

Davud Peygamberin oğlu olan peygamberdir. On iki yaşındayken tahta oturmuş olan Hz. Süleyman, hem peygamber hem padişahdır. Mescid-i Aksa’nın inşasını tamamlamıştır. Allah tarafından kendisine birçok mucizeler verilmiştir. Hakkında birçok rivâyet vardır. 40 yıl büyük bir ihtişam ile devlet sürmüştür. 52 veya 53 yaşında vefat etmiştir.⁴³ Kur’ân-ı Kerîm’de Hz. Süleyman ile ilgili âyetler vardır.⁴⁴ Bu âyetler ona verilen ilim ve hikmetler ile kıssalarından bahsetmektedir. Yüzüğü, karınca ile muhabbeti, Hüdhüd ve Belkıs ile çokça anılmaktadır.

“Geldi dil şehrine bir cezbe-i Raḥmân bu şabâḥ
Çıkdı dil tahtına oturdu Süleyman bu şabâḥ” (14.şiiir/1.beyit)

“Yarın ol Ḥazret-i Ḥaḳḳ’a varınca
Süleyman’dan alur ḥaḳḳın qarınca” (121.şiiir/1.beyit)

⁴³ Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 411; Detaylı bilgi için bk. Mustafa Âsım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, TDV Yay., Ankara 1990, c. 2, ss. 205-225; Hüseyin Akkaya, “Süleyman”, *DİA*, İstanbul, 2010, c. 38, ss. 60-62.

⁴⁴Hz. Süleyman (a.s.) ile ilgili ayet topluluğundan biri şöyledir: “Biz Dâvud’a Süleyman’ı verdik. Süleyman ne güzel bir kuldu! Doğrusu o, daima Allah’a yönelirdi. Akşama doğru kendisine, üç ayağının üzerine durup bir ayağını tırnağının üzerine diken çalimli ve safkan koşu atları sunulmuştu. Süleyman: Gerçekten ben mal sevgisini, Rabbimi anmak için istedim, dedi. Nihayet güneş battı. (O zaman): Onları (atları) tekrar bana getirin, dedi. Bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı. (Âyet muharebe için at beslemenin öteden beri yürütülegelen güzel bir âdet olduğunu ortaya koymaktadır. Hz. Süleyman, savaş ihtiyacı belirince, atların hazırlanmasını ve idman için koşturulmasını emrederek, “Ben bunları dünyada nefsimin hazzı için değil, Allah’ın emrinden ve onun dinini takviye etmek arzusundan dolayı seviyorum” demişti.) Andolsun biz Süleyman’ı imtihan ettik. Tahtının üstüne bir ceset bırakıverdik, sonra o, yine eski haline döndü.(Süleyman (a.s.), şiddetli bir hastalığa yakalanmak sureti ile imtihan edilmiş, hastalığı sırasında, “cansız ceset” denecek kadar zayıflamış, sonra tekrar sağlığına kavuşmuştu.) Süleyman: Rabbim! Beni bağışla; bana, benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümlanlık ver. Şüphesiz sen, daima bağışta bulunansın, dedi. Bunun üzerine biz de, istediği yere onun emriyle kolayca giden rüzgarı, bina kuran ve dalgıçlık yapan şeytanları, demir halkalarla bağlı diğer yaratıkları onun emrine verdik. “İşte bu bizim bağışımızdır. İster ver ister (elinde) tut; hesapsızdır” dedik. Doğrusu onun, bizim katımızda büyük bir değeri ve güzel bir yeri vardır.” Sa’d/ 30-40.

5.1.4.2. Hz. Musa (a.s)

Hz. Musa hakkında birçok kıssa bulunmaktadır. Tevrat, Hz. Musa'ya verilmiştir. Yuşa adındaki bir zatı halife tayin ederek 120 yaşında vefat etmiştir.⁴⁵ Hz. Musa'nın şeriatı, Hz. İsa'nın peygamberliğine kadar devam etmiştir. Musa Peygamber'in mucize ve kıssaları edebiyatımıza da girmiş ve bir hayli kullanılmıştır. Mucizelerden bazıları Hz. Musa'nın asası, elini koynuna sokup çıkarınca elinin bembeyaz olması (yed-i beyza), Allah'ı görmek istemesi, dağın yarılması ve Allah ile Hz. Musa'nın konuşmalarıdır. Bu konuşmadan dolayı Hz. Musa'ya Kelimullah denilmiştir.⁴⁶ Kur'an-ı Kerim'de birçok âyette ondan bahsedilmektedir:⁴⁷

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Allah'a şükrünü ifade ettiği şiirlerinden birinde bir beyitte Hz. Musa'yı şu şekilde anmıştır.

“(Kābe kavseyn)’e habîbin ref’ idüp ta’ zîm ile

Hzret-i Mûsâ Kelimullâh maķâmın Tûr iden” (92.şiir/8.beyit)

5.1.4.3. Hz.İsâ (a.s)

İsrailoğulları'nın son peygamberidir. Kendisine İncil indirilmiştir. Hz. İsâ (a.s), Türk edebiyatında dünyaya gelişinden başlayarak sahip olduğu kendine has beşerî vasıfları ve peygamberliğinin değişik yönleriyle ele alınmış büyük peygamberlerden biridir. Edebî metinlerde İsi, İsâ Mesîh, Mesîh, Mesîh-i Meryem, Mesîh İbn Meryem, İbn Meryem, İsâ-yı Meryem, İsâ İbn Meryem, yetîm-i duhter-i İmrân, rûhullah, rûh-ı mücerred, kelimetullah gibi adlarla anılan İsâ hakkında müstakil eserler yazıldığı gibi başta peygamber tarihleri olmak üzere birçok eserde de ele alınmıştır. Hayat hikâyesi, ana rahmine düşmesinden vefatı sonrasına kadar gösterdiği mucizeler, Kur'an, tefsir, hadis ve diğer mukaddes kitaplarla İsrâiliyat türü rivayetlerdeki bütün ayrıntılarıyla bu eserlerde anlatılmıştır.⁴⁸ Bu kıssalardan bazıları şunlardır: Hz. Meryem'den babasız olarak doğması, bebekken konuşması, ölüleri diriltmesi, nefesi

⁴⁵ Detaylı bilgi için bk. Mustafa Âsım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, TDV Yay., Ankara 1990, c. 2, s.115.

⁴⁶ Hz. Musa hakkında detaylı bilgi için bk. Ömer Faruk Harman, “Mûsâ”, *DİA*, İstanbul, 2006, c. 31, ss. 207-213.

⁴⁷ Kasas/ 3-43, Tâ-hâ/ 9-101, Şuarâ/10-68, Arâf/101-156, En'am/ 91-154 gibi.

⁴⁸ Mustafa Uzun, “İsâ”, *DİA*, İstanbul, 2000, c. 22, s. 473.

ile körlerin gözünü açması, çamurdan kuşlar yapıp can vererek uçurması, 30 yaşında peygamber olması, kendisine inanan 12 havarisi, çarmlıha gerilme kıssası gibi.⁴⁹ Şiirlerde “hayat, dem(nefes)” kelimeleriyle de anılmaktadır.⁵⁰

Ali Rıza Efendi, Esad Erbilî hakkında yazdığı şiirinin bir beytinde Hz.İsa’yı şu şekilde anmıştır:

“Şanki ol ‘İsā-nefes ihyā iderdi mürdeyi

Bağırını altun iden şol gevher-i kimyā gibi” (139.şiir/5.beyit)

5.1.4.4. Hz. Muhammed (s.a.v)

İslam peygamberi ve son peygamberdir. Doğumu, ahlâkı, herkes tarafından güvenilir kabul edilmesi, peygamberliği, evlilikleri, mucizeleri, Medine’ye hicreti, katıldığı savaşlar, veda hutbesi gibi kendisiyle ilgili konular Kur’ân-ı Kerîm’de birçok yerde ve sahabenin anlattıklarında geçmektedir.⁵¹ Divan şiirinde de Hz. Peygamber (s.a.v)’i anlatan yirmiden çok dînî-edebî tür vardır: Esmâ-i nebî, siyer, na’t, gazavat-nâme, hilye, kırk hadis, mevlid, mirâciye bunlardan bazılarıdır.⁵²

Şairler, Hz. Peygamber’i konu edinen şiirler kaleme alırken ona hitâben çeşitli isimler ve sıfatlar kullanmışlardır. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi’nin, *İlticâ-nâme-i Rızâiyye*’de Hz. Peygamber (s.a.v.) için kullandığı isimlerinden bazıları şunlardır: Resûlallah, Habîb, Muhammed, Muhammed Mustafa, Ahmed ü Mahmûd u Muhtâr, Peygamber-i zîşân, Fahr-i âlem, Fahr-i cihân, Fahr-i levlâk, Cemî enbiyânın serveri, Mahbûb-ı habîb, Hayru’l-beşer, Rahmeten li’l-âlemîn, nûr-ı ayn, Resûle’s- sekaleyn, Şefîu’l-Müznibîn, İmâmu’l-enbiyâ... Kaşıkçı Ali Rıza Efendi’nin bu isimlerle kaleme aldığı şiirlerden bazıları şöyledir:

“Birinci ni‘meti Hâkk’ın Muhammed fahr-i ‘âlemdir

Anı her kim ki tağdîr eylemez dînde metânet yok” (53.şiir/2.beyit)

⁴⁹ Detaylı bilgi için bk. Mustafa Âsım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, TDV Yay., Ankara 1990, c. 2, ss. 303-351.

⁵⁰ Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 236.

⁵¹ Detaylı bilgi için bk. Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, Trc. Salih Tuğ, İrfan Yay., İstanbul 1990.

⁵² Hz. Peygamber (s.a.v) ile ilgili dînî edebî türlere ilişkin geniş bilgi için bk. Murat Ak, *Şair ve Peygamber*, Ketebe Yay., İstanbul 2019.

“Bu yer ser çekdi eflâke maḥaldir faḥr-i levlâke

Rızâ’ı bunda gir ḥâke gidüp Ḳonya’yı neylersin” (99.şiiir/15.beyit)

5.1.5. Sahabeler

5.1.5.1. Çâr-yâr

Sözlükte dört seçkin dost, dört büyük halifeye (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali’ye) verilen isimdir. Dîvân şiirinde haklarında çokça şiir yazılmıştır. Çâr-yâr, çehâr-yâr, çehâr-yâr-ı güzîn, çâr-yâr-ı güzîn, çihâr dost tabirleriyle de kullanılmaktadır.⁵³

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi de bir beytinde Medine’ye hicret ettiği için Allah’a müteşekkir olduğunu ve burada sahabe ile birlikte defnolup, cennette de onlarla birlikte haşrolmayı arzuladığını dile getirirken çehâr-yâr tabirini kullanmıştır.

“Muhâcirlerle enşârîñ cema’âtiyle maḥşûr it

Ḳoyup Cennat-i ‘Adn içre çehâr-i yâre câr olsun” (93.şiiir/6.beyit)

5.1.5.1.1. Hz. Ebubekir

Hz. Ebubekir’e bir beyitte yâr-ı gâr diyerek atıfta bulunmuştur.

Yâr-ı gâr: Farsça yâr (dost) ve Arapça gâr (mağara) kelimelerinden oluşan tamlama “mağara arkadaşı” anlamına gelir. Hz. Ebûbekir’in lâkabıdır. Hicret esnasında Hz. Peygamberimizin yanında can dostu Hz. Ebûbekir vardı. Bu nedenle Hz. Ebûbekir’e yâr-ı gâr denilir.⁵⁴ Kur’ân-ı Kerîm’de bu hadiseyi telmîhen Hz. Ebûbekir’den “İkinin ikincisi” diye bahsedilir:⁵⁵

⁵³ Mustafa Fayda, “Hulefâ-yı Râşidîn”, *DİA*, İstanbul, 1998, c. 18, s. 325.

⁵⁴ Mustafa Uzun, “Yâr-ı Gâr”, *DİA*, İstanbul, 2013, c. 43, s. 324.

⁵⁵ Yukarıda bahsi geçen âyetin meâli şu şekildedir: “Eğer siz ona (Resûlullah’a) yardım etmezseniz (bu önemli değil); ona Allah yardım etmiştir: Hani, kâfirler onu, iki kişiden biri olarak (Ebu Bekir ile birlikte Mekke’den) çıkarmışlardı; hani onlar mağaradaydı; o, arkadaşına: Üzülme çünkü Allah bizimle beraberdir, diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükûnet sağlayan) emniyetini indirdi, onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kâfir olanların sözünü alçalttı. Allah’ın sözü ise zaten yücedir. Çünkü Allah üstündür, hikmet sahibidir.” (Hicret esnasında müşrikler tarafından ısrarla takip edilen Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Hz. Ebubekir (r.a.) bir ara Sevr mağarasına sığınmışlardı. Müşriklerin ayak seslerini duyuyorlardı. Hz. Ebubekir (r.a.) korkmuştu. Rivayete göre müşrikler, mağaranın girişindeki örümcek ağı ve güvercin yuvasını görünce, içeride kimse yoktur, diye bırakıp gittiler.) Tevbe/40

Ali Rıza Efendi, *İlticâ-nâme-i Rızâiyye*'de bir şiirinde Hz. Muhammed (s.a.v.)'e ve Hz. Ebubekir'e şu şekilde atıfta bulunmuştur.

“İlâhî hürmet-i (*Tâ-hâ*)⁵⁶ zalâlet yolların sedd it

Cemî' -i ehl-i imâna hidâyet yâr-gâr olsun” (93.şiir/8.beyit)

5.1.5.2. Hz. Enes

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, şiirlerini okuyacak olanlara va'z u nasihatte bulunduğu şiirlerden birinde Hz. Enes'in rivayetlerinden birine atıfta bulunmuştur.

“Eyle sen Allah'a iqbâl gayrı terk it ey gönül

Eylemiş bunu rivâyet Hâk resûlünden Enes” (43.şiir/8.beyit)

5.1.5.3. Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Hz. Peygamberimiz (s.a.v.)'in torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'e şöyle atıfta bulunmuştur.

“Yezîd'in nesli ' âlemden kesildi inqırâz buldı

Hasan ile Hüseyin'in nesli pâkî şanı kalmışdır” (126.şiir)

5.1.6. Âyet ve Hadis İktibasları

Eserin basımında, yapılan âyet iktibasları parantez içerisinde gösterilmiştir. Eser, ayrıca müslümanlara hitaben yazılması sebebiyle içerisinde birçok mânen iktibas da barındırmaktadır.

5.1.6.1. Âyet İktibasları;

“Tırma iqbâl eyle Hâk'a eyle dünyâdan hâzer

(*Yevme lâ yenfa'*)⁵⁷ huzûra varma zinhâr tîğ teber” (35. şiir/6. beyit)

⁵⁶ Mısrada geçen Tâhâ'dan maksat Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir.

⁵⁷ Beyitte bir kısmı ele alınan âyetin meâli şu şekildedir: “O gün ki ne mal fayda verir ne oğullar!” Şuara 26/ 88.

“Şerî‘ at (*‘urve-i vüskā*)⁵⁸ aña sen şık şarıl şık tüt

Şerî‘ at üzre kim ‘āmil irer rıdvāna ey qardaş” (46. şiir/5. beyit)

“**Rızā**’ı (*İrci‘i*)⁵⁹ emrin gözet tır bunda her sâ‘ at

Ki seksen sâle yaş geldi hazırlaň qabre yaqlaşdıň” (64.şiir/8.beyit)

“(*Qābe kavseyne*)⁶⁰ alındı cismiñiz

Çün bilinmekden mu‘ allā rütbeñiz

Eyledi mevtāya ihyā ismiñiz

Menba‘ -ı cūd u ‘ atāsıñ yā Resül

Qıl şefā‘ at yā Muhammed Muştafā” (73. şiir/3. bent)

“(*Qābe kavseyn*)⁶¹’ e habîbin ref‘ idüp ta‘ zîm ile

Hzret-i Mūsā Kelîmullāh maqāmın tūr iden” (92.şiir/8.beyit)

“İlāhî hürmet-i (*Tā-hā*)⁶² zālâlet yolların sedd it

Cemî‘ -i ehl-i imāna hidāyet yār-gār olsun” (93.şiir/8.beyit)

⁵⁸ Beyitte bir kısmı ele alınan âyetin meâli şu şekildedir: “ Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk, sapıklıktan ayırt edilmiştir. Artık her kim tağutu inkar edip, Allah’a inanırsa, sağlam bir kulpa yapışmıştır ki, o hiçbir zaman kopmaz. Allah, her şeyi işitir ve bilir.” Bakara 2/256.

⁵⁹ Beyitte bir kısmı ele alınan âyetin meâli şu şekildedir: “ Sen O’ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabb’ine dön.” Fecr 89/28.

⁶⁰ Beyitte bir kısmı ele alınan âyetin meâli şu şekildedir: “Sonra Muhammed’e yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) **iki yay arası kadar**, hatta daha da yakın oldu.” Necm 53/8-9.

⁶¹ bk. Necm 53/8-9.

⁶² Mısrada geçen “Tâhâ”dan maksat Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v)’dir. Aynı zamanda Kur’ân-ı Kerîm’in yirminci suresidir. İlk âyeti olan Tâ-Hâ şeklindeki mukatta harflerine “Ey Muhammed!” anlamı verildiği için Peygamberimizden bahseden şiirler ile na’lerde sık geçer.

“Bu Rızā ğāfil geçirdim ‘ömrümi

Maḥşer içre itme i‘lān zēnbimi

(*Maḳ‘ad-i şıdḳa*)⁶³ oturdup ol demi

Sen kerem kııl Rabb‘im Allāh‘ım baña” (8.şiiir/9.bent)

5.1.6.2. Hadis İktibasları;

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, eserin 36. sayfasına (Çalışmamızda 131. sayfadır.) bir hadis-i şerif metni koymuştur.

*“Men u‘ṭiye feşekera ve ‘b-tüliye feşabera ve zaleme fe‘stağfera ve zülime feğafera ülä‘ike lehümü‘l-ennü ve hüm mühtedün.”*⁶⁴

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi’nin hadislerden alıntılar yaptığı beyitlerden birkaçı şöyledir.

“Bulmuşam emn ü emānı dār-ı hicret içre ben

Çünkü hiç irmez bu yerde *ta‘ne-i düşman* baña” (2.şiiir/6.beyit)

Bir diğer beyit ise şu şekildedir:

“Varlığına olma mağrūr yokluğa itme keder

Çünkü bu dünyāya mel‘ūndur didi ḥayru‘l-beşer” (35.şiiir/3.beyit)

5.1.7. İbadetle İlgili Muhteva

İbadet etmenin önemine vurgu yaptığı, namaz kılmanın, zekat vermenin, Hak zikrini bırakmamanın ve dahi birçok iyiliğin, insanı ahirette yalnız bırakmayacağını ele aldığı birçok şiiri vardır. Şiirlerinden birinde, defalarca haccetmeyi kendisine

⁶³ Yukarıdaki mısrada “*mak‘ad-i şıdḳa*” tamlaması geçmektedir. Bu tamlama ile Kamer Suresi 55.âyete atıfta bulunmaktadır. Âyetin meâli şu şekildedir: “Kudreti sonsuz padişahın huzurunda doğruluk koltuklarındadırlar.” Kamer 54/55.

⁶⁴ Hadisin metni için bk. Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd İbn Ebi‘d-Dünya el-Kuraşi el-Bağdadi, *Hadislerde: Allah‘a şükretmek*, Ed. Yusuf Özbek, Trc. Recep Doğru, Ocak Yay., İstanbul, 2007, s. 98. Hadisin tercümesi: “Kim nimet verildiğinde hemen şükrederse, felakete uğradığında sabrederse, haksızlık yaptığında af dilerse, haksızlığa uğradığında affederse, onlar emniyettedirler. Ve hidâyete erdirilenler onlardır.”

nasip ettiği için Allah'a şükürünü ifade etmiştir. Bu gibi şiirlerin ilgili kısımları aşağıda örnek olarak verilmiştir :

“Kıl namāzıñ vir zekātıñ mü'min-i kāmil iseñ
Emr-i Hakk'ı terk idenden dağı sersem mi olur” (23.şiiir/2.beyit)

“Hağ bizi hağ eylemiş
Zikrimi idiñ dimiş
Zikr ile Hakk'a iriş
Anda ki esrāra bağ

...

Zikr ile sen dā'im ol
Herkes e mülāyim ol
Kalk giceler kâ'im ol
Cilve-i eshāra bağ

Sen de Rızā'ı hele
Ömrüñi virme yele
Hālîk'ıñ zikr eyle
Vaqtıñi imrāra bağ ” (49.şiiir/4.,6.,7.beyitler)

“Kıl şavm u şalāt hağ u zekāt zikre çalış gel
Anlar ile sen bākî hayāt bulmaya geldiñ” (55.şiiir/6.beyit)

“Bi-hamdı'llāh kirāren hağ-ı beytu'llāh naşib itdiñ
Meţāf-ı Ka'be şahnında Rızā'ı'yi tolandırdıñ” (61.şiiir/7.beyit)

5.1.8. Ahiretle İlgili Mefhumlar

5.1.8.1. Ahiret:

Sözlükte son ikamet mahalli, öbür dünya anlamlarına gelmektedir. Dünya hayatı sonlu bir hayattır. Her varlık ahirete, dâr-ı bekâya gidecektir.⁶⁵ Kur'ân-ı Kerîm'de ahireti konu alan birçok âyet vardır.⁶⁶

Ali Rıza Efendi de bu dünyanın gelip geçici olduğunu, iyi amel işleyenlerin ahiret hayatında sıkıntı çekmeyeceğini şu şekilde dile getirmiştir:

“Bu cihân şol âhîret çün bir ticâret-ğhânedir

Bunda kim kulluk iderse görmez anda hiç cefâ” (5.şiiir/5.beyit)

“Rağbet itmez bu cihâna âhîret ‘ aşîkları

Çün bu dünyâya olar qalbinde nefret gösterir” (31.şiiir/2.beyit)

5.1.8.2. Mahşer:

Sözlükte bir araya gelinip, toplanılan yer, toplanma yeri, bütün canlı varlıkların ölümden sonra Allah'ın emriyle dirilip toplanacakları yer anlamlarına gelmektedir. Divan şiirinde canlıların dirilip toplanması, amel defterinin açılması, hesap görülmesi vb. yönlerinden ele alınır.⁶⁷

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, şiirlerinde mahşer günü gelmeden önce kişinin heybesini iyi amellerle doldurması gerektiğini dile getirmiştir.

“Mahşer qurulup vaqt-i hisâb gelmeden evvel

Mîzâna çeküp kendiñi bugünde hisâb it” (9.şiiir/4.beyit)

⁶⁵ Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 12.

⁶⁶ Bakara/4, 86, 94, 102, 114, 130, 200; Âl-i İmran/ 22, 45, 56 gibi.

⁶⁷ Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 295.

“Haḡ zikridir yarın seni maḡşer günü kırtaracaḡ

Haḡ zıkrını çoḡ eyleyüp dilden anı şalma amān” (107.şiiir/3.beyit)

“Bu ‘abd-i mücrimi ‘afv it İlähî rüz u maḡşerde

Kerem kııl ‘afv ü şafḡ eyle kerem kııl cümle yerlerde” (28.şiiir/9.beyit)

5.1.8.3. Ahir zaman:

Kaşıḡçı Ali Rıza Efendi, şiiirlerinde, ahir zamanı da konu edinmiştir. Bir örneḡi şu şekildedir:

“El-amān şimdi bu dünya ‘ālemin çoḡ bozdılar

Fitnelerden şaḡla yā Rab şimdi bu āḡir zamān” (91.şiiir/2.beyit)

5.1.8.4. Amel defteri:

Amel defteri, insanların dünyada yaptıkları iyi-kötü bütün işlerin yazılı olduḡu defterdir. “Kirāmen Kātibîn” adı verilen iki yazıcı melek tarafından kaydedilen bu amellerin hesabı kıyamet gününde görülecektir. İnanan ve iyi amel sahibi kimselerin defterleri saḡ ellerine; kötü amel sahibi kimselerin defterleri sol ellerine verilecektir. Kur’ân-ı Kerîm’de de birkaç yerde geçmektedir.⁶⁸

Kaşıḡçı Ali Rıza Efendi bu konuda şöyle beyitler kaleme almıştır:

“Defterim ger yoḡlanırsa ne ‘amel var ne şevāb

Sehv ü ‘işyāna günāhlarla olupdur mele’ān” (97.şiiir/7.beyit)

“Açıla defterimiz tartıla ‘amellerimiz

Ḥalkā ma‘lüm ola biz anda ne māl olduḡımız” (39.şiiir/6.beyit)

⁶⁸ Müddessir/39; İnşıkak/ 7-12; Beled/18-19 gibi.

“Bizleri hıfz-ı himāyeñde bulundur yā Rab

Eyle aşhāb-ı yemīn eyleme aşhāb-ı şimāl” (68.şiiir/8.beyit)

5.1.8.5. Cennet, Firdevs, Cinan, Me‘ va:

Sözlükte, “gölgelik bahçe” anlamında olup, ahirette mü‘minlerin gidecekleri yer anlamına gelmektedir. Kur‘ân’ın muhtelif yerlerinde cennet, “Dâru’n-Na‘îm, Cennetü’l-Me‘vâ, Cennetü’l-Firdevs” vb. sıfat ve isimler halinde geçmektedir. Oraya girenler istediklerini hemen önlerinde hazır bulurlar, asla yaşlanmazlar, sonsuz nimetlere kavuşurlar.⁶⁹ Dîvân edebiyatında “cennet”, behişt, cinan kelimeleriyle; Kevser, hûr u gilmân gibi unsurlarla birlikte de kullanılmaktadır.

Kaşıkcı Ali Rıza Efendi, birçok şiirinde varılmak istenen esas yeri, “Cennetü’l-Firdevs, Cennetü’l-Me‘vâ, Cennet-i A‘lâ, cinân” gibi isimlerle anmıştır.

“Şehr-i yāriñ sākini bu miskīni

Raḥmidüp ‘uşşāka yazdır ismini

Cennetü’l-Firdevs’e ḳondur cismini

Gel yetiş ey tende cānım gel yetiş” (45.şiiir/4.bent)

“Hevl-i maḥşerden ḥimāye ḳıl da sevḳ it cennete

Merḫamet ḳıl yaḳma āteşlerde bu cān u teni” (136.şiiir/3.beyit)

5.1.8.6. Kevser:

Cennette bir suyun adıdır. Aynı zamanda Kur‘ân-ı Kerîm’de Kevser sûresi vardır. Âb-ı Kevser ve şarâb-ı Kevser tamlamalarıyla da şiirlerde kullanılır.⁷⁰

Ali Rıza Efendi, Kevser’e birçok şiirinde değinmiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

⁶⁹Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 88; Cennetin isimleri ile ilgili detaylı bilgi için bk. Bekir Topaloğlu, “Cennet”, *DİA*, İstanbul, 1993, c. 7, ss. 376-386.

⁷⁰Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 268.

“Alup taht-ı livāña nūş idem Kevşer şarābından

Rızā’ı ‘abd-i mücrim de seniñ bir ümmetiñdendir” (33.şiiir/2.beyit)

“Kullara va‘d itdiğiñ cennetler içre koy bizi

İçelim anda şarāb-ı selsebīliñden raḥīk” (52.şiiir/7.beyit)

“İçir biz kullara Kevşer şarābın

Girelim görelim ḥüsn-i me’ābıñ

Aşıl maṭlūbumuz zāt-ı cenābıñ

İlāhī yā İlāhī yā İlāhī

Meded ey pādişāhlar pādişāhı” (134.şiiir/10.bent)

5.1.8.7. Hûr u gılmân:

Meleklerden başka cennet varlıklarından olan hûr, hûrî, gılmân şiiirlerde birçok yerde geçmektedir.

Hûrun kelime anlamı, cennet kızı, gözlerinin akı karasından çok olan, ceylân gözlü kızdır.⁷¹ Kaşıkçı Ali Rıza Efendi’nin şiiirlerinde de yer almaktadır. Bazıları şu şekildedir:

“Ne hoş cennetde köşkler var açar altından ırmaçlar

Güzel ḥūrî güzel kızlar bu boş dünyâyı neylersiñ” (99.şiiir/4.beyit)

Gılmân ise eserde hûr ile birlikte, tamlama halinde “hûr u gılmân” şeklinde kullanılmıştır.

“İlm-i aḥlāk ‘ilm-i tefsîr rûhıdır insanlarıñ

Hûr u gılmânlarla cennet bî-ḥisāb vardır saña” (4.şiiir/6.beyit)

⁷¹ a.g.e., s. 212.

“Bu cihānda kesb ider şol āhîret sermāyesin

Ṭā‘ at-i Ḥaḳḳ’ a yorulsun ḥūr u ğilmān isteyen”(94.şiiir/2.beyit)

5.1.8.8. Cehennem:

Ahiretteki azap yurdudur. Kur’ân-ı Kerîm’de birçok yerde cennet ve cehennem hakkında canlı tasvirler yapılmaktadır. Cehennem, imansız ölenlerle suçları bağışlanmayan günahkarların uğrayacağı mekandır.⁷²

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi de şiirlerinde cehennem ateşinden Allah’a sığındığını şöyle dile getirmektedir.

“Bizi nār-ı cehennemden amān ḥıfz eyle yā Velî

Bizi her bir murāda ir gören Allāh’ımız sensiñ”(60.şiiir/2.beyit)

“Şalāt u şavmi koydıñ Ḥazret-i Ḥaḳḳ’ı unutduñsa

Cehennemlerde yanmaḳda o kör şeyṭāna ortaḳsiñ”(103.şiiir/5.beyit)

5.2. Tasavvufî Muhtevâ

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, *İlticâ-nâme-i Rızâiyye*’de tasavvufî konuları, sistematik ve belirgin bir şekilde değil nasihat yoluyla işlemiş mutasavvıf bir şairdir. Tasavvufî terim ve kavramları kullanmakla beraber tasavvufun merkezinde yer alan vahdet-i vücud gibi belirgin konulara şiirlerinde, eğitici anlamda değinmemiştir. “*Ali Ulvi Kurucu Hatıralar 1*” adlı eserde, Ali Ulvi Kurucu, Kaşıkçı Ali Rıza Efendi’nin Yunus Emre ve Kuddûsî tarzında yalın bir dille İlâhî aşka dair şiirler kaleme aldığını dile getirmiştir.⁷³

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi’nin şiirlerinde işlemiş olduğu tasavvufî kavramların bazıları aşağıda örnekleriyle beraber verilmiştir.

⁷² a.g.e., s. 85.

⁷³ Ertuğrul Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu*, c. 1, s. 272.

5.2.1. Aşk

Arapça bir kelime olan ‐aşk‐, sözlükte aşırı derecedeki sevgi anlamındadır. *Türk Lügati*’nde ise muhabbeti müfrita, alâka, gönül verme şeklinde geçmektedir. Hakiki aşk, Allah’a duyulan aşktır. Allah’ı gerçekten seven kişi O’nun yarattıklarını da aynı şekilde sevmektedir.⁷⁴

Aşk, Ali Rıza Efendi’nin şiirlerinde yer alan önemli bir konudur. Maddi aşka hiç değinmemiştir. Onun için aslolan İlahi aşktır.

‐Zâhidâ sen şanma müşkil ‘abde rahmetdir bu ‘aşk

Evveli hasretidir ammâ soñı vuşlatdır bu ‘aşk

‘Āşıkâ bir nesne olmaz ‘aşk-ı Mevlâ’dan lezîz

Ehl-i ‘aşkıñ cennetidir ulu devletdir bu ‘aşk

Dostdan ayrı düşmek havfiyle ağlar inîleriz

‘Aşk ile âh u enînim kalbe rahmetdir bu ‘aşk

Luţf-ı Haķ’dır biz bu ‘aşkı bulmadık çok zıkr ile

Tâ ki eyyâm-ı şığardan baña fıtratdır bu ‘aşk

Tâ ezel taķsîm-i Haķ’dır geldi ķondı başıma

Luţf-ı Haķ’dır bu faķîre geldi ķismetdir bu ‘aşk

⁷⁴ Hüseyin Kâzım Kadri, *Türk Lügati*, c. 3, s. 507; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 3. bs., Anka Yay., İstanbul, 2005. s. 65.

Pîr-i ‘ aşka kul olup oldum anıñla ber-murād

Es‘ ad-ı pîr-i muğāndan baña himmetdir bu ‘ aşk” (51.şiiir)

5.2.2. Mâsivâ

Arapça istisna edatı olan sivâ, mâ mevsûlü ile birleşince başkası anlamına gelir. Tasavvufta, Allah'ın dışındaki her şey mâsivâdır. Bütün yaratılanları içine alan bir sınırı vardır. Gönülde Allah'tan başka neyin sevgisi varsa onun sevgilisi odur. Bu yüzden kalpten mâsivânın silinmesi, sevginin hep Allah üzerinde yoğunlaşması çok önem arz etmektedir.⁷⁵

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin, mâsivâ kelimesini kullandığı beyitlerden bazıları şu şekildedir:

“İlimden kimse müstağnî degildir dâr-ı dünyâda

Silenler mâ-sivâ hubbun ‘ ilim nûriyle silmişdir” (20.şiiir/4.beyit)

“Ki fırsat elde varken defteriñ taldur şevâblarla

Silinsün her ne var bu mâ-sivâ elvânı gönülünden” (90.şiiir/2.beyit)

5.2.3. Arş

Arapça bir kelime olan “arş”ın kelime anlamı, taht, çardak tavan ve kubbe demektir. *Türk Lügati*'nde ise taht, serir; çatı, dam, bam; çadır; kemal-i irtifai dolayısıyla – kâffe-i ecsâmı muhit olan ve Allah'ın istivâ ettiği şey; edyân-ı salifeye göre Allah'ın seriri ve tahtı; mecazen: mülk, saltanat; felekiyat, felek-i âzam, felekü'l-eflâk şeklinde geçmektedir.⁷⁶ Terim anlamı ise, Allah (c.c)'in kudret ve azametinin tecellisinden kinaye olarak, dokuzuncu kat semada bulunduğu tasavvur olunan tahttır. Bu bakımdan asıl anlamını ancak Allah'ın bildiği bir şeydir. Kainattaki bütün varlığı kuşatan bir cisim olup, yüksekliğinden dolayı bu ismi almıştır. Tasavvufta ise arş, gönül demektir.⁷⁷ Müfessirlerin izahına göre, Allah (c.c) önce arşı yaratmıştır.

⁷⁵ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 414.

⁷⁶ Hüseyin Kâzım Kadri, *Türk Lügati*, c. 3, s. 492.

⁷⁷ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü* s. 61.

Kur'ân-ı Kerîm'de birçok âyette Allah (c.c) arşa istivâ etti yani arşa hükmetti şeklinde geçmektedir.⁷⁸

Eserdeki arş kelimesinin geçtiği beyitlerden birisi şu şekildedir:

“Şad-hezâr ‘ âkılleri hayretde koydu şan‘ atıñ

‘ Arş seniñ kürsi seniñ tağlar seniñ deryâ seniñ” (65.şiiir/5.beyit)

5.2.4. Dil

Dil kelimesi Farsça olup sözlükte, yürek, gönül, kalp anlamlarına gelmektedir. Mecazen cür’et ve cesaret demektir. Bu terim tasavvufta ise, nefis-i natika, sırlar hazinesi, İlâhî kemalin ve cemalin en güzel tecelli ettiği yer, nazargâh-ı İlâhî anlamlarına gelmektedir.⁷⁹

Eserde şu şekilde geçmektedir:

“Geldi dil şehrine bir cezbe-i Raḥmân bu şabâḥ

Çıkdı dil tahtına oturdu Süleymân bu şabâḥ” (14.şiiir/1.beyit)

5.2.5. Tarîk

Arapça bir kelime olan tarîk sözlükte, yol anlamına gelmektedir. Edebiyatta tarz, tavır, üslûp; meslek, tarikat demektir.⁸⁰ Tarikat ise yol, metot, usûl gibi anlamlara gelmektedir. Şeyh nezaretinde, mürid veya tâlibin Allah’a ulaşma, sürekli Allah’ı tefekkür bilincini kazanma konusunda takip ettiği usûle veya metoda tarikat adı verilmektedir.⁸¹

Eserde şu şekilde geçmektedir:

“Baña bu luḫ u in‘ âmlar ḫayâlimden de geçmezken

Ṭarîḫat luḫfidüp şol mekteb-i ‘ irfâna aldırđıñ

⁷⁸ Yukarıda bahsi geçen âyetin meâlî şöyledir: “ Raḥmân, Arş’a istivâ etmiştir.” Tâ hâ/5. (Veya Raḥmân, Arş’ı hükmü altına almıştır. Ârâf/54.)

⁷⁹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 168; Hüseyin Kâzım Kadri, *Türk Lügati*, c. 2, s. 752.

⁸⁰ Hüseyin Kâzım Kadri, *Türk Lügati*, c. 3, s. 412.

⁸¹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 627.

Ṭarīḳ-i ehl-i tevḫīde ki cüz'î ḫıdmet itmek çün

Bi-ḫamdi'llāh bu 'ömrüm ihtiyār itdiñ ḳocaltırdıñ" (61.şiiir/4. ve 5.beyit)

5.2.6. Pîr

Farsça bir kelime olan pîr, ihtiyar, yaşlı kimselere denilmektedir. Tasavvuf li-derlerine, tarikat kurucularına da pîr denilmektedir. Pîr-i mugan; yine Farsça olup baş kesiş anlamına gelmektedir. Kamil mürşid veya kutb-ı âlem yerinde kullanılan bir tabirdir.⁸² Divân şiiirinde eğlence mahalli olan meyhanenin baş kişilerinden birisi pîr-i mugândır. O, sırları açığa döken, herkese içki sunan, meyhaneyi çekip çeviren, yaşlı, güngörmüş, nur yüzlü, cömert ve saygı gösterilmesi gereken bir kişidir.⁸³

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, eserinde Esad Erbilî'yi pîr-i mugan, pîr-i müstenîr, kutb-ı Rabbanî gibi sıfatlarla anmıştır. Örnekleri şu şekildedir:

"Pîr-i 'aşḳa ḳul olup oldum anıñla ber-murād

Es' ad-ı pîr-i muḡāndan baña himmetdir bu 'aşḳ" (51.şiiir/6.beyit)

Kutb, Arapça'da değirmen taşının miline denmektedir. Tasavvufta, manevî derecesi yüksek veli bir kul anlamına gelmektedir.⁸⁴ Rabbânî, Rabb'a mensup, Allah adamı anlamına gelen Arapça bir kelimedir. Velilere, Allah dostu, Allah'ı bilen, tanıyan, O'na amelen ve fikren yakın olan, ilimde ve dinde derinleşmiş, ilmini hayatına geçirmeye muvaffak olmuş kimselere de Rabbânî denilmektedir.⁸⁵

"Ki yaḳdı cān-ı sūzānım o şeyh-i ḳuṭb-ı Rabbānî

O pîr-i müstenîrden bir nazarla kām-yāb oldum" (89.şiiir/10.beyit)

5.2.7. Derviş

Farsça bir kelime olan derviş, sözlükte, fakir, dilenci, dünyadan yüz çeviren, kendini Allah'a veren kişi gibi anlamlara gelmektedir. Tasavvufta bir şeyhin terbiye-

⁸² a.g.e., s. 502.

⁸³ Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 372.

⁸⁴ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 385.

⁸⁵ a.g.e., s. 506.

si altında bulunan kişi demektir. Alçak gönüllü, arif, kanâatkâr kimselere de derviş meşreb denilmektedir.⁸⁶

“Meşeldir şabr iden dervîş murâdına irüp gülmüş

Hağ’a sen kendi nefsiñden şikâyet eyle şabreyle” (117.şiiir/4.beyit)

5.2.8. İhvân

Arapça’da kardeş anlamına gelen “ah” kelimesinin çoğulu olmakla beraber aynı tasavvuf okuluna mensup olanların birbirleri hakkında kullandıkları bir ifadedir.⁸⁷

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, şiirlerinde, ihvân kelimesini yol arkadaşları için kullanmıştır.

“Hağ yolunda cân virüp kurbân olan ihvân ile

Anlarıñla âh n’ olur ber-dâr olaydım kâşki ben” (101.şiiir/4.beyit)

“Bütün evlâd ‘ıyâl ihvân bizi cennetde cem’ eyle

Ki koydum her birin bir memleketde târ [u] mâr oldum” (75.şiiir/7.beyit)

“Var oldukça cihân bâğı bu gülşen meyve-dâr olsun

Şu kim ihvân u yârâna bu nazmım yâdigâr olsun” (93.şiiir/1.beyit)

5.2.9. Dergâh

Farsça bir kelime olan dergâh, sözlükte, kapı, eşik, kapı yeri, sığınılacak yer, makam, tekke gibi anlamlara gelmektedir. Tarikat mensubu şeyhlerle, dervişlerin ikâmetgâhı olan büyük tekkelere dergâh denilmektedir.⁸⁸

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, “dergâh” kelimesini şöyle kullanmıştır.

⁸⁶ a.g.e., s. 159.

⁸⁷ a.g.e., s. 300.

⁸⁸ a.g.e., s. 158.

“Urup dergāh-ı Hakk’a başların āh u enān içre
 Hakk’ın ‘aşk u hevāsın hāne-i qalb içre beslerler” (32.şiiir/5.beyit)
 “İlāhî virdigîñ ni‘ metleriñ tā‘ dādî mümkün mi
 Getirdiñ şehri-yār içre bu dergāha yaşandırdiñ” (61.şiiir/6.beyit)

5.2.10. Şarap

Arapça bir kelime olan şarap, sözlükte içecek şey demektir. Aşk ve muhabbet gibi anlamlarda da kullanılmaktadır.⁸⁹ Eserde şu şekilde geçmektedir:

“Tākatim yok düşmüşem kaldır beni
 Ğaflet uykusundan uyandır beni
 ‘Aşk şarābın vir baña kandır beni
 Yanayım ey derde dermān el-amān” (84.şiiir/5.bent)

“Yā Rabbî ilhāk it bizi şol sevdigîñ erenlere
 ‘Aşkıñ şarābın rüz u şeb tolu tolu içenlere” (119.şiiir/1.beyit)

5.2.11. Eserde Adı Geçen Meşhur Sûfiler

5.2.11.1. Hallâc-ı Mansûr (858-922)

Şatahat ifadeleri, şathiyyeler, aşırıya kaçılmış, şeriata uygun olmayan sözler demektir. Sözlükte “hareket etmek, sarsılmak, taşmak” gibi anlamlara gelmektedir. Bazı mutasavvıflara göre şathiye türü sözler onu söyleyen sûfiye ait olmayıp bunların gerçekte kaynağı Allah’tır. Sûfinin yaptığı şey bu ilâhî sözleri tekrar etmekten ibaret- tir.⁹⁰ “Ene’l-Hak” şehidi diye de anılan Hallâc-ı Mansûr da bu sûfilerden birisidir. Şiirlerinden birinde cezbe-i aşk halindeyken söyledikleri üzerine kolları ve ayakları çarprazlama kesildikten sonra idam edilmiştir.⁹¹

⁸⁹ a.g.e., s. 594.

⁹⁰ Süleyman Uludağ, “Şathiye”, *DİA*, İstanbul, 2010, c. 38, s. 370-371.

⁹¹ Uludağ, “Hallâc-ı Mansûr”, *DİA*, İstanbul, 1997, c. 15, ss. 377-381.

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, bir şiirinde cezbe-i aşk halindeyken bu kimselerin mazur görülmesi hususuna kendisini de dahil ederek Hallâc-ı Mansûr'a atıfta bulunmuştur:

“Kellesin koltuğda alsun toğrı cān bāzārına

Var mıdır bāzār-ı ‘ aşkda şalb olup Mañşūr olan

Neylesün ma‘ zūr görüñ mişl-i **Rızā** kemterleri

Cezbe-i ‘ aşkıñ elinden şayhaya mecbūr olan” (100.şiir/7.-8.beyit)

5.2.11.2. Mevlânâ Celâleddîn Rûmî (1207-1273)

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, bir beyitinde nasihatte bulunduğu okuyanlarına, aşk halindeki Mevlânâ'yı örnek vermiştir.⁹²

““ Āşık ol ‘ aşkıñ ğıdāsı rūhuña virsün şafā

Cezbe-i ‘ aşkıyla devrān eyle Mevlānā gibi” (139.şiir/6.beyit)

5.2.11.3. İbn-i Edhem (718-782)

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin, *İlticâ-nâme-i Rızâiyye*'de ismini zikrettiği sûfilardan birisi de İbn-i Edhem'dir.⁹³

“Sen “ey kulum gel” dimeseñ gelmek saña mümkün midir

Sensiñ saña cezbe eyleyen şol şāh-ı İbn-i Edhem'î” (131.şiir/ 7.beyit)

“Tākatiñce eyle tã‘ at çok yorulma ey **Rızā**

Bu tārīka hep girenler İbn-i Edhem mi olur” (23.şiir/4.beyit)

⁹² Hayatı için bk. Reşat Öngören, “Mevlânâ Celâleddîn Rûmî”, *DİA*, Ankara, 2004, c. 29, ss. 441-448.

⁹³ Hayatı için bk. Nurettin Albayrak, “İbrahim b. Edhem”, *DİA*, İstanbul, 2000, c. 21, ss. 295-296.

5.3. İnananlara Nasihat

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, “din, nasihattir” hadis-i şerifine uymuştur ve bu hadisi kendisine düstur edinerek eserlerinde, müslümanlara va’z u nasihatlerde bulunmuştur. Bu nasihatlerden bazıları şunlardır:

1. Allah’a ve Resûlü’ne gönülden bağlı olmak
2. Allah ve Resûlü’nün emirlerine itaat etmek
3. Allah’ın verdiği nimetlere şükretmek
4. Başına gelen belalara sabretmek
5. Güzel ahlâklı olmak, güzel ahlâklı olmayan insanlardan uzak durmak ve tembellik etmemek
6. Güzel konuşmak, kötü söz söylememek ve sinirlenmemek
7. Sabırlı olmak
8. İlim ehliyle bir arada olmak, onların sohbetlerine dahil olmak
9. Cahillerden uzak durmak, salihlerle beraber olmak
10. İbadetleri ta’ dil-i erkâna uygun yerine getirmek
11. İyilik edenlere teşekkür etmek
12. Sürekli Allah’ı zikretmek ve istiğfarda bulunmak
13. Yapılan her işte Allah’ın rızasını umarak çalışmak
14. Ahiretin varlığını unutmayıp ona göre hareket etmek
15. Ye’se düşmemek.

Nasihat içeren şiirlerinden biri şöyledir:

“Diyānet ehline her bir kelāmım hoş nasīhatdır” (93.şiiir/10.beyit/1.mısra)

“K̄albedeki imān gibi insānda bir ni’ met mi var

‘ İlm ile a’ māl gibi bu cisme bir zīnet mi var

Ṭurma giy taḳvā libāsın üstüñe sen ḳat-be-ḳat

Cennete girmek için taḳvā gibi devlet mi var

Ḥaḳḳ' a teslīm-i umūr it her belāya şābır ol
Ḥaḳḳ' a ḳulluḳ itmeyen cāhilde hiç rāḥat mı var

Ṭođrı ol hem ṭođrı söyle va' diñe ḥalf eyleme
Ḳızb ü bühtān hem cehālet mişli bed niḳmet mi var

Ehl-i ḥāl ehl-i şafādan ayrı düşme şöḫbet it
Anlarıñla rüz u şeb şöḫbet gibi ḥālet mi var

Bir zamān dilden biraḳma Ḥālīḳ' in ezḳārını
Ḳalbi tenvīr idecek tevḥīd gibi ālet mi var

Ḥazret-i Ḥaḳḳ' ı ḳoyup bir ferde minnet eyleme
Ḳalb ğınāsı mişli dervīşān için şervet mi var

Aşıl ḥasret ol ki şālihlerden ayrı düşmedir
(el-‘ İyāz şümme’ l-‘ İyāz) andan büyük ḥasret mi var

Ey **Rızā’i** var düşün bundan geçen ihvānını
‘Ademe ḳabre gidenlerden büyük ‘ibret mi var’ (25.şiiir)

5.4. Zamaneden Şikâyet

Cumhuriyetin kuruluş dönemlerine şahitlik etmiş olan Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Nakşibendiyye tarikatine mensubiyeti, Esad Erbilî'nin Konya halifesi olması ve o dönemde yaşanan Menemen Hadisesi dolayısıyla ilgisi olmadığı halde birkaç ay hâpiste kalmıştır. Bu tür olayların yaşanması ve dönemin o zamanki şartları üzerine bazı âlimler vatanlarını bırakıp Şam, Mekke, Medine gibi yerlere hicret etmişlerdir. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi de bu âlimlerden birisidir. Medine'ye hicretinden sonra Türkiye'de yaşanan siyâsî ve sosyal olaylara eleştirilerine, şiirlerinde yine yer vermeye devam etmiştir. Yaşadığı dönemlerin, âhir zaman olduğunu, dünyanın inanan kimse için bir gamhâne olduğunu, cihanın dört bir tarafında İslam birliği olmadığını, müslüman ülkelerin parçalanmışlığını ve zamane halkının hiç hürmeti kalmadığını dile getirdiği şiirler kaleme almıştır. Zamane eleştirisinin temel felsefesini şiirlerinde şu şekilde belirtmiştir:

“Bağ yüzümüze rahm eyle bize

Eşrâr-ı zamân hep çıktı yüze

Biz gelmedeyiz tâ şoñ nefese

Yâ Rabbî gider bizden elemi

Bağ nerde bugün o eski edeb

Dünyâya değışdi dînini hep

Râh-ı şerî' at çün oldu ħarâb

Yâ Rabbî gider bizden elemi” (135.şiir/2.-3.bent)

“El-amân şimdi bu dünyâ âlemin çok bozdılar

Fitnelerden sakla yâ Rab şimdi bu âhir zamân” (91.şiir/2.beyit)

“Bugünler ehl-i imāna bütün ğam-ḥānedir dünyā
Göñül şād idecek ne sevgi ne bayrāmı kalmışdır

Ne dirler görseler şimdi bizi şol eski müslimler
Bugün İslāmlığıñ dilde qurı bir nāmı kalmışdır

Bütün aq̄tār-ı ‘ālemde bugün kaḥt-ı diyānet var
Ne Türkiye ne Bağdād’ı ne de bir Şam’ı kalmışdır

Bütün üstümüze devreleyen a‘vām u eyyāmıñ
Kederden ḥālī ne şubḥi ne bir aq̄şāmı kalmışdır

Geçen ecdādımız İslāmlığıñ çok şevketin görmüş
Bizim çün ğam keder ğuşşa hemm ü ālā mı kalmışdır

Fesād ü zulm ile meşhūr olan Ḥaccāc’la Cengizler
Bugün la‘net ile yād olunan bed-nāmı kalmışdır

Ki şol nūş-i revānla ḥātem-i ṭāyiñde dillerde
Güzel ḥaşletle añdırmış güzel bir nāmı kalmışdır

Cihān la‘netle yād eyler Yezid mel‘ün u Mervānı
Bularak mel‘anetle āḥir u encāmı kalmışdır

Yezîd'in nesli 'âlemden kesildi inqirâz buldı

Hasan ile Hüseyin'in nesli pâkî şâni kalmışdır

Rızâ mişli zamân görmüş geçirmiş ihtiyârânî

Zamâne halkınıñ ne hürmeti ikrâmı kalmışdır" (126.şir)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLTİCÂ-NÂME-İ RIZÂİYYE (METİN)

1. Metnin Kuruluşuna Dair Açıklamalar

Eserde aruz vezni, başarılı bir şekilde uygulanmış olmakla birlikte yer yer aruz kusurlarına da rastlanmaktadır. Bu tür durumlar, vezin gereği Arapça ve Farsça kelimelerde imale ve zihaf gibi işlemleri gerektirmektedir. Vezne uymayan mısralar dipnotlarda belirtilmiştir.

Metinde geçen âyet ve hadisler transkripsiyonlu alfabeye yazılmış olup âyetlerin sûre ve âyet numaraları, hadislerin kaynakları dipnotta belirtilmiştir. Âyetlerin dipnotu; metnin tercümesi, sûre adı, numarası ve âyet numarası şeklinde oluşturulmuştur. Hadislerin dipnotu da metnin tercümesi, kaynağı şeklinde oluşturulmuştur.

Müellif, Arapça şiirlerden seçilmiş beyitlere nazmen tercüme yapmıştır. Dolayısıyla beyitlerin çevirileri tarafımızdan yapılmamış, beyitlerin kaynakları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Metin içerisinde yazım yanlışlıkları, bazı kelime ve tamlamaların eksik kısımları gibi hatalar tespit edilmiştir. Bu hatalar, manâyı daha uygun hale getirmek, vezne bağlı kalmak ve metnin anlam bütünlüğünü korumak amacıyla tarafımızdan düzeltilmiştir. Bu ilaveler köşeli parantezlerle, “[...]”, gösterilmiştir. Metinde müstensihnin yanlışlıkla eklediğini düşündüğümüz harf veya basım hatalarında, bütünlüğü korumak amacıyla tarafımızca tasarrufta bulunulmuştur.

Birbiriyle eş anlamlı kelimelerin arasındaki “ve” bağlacı anlam bütünlüğünü korumak ve ifadeyi bozmamak adına bazen “vü” bazen de “ü/u” şeklinde ve ayrı yazılmıştır.

Vezinler, şiirlerin baş kısmına tarafımızca konulmuştur.

Hağ, zan, mağar, şek gibi kelimeler manzume içinde, vezin de göz önünde bulundurularak yalnız kullanıldıklarında tek, sesli harf eklenerek kullanıldıklarında çift okunmuştur.

Tamlamalarda, birleşik isim ve sıfatların arasında muzaf ile izâfet kesresi arasına (-) konulmuştur.

Farsça'daki vâv-ı ma'düleler uzun a'dan önce (˘) işareti ile gösterilmiştir. “ḥāb, ḥān” gibi.

Kelime sonlarına gelen “ile, çün” gibi edatlar metnin okunuşuna göre bazı yerlerde ayrı bazı yerlerde bitişik yazılmıştır.

Farsça “ḥāne, gāh, yāb” gibi kelimeler birleştiği kelime ile aralarına (-) konarak yazılmıştır. “Ferah-yāb, hisse-yāb, neş'e-yāb, mahbus-ḥāne, gam-ḥāne, buse-gāh” gibi...

Sert ünsüzle biten kelimelere “-de, -da, -dır, -dir, -dur, -dür” gibi ekler konduğunda ünsüz benzeşmesi gerçekleşmemiş, olduğu gibi yazılmıştır: “olupdur, rahmetdir, cennetde, vardıkda” gibi...

Arapça ve Farsça kelimelerin imlâsı, harf-i cerlerin ve Farsça ön edatların yazılışında İsmail Ünver'in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” makalesi dikkate alınmıştır.

Eserin, Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Ankara Milli Kütüphanesi'nde aynı baskı birer nüshası bulunmaktadır ve yaptığımız araştırmalar sonucunda eserin farklı bir tarihte basılmış başka bir neşrine de rastlanılmamıştır.

2. Transkripsiyon Sistemi

Arap harfli eski alfabede bulunup da bugünkü alfabede bulunmayan işaretler için tenkitli basımı yapılan ilmî eserlerde kullanılanagelen aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır:

ء : ʾ

ث : Ṡ ṡ

ح : Ḥ ḥ

خ : Ḫ ḫ

ذ : Ḍ ḏ

ص : Ṣ ṣ

ض : Ḍ ḏ Ḍ ḏ

ط : Ṭ ṭ

ظ : Ḍ ḏ

ع : ʿ

غ : Ğ ğ

ق : Ḳ ḳ

ك : Ñ ñ

Arapça ve Farsça kelimelerdeki med harfleri ise şöyle gösterilmiştir:

آ : Ā ā   و : Ū ū   ى : Ī ī

3. İlticâ-nâme-i Rızâiyye'nin Metni

BİSMİ'LLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

MUĞADDİME

1. Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Budur bir İlticâ-nâme Hudâ' dan itdim istimdâd
Ki zerre yok iken bende bunu yazmağa isti' dâd
2. Uzatdım destimi rahm it baña yâ Qâziye'l-Hâcât
Bu divân-ı fakîrânem ile itmekdeyim feryâd
3. Muğarreb kullarıñla bu fakîri haşr u neşreyle
Kerem kı l luğ u fazlıñla çapuñdan eyleme ib' âd
4. Ne kimse merhamet eyler ne bir ferdden olur yardım
Eger olmaz ise senden İlahî ' abdiñe imdâd
5. Yüzüm yok ' arz-ı hâcâte çatı mücrim çulum ammâ
Seniñ varlığıña birligine ben eylerim işhâd
6. Saña bu ilticâ-nâme çabûl et merhamet eyle
Düşündükce beçâ milkin ki yandı sinede ekbâd
7. İlahî rahmetiñ baħrine ğarç it biz günâhkârı
Eger luğ itmeseydiñ ' âlemi itmez idiñ icâd
8. Bulunduğ fitne devrinde bizi hıfzıñda kı l yâ Rab
Bozuldı şimdi çok efrâd cihânı itdiler ifsâd

9. Ki gitdi eski müslimler cihānıñ revnaķı şoldı
Zamāna uymadıķ şimdi ne evlād ǵaldı ne aħfād
10. Seniñ luţfuña nisbetle nedir yā Hāzret-i Vehhāb
Rıżā'ı cümle İslām'ı caħimden eyle sen āzād

HARFU'L-ELİF

2. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Yā İlāhı çok kuşurla yüz tıutup geldim saña
Luţf ķıl şehr-i ħabıbiñ eyle sen mesken baña
2. Cismimi defn-i mezār it bu türāb-ı Taybe'de
Haşre ǵalǵdıǵım zamānda ola bir dermān baña
3. El-amān ıard itme bu şehr-i ħabıbiñden beni
Yā Resūlallāh meded ķıl olayım cırān saña
4. Devlet-i imān ile Hāķ baħtiyār ķıldı beni
Cümle ni' metlerden a' zām ǵalbdeki imān baña
5. Fitne-i devr-i zamāndan ķurtarup aldıñ beni
Şükri hiç ifā olunmaz bir büyük ihsān baña

6. Bulmuşam emn ü emānı dār-ı hicret içre ben

Çünkü hiç irmez bu yerde ta‘ ne-i düşman baña

7. Yā ḥabībī yā Muḥammed luṭf kıl tüt destimi

Bu Rızā ’i ‘ abd-i kemter geldi bir mihmān saña

3. Müstef ilün/ Müstef ilün/ Müstef ilün/ Müstef ilün

Niyāzī Baba Ḳuddisa’llāhu Sırruhü’nüñ Ğazeline Tahmīsidir

1. Leyl ü nehār Ḳur’ān oḳu işte devā Ḳur’ān saña

Ḳabriñ içinde nūr viren Ḥaḳ yoluna bürhān saña

Maṭlūbuñı andan dile eyler anı iḥsān saña

Ey derde dermān isteyen yetmez mi derd dermān saña

Ey rāḥat-ı cān isteyen ḳurbān olandır cān saña

2. İnkārı ḳoy da şıḳ şarıl pīrāna vir iḳrārılığın

Zikre çalış göster nedir bu ‘ arşada insānılığın

Her dem tütüp tırmaz seni fānī cihānda şağlığın

Yağma idersiñ varlığın gider gönülden tarlığın

Maḥv eyle sen ağıyārlığın yār olısar mihmān saña

3. Bildirmedi Mevlā saña rüz ezeliñi yazıñı

Ḥavf u recā üzre hemān eyle Ḥaḳ’a niyāzıñı

Bābında oṭur bende ol irşād iden üstāzıñı

Tevḥide tapşır öziñi kimseye açma rāzıñı

Şeyḫ izine tüt yüziñi şeyḫiñ yeter bürhān saña

4. Baş nefsiñe sen ey civān gel sen bu ğafletden uyañ
Luṭfeyleyüp Mevlā saña toğrı yolu kılmış ‘ayān
Gel her sözüñde şādık ol görmeyesiñ aşlā ziyān
Sermāye bu yolda hemān teslim olur buña inan
Şıdķ ile Allāh’a ṭayan itmez mi gör ihsān saña
5. ‘Aşķ dersini al gel oķu gel bu ķurı sevdāyı ķo
Terk eyle dūnyā ehlini itme cidāl ğavgāyı ķo
Ferhād ile Şirīn’i ķo Mecnūn ile Leylā’yı ķo
Var ol ķurı sevdāyı ķo dūnyā ile ‘uķbāyı ķo
İskender’i Dāra’yı ķo maṭlab yeter Sübhān saña
6. Mevlā’ya eyle rāzıñı göñlüñde ṭut esrārını
Hāķ yolda şarf it varıñı terk eyleyüp ağyārını
Her kim tevekkül ehlidir terk eyler iṭtiyārını
Cāndan ṭaleb kııl yārıñı vir cānı bul dīdārını
Yok eyle kendi varıñı kim var ola cānān saña
7. Zıkr ile ķalbiñ sağ olur maḥşerde yüzüñ ağ olur
İḥlāş ile az bir ‘amel Allāh yanında ṭağ olur
Zikrelemekle her zamān şeyṭān nefis ırağ olur
Çörekleriñ hep sağ olur zehriñ ķamu bal yağ olur
ṭağlar yemişli bāğ olur cümle cihān bostān saña
8. Dūnyāyı ķo ‘uķbāya baķ bāb-ı Hūdā’yı ṭurma çak
Dūnyā bütün dār-ı firāķ ‘uķbāya eyle iṭtiyāk
İtme Rızā’ı çok merak Mevlā ider yüzüni aķ
Yüzüñ Niyāzi eyle ḥāk derd ile bağrıñ eyle çāk
Ķalbiñ sarāyın eyle pāk şāyed gele sultān saña

4. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Bu tarīk-ı evliyāya intisāb vardır saña

Haq yola irşād iden 'ālī cenāb vardır saña

2. Meyve-dār olmak için bir pīre aşlan ey gönül

Evliyānıñ mesleği rāh-ı şavāb vardır saña

3. Nefsiñi hem ehliñi nārdan şıyānet kııl hemān

Anları hıfz it deyu Haq'dan hıṭāb vardır saña

4. Çün emānetdir seniñ üstüñde bu evlād 'ıyāl

Anları cāhil komaq 'ālemde çok 'ārdır saña

5. Dīnini imānını öğret de cāhil kalmasun

'İlmi ta' līm eylemekde çok şevāb vardır saña

6. 'İlm-i ahlāk 'ilm-i tefsīr rūhıdır insānlarıñ

Hūr u ğılmānlarla cennet bī-ḥisāb vardır saña

7. Eyle ta' līm evvelā bu dīniñ aḥkāmını⁹⁴

Ṭoğrı yollar gösteren Haq'dan kitāb vardır saña

⁹⁴ Mısra bu haliyle vezne uymamaktadır.

8. Gezme gāfil bu cihānda şol behā'imler gibi

Hağ yolun tutmaz iseñ şonra 'azāb vardır saña

9. Ehl-i dünyādan hazer kııl ehl-i hayrā ol yaķın

Her ümüründa yarın şoru hisāb vardır saña

10. Gir eger tütduñsa sen bu dīn-i Hağķ'ı ey Rızā

Ravza-i rızvān ile hūsn-i me'āb vardır saña

5. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Niğmeti ni' met mi şandıñ ey mu' annid boş қаfa

Қorқарım işāl ider seni caħıme bu şafā

2. Yir içersiñ ni' metin Hağķ'ıñ gezersiñ bī-namāz

Ümmetim dir mi saña rüz-i cezāda Muşafā

3. Mal u emlākiñ yarın mağşerde қurtarmaz seni

Çün 'ibādet itmeden başқа saña yoğdur şifā

4. Gel düşüñ ölmezden evvel anda vāveylā günüñ

Dirsiñ ol gün veyletā yā esefā vā esefā

5. Bu cihān şol āhîret çün bir ticāret-hānedir

Bunda kim kulluķ iderse görmez anda hiç cefā

6. Bunda ek hayrı yarın anda biçersiñ çok şevāb

Şabr kıl Hāķ her ne virdi kıl anıñla iktifā

7. Hāķ Ğanī'dir hem Kerīm'dir ecriñi kāt kāt virir

Hāķ'dan özge kimseden umma efendi sen vefā

8. Ğālemi ehl-i zalālet kavradı olduķ Ğarīb

Evliyālar itdiler hep bu zamānda ihtifā

9. ŞoĞbet isterseñ oķu Ğur'ānı tırma rüz u şeb

Ey Rızā'ı bakma şimdi kıl ü kāle her lāfa

6. Müstef' ilün/ Müstef' ilün

1. Nār-ı caĞimden kıl Ğalāş

Yaşlar döküp geldim saña

MaĞşerde yüzüm kıl beyaz

Boynum egüp geldim saña

2. Luţfuñ yanında yā Celil

Yedi deñiz kaţre degil

Sensiñ Ğaziz ben bir zelil

Avcum açup geldim saña

3. Günāhlarım kaçma başa
 ʿAfv eyle hep başdan başa
 İrdim bugün tā şu yaşa
 Bī-tāb olup geldim saña
4. Luṭfuñla eyle bir nazār
 İtme ğāzab kıılma azar
 İtdim saña çok iʿtizār
 Ben suçlanup geldim saña
5. Derde düşdüm inñilerim
 Her dem duʿālar eylerim
 Açdım saña bu ellerim
 ʿAfvıñ umup geldim saña
6. ʿAfvı seversiñ bilirim
 Göñlüm tesellī eylerim
 Geldim kapuñda beklerim
 Cürmüm bilüp geldim saña
7. Benim işim sehv ü ḥaṭā
 Saña düşen ʿafv ü ʿaṭā
 Evlād ʿıyāl ana ata
 ʿAfv it deyüp geldim saña
8. Kāpladı ecel sağ u şol
 Kābr evine yaklaşdı yol
 Atma kapuñdan kııl kabūl
 Tıtdum yolu geldim saña

9. Hāmdim budur ki yā Ğanī
Luṭfeylediñ bildim seni
Āteşlere yakma beni
Bunda koşup geldim saña

10. Ağardı baş hem saç şaķal
Raḥm it baña şorma su 'āl
Ey raḥmeti çok zü'l-celāl
Cānım virüp geldim saña

11. Sensiñ ḥakīmler ḥākimi
Şar yaram üzre merhemi
Her yerde sen tut elimi
Rabb'im deyüp geldim saña

12. Eyle Rızā'ya sen kerem
‘Uḳbāda eyle muḥterem
Tevḥid ile cānım virem
Āhlar çeküp geldim saña

7. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Şehriñe geldim oturdum var mı bir dermān baña
Luṭfidüp viridiñ efendim bunda bir mesken baña

2. İstemem ağyārıñı yok bunda alsun cānımı
Al buyur ḳurbān olam lāzım degil bu cān baña

3. Hâtırımdan geçmez iken hâkiñe yüz sürmeyi

Tâ ki taqdîr-i ezelmîş oldu bir ihsân baña

4. Āhire irdi bu ‘ömrüm yolcıyam yol üzreyim

Sen şefâ‘ at eyle Hâk göstermesün nîrân baña

5. Dünyeniñ her çeşnisin tıtdım tüketdim ‘ömrümi

Maṭlab-ı a‘lâ bugün āhir nefes imân baña

6. Kavradı eṣrâr elinden bir nüḥüset ‘âlemi

Bu sebepten ey Rızâ‘î kalmadı meydân baña

8. Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

1. Sen hidâyet eylediñ sevdim seni

Raḥmetiñ deryâsına taldır beni

‘Afv u gufrânîñla mesrûr kııl beni

Sen kerem kııl Rabb‘im Allâh‘ım baña

2. İhtiyâr oldum ağardı saçlarım

Hâk yolunda gitdiler kıardaşlarım

Nîce demler ağıdı gözden yaşlarım

Sen kerem kııl Rabb‘im Allâh‘ım baña

3. Hasetiñ derdin baña yükletme sen
Şol cehennem şayhasın diñletme sen
Raḥmetiñden tãrd idüp iñletme sen
Sen kerem kıł Rabb'im Allāh'im baña
4. 'Ömrümüñ sermāyesin virdim yile
Günlerim geçmekde āh u vāh ile
Terbiye itme beni şol nār ile
Sen kerem kıł Rabb'im Allāh'im baña
5. Boş boşa gezdim cihānda boş boşa
Yolumı uğratma yā Rab yoķuşa
Yaķma cürmümle beni sen āteşe
Sen kerem kıł Rabb'im Allāh'im baña
6. Saña ma'lūm cümle ḥālim yā 'Alīm
Firḩatiñ ḩavfiyle ağlar gözlerim
Sā'ılım boş çevirme ellerim
Sen kerem kıł Rabb'im Allāh'im baña
7. Her ne deñlü olsa da cürmüm keşir
Cümlesini mađfired kıł yā ḩadīr
ḩılma bizi nefis ü şeytāna esir
Sen kerem kıł Rabb'im Allāh'im baña
8. Bizi baḩş it faḩr-i 'ālem Aḩmed'e
Vir bize dīdārıñı koy cennete
Anda ḩomşu kıł bizi ol ḩazrete
Sen kerem kıł Rabb'im Allāh'im baña

9. Bu **Rızā** gāfil geçirdim ‘ ömrümi
 Maḥşer içre itme i‘ lān zenbimi
 Maḳ‘ ad-i şıdḳa⁹⁵ oḫurdup ol demi
 Sen kerem ḳıl Rabb‘im Allāh‘ım baña

ḤARFÜ‘T-TĀ‘İ

9. Meḫ‘ ülü/ Mefā‘ ilü/ Mefā‘ ilü/ Fe‘ ülü

1. Zencir-i ecel çekmeden evvel seni ḳabre
 Ḥaḳ zıkrını çoḳ eyle hemān kesb-i sevāb it
2. Mevlā‘ya çevir ḳalbiñi bu ḡafleti şoy da
 ‘ Aşḳ āteşini sīneñe yaḳ ḳalbi kebāb it
3. Çün tā-be-şabāḫ yatma ile iş başa çıḳmaz
 Seḫerleri ihyā iderek Ḥaḳḳ‘a şitāb it
4. Maḥşer ḳurulup vaḳt-i hisāb gelmeden evvel
 Mizāna çeküp kendiñi bugünde ḫisāb it
5. Kibreyleyenin her dü-cihān ḫaşmı Ḥudā‘dır
 Sen kendiñi alçaḳda gözet nefsi türāb it

⁹⁵ Yukarıdaki mısradaki “mak‘ad-i şıdḳ” tamlaması geçmektedir. Bu tamlama ile Kamer Suresi 55. âyete atıfta bulunmaktadır. Âyetin meâli şu şekildedir: “Kudreti sonsuz padişahın huzurunda doğruluk koltuklarındadırlar.” Kamer 54/55.

6. Gel sen de **Rızā** ğafleti koy kabri unutma

Boş tırma ölüm var deyu bu nefse hıtab it

7. Münkerle Nekir kabre girince soracaklar

Yalvar ulu Mevlā'ya da ihzār-ı cevāb it

10. **Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün**

1. Çıķup ol kūşe-i ğamdan ki tırma terk-i ağyār it

Kaçup tağlar başında hıfz-ı dīn it terk-i eṣrār it

2. 'Inān-ı himmetiñ bu ŗehr-i yāre tırma sevķ eyle

Mekāniñ bu civār-ı Aħmed ü Maħmūd u Muħtār it

3. Eger sen Hālķ'ıñ rāzī kılam dirseñ ŗu 'ālemde

Cefāsına olup rāzī ŗafāsın terk-i tomār it

4. Bu maħbūs-hāne-i dūnyā cehenneme kıyās olmaz

'Azābdan isti'āze eyleyüp ezkār-ı Ğaffār it

5. Saña Ğur'ān gibi bir ni'eti Hāķ eylemiş iħsān

Hayātıñ bir ğanīmet bil oķu Ğur'ān'ı tekrār it

6. Saña bir ibtilâdır döñ o yoldan Hakk'a çevril gel
Oķu leyl ü nehârda zikrini gel terk-i aġyâr it
7. Eger bu olmasaydı sen helâke düşmek üzreydiñ
Kalan 'ömr-i 'aziziñ bu Hudâ zikriyle imrâr it
8. Gelür bir gün bilürsen bu ne ni' met ne kerâmetdir
Karîn ol hüsn-i ihlâşa bu nefsi şümü inzâr it
9. Bugün şabra metânet vir geçer bugünler üstüñden
Çalış şol hâne-i kalbiñ temizle hoşca i' mâr it
10. Ki tâ kurb-i kıyâmetde cehâlet 'âlemi kaplar
Dimiş Peyġamber-i zîşân o günler 'ilmiñ izhâr it
11. 'Ulemâ sınıfını gör baķ ne bıyık ne şaķal kaldı
Şe' â'ir-i şerî' atden ne kaldı göster iş'âr it
12. Bu yola böyle mi gitdi selef gel oķu târîhi
Naşıl bir gündeyiz şimdi ki aġla âh ile zâr it
13. Bizi görseydi dirlerdi bular dînden hurûc itmiş
İlâhî sen kerem eyle bizi ilhâķ-ı ebrâr it
14. Ki dermân senden olmazsa ķuluñ hüsrânda ķalmışdır
Cemâlin gözle Allâhıñ hemân arzû-yı didâr it

15. Rızā'î ben bu fānî 'ālemi 'ibret-nümā buldum

Çekil gavgā-yı 'ālemden cānîñ 'aşkında yaq nār it

15 Rebi' u'l-āhîr sene 1384

11. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Qabirde Münker u Nekre cevābım hoşça āsān it
Dilim yañılmasun anda İlāhî luṭf u iḥsān it
2. O müşkil yerde yā Rabbî baña sen eyle telkîni
O qabrim nūrta tenvîr it celîsim ḥūr u ğilmān it
3. Yumup göz dār-ı dünyādan beḳā milke yöneldikde
Sa' ādetle şehādetle bu rûḥum ḳabz-ı imān it
4. O mel' ūn itdigiñ şeyṭāna fırsat virme yā Rabbî
Beni ḥıfzıñda dā'im ḳıl İlāhî def' i şeyṭān it
5. Bu şehir-i faḥr-i 'ālemde civārın virdigiñ mişli
Qoyup Cennāt-i Firdevs'e beni ol şāha cîrān it
6. Ḥavāşşu'l- ḥāş olan ḳullar ile ḥaşr eyle maḥşerde
Mu' inim cümle yerlerde yetiş ervāh-ı pîrān it
7. Döküldük geldik eṭrāfdan Resūl'e ilticā itdik
Ḥabîbiñ ḥürmeti yā Rab bizi sen 'afv u gufrān it

8. Ecel vaḳti yaḳīn ḳaldı ayırma zıkr ü fikriñden
Haremḡāh-ı ḡabībiñde lisānım vird-i Ḳur'ān it
9. Du'ā bizden ḳabūl itmek seniñ şānıñdır Allāh'ım
Saña müşkil midir yā Rab beni Firdevs'e iskān it
10. Muḡammed faḡr-i 'ālemden şefā' at isterim dā'im
Enīsım mūnisım cennetleriñde faḡr-i zīşān it
11. Ḥisāb itme 'itāb itme dü-'ālemde 'azāb itme
Rızā'yı maḡfıret eyle anı sen ehl-i şükrān it

ḤARFÜ'L- CİM

12. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ fā' ilün

1. Ḥaḡ delil olmazsa şāyed toḡrı yol bulmaḡ ne güç
Yol alup kervān giderse sen geri ḳalmaḡ ne güç
2. Dünye bir seḡḡāredir Hārūt u Mārūt'dan beter
Bu fenā dünyāya ādem dil virüp ḡalmaḡ ne güç
3. Bī-vefādır bu cihān çoḡ yorma ey dil kendiñi
Ḥaḡ rızāsı olmayan yerlerde yorulmaḡ ne güç
4. Pek yanaşma ḳa' rına gel geç kenārından bunuñ
Bir ḡalarsañ ey göñül sen bir daḡa çıḡmaḡ ne güç

5. Dürlü ni' metlerle tezyîn itdiğiñ bu tāze ten

Çürüyüp topraqlar altında türāb olmak ne güç

6. Biri cennet biri nāra sevķ olunca ' āķıbet

El-' İyāz⁹⁶ rüz u cezāda nāra ayrılmak ne güç

7. ' Afv ü rahmetle saña bakmazsa Rabb' iñ ey gönül

Az u çok her bir kuşuruñdan şorulmaklık ne güç

8. İtdigiñ tā' atleriñde yoksa ihlāşıñ seniñ

Anda şol ehl-i riyā' ilerle çağrılmak ne güç

9. Āsitān-ı Hāzret' e yüz tut **Rızā'** i kıl niyāz

Çün münācātdan kişi maħrūm olup kalmak ne güç

13. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Dest-i hācātüñ dem-ā-dem Hāzret-i Allāh' a aç

Başka bir Melce' bulunmaz gel hemān Allāh' a kaç

2. Ey hidāyet şāhibi ey Hāzret-i Rabb-i Celil

Sür şirāṭ-ı müstaķīme yolumuz kılma yamaç

⁹⁶ Allah' a sığın, Allah korusun!

3. Luṭfıñı almaḡ için her dem recā-mendim saña

Luṭfuña nisbetle bir ḡatre degil baḡr-i lücāc

4. Bir ġarīb bī-ḡāreyim bir şey'e yetmez ḡudretim

Şimdi ebnā-yı zamānla yoḡ benim ḡin imtizāc

5. Bunca 'işyānlarla ben yüzler tıutup geldim saña

İstinādım hep sañadır bābıñı sedd itme aç

6. Bu cihān-ı fāniye her bir gelen gitmekdedir

ḡılma a' mālār mişāli bu başıret gözüm aç

7. Merḡamet ḡıl maḡfired ḡıl her ne varsa zenbimi

Bu ḡararmış göñlüme yaḡ nūr-ı 'aşḡıñdan sirāc

8. Bir 'acāyib derde düşdüm tırmayup āh eylerim

Bu **Rızā**ñıñ derdine o nūr-ı 'aşḡıñdır 'ilāc

HARFÜ'L- HÂ'İ

14. Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Geldi dil şehrine bir cezbe-i Raḥmān bu şabāḥ

Çıkdı dil tahtına oturdu Süleymān bu şabāḥ

2. Meyyit-āsā ḥāb-ı ḡafletde yatup qalmış iken

Aḡladup gözlerimi eyledi giryān bu şabāḥ

3. Esdi bir bād-ı şabā uğradı gül bāḡçesine

Tāzelendi ne ' aceb sīnede īmān bu şabāḥ

4. Derd-i hicrān ile ye's içre yatup qalmış idim

İltifāt eyledi bu bendeye cānān bu şabāḥ

5. Dost ilinden toḡdı bu rūḥa sa' ādet güneři

Yaḡdı yıkdı cismimi eyledi vīrān bu şabāḥ

6. Āh idüp cān u cigerden dökdi gözyaşlarını

Olmışam luḡfuna iḥsānına ḡurbān bu şabāḥ

7. Bu ḡöñül mülküne Ḥaḡ' dan bir güzel cezbe gelüp

Luḡfına oldu **Rıẓā** vālih ü ḡayrān bu şabāḥ

15. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Açılup zulmet-i şeb toğmaya mı nürli şabāḥ
 ' Aceba gelmeye mi bir daḥi İslām 'a ferāḥ
2. Açılup bāb u sifāḥ kalmadı ' ālemde felāḥ
 Zulm-i cevriyle helāk olmadadır ehl-i şalāḥ
3. Göklere çıkmadadır āh u enīn-i fuḡarā
 Göster ey Qādir-i Muṭlaḡ görelim cüz 'i necāḥ
4. Şuçları zıkr-i Ḥudā'yı ḥalkā öğretmeleri
 Nīce dervīş-i Ḥudā'nıñ ḡanların ḡıldı mübāḥ
5. Böyle bir günde şalāḥ ehli olan buldı felāḥ
 Bize bildirdi bunu nīce eḡādīs-i şıḡaḥ
6. Yalvarup Ḥālīḡ-ı Yezdān'a du' ā eyleyelim
 Ehl-i imān ḡalbine vire Ḥudā'mız inşirāḥ
7. Rūz u şeb emr-i Ḥudā her ne ise işleyelim
 Şıḡ tutup şer' -i şerīfi bulalım dīnde felāḥ
8. Yüz şehīd ecrini va' d eyledi Mevlā-yı Kerīm
 ' İlm ü a' māl ile her kim ki olursa zü'l-cenāḥ

9. Dinde şābit ber-ḳadem ol alagör ecr-i cezīl

Ey Rızā'ı el açup Ḥaḳḳ'a çağır eyle şurāḥ

ḤARFÜ'D- DĀL

16. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün⁹⁷

1. Bu bāzār-ı cihānda ey göñül sen eyle ḳıl feryād feryād
Tefekkür eyle dünyā ḥālını gel eyle ḳıl feryād feryād
2. Seni ketm-i 'ademden var iden Ḥallāḳ'ı yād eyle hemān
Diliñde zıkr-i Ḥaḳḳ'ı 'aşḳ-ı Ḥaḳḳ'ı söyle ḳıl feryād feryād
3. Gelir bir günde 'Azrā'il alır bu cānı bu tenden
O ḳabriñ vaḥşetin her dem düşünde eyle ḳıl feryād feryād
4. Uyrken ehl-i ḡaflet sen uyan Ḥaḳḳ'a niyāz eyle
Otur bülbül gibi gül dalına gel eyle ḳıl feryād feryād
5. Ḥudā'dan bir nefes ḡāfil bulunma Ḥaḳḳ'a āḡāḥ ol
İder Ḥaḳ merḥamet sen her dem-ā-dem eyle ḳıl feryād feryād
6. Rızā'ı terk-i aḡyār it otur bāb-ı İlähī'de
Açup el āḥ [u] vāhiñla ki her dem eyle ḳıl feryād feryād

⁹⁷ Şiire, Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün vezni uymakla birlikte bazı mısralarda kullanılan ikilemeler vezne uymamaktadır. Şiirin aslını bozmamak maksadıyla düzeltme yapılmamıştır.

17. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Yapışam şıdķ ile ben şol ism-i Ğaffār'a meded
Meded it yā Mededā sen baña bir pāre meded
2. Düşünüp zulmet-i kabri rüz u şeb inleyorum
Giricek hāne-i kabre eyle bir çāre meded
3. Nīce yüzler aġarup nīce siyāhlandığı gün
Ol zamān bu yüzümi eyleme kapķara meded
4. Baña bir merħamet it faħr-i cihān hürmetine
Cānı kurbān ideyim Aħmed ü Muħtār'a meded
5. Gelicek rüz u cezā 'aybımı urma yüzüme
'Afv kıl yaķma beni şol elem-i nāra meded
6. Kār u kesbim rüz u şeb hep zıkr-i Qur'an'ın ola
Mübtelā itme beni sen başķa bir kāra meded
7. Girüben cennetiñe anda ki va'd eyledigiñ
Baķayım dostlar ile ben de o dīdāra meded
8. 'Afv u ğufrānı seversiñ maġfired eyle beni
Baķma üstümde olan keşret-i evzāra meded
9. Dār-ı hicretde oturduğum bende var hakk-ı civār
Luţfidüp defn-i mezār it beni bu dāra meded
10. Bu Rızā hācetimi nazma katup 'arz iderim
'Arz-ı hāldir saña şu yazdığım eş'āra meded

HARFÜ'Z-ZĀL

18. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Bulmadım 'ālemde bir şey 'aşk-ı cānāndan lezīz
Mü'minīn [u] mü'mināta var mı imāndan lezīz
2. Haḡ yolunda cān viren ihvān-ı dīnden ōor bunı
Anlarıñ yanında yoḡdur cānı ḡurbāndan lezīz
3. Őufiyā meydān-ı 'aşḡa gir de gör bu 'ālemi
Ol zamān idrāk idersiñ yoḡ bu meydāndan lezīz
4. Yoḡdurur bu ōun'ı Haḡḡ'ı seyr iden 'āriflere
Hoş nazarla ḡün bu maşnū' atı seyrāndan lezīz
5. 'Āşık-ı Yezdān olan ōol 'ārif-i dānāya yoḡ
Őoḡbet-i ihvān ile ōol zikr-i Yezdān'dan lezīz
6. Muhtelifdir lezzet iḡre ḡalk-ı 'ālem ser-te-ser
Var mı 'āşıklar yanında bu beyānımdan lezīz
7. Zikr u fikrim ḡavf-i Haḡ 'afv-ı Hudādır ey Rızā
Var mıdır insān iḡün bu 'afv u Raḡmān'dan lezīz

HARFÜ'R- RÂ'İ

Medîne-i Münevvere hakkında

19. Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün / Mefâ' ilün/ Fe' ilün

1. Bu yerde cān virüp ölmek şeref degil de nedir
Bize bu hāke gömülmek hedef degil de nedir
2. Bütün şahābe-i a' lām bu yerde yatdı yatır
Bize o ehl-i sa' ādet selef degil de nedir
3. İlāhī biz de ölüp anlar ile haşrolalım
O zümreden geri kalmağ esef degil de nedir
4. Bu yerde t̄ā' at idenler kazandı ecr-i cezīl
O yerde 'ömri ziyā' ın telef degil de nedir
5. O yerde kalmadı şimdi nisāda setr-i cemīl
Olar şeytānlara anda halef degil de nedir
6. Çürütmüş kalbdeki imānını nīce eşhāş
İçinden incüsi çıkmış ğılāf degil de nedir
7. Ki toğrı söyleyeni kimse sevmeyor şimdi
Tutulmayınca sözüñ kuru lāf degil de nedir
8. Şimdi bu halk-ı cihānıñ ki başka yok şüguli
Her evde çalgı çığırık u def degil de nedir

9. **Rızā'**ı bunda otur 'arz-ı cān idüp Hakk'a
O şehri-faḥr-i cihān bu taraf degil de nedir

10. Gıceyi gündüze kat gel çalış oku Kur'an
Hudā'ya başlı ümīdim mu'āf degil de nedir

11. Ne varsa cümle günāhdan beni mu'āf eyle
Talehim senden İlahī bir 'afv degil de nedir

20. **Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün**

1. 'İlimle ḳalbi ihyā olmayan bir kimse meyyitdir
Ki ölmüş ölmeden evvel diriyken ḳabre girmiştir

2. Şaḳın evlād oku 'ilmi ki cāhil ḳalma 'ālemde
İrenler Hāzret-i Hakk'a hemān 'ilmiyle irmiştir

3. 'İlim bir nūr-ı Rabbānī ḳula Hakk'dan 'aḫā gelmiş
Hudā'nıñ emri nehıi bunda 'ilm ile bilinmiştir

4. 'İlimden kimse müstaḡnī degildir dār-ı dünyāda
Silenler mā-sivā ḥubbun 'ilim nūriyle silmiştir

5. ‘ İlim ehli Hudā’ dan hıvıf ider dā’im hayā eyler

Eger qorqmazsa bir ‘ ālim ana cāhil dinilmiştir

6. Hudā’ dan hıvıf iden kıullar ‘ ilim deryāsıdır anlar

Şu ‘ ālimler ki qorqmazlar ne ölmüş ne dirilmiştir

7. Eger ‘ ālim iseñ qorq tur Cenāb-ı Kibriyā’ dan sen

Kemāl-i hıvıf ile Hıvıf’ ın rızāsına irilmiştir

21. Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün / Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

1. Senden ey Mevlā bu ‘ abdiñ hıvıf-i bāķi isteyor

‘ Afv u şafhıñla saña olmaq mülākı isteyor

2. Bu cihāndan iftirāķa itmeyüp aşlā keder

Şol ölüm vaķtinde senden ‘ aşķı şevķi isteyor

3. Tā ölüm vaķtine dek ķalbe melālet virmeyüp

Zıkr-i Hıvıf vaşl-i Hudā’ ya iştiyākı isteyor

4. Bu Rızā ‘ abd-i zeliliñdir ricāsın ķıl ķabül

Zümre-i ehl-i Hudā’ ya iltihākı isteyor

5. Evliyānıñ şoĥbetinden ayrı kıılma el-amān

Bu gedā çün anlar ile ittifākı isteyor

6. Sen Kerīm'siñ hem Raĥīm'siñ 'abdiñi şād eyleyüp

Anlara bahş itdigiñ 'aşqdan revākı isteyor

22. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Necāt-ı dü-cihān yā Rab bu Qur'an-ı mübiniñdir

Şarıldım ben de Qur'an'a didim ĥabl-i metiniñdir

2. Baña imdād iden varsa degil illā ĥabibiñdir

Beni mesrūr iden yā Rab seniñ 'afv-i cemiliñdir

3. Gel işte ravzā-i rızvān gel işte cānlarıñ cānı

Bu bir şol Aĥmed ü Maĥmūd u Muĥammedü'l-Emîn'iñdir⁹⁸

4. Seniñle ĥaşrolunmağ çün bu şehre biz göçüp geldik

Bu toprak yā Resūlallāh seniñ kendi zeminiñdir

5. Beni cürm ü günāhımla bu yerden taşra țard itme

Saña ben ilticā itdim bu yer ĥışn-ı ĥaşiniñdir

⁹⁸ Mısra bu haliyle vezne uymamaktadır. Ancak Muhammedü'l Emîn diye okunulduğunda vezne uymaktadır.

6. Gel ey dertli gönül fehm it bu şehriñ şāhibi kimdir

Cemī' -i enbiyāniñ serveri maḥbūb ḥabībiñdir

7. Bırakma ḥ̣āb ü ḥüsrānda şefā' at eyle sulṭānım

Ḳapuñda geldi bir miskīn faḳiriñdir zeliliñdir

8. O baḥr-i feyz-i nūruñdan baña bir damla luṭfeyle

Bütün 'ālemleri ğarḳ eyleyen feyz-i ceziliñdir

9. Elimde başka bir şey yoḳ ki bir Ḥaḳḳ-ı civārım var

Ki senden umdığım ancak seniñ luṭf-ı cemīliñdir

10. Ḳuşūrın i' tirāf birle lisānı el-amān söyler

Ḳabūl it merḥamet eyle **Rızā** 'abd-i zeliñdir

23. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Zıkr-i Mevlā' dan güzel bu ḳalbe merhem mi olur

Zıkr-i Ḥaḳḳ' ı çoḳ idenden daḫi ekrem mi olur

2. Ḳıl namāziñ vir zekātiñ mü'min-i kāmil iseñ

Emr-i Ḥaḳḳ' ı terk idenden daḫi serssem mi olur

3. Hâk rızâsın kesb ü kâr it gel bırak bu fânîyi
Hâk rızâsın terk idenler şanma İslâm mı olur

4. Tâkâtince eyle tâ' at çok yorulma ey Rızâ
Bu târiқа hep girenler İbn-i Edhem mi olur

24. Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Evliyâsın bunda Hâk halkıñ içinde gizlemiş
Nîceler inkâra düşmüş evliyâyı bilmemiş
Cümle eşyâdan Hudâ'mız rahmetim boldur dimiş
Hâk bunu Qur'an içinde halka i' lân eylemiş
Gel oқu Hâkқ'ın kitâbın kalbiñi Qur'an'a vir
2. 'İlm ü 'irfân şâhibi ol bu cihânda 'âkil ol
Nâr-ı dūzahdan halâşıñ ister iseñ 'âmil ol
Serseri gezme cihânda gel çalış Allâh'ı bul
Hüsn-i takvâyı taleb kıl himmetiñ imâna vir
Gel oқu Hâkқ'ın kelâmın kalbiñi Qur'an'a vir
3. Ğaflet itme her nefesde söyle Allâh ismini
Qoyma elden her zamân çek bu târiқat dersini
Bu meşeldir arayan elbet bulur Mevlâ'sını
Gelmeden rüz u cezâya kendiñi mizâna vir
Gel oқu Hâkқ'ın kelâmın kalbiñi Qur'an'a vir

4. Ser-ka-dem dünyâ telâşı ğıll u ğışdır ey kişi
 Şābit ol Hakk'ın yolunda at gönülde teşvîşi
 Parlasun toğsun gönülde nūr-ı tevḥīd güneşi
 Ğıll u ğışdan fāriğ ol da meylîni Raḥmān'a vir
 Gel oqu Hakk'ın kelāmın ḳalbiñi Ḳur'an'a vir
5. Āfet-i şöhretde ḳalma gel bıraḳ bu şöhreti
 Nefsiñe yol virme zinhār gel bıraḳ bu şehveti
 Gicelerde Hakk'a yalvar terk idüp de rāḫatı
 Ger eger sen 'āḳil iseñ ismiñi dīvāna vir
 Gel oqu Hakk'ın kelāmın ḳalbiñi Ḳur'an'a vir
6. Gel yeter saña Hudā Allāh bes bāḳi heves
 'Ārif ol aġyār u yāre eyleme aṣlā heves
 Ey Rızā'ı soñ nefesde kesilüp ḳalsun bu ses
 Allāh Allāh diyerekden cāniñi cānān'a vir
 Gel oqu Hakk'ın kitābın ḳalbiñi Ḳur'an'a vir

25. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ḳalbdeki imān gibi insān da bir ni' met mi var
 'İlm ile a' māl gibi bu cisme bir zīnet mi var
2. Ṭurma giy taḳvā libāsın üstüñe sen ḳat-be-ḳat
 Cennete girmek için taḳvā gibi devlet mi var
3. Hakk'a teslīm-i umūr it her belāya şābır ol
 Hakk'a ḳulluḳ itmeyen cāhilde hiç rāḫat mı var

4. Toğrı ol hem toğrı söyle va' diñe ħalf eyleme
Kızb ü bhtn hem cehlet mişli bed niķmet mi var
5. Ehl-i ħl ehl-i şafdan ayrı düşme řoĥbet it
Anlarıñla rz u şeb řoĥbet gibi ħlet mi var
6. Bir zamn dilden bıraķma Ĥlık'ıñ ezkrını
Ķalbi tenvr idecek tevĥid gibi let mi var
7. Ĥazret-i Ĥaķķ'ı koyup bir ferde minnet eyleme
Ķalb ĝınsı mişli dervişn iķn servet mi var
8. Aşıl ĥasret ol ki şlihlerden ayrı düşmedir
(el-'Iyz şümme'l-'Iyz) andan büyük ĥasret mi var
9. Ey Rız'ı var dşñ bundan geķen iĥvnıñı
deme ķabre gidenlerden büyük 'ibret mi var

26. Mef'ln/ Mef'ln/ Fe'ln

1. Yalancı dnyeyi benim mi řandñ
Ķucaķla anı al geln mi řandñ
Unutduñ ölümi ĝaflete řaldñ
Uyañ ĝfil uyañ ölüm geleyor

2. Mālındañ naşibiñ bir top kefendir

Ṭā'at ıl Rabb'ine kendiñ begendir

Başdan başa dünyā işi yalandır

Uyan gāfil uyan ölüm geleyor

3. Mağrūrlandıñ bunda mala güvendiñ

O mel'ün şeytāniñ sözine andıñ

Bu dünyā benimdir ölüm yok şandıñ

Uyan gāfil uyan ölüm geleyor

4. Hışım avim il gün cümle gelirler

Yıarlar cismiñi kefen şararlar

Götürürler seni abre oyarlar

Uyan gāfil uyan ölüm geleyor

5. Şorucı melekler şorarlar su'āl

Cevāb viren bulur cennetle cemāl

Āhiret bāidir yok aña zevāl

Uyan gāfil uyan ölüm geleyor

6. ‘Aklıñı başıña alagör bunda

‘Toğrı yüri dā’im Allāh yolunda

Zālimler şaşırır qalırlar bunda

Uyan gāfil uyan ölüm geleyor

7. ‘Amel kııl yanıñda yoldaşñ olsun

‘Kur’ān oqu qabriñ nūr ile tolsun

Şavm ü şalāt ile cismiñ yorulsun

Uyan gāfil uyan ölüm geleyor

8. Rızā’i Allāh’ıñ rızāsın ara

‘Azrā’il geleyor tırma āvāre

Ölümden bulagör derdiñe çāre

Uyan gāfil uyan ölüm geleyor

27. Mefā’ ilün/ Mefā’ ilün/ Mefā’ ilün/ Mefā’ ilün

1. Hāq’ıñ Hāq yoluna bu çıkmayan bir cānı neylerler

Gezüp dünyāyı ‘ibret almayan seyrānı neylerler

2. Bu gelmekden ğaraż ervāh-ı kudse mülhāq olmağdır

Bu mer‘ā-yı ‘anāşırda qalan hayvānı neylerler

3. Bize lâzım olan bu fânide kesb-i kemâl itmek

Cehâletde kalan bu şüret-i insânı neylerler

4. Cehâlet âdeme cennetde de bir nâr-ı kübradır

Çü zevk-i ma' rifet yok hür ile gılmânı neylerler

5. Hağ'ın Hağ yoluna cânı virüp kurbânı olmağdır

Olan Hağ yoluna kurbân diger kurbânı neylerler

6. 'Ubüdiyet mağâmında turup mestür olan erler

Bu yerde ' izzet ü şânı şervet ü sāmānı neylerler⁹⁹

7. Rızā'î ' âkil ol gel aldanup kalma bu fânıye

Yıkılmış ehli göçmüş bu harâb vîrânı neylerler

28. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Namâzdır âdemi iş' âd iden tâ ' arş-ı lâhüte

Namâzı kıl huzür üzre cihânda turma beyhüde

2. Hudâ' dan başka her şeyden bu kalbi idegör hâlî

Çıkar kalbiñdeki vesvâsları kıl Hağğ'a iğbâli

⁹⁹ Mısra bu haliyle vezne uymamaktadır.

3. Namāzı böyle felfesle kılanlar dīnde şādık mı
Ki hāşā böyle başdan şavma kılmak saña lāyık mı
4. Ne bir ta' dīl-i erkān var ne qalbde havf ü haşyet var
Eger böyle kılarısañ saña ' uqbāda nedāmet var
5. Diliñ Qur'ān okur ammā düşünceñ başka yerlerde
Haq' ıñ in'ām ü ihsānı olur mı böyle bir ferde
6. Eger mü'min-i kāmilseñ namāza ihtimām eyle
Huzūr üzre turup ta' dīl-i erkānın edā eyle
7. Bırak bu ğafleti āgāh olup Allāh'a çok yalvar
Dem-ā-dem eyle istiğfār Kerīm'dir 'afv ider Ğaffār
8. Bu ğaflet bende varken ğayra nuşhum eylemez te'şir
Bu ğaflet bu ba'taletler beni itmektedir dil-gir
9. Bu 'abd-i mücrimi 'afv it İllāhī rüz u maşşerde
Kerem kııl 'afv ü şafh eyle kerem kııl cümle yerlerde
10. Kuşūrım i' tirāfımı ki her dā'im recā-mendim
Rızā'ı ben ümīdvarım kabül eyler Hudāvend'im

29. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Saña karşı Hudāvendā kuşūrı olmayan kimdir

O baħr-i raħmetiñ yanda günahlar cüz'î bir nemdir

2. Kitābında günāhıñ cümlesin 'afvıñla va' d itdiñ

Seniñ Ğaffār'lığıñ bilmek bize her şeyden elzemdir

3. 'Aṭā ihsānına ḥadd u nihāyet yokdur Allāh'ıñ

Kerīm'dir Ḥazret-i Ḥaḳ cümle ekremlerden Ekrem'dir

4. Unutma zıkrini gel zıkr-i Ḥaḳḳ'a ḥaşr-ı evḳāt it

Anıñ zıkr-i cemīli ḳalbdeki emrāzā merhemdir

5. Nice kimseleri şeyṭān deni dünyāya rabṭ itmiş

O mel'ün 'aḳlın almış 'aḳlı fikri bunda sersemdir

6. Günāhım çok deyü aṣlā ümīdiñ kesme Raħmet'den

Bütün ḥaḳıñ zünūbu baħr-i raħmet yanda dirhemdir

7. Umup ğufrānını Ḥaḳḳ'ıñ tevekkül eyle Mevlā'ya

Rızā'ı saña Allāh'ıñ atañ anañdan erḥamdır

30. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Gelir mi hāṭıra bilmem çıķup Maḥrem Ṭađı üzre
Baķup dört yanıma eṭrāfı seyrān olduğım günler
2. Çıķup tağlar başında şol feraḥ-yāb olduğım demler
Anup Raḥmān'ımı 'aşķ ile ḥayrān olduğım günler
3. Döküp gözyaşlarım cān u ciğerden çekdiğim āhlar
Çemen zār u bahāristāna mestān olduğım günler
4. Kaçup iḥvān-ı dīnimle Ḥudā'niñ zikrin itmek çün
Çaranlıķlarda şaklı zikr-i Yezdān olduğım günler
5. Ḥuzūr-ı Ḥāzret'inde 'afvımı teşķil ider belkim
Şorulup zulm-i ḥākimlerde dīvān olduğım günler
6. Ne şübhe Ḥāzret-i Ḥaķ'dan baña bir ni' met-i 'uzmā
Şu maḥbūs-ḥānelerde ḥayli iskān olduđım günler
7. Naşıl şükr itmesün kemter **Rızā'**i luṭf-ı Mevlā'ya
Bi-ḥamdı'llāh şu günler dosta cīrān olduğım günler

31. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ehl-i 'irfāna Hūdā her şeyde 'ibret gösterir

Lik dünyā ehline her şeyde miḥnet gösterir

2. Rağbet itmez bu cihāna āḥiret 'āşıqları

Çün bu dünyāya olar qalbinde nefret gösterir

3. Bunca maḥlūqāt-ı Hāḫḫ'a qalbde şefkat besleyüp

Kim ki imān ehlidir tā' ate ğayret gösterir

4. 'Aşq-ı Hāḫ qalbe toğarsa gizlemek mümkün degil

Āh u vāh ile gönül mülkünde ḫayret gösterir

5. Cümle maḥlūqāt-ı Hāḫḫ'a eyle ta' miḫ-ı nazār

Cümlesinde Hāḫ saña çoḫ dürlü ḫikmet gösterir

6. Hüsni zann it Hāzret-i Mevlā'ya el aç ey **Rızā**

Belkim Allāh luḫfider ol saña cennet gösterir

7. Fırḫa-i ehl-i necāta ḫayd ider 'abdim deyüp

Fāzl u luḫfundan saña belkim muḫabbet gösterir

32. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Bu dünyā ser-te-ser ' aşıklara bahşolsa neylerler
Olar her demde Hāḳḳ' ı zıkr ile ünsiyet eylerler
2. Sivā endīşesinden fāriḡ olmuş anlarıñ ḳalbi
Murādı anlarıñ ne ḥūr u ḡilmān ne de cennetler
3. Bırāḳmışlar Hūdā' dan ḡayrı hep ūlāyı uḥrāyı
Cemāl-i vechine seyrān için şol vaḳti gözlerler
4. Olup Hāḳḳ' a tevekkülde rızāsın isteyen erler
Hāḳ' ıñ zıkr u şenāsıyla dem-ā-dem ūlfet eylerler
5. Urup dergāh-ı Hāḳḳ' a başların āh u enīn içre
Hāḳ' ıñ ' aşḳ u hevāsın ḥāne-i ḳalb içre beslerler
6. Bularıñ mevtidir bir ḥāneden bir ḥāneye göçmek
Hayāt-ı bāḳī ile ḥayy dururlar bunlar ölmezler
7. Ne devlet Hāḳ yolunda cān virüp ḳurbān giden erler
Ki itdi cānların ḳurbān ki ḳoç ḳurbanı neylerler

8. Yarın mahkeme-i kübrâda zâlimler sorulduĝda
Kurulsun mahkemesi ins ü cin seyrâna gelsünler
9. **Rızâ'î** mişli ' âlemde firâka düş olan cânlar
Ki tâ vaĝt-i mülâkâta deĝin yüzleri gülmezler

33. Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Faĝire öyle bir günde yetiş sen yâ Resûlallâh
Eger tutmaz iseñ destim helâke düşdigim demdir
2. Alup taĝt-ı livâña nüş idem Kevşer şarâbıñdan
Rızâ'î ' abd-i mücrim de seniñ bir ümmetiñdendir
3. Seniñ ' aşkıñla ' âlemde yanup dönmek diler göñlüm
Seniñ ' aşkıñ göñül mülkünde ki emrâza merhemdir
4. Bilürsin hâlimi yâ Rab ki var mı kaleme hâcet
Ne yüzlerle ricâ idem lisânım bunda ebsemdir
5. Ne deñlü mücrim olsam da o luĝfuñdan ümîd kesmem
Seniñ o raĝmetiñ yanda yedi deryâ ki bir nemdir
6. Ki bir ferd baĝr-i raĝmetden ebed kat' i ümîd itmez
Nice âyât eĝâdişle seniñ luĝfuñ müberhendir

7. Ümidvar olduğım ancak seniñ luḡf-ı cemīlīñdir
Saña ḡüsñ-i cemīlim beyt-i ḡalḡimde mükemmeldir
8. Bu deñlü ni‘ mete karşı n’içün şükr itmesün ḡullar
Saña hep ḡüsñ-i ḡann itmek ile ḡullar mükellefdir
9. Saña şükr itmeyen cāhil girer nār-ı elem-nāke
Saña şükr itmeyen münkir Ebū Cehīl’den echeldir
10. Yoḡu var varı yoḡ itmek İlähī taḡt-ı emriñde
Günāhım maḡvidüp silmek saña bir emr-i esheldir
11. Kemāl-i ḡüsñ-i imānla saña vuşlat diler göñlüm
Beni ol gün feraḡ-yāb it **Rızā’ı** şimdi pür-gamdır
- 34. Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün**

1. Cihāna gelmede yā Rab acep bilmem ne ḡārım var
Ki ‘afv itmezse Ğaffār’ım şayılmaz çok ḡarārım var
2. Ömür bāḡın yile virdim ki şimdi gençliğim geçdi
Ticāret itmedim şol re’s-i malımdan ḡasārım var
3. ‘Aḡāñı beklerim yā Rab ne deñlü mücrim olsam da
Ki Ğaffār olduğın bildim elimde bu medārım var

4. Ki bildim yolu bu aşlî qarargâhım degil dünyâ
Bu fânî dâr-ı dünyâda ne dârım ne diyârım var
5. Hâbibiñ ravzasın yâ Rab maḥall-i ilticâ buldum
Gelüp bunda şıgındım faḥr-i ekvâna civârım var
6. Beni sulṭân-ı kevneyne bağışla merḥamet eyle
Aña bâb-ı tevessülde yazılmış gül^c-izârım var
7. Beni nâr içre yakmağdan Ğanî'sin ey Ğanî Muṭlağ
Benim de faḥr u zillet^c ile çok iştihârım var
8. Belâ bâğıyla bâğlandım cihânda gülmedim gitdi
Ki her dem âh u zârımla geçer leyl ü nehârım var
9. Oṭurdum ka^c r-ı beytimde ölüm gözlemedir kârım
Ne dizde ḳolda ḳuvvet var ne zerre iḳtidârım var
10. **Rızâ**'î'den eger rāzı olursañ güldüğüm gündür
Rızâñı bulmasam ḥâşâ benim ne i^c tibârım var

35. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Kimseye bākī degildir mülk ü devlet sım ü zer
Bākīye şarf eyle sen de var ise altun kemer
2. ' Ākil ol kesb-i kemāl it gezme bunda bī-ħaber
Ĥazret-i Ĥaħķ'a yarar kesb eyle bunda bir hūner
3. Varlıđına olma mađrūr yođluđa itme keder
Çūnki bu dūnyāya mel' ūndur didi ĥayru'l-beşer
4. Hiç kalan var mı cihānda her gelen tırmaz gider
Gitdi şol mes' ūd zamānlar geldi bir yevmü'l- beter
5. Serseri gezdiñ cihānda ' aklı yoğ ey derbeder
Ĥaħķ'a taħşiş eyle fikriñ Ĥazret-i Allāh yeter
6. Tırma iķbāl eyle Ĥaħķ'a eyle dūnyādan ĥazer
(Yevme lā yenfa')¹⁰⁰ ĥuzūra varma zinhār tığ teber
7. Gel ĥazırlık eyle bunda gelmeden vaķt-i sefer
Ey Rızā'ı sen de ķoy git ĥayr-i cārī bir eşer

¹⁰⁰ Beyitte bir kısmı ele alınan āyetin meālī şu şekildedir: "O gün ki ne mal fayda verir ne oğullar!"
Şuara 26/ 88.

HARFÜ'Z-ZÂ'İ

36. Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Ey oğul sen bu cihānda sū-i aqrāndan şaķīn
Sū-i aqrān itdigin şol nefis ü şeytān eylemez
2. Hüsni-i ahlāk şāhibi insānlara var ol yaķīn
Hüsni-i ahlāk şāhibi Allāh'a ' işyān eylemez
3. Hüsni-i insāniyyete yaķışmayan söz söyleme
Öyle sözler söyle kim uhrāda pişmān eylemez
4. ' Aşķ-ı Hāķ'dan söyle kim ol ķalbi taķrīk eylesün
Şanma her manzūm kelām ' uşşāķı hayrān eylemez
5. Kim saña iylik ider eyle teşekkür sen aña
Hālķ'a şükrān olmayan Hāllāķ'a şükrān eylemez
6. Göster üstünde Hāķ'ın in'āmınıñ āşārını
Hālķ'a şükr itmeyen hāķķıyla imān eylemez
7. Her zamān şükre devām it ni' metin olsun mezīd
Ehl-i şükrü bir zamān Allāh perīşān eylemez
8. Tırma ķalk vaķt-i seherde Hālķ'a yalvar hemān
Çok du'ā eyle seni Hāķ ehl-i hüsran eylemez
9. Ehl-i Hāķķ'ı sev gönülden buğz idüp dinsizlere
Ehl-i Hāķķ'a kim muķibdir ehl-i nīrān eylemez

10. Bu ne hikmetdir İlähî şaşmışam dînsizlere
Bildigi hâlde seni Qur'ân'a îmân eylemez
11. Bâd-ı tevfiķ esmeyince bir kişiniñ qalbine
Çalışup cennetde mülkün hür u ğılmân eylemez
12. Belki hayvândan ezaldir ol gürüh u ahmaqân
Hem seni peygamberiñi qalbde iķân eylemez
13. Derdini her kim bilür elbet arar dermânını
Kim ki bilmez derdini elbetde dermân eylemez
14. Kim ki ihsân şâhibi Allâh aña ihsân ider
Buhl ile mevşûf olanlar halka ihsân eylemez
15. Bunda kim eylese Haķķ'a ni' metiñ şükriñ edâ
Haķ anı maşşer yerinde tartı mîzân eylemez
16. Hâlık-ı Perverdigâr'a hüsn-i zann it ey **Rızâ**
Ol senin maşşerde cürmüñ halka i' lân eylemez

37. Mef' ūlū/ Mefā' ilū/ Mefā' ilū/ Fe' ūlūn¹⁰¹

1. Bildiñ mi gönül sen bu cihāna neye geldiñ
 ullu idüben Hālık' ını bilmeye geldiñ
2. Pervāne gibi at seni sen āteş-i ' aşıa
 ' Aşı āteşine sen yana avrulmaya geldiñ
3. Bu şihhāte bu varlıa bu ' ömre güvenme
 Biñ yıl yaşasañ da şönuce ölmeye geldiñ
4. Bir atre meniden seni bu hāle getirdi
 Ba kim buna udret seni sen bilmeye geldiñ
5. Mevlā'yı bil ayārına sen meyliñi virme
 Evlād u ' iyāl cümleden ayrılmaya geldiñ
6. ut emrini Hā' ın ne ki emr itdi şer' at
 Hā emrine cāndan şarılup utmaya geldiñ
7. albiñ evini pāk idegör ' ucb ü riyādan
 Bu albiñ evsāhını pāk itmeye geldiñ¹⁰²
8. Şeytāna uyup ' ömr-i ' aziziñ telef itme
 Dünyāda o iblīs ile cenk itmeye geldiñ

¹⁰¹ Şiir hurūf-ı hecāya uymamaktadır. Matbu basımını bozmamak adına tertibine dokunulmamıştır.

¹⁰² Mısra bu haliyle vezne uymamaktadır.

9. Şeytāna uyarsañ seni yoldan çıkarırsa
Şol nār-ı cahīm āteşine yanmaya geldiñ

10. Dünyāda o düşmān ile hiç turma kıtāl it
Tevhīd kılıcıyla anı öldürmeye geldiñ

11. Bu ins ile cinne gidecek başka maḥal yok
Ya nārına ya cennete sen girmeye geldiñ

12. Ayrılma **Rızā** Ḥaqq' a giden kâfileden hiç
Ol kâfileniñ arkasına yitmeye geldiñ

38. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Çok şükür Ḥaqq' dan hidāyet üzre maḥzar gelmişiz
Aḥsen-i takvīm¹⁰³ de maḥlūk-ı muşavver gelmişiz

2. Bizleri Mevlā ezelde ehl-i imān ḥalk idüp
Ni' met-i imān ile şimdi muḥaffer gelmişiz

3. Vardır elde bir irāde ḥayra şerre şarf için
Līk taḥdīr-i Ḥudā' ya biz müsaḥḥar gelmişiz

4. Sāye-i faḥr-i cihānda olmuşuz ḥayru' l-ümem
' Ālem-i dünyāya tā şimdi mü'eḥḥar gelmişiz

5. Tutmuşuz biz bunda aşḥāb-ı yemīniñ silkini
Biz bunuñ çün küfr iden eşrāra muḡber gelmişiz

¹⁰³ Ahsen-i takvīm: “En güzel biçim.” Beyitte bir kısmı ele alınan âyetin meâli şu şekildedir: “Biz insanı en güzel bir biçimde yarattık.” Tîn 95/4.

6. Bu Muḥammed şehri oldı Şimdi menzilgāhımız
Şol ıavāf-ı Ka'be'ye bizler mükerrer gelmişiz
7. Bilmeyiz taķdirimiz cennet mi yāḥud nār mıdır
Bu sebeple ağlarız bunda mükedder gelmişiz
8. Őorķarız āh eyleriz Şol saıvetinden Ḥālķ'ın
Ḥavf ü ḥaŐyetle dem-ā-dem bunda ağlar gelmişiz
9. Nūr-ı imānla bizi Mevlā müŐerref eylemiŐ
Ḥamd-i bī-had Ḥaķķ'ı iķrārla beraber gelmişiz
10. Ümmet-i ḥayru'l-verāyız tā ezelden tā ebed
Biz muḥibb-i Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥtār gelmiŐiz
11. Ḥamdü li'llāh Ḥaķ bizi a'vān-ı eŐrār ķılmamıŐ
Bizi ḥizbu'llāh idüp a'vān-ı aḥyār gelmişiz
12. Yā İlāhī luıf ķıl aŐḥāba ilḥāķ it bizi
Raḥmeten li'l-'ālemīn'e biz mücāvır gelmişiz
13. Ehli göçmüş köhne bir ḥānda iķāmet eyleriz
Ey Rızā'ı biz bu dünyāya misāfir gelmişiz

39. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Bize bildirmedi Hâk bunda ne hâl olduğumuz
Lîk bildiñ bunda maḥkûm-ı zevâl olduğumuz
2. Bilmedik meskenimiz yevm-i cezâ kıanķı maḥall
Pes bunun çündür bugün bunda melâl olduğumuz
3. Zıll-i zâ'ildir şafâsında beķâ yok bu yerin
Bilelim biz bu cihân içre ḥayâl olduğumuz
4. Hâk yolunda yanalım yakılalım cân virelim
Biline Ḥâlîķ'a biz 'azm-i vişâl olduğumuz
5. Bu şu 'ünâta bakup 'ibret alup ağlayalım
Düşünüp yevm-i cezâ içre su'âl olduğumuz
6. Açıla defterimiz tartıla 'amellerimiz
Ḥalķa ma' lûm ola biz anda ne mâl olduğumuz
7. Mağfiret eyle İlâhî geleni hem geçeni
Bilelim anda Ḥudâ ḥüsn-i meâl olduğumuz
8. Ey Rızâ'î kâķalım vaķt-i seḥer yalvaralım
Vaşl-i yâri dileyüp meyl-i cemâl olduğumuz

40. Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün

1. Olduğ cihānda biz ğarīb dār u diyāri neyleriz
Sevdik bu dār-ı hicreti ğayrı diyāri neyleriz
2. Luţfeyleyüp atma bizi bu Şehr-i yārden taşraya
Geldik saña olduğ civār başka civāri neyleriz
3. Dünyāda birçoğ mal virüp aniñla aldatma bizi
Sensiñ bizim maţlūbumuz Őol sīm ü zeri neyleriz
4. Dünyā bütün başdan başa hep mā-sivādır bilmiŐiz
Sensiñ göñül maţlūbı hep ađyāri yāri neyleriz
5. Dünyāda nice ıullara mal çoğlığı oldu belā
Yoğdur yanıñda kıymeti biz öyle kārı neyleriz
6. Allāh yolunda iŐtihār baĥŐeyleyen sensiñ ıula
Mal u menāl evlād ile biz i' tibārı neyleriz
7. Őol ' aŐı-ı zātıñ luţfidüp aniñla memnūn it bizi
'Ucb ü riyā irāŐ iden Şol iŐtihārı neyleriz
8. Geldik **Rızā** bu Şehre biz bunda feraĥ-yāb olmuşuz
Zıkr-i Ĥudā memnu' olan yerde ıarārı neyleriz

41. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Biz günāhkārız Hudā'dan 'afv ü raḥmet isteriz
'Āciziz bī-çāreyiz Haḳ'dan hidāyet isteriz
2. Koy bizi cennetleriñde eyle şol nārdan emīn
Evliyā meclislerinde biz de şoḥbet isteriz
3. Biz de çekdik ḥālimizece dīn yolunda zaḥmeti
Dīn yolunda cān viren cānlarla ülfet isteriz
4. Şoñı yoḳ bir zıll-i zā'ildir bu dünyā neyleriz
Şol tükenmez zevki çok cennetde devlet isteriz
5. Şoñ nefes ḥulḳūma geldiñde İlāhī cānımız
Rıfḳ ile al cānımız ol gün meserret isteriz
6. Her ne deñlü mücrim olsaḳ da ğāzabla söyleme
'Afv ü şafḥına İlāhī saña vuşlat isteriz
7. Söylediñ Kur'an'da ğāyet raḥmetim boldur didiñ
Bu Rızā yevm-i cezāda dürlü ni'et isteriz

HARFÜ'S-SİN

42. Müstef' ilün/ Müstef' ilün

1. Zıkr eyle Hakk'ı her nefes
Allāh bes bākī heves
Ağyārına itme heves
Allāh bes bākī heves
2. Geldik cihāna ya n' için
Hakk'ı bilüp bulmaq için
Olsun hemān işiñ gücüñ
Allāh bes bākī heves
3. Dünyā saña bākī degil
Dalma kenārından çekil
Tāliblelerin eyler zelil
Allāh bes bākī heves
4. Şubḥ ü mesā' şām u seḥer
Zıkr-i Hudā' da kıl qarār
Yoq başka Allāh'a yarar
Allāh bes bākī heves
5. Pervāne mişlī şem'a yañ
Vaqt-i seḥer turma uyāñ
Zıkr eyle Allāh'a tayañ
Allāh bes bākī heves

6. Pek çok bozıldı bu devir
 Qalması sağlam biñde bir
 Gel sen yönüñ Haqq'a çevir
 Allāh bes bāķī heves
7. Al bu gedā'iden haber
 Ehl-i nifāqdan kıl hāzer
 Geldi bugün yevmü'l-beter
 Allāh bes bāķī heves
8. Başdan başa dünyā ' abeş
 Ağyār-ı dilden turma kes
 Zikr-i Hudā'ya kıl heves
 Allāh bes bāķī heves
9. Dünyāyı bil baħr-i ' amīķ
 Batdı içinde çok ferīķ
 Olma aña sen de ğarīķ
 Allāh bes bāķī heves
10. Eyle **Rızā'**i ğayreti
 Virsin beķāya himmeti
 Gel ey Muħammed ümmeti
 Allāh bes bāķī heves

43. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ẓikr-i Ḥaḳḳ'ı eyle iḳṣār olasıñ ḥayrān u mest (mes)
İste Ḥaḳ' dan milk-i bākī olma gel dünyā-perest (peres)
2. Bu ḥayātīñ ḳadrini bil bir daḫi geḫmez ele
Bu seni ṭutup ṭuran s̄ineñdeki tek bir nefes
3. Bir ḫıḳarsa ' avdet itmez tā ḥuzūr-ı maḥşere
Görmez olur gözleriñ ḫıḳmaz boḫazıñdan bu ses
4. Bir emānetdir bu tende rūḫ-ı insān ey gönül
Rūḫ uçar gider ḫalır yerinde ancaḫ bir ḫafes
5. ḫafesi ta' mīre himmet eylemez ehl-i kemāl
Ḥaḳ' dan özge her ne var hep boş hevesdir boş heves
6. İ' tilā-yı rūḫdur ancaḫ anlarıñ hep himmeti
Bu cihānla iştiḡāl anlarca olmuşdur ' abeş
7. Kimseye bākī degil fānī cihāndır bu cihān
Gel nidersiñ mā-sivāyı Ḥazret-i Allāh bes
8. Eyle sen Allāh'a iḳbāl ḡayrı terk it ey gönül
Eylemiş bunu rivāyet Ḥaḳ Resūlünden Enes
9. Ḥubb-i dünyā-yı denī kör eylemiş ḫalb gözlerin
Eylemez ḡāfillere nuşḫuñ **Rızā'** i sözi kes

HARFÜ'Ş-ŞİN

44. Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Şabır kııl ey gözüm nûrı selim ol itme çok teşvîş
Murâdına irer elbet cefâya şabr iden dervîş
2. Hudâ kâdir ider tahvîl bu hâli ravz-ı rızvâna
Bunu bil cânib-i Hâk'dan saña bir hoş 'atâ gelmiş
3. Bu 'âlem öyle bir 'âlem revâ mı aña dil virmek
Bu 'âlemde murâdına 'aceb hiç var mıdır irmiş
4. Saña ben muţma'in olmam vefâsız köhne dünyâsın
Gelenler kıalmamış sende ecel câmın içüp gitmiş
5. Murâd ancak murâdu'llah benim elde irâdem yok
Bu yerde hüsn-i imânla bu cânı virmedir endiş
6. Saña biz ilticâ itdik şefâ' at yâ Resûlallâh
Gönül terk-i diyâr itmiş gelüp yanında gizlenmiş
7. Rızâ'î ihtiyâr olmuş teħâşî itmez ölmekden
Bu şehre defn-i hâk olmak için 'azmeyleyüp gelmiş
8. Vücüd bulmaz gözüm bir şey Hâk'ın taqdîri olmazsa
Başa her ne gelir andan 'abeş halk eylemez bir iş
9. Ümidvar olduğım yâ Rab saña hüsn-i cemîlimdir
Baña her ne gelir senden güzel luţf u güzel baħşîş

10. Hüdâ´dan her ne şey geldi anı sen ayn-ı ni´ met kı1

Düşüp evhâm-ı sevdâya bu kalbiñ itmesün taḥdîş

11. Şebâb-ı ´ ömrümü eyvâh şavurdum yile virdim ben

Ki şimdi ihtiyâr oldum ağızda kalmadı bir diş

“Taşbir eyyühe´l-veledü´n-necîb

Le´ alleke ba´ de şabrike lâ teḥîb

Ve küllü´l-ḥādîşati lehâ tenâh

Yekünü verâ´ehâ feracün qarîb”¹⁰⁴

(Fİ´L-ḤADİŞ)

Men u´ṭiye feşekera ve´b-tüliye feşabera ve zaleme fe´stagfera ve zülime feḡafera
ülâ´ike lehümü´l-emnü ve hüm mühtedün.¹⁰⁵

¹⁰⁴ “Ey soylu çocuk sabret

Umulur ki sabırdan sonra hüsrâna uğramazsın

Her şeyin vardır bir sonu

Onun arkasında da yakın bir kurtuluş vardır”

Şiirin metni için bk. Ebu´l- Abbas Muhammed Bin Yezîd Bin Abdi´l-ekber Bin Umeyr el-Ezidi es-Sümâlî Müberred, *el-Fâzıl ve´l- Mefzûl*, Dâru´l-Fikri´l-Arabî, Kahire, 1997, c. 1, s. 158.

¹⁰⁵ Hadisin metni için bk. Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd İbn Ebi´d-Dünya el-Kuraşi el-Baḡdadi, *Hadislerde: Allah´a şükretmek*, Ed. Yusuf Özbek, Tercüme Recep Doğru, s. 98. Hadisin tercümesi: “Kim nimet verildiğinde hemen şükrederse, felakete uğradığında sabrederse, haksızlık yaptığında af dilerse, haksızlığa uğradığında affederse, onlar emniyettedirler. Ve hidâyete erdirilenler onlardır.”

45. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilün

1. İhtiyarım tākātım yok neyerim
Dār-ı peygamberde mevtim beklerim
Şimdi bundan Hakk'a gitmek isterim
Şoñ nefesde yâ İlâhî gel yetiş
2. Ser-te-ser buldum cihānı bir hayāl
Mağşadım şimdi rızā-yı zi'l-Celāl
El açup da isterim cennet cemāl
Şoñ nefes göster cemālîñ gel yetiş
3. Çok şükür bu dār-ı peygamberdeyim
Bunda imānla ölüm derdindeyim
Dünye varmış ya ki yokmuş neyerim
Derde dermānım Allāh'ım gel yetiş
4. Şehr-i yāriñ sākini bu miskini
Raḥmidüp 'uşşāka yazdır ismini
Cennetü'l-Firdevs'e kondur cismini
Gel yetiş ey tende cānım gel yetiş
5. Rūz u şeb tırmaz gönül āh eylerim
Geçdi 'ömrüm şimdi eyvāh söylerim
Şoñ nefesde gülmek ister yüzlerim
Sen kerem kııl ol zamānda gel yetiş

6. Şoñ nefes gülsem deyu bu yüzlerim
Ağlar iñler yaş döker bu gözlerim
Sen kerem kı l merhamet kı l yâ Kerîm
Merhamet-kânı Allâh'ım gel yetiş
7. Hüs-n-i zannım budur ey Mevlâ saña
Cümle ihvânım bağışla sen baña
Yüz tutup geldim kerâmet bâbıña
Göklere çı kmağda âhım gel yetiş
8. Cûd u ihsân şâhibisiñ yâ Ğanî
Sen Kerîm'siñ añladım bildim seni
Fağr-i ekvâna bağışla sen beni
Gel yetiş müşkil zamânem gel yetiş
9. Bunda ben geldim tayandım bâbıña
Sen beni ilhâk buyur aħbâbıña
Şâniña düşen bu turur şâniña
İstinâd-gâhım Allâh'ım gel yetiş
10. Bende yoğ saña yarar hiç bir 'amel
'Afvidüp güldür beni vağt-i ecel
Her ne varsa 'afv kı l cürm ü zeled
Her ne var 'afv it günâhım gel yetiş
11. Muğtedîrsiñ külli şey'e yâ Ğadîr
Bizleri mağfûr idersiñ hiç nedir
Yâ 'Alîm u yâ Ğalîm u yâ Ğabîr
Merhamet eyle Allâh'ım sen yetiş

12. Yolda kaldım tüt elim kaldır beni

Raḥmetiñ deryāsına taldır beni

Ġam kederden kırtarup güldür beni

Göster ol cennet cemāliñ gel yetiş

13. Gel yetiş yā faḥr-i ʿālem gel yetiş

Gül cemāliñ baña göster vir biliş

Saç ağardı kılmadı ağzımda diş

Bir ğarībim iḥtiyārım gel yetiş

14. Bu Rızā bir ʿabd-i mücrim derbeder

Senden özge kim baña dermān ider

İḥtiyārım dosta yaklaşdı sefer

Rūḥumuñ çıkmak zamānı gel yetiş

46. Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün/ Mefāʿ ilün

1. N' için sen aldanup kaldıñ bu boş vīrāna ey kıardaş

Bu ʿömrüñ çağını virdin neden ziyāna ey kıardaş

2. Bu dünyā ʿālemi insānlara ʿibret-nümādır bil

Gelüp bundan geçen ʿibret yiter insāna ey kıardaş

3. Şerīʿat yolunu taʿkıb idüp uy faḥr-i zīşān[a]

Saña başka meded yokdur şarıl Kıur ʿān ʿa ey kıardaş

4. İçüp şol āb-ı Kevşerʿden felāḥ bulmağı istersen

Şalāt ile selām it Aḥmed-i Zīşān ʿa ey kıardaş

5. Şerî' at 'urve-i vüşkâ ¹⁰⁶ aña sen şık şarıl şık tut
Şerî' at üzre kim 'âmil irer rızvâna ey kardaş
6. Uyan gel tevbekâr ol bu kararımış kalbi ıslâh it
Hağ'ın 'afv ü 'atâsı çok tayan Raḥmân'a ey kardaş
7. Saña bu cân bu ten içre emânetdir degil bâķī
Saña bir günde 'Azrâ'il gelür bu câna ey kardaş
8. Ne yapıdñ neylediñ bunda yarın maḥşer diyârında
Eger iylik eger kemlik çıkar meydâna ey kardaş
9. Bu yerde bir misâfirsñ otur bu ḥanda birkaç gün
Beķā yok 'âriyet geldiñ bugün bu ḥâna ey kardaş
10. Didi Hağ ehl-i iḥsâna cezâ cennetde iḥsândır
Bu dünyâda iden iḥsân irer iḥsâna ey kardaş
11. Seni bu nefsi emmâre helâk eyler me'âzallâh
Çeker nâr-ı caḥîme kim uyar şeytâna ey kardaş
12. Bize bu ni' met-i imân ne devlet ne keremdir bil
Teşekkür eyle her dem kalbdeki imâna ey kardaş
13. Eger bu ni' metiñ şükrün edâ itmezse bir insân
Çekerler soñra maḥşerde anı nîrâna ey kardaş
14. Eliñden hem diliñden hiç mażarrat görmesun bir ferd
Budur lâyıķ olan mü'min olan insâna ey kardaş

¹⁰⁶ Beyitte bir kısmı ele alınan âyetin meâli şu şekildedir: “Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk, sapıklıktan ayırt edilmiştir. Artık her kim tağutu inkar edip, Allah'a inanırsa, sağlam bir kulpa yapılmıştır ki, o hiçbir zaman kopmaz. Allah, her şeyi işitir ve bilir.” Bakara 2/256.

15. **Rızā**'i Hāzret-i Hāḡḡ'ı eğerçi bulmaḡ isterseñ
Naṣīhat ḡıl ḡulūṣ üzre bütün ihvāna ey ḡardaṣ
16. Tefekkür eyle 'ibret al ḡazırlañ dār-ı 'uḡbāya
Ki baḡ 'ibretle dünyādan giden aḡrāna ey ḡardaṣ
17. N'idersiñ bu fenā mülkü bütün dünyā seniñ olsa
Ki maḡrūr olma dünyāda bāḡa bostāna ey ḡardaṣ
18. Ecel ŗerbetini bir gñn ŗunar saña da 'Azrā'ıl
Ki aldanma bu dünyā hep bütün efsāne ey ḡardaṣ
19. Uṣanma rüz u ŗeb Hāḡḡ'ı ki tırma dilde zıkr eyle
Ḥudā'nıñ zıkrini her dem getür līsāna ey ḡardaṣ
20. Ne deñlü ŗükr iderseñ de ödenmez ŗükri Mevlā'nıñ
Neler virmiŗ **Rızā**'i miŗli bir çobāna ey ḡardaṣ

47. **Mefā' ilün/ Mefā' ilün /Mefā' ilün/ Fe' ilün**

1. Köpüklenüp taŗup atma ḡapaḡıñ ey dervīŗ
Ne deñlü ḡaynar iseñ ŗabr ḡıl kemāle iriŗ
2. ŗerī' at üzre yürü ol iki cihānda 'azīz
ŗaḡın ŗerī' ati ŗapma ki zerre yapma kem iŗ
3. Geçirme 'ömr-i 'aziziñ hevā-yı nefse uyup
Eliñe bir daḡı geçmez tek bir geliŗ bu geliŗ
4. Bu fāñiyi o cināna ŗaḡın deḡiŗme ŗaḡın
Ki tırma bunda āvāre Ḥudā'yı zıkre giriŗ

5. Artık yeter ne bu ğaflet ne bu kesel bu zalāl
Nedir bu ğaflet eyle sen de şöyle böyle reviş
6. Hudā bu fānī cihāna n' için getirdi seni
Çalış bu yolda rızāsın bulup Hudā'ya iriş
7. Şu hālīşāne ' amellerle dīni taḥkīm it
Sivāyı koyma göñülde hemān tevḥīde giriş
8. Każāya ḥüsn-i rızā vir ne gelse ḥayr ile şer
Virüp de şabra metānet bu ḳalbi eyle geniş
9. Cehālet üzre iş olmaz ' ulūmı kesbe çalış
Oḳu kitābını Ḥaḳḳ' ın ki fehim ḳıl ne dimiş
10. Rızā' ı seksene yaklaşdı ḳaldı iki sene
Ağardı saç u şaḳal hep ağızda ḳalmadı diş

ḤARFU'L-FĀ'İ

48. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Bize imdād eyle raḥm it yā Raḥīm u yā Ra' ūf
İşimiz çıktı çığırdan ḥālımız oldu maḥūf
2. ' Āḳıbetiñ nāra yanmaḳdır seniñ ey serseri
Dīnini yağma idüp dünya alan inşāna yūf
3. N' ire gitsiñ çāre yoḳ mü ' minlere rāḥat mı var
Biz bu dünyādan uşandık bir degil biñ kerre ūf

4. Uydiler şeytāna Şimdi dīn ü ĩmānı Őoyup
İŐleri algı ıgırkı ün bozuldı her Őınūf
5. Her ne var taķlīd idindiñ Şol frenkiñ ĥālini
Kisvemiz oldu ecānib kisvesi hem de ĥarūf
6. Őalbleri taşdan demirden ok ķatıdır anlarıñ
‘İbret almazlar ne deñlü olsa da ĥasf ü ĥusūf
7. El aup yalvarmadır her dem bizim aĥvālimiz
Dertlenūp dermāna geldik bābıña biz yā Ra’ūf
8. Ey Rızā’ı ne gelir elden Şarıl tevĥīde gel
Dīn Muhammed dīnidir ķıldım bu dīnde ben ‘ukūf

HARFŪ’L-ĶĀF

49. Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

1. Gel oķu Ĥaķ dersini
Nefsiñi inzāra baķ
Ĥaķ yola ķoy kendiñi
Zıkrini iķŐara baķ
2. Nefs ile Őeytān ‘aceb
Ķalbiñi itmiş ĥarāb
Gelmede yevm-i ĥisāb
Ķalbiñi ĩmāra baķ

3. İste o cennet evin
Sen aña gir de sevin
Şapma şerî' at izin
Cennet ü gülzāra baq
4. Hax bizi halq eylemiş
Zikrimi idiñ dimiş
Zikr ile Haxq'a iriş
Anda ki esrāra baq
5. Bu ne kerem baq hele
Bil bunı ikrār eyle
Zikrini itmek eyle
Qalbdeki envāra baq
6. Zikr ile sen dā'im ol
Herkese mülāyim ol
Qalq giceler qā'im ol
Cilve-i eshāra baq
7. Sen de **Rızā'ī** hele
'Ömrüñi virme yele
Hālîk'ıñı zikr eyle
Vaqtîñi imrāra baq

50. Mef' ūlū/ Mefā' ilū/ Mefā' ilū/ Fe' ūlūn

1. Ey dil ne için boş kovan olduñ 'aseliñ yok
İnsanları ğıybetde velākin keseliñ yok
2. Luţf itmese Mevlā saña hāliñ ne olurdu
Ten beslemeden ğayrı cihānda emeliñ yok
3. Dünyāda eviñ hāne-i 'ankebūta müşābih
Ĝam çekme bu dünyāda esāslı emeliñ yok
4. 'Āşıkıları taqlid iderek her sözi yazdıñ
Gönülleri mestān idecek bir ğazeliñ yok
5. Boş yerlere imrār-ı hayāt itdiñ a cāhil
Bu nefis ü hevālarda seniñ hiç meşeliñ yok
6. Ol merd-i seḫī Hāḫ yoluna maliñı şarf it
Çün cūd ü seḫā' bezl [ü] keremlerde eliñ yok
7. Akşām da şabāḫ da geleyor saña ölüm var
Şandıñ mı ki sen ölmeyeceksiñ eceliñ yok
8. Ne yüzle ḫuzūra varacaḫsıñ a **Rızā**'i
Allāh'a yarar çünkü seniñ bir 'ameliñ yok

51. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Zāhidā sen şanma müşkil 'abde rahmetdir bu 'aşk
Evveli hasretidir ammā şoñı vuşlatdır bu 'aşk
2. 'Āşıkā bir nesne olmaz 'aşk-ı Mevlā'dan lezīz
Ehl-i 'aşkıñ cennetidir ulu devletdir bu 'aşk
3. Dostdan ayrı düşmek havfiyle ağlar iñileriz
'Aşk ile āh u enīnim qalbe rahmetdir bu 'aşk
4. Luţf-ı Hāq'dır biz bu 'aşkı bulmadık çok zikr ile
Tā ki eyyām-ı şıgardan baña fıtratdır bu 'aşk
5. Tā ezel taķsīm-i Hāq'dır geldi kondı başıma
Luţf-ı Hāq'dır bu faķire geldi kısmetdir bu 'aşk
6. Pīr-i 'aşka kul olup oldum aniñla ber-murād
Es'ad-ı pīr-i muğāndan baña himmetdir bu 'aşk

52. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. İlāhī merhamet kıl eyle tevfiķiñ refik
Kıl bizi deryā-yı rahmet baħrine bunda ğarik
2. Hamdü li'llah Rahmeten li'l-'ālemīn'e ümmet itdiñ sen bizi¹⁰⁷
Şāh-ı rāh-ı Aħmedī'yi eylediñ bize tarik

¹⁰⁷Mısradā bir tef'ile fazladır.

3. H̄āb u ğafletden İlāhī sen bizi ikāz buyur
Taş yürekli eyleme bu kalbimiz eyle raķīķ
4. Herc ü merc oldu bütün dünyā bugün başdan başa
Kisveler tebdil olundu çıķdı başlardan şarıķ
5. Tūt hemān şer‘-i şerīfi eyle Allāh’a du‘ā
‘Āķil ol ‘uķbāya sa‘y it kendiñe itme yazıķ
6. Kıl ‘azābıñdan viķāye şormayup müşkil hisāb
Yā İlāhī kıl bizi nār-ı caķımiñden ‘atıķ
7. Kullara va‘d itdigiñ cennetler içre koy bizi
İçelim anda şarāb-ı selsebīliñden rahīķ¹⁰⁸
8. Fırķa fırķa sevķ olunca nāra ‘āşī kimseler
Ehl-i cennet fırķasında kıl bizi hayru‘l-ferīķ
9. Ey Rızā’ı aldanup kalma bu fānī ‘āleme
‘Ālem-i ‘uķbā için bu yerde kesb eyle azıķ

¹⁰⁸Yukarıdaki mısradaki “rahīķ” kelimesi Mutaffifin Sûresi 25. âyette geçmektedir. Âyetin meâli şu şekildedir: “Onlara (iyilere) mühürlü saf bir içecek sunulur.”

53. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Hüdā'nîñ rahmeti boldur aña ašlā nihāyet yođ
Olunmaz ni' meti ta' dād aña hiç ħadd ü ğāyet yoğ
2. Birinci ni' meti Hāğğ'îñ Muħammed faħr-i 'ālemdir
Anı her kim ki tağdır eylemez dінде metānet yoğ
3. Hidāyet yoluna sevğ it İlāhî cümle ihvānım
' İnāyet senden olmazsa ki bir yerden ' ināyet yoğ
4. Seniñ medħiñ iden ancađ Hüdā'dır yā Resūlallāh
Seni medħ itmeye bende ne řākat ne liyākat yoğ
5. Ki sensiñ dü-cihānda faħr-i 'ālem server-i ādem
Ķanā' atım budur kim bende başqa bir řanā' at yoğ
6. Ki sen bir nūr-ı a' zamsiñ řehādet eylerim Hāğğ'a
Seni her kim ki sevmezse aña senden řefā' at yoğ
7. řerī' atden çığup şimdi bozuldı 'ālem-i dünyā
Muħammed şehrine gel başqa yerde istirāhat yoğ
8. Cenāb-ı pākine her gün seni da' vet ider Allāh
Ki sen ađyāre řaldıñ Ķazret-i Hāğğ'a icābet yoğ
9. Gel ey dil saħtekārāne kerāmet şatma bu ħalqa
Ne ħāliñ var ne řāliñ var ne tađvā ne kerāmet yoğ
10. Rızāsın isteyüp Hāğğ'îñ cināna girmek istersiñ
Ķaranlıđ gicelerde ya n' için sende münācāt yoğ

11. **Rızā** ‘āşık mısıñ sendeki ‘aşkıñ medħin eylersiñ
Bu ‘aşkıñ medħin itmekden diger sende ħikāyet yok

ḤARFÜ’L-KĀF

54. Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Firāķ-ı yāre şabr eyle vişāl-i yāri isterseñ
Cefāsın cāna minnet bil ħalāş-ı nārı isterseñ
2. Ḥudā‘ mız şābiriniñ ecrini va‘ d eylemiş bi-ħad
Gögüs ger her belāya cennet ü gülzārı isterseñ
3. Ḥudā‘ sını bulan ħullar iki ‘ālemde sultāndır
Ķatı pek çok ziyānkārsiñ eger aġyārı isterseñ
4. Ümür-ı Ḥaķķ‘a ta‘ zīm it bütün maħlūķa şefķat ħıl
Eger evķātiñi tã‘ at ile imrārı isterseñ
5. Ta‘ affün eylemiş dünyā bozulmuş bāġa dönmüşdür
Giceler eyle tã‘ at sermedī bir dārı isterseñ
6. **Rızā** ‘i gel rızā ‘ullāħı ħaşd it her ümürüñda
Göñülden cümle sil aġyārını Ġaffār‘ı isterseñ
7. Bütün leyl ü nehār içre oķu āyāt-ı Ķur‘ān‘ı
Bıraķma āmı sen elden ħalāş-ı nārı isterseñ

55. Mef' ūlū/ Mefā' ilū/ Mefā' ilū/ Fe' ūlūn

1. Bildiñ mi gönül sen bu cihāna neye geldiñ
Dünyā iline Hālık'ı bulmaya geldiñ
2. 'İbretle düşüñ var mı kalan fānī cihānda
Yok bunda beķā 'ākıbetiñ ölmeye geldiñ
3. Hāķ emrini tut her dü-cihān kesb-i şeref kııl
Mir'āt-i diliñ paşlarını silmeye geldiñ
4. Bir top kefeniñle çıkacaķsıñ yola bir gün
Hiç şüphe mi var kabre girüp yatmaya geldiñ
5. Çıkar bu gönülden ne ki var 'ucb ü ğurūrı
İhlāş ile Allāh'a 'amel kıılmaya geldiñ
6. Kııl şavm u şalāt hacc ü zekāt zikre çalış gel
Anlar ile sen bākī hayāt bulmaya geldiñ
7. Hāķ emrini tut itme kesel yor bu vücūduñ
Dīn kal'asınıñ aşlını muhķemlemeye geldiñ¹⁰⁹
8. Dünyāda eger Hāķ yoluna çok yorulursañ
Cennāte girüp zevķ u şafā sürmeye geldiñ
9. Gel turma **Rızā** kıadrini añla bu hayātıñ
Bu cismiñi sen Hāķ yoluna yormaya geldiñ

¹⁰⁹ Mısra bu haliyle vezne uymamaktadır.

56. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Nedir dünyā nedir 'uqbā düşünseñ fikre talsaydñ
Ölüp kabre gidenlerden n' olur bir 'ibret alsaydñ
2. Bıraksañ hubb-ı dünyāyı beķāya meyli virseydñ
Çalışsañ zıkr-i Mevlā' dan ne var bir lezzet alsaydñ
3. Bu yol Haqq' ın resülünden gelir sen şek idüp tırma
Bu yoluñ ehli bir pirden gidüp bir himmet alsaydñ
4. Bize Haq' dan 'atā gelmiş Muhammed sofrasıdır bu
Oturup sofa-i şālihlere bir kısmet alsaydñ
5. Bu ni' metle müşerref eylemiş Haq bunca ihvānı
Ne vardı sende bu h' ān-ı Hudā' dan ni' met alsaydñ
6. Saña bu ehl-i dünya her ne kim söylerse aldırma
Olup bu yolda sen mecnūn mişāli şöhret alsaydñ
7. Bugün ta' bān olup böyle yorulup yolda kalmazdñ
Rızā'ı Haq yolunda maḥvolup bir ğayret alsaydñ

57. Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

(Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün)

1. Luṭfidüp sen beni bir ṭālib-i iḥsān itdiñ
Bu gönül bāğımı bir şem' -1 şebistān itdiñ
2. Ya naşıl şükrüñi ifā ide bu abd-i zelil
Çok şükür rüz-1 ezelde ehl-i imān itdiñ
3. Beni bu ḥāna getirdiñ seni bilmeklik için
Bir iki gün bu cihānda beni mihmān itdin
4. Çün seniñ varlığıña 'ālemde her zerre delil
Gösterüp şan' atıñı kendiñi pinhān itdiñ
5. Seni o kāfir-i bī-dīn naşıl inkār ideyor
Halk idüp 'ālemleri kendiñi i' lān itdiñ
6. Ḥ'āb-ı gāfletde ḳalup nefsimi hiç bilmez iken
Zerre-i ' aşkıñ virup derdime dermān itdiñ
7. Ya naşıl şükrüñi icrā idebilsün bu **Rızā**
Ellisinden soñra bir ḥāfız-ı Ḳur'ān itdiñ

58. 4+4=8'li Hece

1. Ey bülbül-i şeydâ bu gün
Vird-i hümâdan mı geldiñ
Mecnûn gibi ' aşğa düşüp
Leylâ bâğından mı geldiñ
2. Gezdiñ mi yüksek yaylayı
Gördüñ mi anda leylâyı
Terk eyledin mi Konyayı
Terk-i şıladan mı geldiñ
3. ' Aşkıyla düşdün mi yola
Bağa bağa şağa şola
Togrusını söyle hele
Dâr-ı cefâdan mı geldiñ
4. Çıkdı mı devre furtuna
Döndi mi çarhıñ ardına
Sen bu Medîne yurduna
Terk-i şıladan mı geldiñ
5. Oldı mı işleriñ şedid
Kesdiñ mi ağıyardan ümîd
İhvâniñi virüp şehîd
Şol Kerbelâ'dan mı geldiñ
6. Hâk zikrini neşreyleyüp
Anıñ çün maḥbûsa girüp
Mal u emlâke göz yumup
Bura ölmeye mi geldiñ

7. Merbûṭ olup ḥaḳ dīnine
 Ḳaçdıñ mı dostuñ şehrine
 Faḥr-i cihānıñ yurduna
 Uçduñ semādan mı geldiñ
8. Ben ḳurbānım bu servere
 Şefḳatlidir ğarīblere
 Dermān ararken dertlere
 Çıḳup zindandan mı geldiñ
9. Geldiñ mi sen bu menzile
 Bunda otur güle güle
 Ehl-i ‘ıyālīñle bile
 Şol ibtiladan mı geldiñ
10. Bencileyin dertli bülbül
 Derdim çokdur ötme bülbül
 Na‘ meñi çok çekme bülbül
 Bunda ötmeye mi geldiñ
11. Bencileyin ā‘ şıḳ mısıñ
 İçerisi yanık mısıñ
 Seḫerde uyanık mısıñ
 Beni yaḳmaya mı geldiñ
12. Ḥaḳ’ıñ rızāsın bulmaĝa
 Gel sende yat bu topraĝa
 Girmek için şol uçmaĝa
 Fānī dünyadan mı geldiñ

59. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Bu dünyādan beķā milke gidersiñ sende qalmazsıñ
Ölöp kabre gidenlerden n' için bir ' ibret almazsın
2. Neler geldi neler geçdi düşüñ bu fānī dünyādan
Yapışdıñ sen bu dünyāya eliñden yerli şalmazsıñ
3. Bırakdıñ o beķā milkin fenaya aldanup qaldıñ
Gice gündüz çalışdıñ mal qazanmaqdan uşanmazsıñ
4. Hani bu nefis ile şeytān bu dünyāya idüp teşvīķ
Temāmen ' aqlıñ almışlar nedir hāliñ düşünmezsiñ
5. Bu dünyāyı bırak elden beķā dārına vir himmet
Sülük it rāh-ı Mevlāya çalış gel yolda qalmazsıñ
6. Çalış Allāh rızasın bul ' ibādet eyle Ma' būd'a
Çalışup dār-ı dünyāda n' için cennet qazanmazsıñ
7. Qararmış qalbiñi pāk it huzūr-ı Hāķķ'a gelmezden
Hudā' nıñ zikri dermāndır n' için dermān aranmazsın
8. Giceler tatlı uyqudan uyan Allāh'a yalvar gel
Bugün bunda uyanmazsañ yarın cennet qazanmazsıñ

9. **Rızā'ī** çare yok başka Resūl'e ilticā eyle
 Turup bāb-1 tevekkülde n' için Hakk'a tayanmazsın

60. **Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün**

1. Bizi her bir belādan kırtaran Allāh'ımız sensin
 Bizi yokdan yaradup var iden Allāh'ımız sensin
2. Bizi nār-ı cehennemden amān hıfz eyle yā Velī
 Bizi her bir murāda ir gören Allāh'ımız sensin
3. Ki senden luḫ u ihsānlara istiḫkākı var ' abdin
 Kula cennet cemālin luḫ iden Allāh'ımız sensin
4. Kula bu ' aql u iz' ān bu kemālātı viren kimdir
 Bize ' ilm ü ma' ārif bildiren Allāh'ımız sensin
5. Nedir ' āşıq nedir ma' şūq maḥabbet bilmeyorduk biz
 Bize kendin ḥabībin sevdiren Allāh'ımız sensin
6. Żalālet yoluna sevḫ itmeyüp hıfz eylediñ bunda
 Hidāyet yolların teshīl iden Allāh'ımız sensin
7. Saña ḥidmete bu ' abdin kuşūr itmiş iken bī-ḥad
Rızā'ī'ye sayılmaz ni' meti ihsān iden Allāh'ımız sensin¹¹⁰

¹¹⁰ Mısrada bir tef' ile fazladır. Vezin, Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün şeklindedir.

61. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Uyrken h̄'āb-ı ğafletde ki luṭf itdiñ uyandırdıñ
Baña bir merḥamet kıldıñ bu ḳalbim aşḳa yandırdıñ
2. Gürūh-ı ehl-i 'uṣṣāḳa heveskār eylediñ ḳalbim
Baña 'aşḳıñ ḥayālinden dile bir damla ṭamdırdıñ
3. Ḳatı mücrim ki bir 'āṣi günahkār oldıgım ḥalde
Nıce ni' metler iḥsān eylediñ 'abdiñ utandırdıñ
4. Baña bu luṭf u in'āmlar ḥayālinden de geçmezken
Ṭarīḳat luṭfidüp ṣol mekteb-i 'irfāna aldırdıñ
5. Ṭarīḳ-ı ehl-i tevḥīde ki cüz'ı ḥıdmet itmek çün
Bi-ḥamdi'llāh bu 'ömrüm iḥtiyār itdiñ ḳocaltırdıñ
6. İlāhı virdiğın ni' metleriñ tā' dādı mümkin mi
Getirdiñ ṣehr-i yār içre bu dergāha yaşandırdıñ
7. Bi-ḥamdi'llāh kirāren ḥacc-ı beytu'llāh naṣīb itdiñ
Meṭāf-ı Ka'be ṣaḥnında Rızā'ı'yi ṭolandırdıñ

62. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Geldi bu miskîn efendim oldı mihmāniñ seniñ
Kim gelir memnūn idersiñ boldur ihsāniñ seniñ
2. Çün bu kabristāniñ içre defnolup qalmaq içün
Geldi bu miskîn bu şehre oldı cīrāniñ seniñ
3. Ey gönül bir ni' met-i ' uz māya irdiñ sen bugün
Kubbe-i hazrā önünde oldı seyrāniñ seniñ
4. Ravza-i Cennet bu ravza gir içinde kıl namāz
Eyle tur her gün ziyāret işte sulţāniñ seniñ
5. Derd-i ' aşk ile yanup bir hayli cevlān eylediñ
Şimdi bil her derdiñe bu yerde dermāniñ seniñ
6. Bāğ u bostāniñ vaţanda terkine ğam çekme hiç
Bu Muhammed ravzasıdır bāğ u bostāniñ seniñ
7. Luţfidüp şehri habībiñde kabül it sen bizi
Çok şükür olduk yanıñda biz de cīrāniñ seniñ
8. Ye 'se düşme ey gönül Haq 'dan ümīdvar ol hemān
Şād ider bir gün olur da kalb-i vīrāniñ seniñ

9. ‘ Āleme rahmet yaratmış yā Resūlallāh seni
Enbiyālar tācısın̄ hiç yoḡdur aḡrān̄ seniñ

10. Şol zamān idrāk iderdim tāc-ı devlet giydiḡim
Bu Rızā olsaydı āh yoluñda ḡurbān̄ seniñ

63. Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Neye müncer olur yā hū bilirmiñ soñra encām̄
‘ İbādetle gelüp geḡsün bütün şabāhla aḡşām̄
2. Bu bayrāmlar bu seyranlar saña aşlā şifā virmez
Giderseñ ḡüsn-i imānla o gündür işte bayrām̄
3. Çalış sa‘ y eyle bu yerde hevāya virme bu ‘ ömrü
Huzūr-ı Haḡḡ’a vardıkda alırsın̄ anda ikrām̄
4. Saña ḡüzn ü keder yoḡdur idersin̄ zevḡi cennetde
Gidüp şer‘ -i şerīf üzre yolun tıtuñsa İslām̄
5. Şırāḡ köprüsü üstünden düşerseñ soñra nār içre
Hevā yollarına şapma güzel baş bunda aḡdām̄
6. Rızā’ı dir ki yā Rabbī bizi ‘ uḡbāda şād eyle
İşitdik biz ḡabūl itdik seniñ Ḳur’ān’da aḡkām̄

7. N' için ğafletde aldın lezzet-i dñnyāya aldandın
Bu dñnyāyı benim andın ' aceb ölmez miyim andın

64. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Bırak bu fānī dñnyāyı beķā dārını ma' mūr it
Ki zikr it albi ma' mūr it yeter gel ğayli palandın
2. Giceyi gündüze at da ' ibādet eyle Ma' bñda
Gelir bir gün de ' Azrā' il n' için ğafletle tavrandıñ
3. Saña luşfeyleyüp cennet yolun Mevlā beyān itmiş
orar bir gün seni senden n' için eytāna aldandın
4. Ne andın kendiñi sen ey menīden ğalk olan insān
Bu nefsiñ çok büyük gördün ' ucüplandıñ vaķārlandıñ
5. Bu arnıñ cīfe anbarı dōkersiñ günde kaç kerre
Ħudā' dan bunca ' aybıñla ne orķduñ ne de ' arlandıñ
6. Ħaķīķat-bīn iseñ añla n' için geldiñ bu dñnyāya
Ħaķ' ın emrini tutmaz da ğiderseñ çok zararlandıñ
7. ' İbādet yoluñı tut gel yarın memnūn ider Mevlā
Ħulūş üzre ' ibādet ıl görürseñ i' tibarlandıñ

8. Rızā'î (İrci'î) ¹¹¹ emrin gözet tur bunda her sâ' at
Ki seksen sâle yaş geldi hazırılañ kabre yaklaşdıñ

9. Dem-â-dem bunda meşgûl ol teşekkür eyle Mevlāya
Bi-ḥamdi'llāh gelüp bu şehri-yâr içre civārlandıñ

65. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ni' metiñ artar tükenmez ey güzel Mevlā seniñ
' Ālem-i dünyā seniñ hem Cennetü'l Me'vā seniñ

2. ' Aql ile tahmîn olunmaz keşret-i luṭfuñ seniñ
Raḥmetiñden ḥalk olan şol Cennet-i A' lā seniñ

3. Yer gök ehli bir sinek ḥalk itmeye ḳādir degil
Gül seniñ bülbül seniñ güllerdeki ra' nā seniñ

4. Cümle a' lālardan a' lā vech-i dīdārıñ seniñ
Sen güzel ismiñ güzelsiñ aḥsen-i ḥüsnā seniñ

5. Şad-hezār ' āḳilleri ḥayretde koydu şan' atıñ
' Arş seniñ kürsi seniñ tağlar seniñ deryā seniñ

6. ' Aşḳ-ı zātıñ yoluna cānın fedā itmek diler
' Aşḳıñı baḥş itdiğıñ şol ' aşḳ-ı şeydā seniñ

¹¹¹ Beyitte bir kısmı geçen âyetin meâli şu şekildedir: “Sen O’ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabb’ine dön.” Fecri 89/28.

7. Yol deyüp geldik tavâf itmek için biz Ka'be'yi
Kul seniñ zemzem seniñ bu Ka'be-i 'ulyâ seniñ
8. Kullarıñ irşâd idüp rāh-ı necâtı gösteren
Faḥr-i 'âlem dost Muḥammed şāhib-i livā seniñ
9. İlticâ itdik saña ey Melce'-i 'âlem bugün
Bir meded kıl tut elin bu 'abd-i nâ-binâ seniñ
10. Raḥm ider maḥrûm bırakmaz dost seni maḥşer günü
Ey Rızâ'ı 'aşk-ı Ḥaḳ' da yazdığın imlâ seniñ

ḤARFÜ'L-LÂM

66. Müstef' ilün/ Müstef' ilün

1. Dünyâ bozuḳ başdan başa
İster beg ol ister paşa
Taktîr olan gelir başa
Gel dönelim Allāh'a gel
2. Şabr it hemân itme keder
Bir gün belâ başdan gider
Eyle bu dünyâdan ḥazer
Gel dönelim Allāh'a gel

3. Allāh günahlar ʿafv ider
Düşmanlarımız maḥv ider
Mü'minleri mesrūr ider
Gel dönelim Allāh'a gel

4. Yalvar Ḥudā'ya rūz u şeb
Ağyārını itme taleb
Lāzım bize ḥüsn-i edeb
Gel dönelim Mevlā'ya gel

5. İster iseñ Mevlā'ya yol
Her ne gelirse rażı ol
Her bir belāya şābır ol
Gel dönelim Mevlā'ya gel

6. Yā Rabbī sen yakma bizi
Erkek dişi cümlemizi
Ḥaḳ yoluna yor bu dizi
Gel dönelim Allāh'a gel

7. Hiç itme Ḥaḳḳ'a i' tirāz
Zıkr-i Ḥudā'yı ḳalbe yaz
Eyler yarın yüzüñ beyaz
Gel dönelim Mevlā'ya gel

8. Āh eyle bunda ṭurma gel
ʿAşḳ ile ciger tağla gel
Ḥaḳḳ'a bu gönlüñ bağla gel
Gel dönelim Allāh'a gel

9. Eyle bu ğafletden h azer
 ‘Uğb a i n eyle keder
 Nedir bu h al ey derbeder
 Gel d nelim All h’a gel

10. Gel ey bu d n  ardaŐları
 G zden d kelim yaŐları
 M nkirler atsun  aŐları
 Gel d nelim All h’a gel

11. Z kr-i H ud  iş bu zam n
  oğdur Őev b bu a inan
 Terk itme gel  oğdur ziy n
 Gel d nelim All h’a gel

12. All h diyelim derd ile
 C n virelim g le g le
 FırŐat geer gelmez ele
 Gel d nelim Mevl ’ya gel

13.  oğaldı bağ Őeyt n yolu
  apladı hep saĒı solı
 Biz olalım H aĒĒ’ın  ulı
 Gel d nelim All h’a gel

14. ŐaŐmaz yolu m ’min olan
 All h Res l n haĒ bilen
 Z kr id ben ihv n ilen
 Gel d nelim Mevl ’ya gel

15. Korkduğumuz tek bir Hudā

Başka ne varsa hep hebā

Hak yoluna cānlar fedā

Gel dönelim Allāh'a gel

16. Yanup dönelim derd ile

Göz yaşların sile sile

Āh çekelim feryād ile

Gel dönelim Allāh'a gel

17. Bu deñli bu korku nedir

Hak yardımı bizimledir

Düşmanı nārdan inledir

Gel dönelim Mevlā'ya gel

18. Biz şol fakīr dervişleriz

Hak'dan fütūhāt bekleriz

Qalbde muhabbet besleriz

Gel dönelim Mevlā'ya gel

19. Gel ey Rızā oqu bize

Qoyma işi yaza güze

Olsun selām bizden size

Gel dönelim Allāh'a gel

67. Müstef ilün/ Müstef ilün

1. Tevhîde vird it diliñi
Gel halka-i tevhîde gel
Qaldır du'āya eliñi
Gel halka-i tevhîde gel
2. Terk it bu yerde rāhatı
Cāndan taleb kı l cenneti
Çıkar gönülden gāfleti
Gel halka-i tevhîde gel
3. 'Āşıqların şügli budur
Bununla buldılar huzūr
Qalbiñ serābın eyle nūr
Gel halka-i tevhîde gel
4. Hāq'dan murād ister iseñ
Maṭlūba irem dir iseñ
Nārdan berāt ister iseñ
Gel halka-i tevhîde gel
5. Budur 'ibādetiñ başı
Ağla gözüñden dök yaşı
Zikr it hemān yazı kı şı
Gel halka-i tevhîde gel

6. Eyle hemān zıkr-i Hudā
Olma bu devletden cüdā
Hak yoluna cān kıl fedā
Gel halka-i tevḥīde gel
7. Allāh diyen mü'mīnleri
Yağar mı Mevlā anları
Kuvvet bulur imānları
Gel halka-i tevḥīde gel
8. Erenleriñ yolu budur
Tevḥīdle buldular huzūr
Allāh Kerīm'dir hem Ğafūr
Gel halka-i tevḥīde gel
9. Tevḥīd oqu gündüz gice
Virme bu ömrüñi hiçe
Mevlā günāhından geçe
Gel halka-i tevḥīde gel
10. Yā Rabbenā yā Müste'ān
Söyler Rızā'ı el- amān
Tevḥīd ile çıksun bu cān
Gel halka-i tevḥīde gel

68. Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Yā İlāhî kııl kerem itme su 'āl¹¹²
Mağfıret eyle günāhım beni dergāhıña al
2. Şühedā hem şulehā zümresine eyle refîķ
Ön giden fırķa ile tıt elimi cennete şal
3. Kocalık geldi hücum eyledi yaş buldı kemāl
Kıalbdeki ' aşkıma imānıma hiç virme zevāl
4. Avcumı açdım İlāhî seni senden dilerim
Talebim sensiñ İlāhî ne de şervet ne de mal
5. Bu haremğāh-ı Resülünde beni eyle muķım
Kerem it şehr-i habıbiñde benim cānımı al
6. Geldi geçdi düş gibi ' ömr-i ' azizim eyvāh
Anladım şimdi bu dünyāyı bütün zıll ü hayāl
7. Hışletim başdan ayak zenb ü hıfā cürm ü zeled
' Abd-i ' āciz bir kulum hiç bende yok hüsni hışāl
8. Bizleri hıfz-ı himāyeñde bulundur yā Rab
Eyle aşhāb-ı yemīn eyleme aşhāb-ı şimāl

¹¹²Şiirin bazı mısraları genel vezne uymamaktadır. Bu mısra da bir tef'ilesi eksik olduğu için vezne uymamaktadır.

9. Hep emeller çürüyüp maşşere mi kaldı ‘ aceb
Ne zamān maḥv ideceñ zālimleri ḳahr-ı celāl
10. Ekşeri ḥalk-ı cihān şapdı şeri‘ at yolunu
‘ Aḳlım irmez cāhil oldum bende şaşdım bu ne ḥāl
11. Toğrı söz söyleyene arḳa çıkan ḳalmadı hiç
Emr-i ma‘ rūf nehy-i münker oldı bir emr-i muḥāl
12. İlticāsı bu Rızā’mıñ sañā ey Rabb-i Raḥīm
Eyle tevfiḳa refiḳ itme bizi ehl-i zālāl
69. Müstef ilün/ Müstef ilün/ Müstef ilün/ Müstef ilün
1. Gelmektedir vaḳt-i ecel işiñi şağla ey göñül
Raḥmeylesün ‘ Azze ve Cell gel ṭurma ağla ey göñül
2. Ḳoyma bugünü yarına yanma caḥimiñ nārına
Baḳmaḳ için dīdārına gel ṭurma ağla ey göñül
3. Her rüz u şeb feryād idüp zıkr-i Ḥudā’yı yād idüp
Dil-ḥānesini şād idüp gel ṭurma ağla ey göñül
4. Şübheñ mi vardır ölmeye ölüp de ḳabre girmeye
Ḥuzūr-ı Ḥaḳḳ’a varmaya gel ṭurma ađla ey göñül

5. Dünyâ işi hep bir hayâl iste rızâ-yı zü'l-Celâl
Olmayasıñ ehl-i zalâl gel bunda ağla ey gönül
6. Toprak olacak bu beden 'ibret yeter gelüp giden
Dök kanlı yaşlar dideden gel turma ağla ey gönül
7. Geldik cihâna ya n' için Hakk'ı bilüp bulmak için
Eyle tedârik yol için gel turma ağla ey gönül
8. Bir gün 'ameller tartılır zâlimler itdigin bulur
Nâr-ı cahîme sevğ olur gel bunda ağla ey gönül
9. Gel bakma şeytân sözüne gel çık bu nefsiñ üstüne
Gel ey Rızâ yana döne gel turma ağla ey gönül

70. Me' ulü/ Mefâ' ilü/ Mefâ' ilü/ Fe' ulün

1. Luṭfuñla İlâhî baña bu derde devâ kıl
'Uşşakıña kayd eyle beni ehl-i şafâ kıl
2. Luṭf u keremiñ baħrine yok ḥadd ü nihâyet
Luṭf it kerem it 'aşkıñı bu 'abde 'atâ kıl
3. 'Aşkıñla benim sînemi yandır da gül olsun
'Aşkıñ elemin rûḥuma bir hoşça ğidâ kıl

4. Pervâne gibi kalbimi yak âteş-i aşka
‘Aşk bāğçesiniñ güllerini cāna şafā kııl
5. ‘Azmiñde sebāt eyle de tefvīz-i umūr it
Dost kapusını bekle hemān terk-i sivā kııl
6. Aḥvāl-i zamān şimdi ‘aceb ḥallere girdi
Her emriñi sen şer‘-i şerīf üzere binā kııl
7. Bu nefsiñi ğafletle yatırma gicelerde
Kalk Ḥaḳḳ’a çağır Ḥālīk-ı Ğaffār’a nidā kııl
8. Selāmete irmek ise ḳasdıñ şu zamānda
İlāhī serüp Ḥaḳ yoluna cāmī fedā kııl

71. Meḫ ūlū/ Mefā’ ilū/ Mefā’ ilū/ Fe’ ūlūn

1. ‘Aşk illerine ṭođrı giden yollara dūş gel
Ḥaḳ ‘āşıkı ol dalğalı deryā gibi cūş gel
2. Ṭa’ ātine göz dikme Ḥaḳ’ıñ luṭfuna göz dik
Luṭfun umaraḳ Ḥālīk-ı Ğaffār’ıñā ḳoş gel
3. Ḥālīş ḳul olup Ḥālīk’ıñā kendiñi sevdire
Sol ḥūr u cinān ravza-i rızvānına ḥoş gel

4. Taqvā yolunı tūr da şerī' atle 'amel kııl
Vardıkda şırāt üstüne kuşlar gibi uş gel
5. Bil kıadr-i hayātun saña bir ni' met-i 'uzmā
Bir çıksa bu rūh bir daği yok bunda dönüş gel
6. Tenbelligi kıoy Hālık'a yalvar gicelerde
Bağla kemeri tā' at-i Mevlā'ya dürüş gel
7. Varma süfehā meclisine nāra yanarsın
Hak yola giden kıullar ile tırma kıonuş gel
8. Rızā bu yerin zevkı u şafāsında vefā yok
Hāş kıullar ile Cennet-i A' lā' da görüş gel

72. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Fe' ülün

1. Gel ey kıardaş du' ādan olma gāfil
Olagör şıdk ile Allāh'a sā'il
2. Virir maqlūbuñı kıoymaz gücünde
Hāzer kııl dönme bu nefsin peşinde
Hak'a maqbül 'ibādetler içinde
Du' āya olmadı bir şey mu' ādil

3. Du'āda olmayasın kalbi kâşî
Du'ā kııl bulasın nârdan halâşî
Du'ādır dîn ü imânın binâsı
Du'âsız şol 'ibâdetden ne hâşıl
4. Kişi du'ā ile Hakk'a ulaşsun
Du'ā bābında sa'y itsün çalışsun
Du'ānıñ nef ini bilmez ne yapsun
Du'âyı bilmeyen şol şahş-ı cāhil
5. Şeherlerde du'ā kııl eyleyüp āh
Açılur ol zamānda bāb-ı dergāh
Qabul eyler du'āñı Rabbim Allāh
Hemān sen olagör bābında sâ'il
6. Du'ā kııl Hazret-i Rabb-i Qadir'e
Şağın yaklaşma şol zenb-i kebire
Cevāb hazırıla şol Munker Nekir'e
Ki qabriñde şorar senden mesā'il
7. Saña ma'lum bu 'abdiñ cümle hāli
Diler senden quluñ cennet cemālî
Baña Munker Nekir şorsa su'ālî
İlāhî kııl kolay itme meşākil
8. Huzūruña varup yā Rab turunca
Su'āl itme amān inceden ince
Vücūdum hāk-i qabr içre serince
Ola qabrim baña hoş bir menāzil

9. Elimde yok saña yarar hedāye
 Ki luṭfuñla kerem kıl bu gedāya
 ‘Azāb-ı kabrden eyle viḳāye
 Ki gönder kabrime nūrdan ḳanādil
10. Ğazab itme baña luṭfuñla söyle
 Huzūra geldigim gün çok zeelle
 İlāhī luṭfidüp ol demde eyle
 Mekānım Cennet-i A‘lā’ya taḫvīl
11. O gün göstermeyüp āh u enīnim
 Hāzīn itme o günde vir sevincim
 Yüzüm güldür de parlat bu cebīnim
 Bu cismim itme bed-eşkāle tebdīl
12. Ne şabr u ne taḫammül var firāḳa
 Giriftār eyleme nār-ı firāka
 Feraḫ-yāb it beni ḳoyma merāḳa
 Ki luṭf it cennetiñde ḫoş menāzil
13. İcābet eyle yā Rabbī du‘āma
 Refāḳāt eyle aşḫāb-ı kirāma
 Maḫal kıılma beni sen intikāma
 Olariñ şohbetinden kıılma zā’ıl
14. Hāḳ’ı bulmaḳ için geldik cihāna
 Ki vird it zikrini gizli ‘ayānda
 Ne deñlü çok yaşarsañ da bu ḫānda
 Muḫaḳḳaḳ bir gün ol kabr içresiñ bil

15. Eger ‘āķil isen ķıl bunda tedbīr
 Bıraķ Őhvetleri ķıl nefsi taķķīr
 ‘İbādetde du‘āda itme taķŐīr
 Seni aldatmasun Şol ķōr ‘azāzil

16. Őamīmī ol ‘ībādetde Őamīmī
 Tefekkūr eyle cennatı caķīmī
 Bıraķ Allāh‘a Őol mūnķir le‘īmi
 Hāķ‘ı inkāra dūŐmūŐ ķoķ erāzil

17. Őorulurlar yarın inceden ince
 Virūp cān zūlmet-i ķabre varınca
 Yarın iķrār ider nāra girince
 Yanınca āteŐe Őekl ũ Őemā‘il

18. ‘Adaletle gōrūr Mevlā ķisābı
 İķirir nār-ı zaķķūmdan Őarābı
 Caķīmde gōsterir dūrlū ‘azābı
 Bugūnde itdigi zūlme muķābil

19. Du‘ā eyle **Rızā‘ī** cān u dilden
 Seni mū‘min yaratmıŐ Hāķ ezelden
 Tūtarsıñ hūsn-i taķvāyı temelden
 Olursuñ ķorķma sen maķlūba nā‘il

73. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Gülmez aşlā ehl-i Ḥaqq'ın yüzleri
Ġam kederlerle geçirdik günleri
Kıl şefā' at koyma maḥzūn bizleri
Sen kerem kıl yā Muḥammed yā Resūl
Kıl şefā' at yā Muḥammed Muṣṭafā

2. Rūz-ı maḥşerde bize sen ol delil
Şefkat it biz mücrimîne fi-sebīl
Çün seni reddeylemez Rabbim Celil
Her ne isterseñ revādır yā Resūl
Kıl şefā' at yā Muḥammed Muṣṭafā

3. (Kābe kavseyne)¹¹³ alındı cismiñiz
Çün bilinmekden mu' allā rütbeñiz
Eyledi mevtāyı ihyā ismiñiz
Menba' -ı cūd u ' atāsıñ yā Resūl
Kıl şefā' at yā Muḥammed Muṣṭafā

4. Enbiyā ervāhına olduñ imām
Rütbe vü şānıñ bilindi bi't-temām
Kim de vardır sendeki 'ālī maḥām
Yā Ḥabībim nūr-ı 'ayn'ım yā Resūl
Kıl şefā' at yā Muḥammed Muṣṭafā

¹¹³ Beyitte bir kısmı geçen âyetin meâli şu şekildedir: “Sonra Muhammed’e yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) **iki yay arası kadar**, hatta daha da yakın oldu.” Necm 53/8-9.

5. Sensiñ ancağ Rahmeten li'l-‘ âlemîn
 Sâyeñizde olalım nârdan emîn
 Yâ Şefî‘ ‘im yâ Ḥabîbim yâ Mu‘în
 Atma bâbıñdan kerem kııl yâ Resûl
 Kııl şefâ‘ at yâ Muḥammed Muştafâ

6. Himmetiñle yâ imâme‘l-enbiyâ
 Göñlümüz ‘aşkıñla dâ’im balkıya
 Merḥamet kııl bu günahkâr ‘âşiyâ
 İtme maḥrûm umduğumdan yâ Resûl
 Kııl şefâ‘ at yâ Muḥammed Muştafâ

7. Çok şükür seni bize gönderdi Ḥağ
 Şefkat eyle sen biz[e] luṭfuñla bağ
 Kııl bizi ebrâr-ı ḥalka iltihâğ
 Faḥr-i ‘âlem yâ Muḥammed yâ Resûl
 Kııl şefâ‘ at yâ Muḥammed Muştafâ

8. Bu civârıñda gelüp olduğ sekîn
 İ‘tirâf itdik Ḥudâ’nıñ birligin
 Kııl bizi maḥşer ‘azâbından emîn
 Gel yetiş tut ellerimden yâ Resûl
 Kııl şefâ‘ at yâ Muḥammed Muştafâ

9. Çekmişiz biz ehl-i tuğyândan cefâ
 Cebr-i ḥâtır kııl bize yâ Muştafâ
 İdelim Firdevs-i A‘lâda şafâ
 Olalım sâyeñde şen şâd¹¹⁴ yâ Resûl
 Kııl şefâ‘ at yâ Muḥammed Muştafâ

¹¹⁴ Mısradaki “şen ü şad” şeklinde geçmekle birlikte yazım vezne uymadığından kelimeler arasındaki vav hasfedilerek okunmalıdır.

10. Dertliyiz āh eyleriz dünyāda biz
 Bu cihānīñ çok fesād devrindeyiz
 Bunda biz şol mal u mülki neyeleriz
 Gönlümüz her dem seniñle yā Resūl
 Kıl şefā' at yā Muḥammed Muştafā

11. Geldi şehriñe Rızā'ı derbeder
 Başdıgıñ toprakları qoqlar gezer
 Hāne-i kabre qarīb oldı sefer
 Hāl-i mevtimde yetiş sen yā Resūl
 Kıl şefā' at yā Muḥammed Muştafā

HARFÜ'L- MİM

74. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. ' Ācizim ḥasretde qaldım gönlümi güldür benim
 Her umūrumda saña ḥālim tevekküldür benim
2. Vir murādım yā Kerīm ü yā Ra'ūf u yā Raḥīm
 Avcumı açdım saña kārım tese'üldür benim
3. Pīr-i fānī olmuşam ṭā' atıña yoq kudretim
 Ṭā' atim ancak seniñ şun' in te'emmüldür benim
4. Kudretiñ derkinde ' ācizdir kamu ' aql-ı beşer
 Bunca maşnū' atıñı ḥālim tefekküldür benim

5. Ni' met-i imān ile tenvīr buyurduñ albimi
Bařa yok bir bildigim řānım teřekkūrdūr benim
6. Nukuma hācet mi vardır her iřim ma' lūm saña
Bir faır mūflis ulum hālīm tezellūldūr benim
7. Hāzret-i Amed Muammedir vesā'il efzali
Her gūnūm saña hābībīñle tevessūldūr benim
8. Ey faırler melce''ī ey hāzret-i far-i cihān
İ' timādım saña her yerde mūkemmeldir benim
9. Ey Rızā'ī her ne tamīl itdi Mevlā rāzı ol
āre yok ancak āna hālīm taammūldūr benim

75. Mefā' ilūn/ Mefā' ilūn/ Mefā' ilūn/ Mefā' ilūn

1. Ki ben bir 'āřık-ı zārım iim her dem yanar oldum
Bu derde bulmadım are ki hattā itiyār oldum
2. Uza yerlerde şevimle selām irsāl iderdim ben
Bi-hāmdī'llāh gelūp řimdi yanıñda ber-arār oldum
3. Elimden ut kerem-kānı o vuşlat bāına girdir
Bırama beni hāsetde saña bende civār oldum

4. Hüdā'nıñ zıkrini halka delālet itdigim yüzden
Meḥākimlerde ol yerde şoruldum raḥne-dār oldum
5. Bi-ḥamdi'llāh baña bir ibtilā bu luḡf-ı Rabbānī
Bunuñ çün luḡfuñı yā Rab gıce gündüz umar oldum
6. Ne var şol maḥz-ı luḡfuñla bu ' abde bir naẓar eyle
Serildim ḥāk-i pā-yi Ahmed'inde bir ğubār oldum
7. Bütün evlād 'ıyāl iḥvān bizi cennetde cem' eyle
Ki qoydum her birin bir memleketde tār [u] mār oldum
8. Bu ḥasret iftirāqlar çün mükāfāt isteriz senden
Yıqıldı köşküm eyvānım ki bir ḥarāba zār oldum
9. Beni qayd eyle yā Rabbī muḥācirler ' adādında
Ki bende fī-sebīli'llāh çıqup terk-i diyār oldum
10. Çekildi kuvvet-i a' zā ecel vaḡtı yaḡın oldu
Elimden nesne gelmez ' ācizim bī-iḡtidār oldum
11. Alup bu cānı ' Azrā'il bu topraḡda gömüleydim
Dir idim şehr-i yārimde gömüldüm bir mezār oldum
12. Yetişdir ' afvıñı yā Rab **Rızā** mişli günahkāra
Dem-ā-dem ḥüzñ ü mātemle gözüm yaşı pınar oldum

13. İlähî her ne var küçük büyük 'afv-ı kuşur eyle
Seni ben ism-i Ğaffâr'ınla her dâ'im añar oldum

14. Şu düşkün ihtiyârlar çün 'azâb itmem buyurduñ sen
Hayırdan defterim boş ben de düşkün ihtiyâr oldum

76. Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Seniñ 'aşkıñla her da'im münâcât isteyor göñlüm
Harâb ender harâb olmuş imâret isteyor göñlüm

2. Zülâl-i feyz-ı 'aşkıñdan bana bir zerre luğf eyle
Anıñ hubb u hevâsıyla kanâ'at isteyor göñlüm

3. Beni redditme bâbıñdan ne deñlü mücrim olsam da
Ne varsa zenb ü 'işyândan selâmet isteyor göñlüm

4. Kıpıldım fânî dünyâya bu 'ömrüm ber-hevâ itdim
Ki şimdi ihtiyâr oldum semâhat isteyor göñlüm

5. Ki her kim ihtiyâr olsa aña hürmet iderlermiş
Kocalık sîneme çökdü mürâ'at isteyor göñlüm

6. Kuluñ mes'ûlüni ihsân iden sensiñ bu 'âlemde
Rızâñı isterim senden icâbet isteyor göñlüm

7. Gelüp şol yevm-i vāveylā çıkıncaķ arz-ı maḥşerde
Ki şiddiķler şehidlerle refāķat isteyor gönlüm
8. Bi-ḥamdi'llāh getürdüñ şeh-r-i yāre eylediñ iskān
Ḥabibiñden mu'āllā bir şefā'at isteyor gönlüm
9. Deḥālet eyledim bunda saña ben yā Resūlallāh
Yetiş şol ḥāl-i mevtimde şıyānet isteyor gönlüm
10. Bilirsiñ ḥālimi ben bir vefāsız abd-i memlūküm
Saña dünyā vü 'uķbā 'arz-ı ḥācet isteyor gönlüm
11. **Rızā'**ya her ne viridiñse seniñ luṭfuñla ḥāşıldır
Saña ḳulluķ ne yaptım ki mükāfāt isteyor gönlüm

77. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Tıutup yüz saña ben bunda süründüm geldim Allāh'ım
Mezelleṭ ṭonların giydim büründüm geldim Allāh'ım
2. Eşer yoķ idi hiç bende 'adem şehrinde ḳalmışdım
Ki birḳaç gün bu 'ālemede göründüm geldim Allāh'ım
3. Beni ṭavr-ı beşer üzre ki yoķdan var iden sensiñ
Seni sen baña bildirdiñ seviñdim geldim Allāh'ım

4. Şu yoqluĸ ‘āleminden tā gelüp bu dār-ı miḥnetde
Virüp cān ṭaracıĸ ĸabre ōoĸuldum geldim Allāh’ım
5. Gezüp taĸlar başında ōehr-i yāre āh çekerdim ben
Ḥabībiñ ōehrine aldıñ süzüldüm geldim Allāh’ım
6. Seniñ ōol zıkr ü tevḥīdiñ ‘ibādu’llāha neşrimle
Atıldım anda maḥbūsa ōoruldum geldim Allāh’ım
7. Şu enşār u muḥācirlerle birlik saña gelmek çün
Çıkup dār-ı diyārımdan sürüldüm geldim Allāh’ım
8. Ki geldim dār-ı hicretde ḥabībiñe civār oldum
Raḥīmsiñ raḥmetiñ umdum ōovuldum geldim Allāh’ım
9. Ki sensiñ maĸfıret ehli kitābıñda ḥaber virdiñ
Yüzüm ṭıtdum recālarla ḳul oldum geldim Allāh’ım
10. Baña ḳullar eliyle her ne ni‘ met gele sendendir
Ḳamu luṭf u kerem hep sende buldum geldim Allāh’ım
11. Kibr u ‘ucb ü riyā emrāz-ı ḳalb oldıĸımı bildim
Çıkup benlik libāsından ōoyundum geldim Allāh’ım
12. Bilürsin ḥālimi ōimdi ḳatı bir ‘acze düōdüüm ben
Ḳocaldım ḳuvvetim gitdi yoruldum geldim Allāh’ım

13. **Rızā**'ı pür-kušūrı şehr-i yārde kabz-ı rūḥ eyle
Resūlūñ ḥāk-i pākinde gömülsün gelsun Allāh'ım

78. **Mef' ulü/ Mefā' ilü/ Mefā' ilü/ Fe' ulün**

1. Firḳat ile āḥ çekmededir bu dil-i zārım
Dost şehrinde ölsem de kazılsaydı mezārım
2. Mecnūn gibi tağlarda gezüp āḥ çekeyordum
Şimdi bu şehir içre Ḥudā kıldı kararım
3. Hep kabza-i kudretde benim cümle umūrum
Teslīm-i umūr eylemişim yok ihtiyārım
4. Bu ' aczime bu faqrime Ḥaḳ merḥamet itsün
Ḥaḳ luṭfunu celb itmeye yok başka medārım
5. Maḥzā seniñ ol luṭfuña iḥsāniña kaldım
Yok saña yarar hiç ne kazancım ne de kārım
6. Ey merḥameti ḳomşusuna ğālib olan dost
Luṭf it baña vardır saña bir Ḥaḳḳ-ı civārım
7. **Rızā**'ı ḳuluñ geldi bu dergāha baş urdu
Yalvarmadan özge saña hiç var mı şikārım

8. Ben her ne kadar zemb ü haṭā ehli isem de
Çok bî-edebim 'afv-ı cemîliñi umarım

79. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. İlähî koyma hüsrānda beni şol rüz-ı maḥşerde
O günde luṭfuñı çok bî-'aded kııl Rabb'im Allāh'ım
2. Saña bir hüsn-i zannımdan diger başka vesilem yok
Saña bu hüsn-i zannım mu'temed kııl Rabb'im Allāh'ım
3. Karin it ehl-i Qur'an'a beni rüz-ı kıyāmetde
Elimde nūr-ı Qur'an'ı sened kııl Rabb'im Allāh'ım
4. Şerikiñ yok naziriñ yok eḥad ferd ü Şamedsiñ sen
Bütün maḥşudlarım tek bir eḥad kııl Rabb'im Allāh'ım
5. Kuşurumla beni iḥrāc buyurma şehr-i yārimden
Ḥabibiñ şehrine defn-i cesed kııl Rabb'im Allāh'ım
6. **Rızā'**i derd-mendindir gelüp dāru'l-emāniñda
Ki senden çok meded bekler meded kııl Rabb'im Allāh'ım

80. Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Sevelim faḥr-i cihānı sevelim
Girelim yoluna ʔoĝru gidelim
Cānımız yoluna ʔurbān idelim
Sevgisin rūḥa ĝidā eyleyelim

2. Virelim aña şalāt ile selām
Bulalım Cennet-i A' lā' da maḳām
Eylesün cismimizi nāra ḥarām
Çaĝırup Ḥaḳḳ' a nidā eyleyelim

3. Bizi ʔurtardı yetişdi o nebī
Ḥālīḳ' a rāh-ı viřālīñ sebebi
Bize bildirdi o ḥüsn-i edebi
O ḥabībi biz n' için sevmeyelim

4. Aña Ḥaḳ virdi mu' azzam şerefi
Nūra ĝarḳ eyledi her bir ḫarafi
Vire Mevlā cennet içre ĝurafi
El açup Ḥaḳḳ' a nidā eyleyelim

5. Odur ancaḳ iki cihān ĝüneři
Yaradılmışda aniñ yoḳdur eşi
Yaḳdı bu ʔalbleri ' ařḳıñ āteři
Nīce bir ' ařḳa yanup dönmeylim

6. Oldı ‘ aşkı albler ire sr
 Yaamaz anı cam-i nr
 ‘ Aa dş de ala zr zr
 Alayup bunda beada glelim
7. Grmeyince o eker presini
 Őaramaz kimse gnl yresini
 Grmedik dnyda gl ehresini
 Barmz nce bir dkmeyelim
8. Y hbbim y Resle‘Ő-Őealeyn
 Eylediñ sen bizi teşden emn
 Kevşeriñden ielim cm- cemin
 Rz- maşerde Őaf eyleyelim
9. ok grb oldu ekildik bu Őoya
 Bizi H ehl-i fesaddan oruya
 Gl cemliñ grelim Őoya Őoya
 ‘ A bında ailup Őolmayalım
10. Hmd  minnet saña ey Rabb-i Kerm
 Luťf ıldıñ bize bir alb-i selm
 Yoluña biz nce cn virmeyelim
 Olalım yoluñda slim gelelim
11. ‘ ıbet gzlere Őopraq Őolacaq
 Bir gn ñden oy ki Őolsun n’olacaq
 Kimi cennet kimi nra onacaq
 alısup H’dan cd dşmeyelim

12. Çok h az n m t tuŐup yanmadayım
 S nemi derd Şardı kıvrınmadayım
 Őehri e geldim yatup  almadayım
 Sen Őef ' at eyle bunda  lelim

13. Mer amet eyle am n atma beni
  teŐ-i fir at ile yakma beni
 B yle bir f n ye aldatma beni
 Cennet 'l- Firdevs'e birlik girelim

14. Seni g rmek bu R z 'n n emeli
 Çok h z n oldum seni g rmeyeli
 Sensi  ol iki cih n n g zeli
 Vech-i d d r n  g ster g relim

81. F ' il t n/ F ' il t n/ F ' il t n/ F ' il n

1. H limi ' arz itdigim Rabb'im pen hımdır benim
 ' Afvına y z t tduğum bunca g n hımdır benim
2. H 'ab-ı ğaflet   llerinde  albimi ta r b iden
 H sreti le  ekdigim bu derd-i  hımdır benim
3. H k m ne hem emrine ferm nına virdim r z 
 Her ne virse z 'l-' a a Rabb'im  l h'ımdır benim

4. Çıkarup şol bir bataklıkdan bu dāra konduran
Luţfuña düş oldığım Rabb'im penāhımdır benim
5. Şıgayup üç kerre zahrım Raḥmeten li'l-ālemīn
Düşde tebşir itdiği bir intibāhımdır benim
6. Sevķ idüp aşl-ı vaţandan Taybe'ye iskān iden
Bunda serbest giydiğim şanlı külāhımdır benim
7. Yā İlāhī mağfiret deryāsına taldır bizi
İşte senden umduğım bu luţf-ı şāhımdır benim
8. Dā'imā 'afv ü recāda günlerim geçmekdedir
'Araķ-ı kalbim şızladan bu rū-siyāhımdır benim
9. Bir taraftan ğam virüp tā bir taraftan şād iden
Dā'imā kalbimdeki bu iştibāhımdır benim
10. Yā Muhammed faḥr-i ālem düşmüşüm tut destimi
Bu ḥaremġāhıñ bu günde ḥ'āb-ġāhımdır benim
11. Cāhıña itdim deḥalet yā şefi' a'l-müznibīn
Al ḳabūl it sen bunu nazm-ı şifāhımdır benim
12. Ğāh recā vü ḥavf ile āh u enīnim artıran
Aġlayup gözden aķan 'ayn-ı miyāhımdır benim

13. Bir tecellî eyleyüp de lâle-zâr it gönlümü
 urudum aldım yeter bu iştibâhımdır benim

14. şol şerî‘ at miķverinde dâ’imâ devreyleyim
 řu sırâť-ı müstaķimiň ođrı râhımdır benim

15. Ey Rızâ’î ilticâlar itdigim bu nazm ile
 ‘Afvına yeltendigim bunca günâhımdır benim

82. Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilâtün/ Fâ‘ ilün

1. ‘Ařķ-ı Hâķ’ dan bî-haber řařķ-ı ĥımârı neylerim
 âlib-i dünyâ olan şol saĥtekârı neylerim

2. Evliyâlar ĥalk iinde kendini mestür ider
 Dost ilinden gelmeyen şol iştihârı neylerim

3. ‘Âķil oldur boş yere şarf eylemez enfâsını
 Ğaflet ire dem süren aĥmaķ ři‘ârı neylerim

4. Yüz utup geldim bu řehre terk-i evťân eylerim
 Belde-i faĥr-i cihândan ĝayrı dârı neylerim

5. ‘Âķil oldur cümle ĥalkdan kendini ednâ görür
 Nefsini ‘âlî gören ehl-i kibârı neylerim

6. Bu civār-ı Aḥmedī´de defn kııl yā Rab beni
Olayım dosta civār başka civārı neylerim
7. ‘ Aşk-ı Mevlā´dır baña şol zevk-i cennetden ğaraż
Lālezārı olmayan zevk-i bahārı neylerim
8. Zāhidā koy tesbīhi ‘ aşkıdan ḥaber-dār kııl beni
Cezbe-i ‘ aşk olmayan şol zıkr-i yārı neylerim
9. Ey gönül her yapıđıñ iḥlāşa maḥrūn eyle sen
Kim ne söyler söylesun nāmūs u ‘ ārı neylerim
10. Ḥubb-ı dünyā-yı deniyi ḳalbden iḥrāc it hemān
Zıkr-i Ḥaḳ´la geçmeyen leyl ü nehārı neylerim
11. Yā İllāhī soñ nefes al cānımı imān ile
Bir soñı yok köhne dünyāda ḳarārı neylerim
12. Ey Rızā´ı kııl ‘ amel Allāh´a sevdirdiñ seni
Ḥalḳ yanında ‘ ızz ü şānı i´ tibārı neylerim

83. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. İlähî 'aşkıñı ben bu gönülde gizleyüp geldim
Saña hüsni cemilim var rızâñı özleyüp geldim
2. İlähî rahmetiñden ben ümidim kesmezem aşlâ
Ne deñlü mücrim olsam da ki 'afvîñ isteyüp geldim
3. Ki kaldım çāresiz şöyle avundum hüsni zannımla
Kerim'siñ merhamet eyle kapuñda ağlayup geldim
4. Gönül āh eyleyor dertli derūnum şehri miñnetli
Aķup çoşķun şular mişli seyl oldum çağlayup geldim
5. Ki sensiñ Ğāfir u Ğaffār kerem kıl ey Ğani Settār
Saña çok i' timādım var ümidler bağlayup geldim
6. Açıldım gāh u gāh şoldum Medīne şehri buldum
Ĥabibiñ yolunu tutdum izini izleyup geldim
7. Saña kulluķ için maħzā maħall kıl gönümü 'aşķa
Şehādet eyleyüp Ĥaķķ'a seni ben birleyüp geldim
8. Çağırdım ism-i zātıñla tutup elde kitābıñla
Yanup āh u eninimle cigerler tağlayup geldim

9. Rızā'ı ağladım güldüm gözüm yaşlarını sildim
Raḥīm olduğunu bildim ümīdler besleyüp geldim

84. Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Bir acāyib derde düşdüm iñlerim
‘ Aşq kitābın gāh oqur gāh diñlerim
Yanayım ey cān u cānān yanayım
Yanayım ey derde dermān yanayım
2. Derde düşdüm bir deli dīvāneyim
‘ Aşka virdim kendimi mestāneyim
Baḥre taldım tālīb-i derdāneyim
Yanayım ey cān [u] cānān yanayım
3. Şem' -i nāra ' aşıkam pervāneyim
Togduğum günden beri ğam-ḥāneyim
Tā ezelden tā ebed mestāneyim
Yanayım ey şem' -i rüşen yanayım
4. Ḥasretiñden kāmetim oldu kemān
Ḥ'ān-ı luṭfuñdan ayırma bir zamān
El-amān ey ulu sulṭān el-amān
Yanayım ey derde dermān el-amān

5. Tākatim yok düşmüşem kaldır beni
 Ğaflet uykusundan uyandır beni
 ‘Aşk şarābın vir baña kandır beni
 Yanayım ey derde dermān el-amān
6. Elleri bağılı kapuñda bir kulum
 Yolda kaldım açıvir luş it yolum
 Budur ancak senden ey dost umduğum
 Yanayım ey cān-ı cānān yanayım
7. Bu Rızā’yı kıl kabūl reddeyleme
 Şehr-i yārdan taşraya tard eyleme
 ‘Aşkıñı başş eyle nāmerd eyleme
 Yanayım ey şem‘-ı rüşen yanayım
 Yanayım ey derde dermān yanayım

85. Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Nazm ile saña İlähî ‘arz-ı hāl itmekdeyim
 Derde düşdüm bābıña ‘arz-ı maķāl itmekdeyim
2. Derd-i ‘aşkıñ derdime dermān imiş fehmeyledim
 ‘Aşk-ı zātıñ dā’imā senden su’āl itmekdeyim
3. Ber-hevā itdim bu ‘ömrüm kavradım tā sekseni
 Başmadım hālā bu nefsi bed-hıřāl itmekdeyim

4. Gāhī ğālib gāhī maġlūbum bu nefis-i şūma ben
Sen yetiş bu nefis ile her dem kıtāl itmekdeyim
5. Bir ğarībim beklerim mevt gitdiler ihvān-ı dīn
Fānī dünyāyı gözümde bir hayāl itmekdeyim
6. Baħr-i ğamda ğarķ olup ölmek muķarrerdi baña
Līk oldum raħmetiñ def^c -ı melāl itmekdeyim
7. Çok zamāndır isterim maṭlūbumu luṭf itmediñ
Dār-ı dünyādan beķāya irtihāl itmekdeyim
8. Çok yakīn oldu zevāli^c ömrümüñ mevtim karīb
Hāne-i ķabre Rızā^ı i intikāl itmekdeyim

86. Fā^c ilātün/ Fā^c ilātün/ Fā^c ilātün/ Fā^c ilün

1. Tā ezelden ğarażım vuşlat-ı Raħmānım idi
Ṭaķılup nefis ü hevāya oyalandım ķaldım
2. Hāķ yolu çok ğüç imiş^c aczimi bildirdi baña
Bilemem şimdi ne yapsam taşalandım ķaldım
3. Sīneme kār itdi yā Rab elem-i derd-i firāk
Ṭaķatım ķalmadı şabra yaralandım ķaldım

4. İhtiyār oldı vücūd manda mişāli yatarım
Şimdi bu halkıñ içinden aralandım kaldım
5. Yorulup yollarda kaldım ağlarım āh çekerim
Bilemem şimdi ne yapsam çabaladım kaldım
6. Gençliğim geçdi bu ‘ömrüm yele virdim bu **Rızā**
Fikridüp bunca kuşūrum taşalandım kaldım

7. İlticā eylemişem Raḥmet-i Raḥmān’a bugün
‘Afvı bol raḥmeti çok dosta güvendim kaldım

87. Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Tār kafeşde āh iden şol bülbül-i nālān benim
Her seherde ğam çeken şol bülbül-i feryād benim
2. Sen miydiñ ey dertli bülbül t̄alib-i cānān olan
Gonca güller karşusunda her seher efġān olan
3. Āh u vāhın artırup da dem-be-dem giryān olan
Gül‘ izāra t̄āz iden şol bülbül-i feryād benim
4. Ben de bilmem bendeki bu ḥālet-i ḥayrān nedir
Vird idüp şol gül‘ izārı girdigim zindān nedir

5. Habsolup kaldım kafeşde görmedim seyrān nedir
İñleyüp kaygu çeken şol bülbül-i feryād benim
6. Bir āteş atdıñ içimde ‘aşka yandırdıñ beni
Bu fenā dünyaya bakmaqdan uşandırdıñ beni
7. Luţfidüp bu şehr-i yāre bunda aldırdıñ beni
Gül cemāliñ gözleyen şol bülbül-i feryād benim
8. Sen misiñ Haqq’ıñ rızāsın ey **Rızā’i** gözleyen
Terk idüp dār u diyārıñ kû-yı yāri özleyen
9. Bülbül-āsā her seherde āh çeküp de iñleyen
Şehr-i yāre cān atan şol bülbül-i feryād benim

88. Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

1. Haqq beni intāğ iderse söyledir bu dillerim
Hāşe li’llah anda söyletmezse bilmem neylerim
2. Münker ü Nokr’e İlāhī anda virdir hoş cevāb
Ġam kederden sālīm it kabrimde güldür yüzlerim
3. Sen Mu’in’im Nāşır’ımsıñ yā Resülallāh benim
Kābre kondıgım zamān senden şefā’ at beklerim

4. Ol zamān hoş bir nazarla bir nazar kııl sen baña
Açıla tıbbāk tıbbāk o demde gönca güllerim
5. Her seher bülbül mişāli āh u efgān eylerim
Bu merākla geçiyor hep giceler gündüzlerim
6. Şālihine eyle ilhāk bende-i bī-çāreñi
Mücrimim bī-çāreyim ‘afv-ı cemiliñ beklerim
7. Talmışam deryā-yı zenbe mağfıret kııl sen beni
Ben saña çok hüsñ-i zannım var gönülde beslerim
8. İşte kaldırdım bu destim yā İlāhī ben saña
Raḥmet-i Raḥmān’a gark it boş çevirme ellerim
9. ‘Afvıña mazhar buyur bu ‘abd-i ‘āciz bendeñi
İsterim tekrār-be-tekrār ‘afv-ı şāhım isterim
10. Bu Rızā’ı’yı kapuñdan atma yā Rab el-amān
Āh ider eyvāh çeker yaşlar döker bu gözlerim

89. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Alup bu dest-i tebcile o mektüb-ı mu' allâyı
Ki şanki 'aşk u şevkimden döner bir āsiyāb oldum

2. Bu gün vīrāne-i ğamda yatırken bunda ben bī-tāb
Gelüp mektüb-ı merġūbuñ efendim neş'e-yāb oldum

3. Ne hoş qalbimde naqş olmuş o ħ'üb sīmā-yı merġūbuñ
Bi-ħamdi 'llāh füyüzātıñla bende ħişşe-yāb oldum

4. İlāhī ihtiyārim bī-mecālim dizde dermān yok
Velākin gelse 'aşkıñ qalbime şanki şebāb oldum

5. Yüzüm qara günahkārım İlāhī maġfiret eyle
Beni 'afvıñla şād eyle ħarāb ender ħarāb oldum

6. EşigİNde gelüp tırdım İlāhī bunca cürmümle
Uzattım destimi ben tālib-i ħüsn-i me'āb oldum

7. Seniñ fiġdān-ı 'aşkıñdan derūnum āh u zār oldı
Dile bir qatrecik tımdır ciger yandı kebāb oldum

8. Qalup şol ħ'ab-ı ħüsrānda şaşup bī-çāre qalmışdım
Beni cezb itdi sultānım bu bāba intisāb oldum

9. Ki yakdı cān-ı sūzānım o şeyḥ-i kuṭb-ı Rabbānī
O pīr-i müstenīrden bir nazarla kām-yāb oldum

10. Cemāl-i vech-i a' lā cümle eşyā üzre zāhirken
Ki zātın bunda setr itdi aña ben bir niķāb oldum

HARFÜ'N-NÜN

90. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Çıkar gel ey **Rızā**'ı şoḥbet-i insānı gönlüñden
Taleb kıl tā cigerden vuşlat-ı Raḥmān'ı gönlüñden
2. Ki fırsat elde varken defteriñ tıldur şevāblarla
Silinsün her ne var bu mā-sivā elvānı gönlüñden
3. Huzūr-ı Haḳḳ'a varmazdan ḥisābıñ gör de git bunda
Düşüñ hiç çıkmasun aşlā Haḳ'ıñ dīvānı gönlüñden
4. Niyāz it her zamān Haḳḳ'a içiñdeñ yañ yakıl yā hū
Unutma bir nefes cennet ile nīrānı gönlüñden
5. Bu dünyā zıll-i za' il ni' metinde bir vefā yoḳdur
Yeter gayrı çıkar şol bāḡçe vü bostānı gönlüñden
6. Yürü var zerre ayrılma tarīkatden şerī' atden
' Amel kıl eyle taḥşil kuvvet-i imānı gönlüñden

7. Necāt-ı dü-cihānı Hāzret-i Qur'an'da bulmuşlar
Unutma levh-i kalbe aldığıñ Qur'an'ı gönlüñden
8. Zikirden başka hiçbir şey temiz pāk idemez kalbi
Çalış zikre bulursuñ hikmet-i Lokmānı gönlüñden
9. Çıxup hū tā cigerden iste sen maṭlūbuñı Haḳ'dan
Unutma şol şırāṭı maḥşeri mizānı gönlüñden
10. Dileyen buldı Mevlā'sın bulaydım bende Mevlā'mı
Taleb kııl ey Rızā'ı vuşlat-ı Sübhān'ı gönlüñden
- 91. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün**
1. Destiñi şun sen Hudā'ya iste maṭlūbuñ hemān
Çün virir maṭlūbuñı ol luṭfu çok Haḳ Müste'ān
2. El-amān şimdi bu dünya 'ālemin çok bozdılar
Fitnelerden şakla yā Rab şimdi bu āḫir zamān
3. Sevdiler dünyāyı ḫalk dīni yabāna atdılar
Cümle hep dünyāperestdir yok bu dünyāya toyan
4. Bizi tard itme kapuñdan şehriniñ sükkānıyız
El-amān yā Muştafā yā faḫr-i 'ālem el-amān

5. İşledik bir çok günāh kalbi mülevveş eyledik
Cürm-i bî- pâyânımız var elde yok bir armağan
6. Zîkr-i Hâk'dır her kulı işāl iden Mevlā'sına
Zîkr-i Hâk'ı çok idenler kalmamış yolda yayan
7. Şehriñe geldik oturduk bir süri sürgünleriz
Her ne var 'afv it bizi sehv ü haṭā gizli 'ayān
8. Ey Rızā'î mehd-i ğafletde yatup kaldıñ neden
Kendiñi ezkāra vir sen gel yeter ğayrı uyan

92. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ey beni aşıl vaṭandan celb idüp mehcūr iden
Götürüp şehri Resūl'e gönlümi mesrūr iden
2. Ni' metiñ şükrüni ifā eylemek mümkün degil
'Āfiyetle cismimiñ bünyādını ma' mūr iden
3. Ḥubb-ı zātiyle tecellī eyleyüp 'āşıqlara
Akıdup gözyaşlarını yerlere yağmur iden
4. Baḥr-ı zulmetde bu dünyā ğarḫ olup kalmış iken
İndirüp Qur'ān'ı ölmüş kalpleri pür-nūr iden

5. Ehl-i imān'ın dilinde sehl ü āsān eyleyüp
İsm-i pākini Ḥudā bu dillere meysūr iden
6. Faḥr-i 'ālem Muṣṭafā'nıñ şānını i' lā için
Gönderüp Ḳur'ān'ını düşmanların maḫhūr iden
7. İns ü cīne ba' ş olunmuş enbiyānıñ ḥātemi
Cümle ḥalḳ üzre Muḥammed nāmını meşhūr iden
8. (Ḳābe ḳavseyñ)¹¹⁵'e ḥabībini ref' idüp ta' zīm ile
Ḥazret-i Mūsā Kelīmullāh maḳāmın tūr iden
9. Bu cihāna ben gelüp gitmekde şun'ım yok iken
Bu **Rızā'** yı bir menīden ḥalḳ idüp meşkūr iden

93. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Var oldukça cihān bāğı bu gülşen meyve-dār olsun
Şu kim ihvān u yārāna bu nazmım yādigār olsun
2. Bunuñ hoş gū-yı elḥāmı oḳunsun ḥ'an-ı dillerle
Ma' ārif bāğçesi içre açılsun lāle-zār olsun
3. Benim anlar için her dem du' ā-ḥ'an oldıgım yüzden
Olardan bu faḳire hoş du' āya bir medār olsun

¹¹⁵ Beyitte bir kısmı ele alınan âyetin meâli şu şekildedir: “Sonra Muhammed’e yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) **iki yay arası kadar**, hatta daha da yakın oldu.” Necm 53/8-9.

4. Ki her kim bir du‘ā ile beni yād itse bir kerre
Anı Hıa mağfıret kılsun ki nāmi şanı var olsun
5. İlahı ya İlahı senden istirhāmım oldur ki
Bu ‘abdiñ fahr-i ‘ālem hāk-i pāyinde ğubār olsun
6. Muhācirlerle enřarıñ cema‘ātiyle mařşūr it
Koyup cennat-i ‘adn işe ęehār-ı yāre cār olsun
7. İlahı kabre girdikde şorulsa Munker [ü] Neker’e
Cevāb-ı bā-řavābı bu diliñde iktidār olsun
8. İlahı hürmet-i (Tā-hā)¹¹⁶ zalālet yolların sedd it
Cemī‘-i ehl-i imāna hidāyet yār-ĝār olsun
9. İlahı zāt-ı pākiñden budur her demde mařlūbum
Seniñ ‘aşkıñla bu şalbim düşüp ‘aşka yanar olsun
10. Diyānet ehline her bir kelāmım hoş naşışatdır
Bu dıne kim ki düşmān hānumānı tārūmār olsun
11. Resül ü seyyid-i hālqa **Rızā** ben ilticā itdim
Hayātımda memātımda mekānım şehr-i yār olsun

¹¹⁶ Mısrada geçen “Tāhā”dan maksat Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v)’dir. Kelime aynı zamanda Kur‘ān-ı Kerım’in yirminci suresinin ismidir.

94. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Bülbül-āsā zār kılsun vird-i ḥandān isteyen
Cānını cānāna virsün vaşl-i cānān isteyen
2. Bu cihānda kesb ider şol āḥiret sermāyesin
Ṭā' at-ı Ḥaḫḫ'a yorulsun ḥūr u ğilmān isteyen
3. Derdini bilmezse dermānın arar mı bir kişi
Derdini bilmek gerekdir derde Loḫmān isteyen
4. Gice gündüz sa'y ider bekler ma' ārif bābını
Pīr-i ' aşka ḫul olur ' ālemde iḥsān isteyen
5. Uyanır vaḫt-i seḫerlerde oḫur evrādını
Āh çeker nālān olur şol ḫavf-i Raḫmān isteyen
6. Ḳoy bu dārı hicret it dost şehrine gel ey **Rızā**
Şehr-i yāri ' azm ider dost yanda iskān isteyen

95. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Fe' ülün

1. İlähî derd-mendim çāre senden
' İnāyet eyle ḫurtar nefis elinden
Baña bir nefḫa esdir ' aşḫ ilinden
Bu derde ey Ḥudām hep çāre senden

2. Göñül ‘afv-ı cemīliñ gözlemekde
 Ölüm derbendine yol beklemekde
 Vişāliñ isteyüp āh eylemekde
 Bu derde ey Hudām hep çāre senden
3. Ağardı saç saçal şu sinne girdim
 Geçirdim fırsatı hep yile virdim
 Cihān bāğında bilmem neye irdim
 Bu derde ey Hudām hep çāre senden
4. Ki luṭfuñ almağa yoḫ bir medārım
 Ḥabībiñ şehrine ḳazdır mezārım
 Saña terk eyledim hep ihtiyārım
 Bu derde ey Hudām hep çāre senden
5. Ki yoḫ aṣlā seniñ mişliñ ‘adiliñ
 N’içün gözlemesun luṭf-ı cemīliñ
 Elin açmıṣ saña ‘abd-i zelīliñ
 Bu derde ey Hudām hep çāre senden
6. Bıraḳma ḥ̣āb-ı ḥüsrānda İlähī
 Ne varsa mağfired eyle günāhı
 Ki seniñ pādişāhlar pādişāhı
 Bu derde ey Hudām hep çāre senden
7. Ki her dem el-amān söyler lisānım
 Ne hoş tevḥid ile ḳabz eyle cānım
 Gelirsem şol güne tā şoñ zamānım
 Bu derde el-amān hep çāre senden

8. Cihānda yoğ vefā bezdim uşandım
 Gelüp dergāhiña bunda ıayandım
 Günāhkārim günāhımdan utandım
 Bu derde el-amān hep çāre senden

9. Bu dūnyāya veda‘ itmek zamānı
 Yetişdir ol zamān faħr-i cihānı
 Rızā‘i ‘abdine ıl imtinānı
 Bu derde ey Hudām hep çāre senden

96. Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Dutan eller gören gözler girer ıabre çürür bir gün
 Kişi her ne ‘ömür sürse gelir vağtı yürür bir gün
2. Tükenmez mi şanur insān ‘ömür sermāyesin bunda
 Çıkar şal üstüne elbet kefen gömlek giyer bir gün
3. Ölüm ıapladı her yanın n’içün gāfil yatarsın sen
 Bu ‘ālemde ıoğan her cān gider ıabre girer bir gün
4. Seniñ bu mal ü emlākiñ saña Hıağ‘dan emānetdir
 Gelince vađt-i merhūni emānātın alır bir gün
5. Hıarām helāl dimeyüp de çalup çarpup ıazandığın
 Ki yerler malın iller saña vizri ıalır bir gün

6. Ma' āzallāh şerī' atden ıķup ' iŝyān iden ķullar
Caķīmiñ nārına ŝeytān ile baęlı gelir bir gūn
7. Őebāt it istiķāmetde hemān urma ŝevāb iŝle
Ki ok ķayrāt iden ķullar mūkāfātın alır bir gūn
8. Murādīñ bunda Allāh' ın rızāsın kesb ũ kār olsun
Rızāsın isteyen ' āŝıķ murādına irer bir gūn
9. Ki sen bir mevte maķkūmsuñ alıŝ gel kesb-i ķayrāt it
Ki her kim bunda ķayr iŝler ōlũm vaķtı gũler bir gūn
10. Ricā it dā' imā Hāķ' dan ũmīdiñ kesme Allāh' dan
Nesīm-i feyz-i Raķmānī gelir ķalbe eser bir gūn
11. **Rızā' ī** Hāķ rızāsından diğer bir kāre meyl itme
Viŝālīñ gũllerin iller gelir vaķtı direr bir gūn

97. Fe' ilātũn/ Fe' ilātũn/ Fe' ilātũn/ Fe' ilũn

1. ayanup şems-i ŝefa' ātine yā faķr-i cihān
Kendimi eylemişem ŝehriñe bunda iskān
2. Sehv ũ ' iŝyān ile ben eyledim imrār-ı zamān
Eyledim taķvā libāsından bu cismim ' urbān

3. Ey gönül ğayrı uyañ bākī'ye yolcu olalım
Hep ziyān üzre ziyāndır yaşamağ böyle zamān

4. Yokdurur 'ilm u 'amelden bende hiç zerre eṣer
Bende yok zerre fezā'il her yanımdır noḡṣān

5. Āḡire irdi bu 'ömrüm geçdi ğafletle bütün
Ne hüner kesb idebildim ne de 'ilm ü 'irfān

6. Yile virdim 'ömrümü fırsat elimden gitdi
Geçdi gençlik şimdi bu cismim olupdur mele'ān

7. Defterim ger yoḡlanırsa ne 'amel var ne ṣevāb
Sehv ü 'iṣyāna günāhlarla olupdur mele'ān

8. Sürünüp geldim ḡapuñda bunca cürmümle bile
Bir elim şimdi du'āda bir elimde Ḳur'ān

98. Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Avcum açdım rüz u ṣeb hep saña yalvarmadayım
Kerem it isteyorum ṣoñ nefesimde imān

2. Ya naşıl ṣükr ideyim saña İlāhī ṣu zamān
Eylediñ ṣehr-i ḡabībiñ baña sen şimdi mekān

3. O seniñ vaşfıñı mümkin mi ki ben vaşf ideyim
Yokdurur medhiñe bende efendim dermān¹¹⁷
4. Hāzret-i Hallāk-ı ‘ālem seni vaşf itmiş iken
Kendime medhiñi itdim deyü itmem bühtān
5. Ne olur baqma kuşūra baña bir merhamet it
Ellerim boş kapuña geldim oğurdum ‘uryān
6. Ğayrı yer bilmem efendim idecek ‘arz-ı niyāz
Yüz tutup kapuña geldim bir meded eyle amān
7. Hep emeller oldu ancak şimdi dünyā-yı deni
Nerde taqvā nerde zāhid nerde hāliş okuyan
8. Her ne kim yerde düşerse yetişüp tut elini
Ümmetiñdir bu Rızā’ı seniñ ey fahr-i cihān

99. Mefā’ ilün/ Mefā’ ilün/ Mefā’ ilün/ Mefā’ ilün

1. Efendi gel bırak sen böyle bir sevdāyı neylersin
Bu bir dār-ı fenādır bu fenā dünyāyı neylersiñ
2. Bırak bu fānī dünyāyı taleb kıl dār-ı ‘uqbāyı
Ki vird it zıkr-i Mevlā’yı bu mā-sivāyı neylersin

¹¹⁷ Mısra bu haliyle vezne uymamaktadır.

3. Unutma cenneti nārı fenā dünyāya aldanma
Çekil sen böyle bir cife için ğavgāyı neylersin
4. Ne hoş cennetde köşkler var açar altından ırmaqlar
Güzel hūrī güzel kızlar bu boş dünyāyı neylersiñ
5. Cemāl-i Hāzret-i Haq cümle a' lālardan a' lādır
Egerçi t̄alib-i Mevlā iseñ ednāyı neylersiñ
6. T̄ışı bir mār-ı beddir naqşına aldanma dünyāniñ
T̄ışı h̄üsnā içi mesmūm olan h̄elvāyı neylersiñ
7. O köşkler cümle altundan gümüşden halk olunmuşdur
Bu yerde taşla toprakdan kuru bināyı neylersiñ
8. Bu dünyā ser-te-ser şol düşdeki h̄ülyāya beñzermiş
Uyandıqda eliñ boş düşdeki h̄ülyāyı neylersiñ
9. Ne hoşdur anda hūriler seni cennetde beklerler
Bu yerde hiç vefāsı olmayan nisvānı neylersiñ
10. Ki bir dār-ı seferdir bu degil dār-ı maqarr dünyā
Düşüñ inşāfa gel yā hū fenā dünyāyı neylersiñ
11. Yapış Kur'an'a hiç şalma cihānı virseler alma
Eliñle başıña bu aldığñ belāyı neylersiñ

12. Medīne bāb-ı cennetdir murādım bunda ölmekdir
Ölüp bunda dirilmekdir gidüp şahrāyı neylersin

13. Ayırma bundan ey Mevlā bu yerdir Cennet-i A‘lā
Bu yerdir cümleden a‘lā gidüp şahrāyı neylersin

14. Günāh kesb eylediñ birçoğ ki Hāğğ’a itmediñ kulluğ
Ne dirsene de düşünceñ yoğ bu boş kafāyı neylersin

15. Bu yer ser çekdi eflāke maħaldir faħr-i levlāke
Rızā’ı bunda gir hāke gidüp Konya’yı neylersin

100. Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Maħvolup gitmez mürür-ı dehrle bākī qalır
Hāme ile şafħa-i evrağda şol meşūr olan

2. Tā ilā yevmü’l-kıyām şit-i cemīli yād olur
Zühd ü taqvā ‘ilm ile a‘māl ile meşūr olan

3. Kim ki tevfiğ yār olursa her işi āsān olur
Neylesun Hāğğ’dan ‘ināyet olmayup maħhūr olan

4. Kimdir ol Hāğğ’ın yolunda cānını qurbān ider
İşte odur soñ nefesde cān virüp mesrūr olan

5. Ey gönül alçağda ol itme tekebbür 'āleme
Tard olur şeytān gibi kıbre düşüp mağrūr olan

6. Meyl-i 'uqbā eyleyüp te'mīn-i istikbāle bak
Meyl-i dünyā eylemez dil-ḥānesi ma' mūr olan

7. Kellesin kıoltuğda alsun toğrı cān bāzārına¹¹⁸
Var mıdır bāzār-ı 'aşğda şalb olup Manşūr olan

8. Neylesün ma'zūr görüñ mişl-i Rızā kemterleri
Cezbe-i 'aşkıñ elinden şayḥaya mecbūr olan

101. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Zikr ile evḳātımı i' mār olaydım kāşki ben
'Aşğ-ı Hāğ'la cigerim pūr-nār olaydım kāşki ben

2. Hāğ'dan özge cümle eşyāyı gönülden selb idüp
Derviş-āsā 'ālemi devvār olaydım kāşki ben

3. Cezbe-i feyz-i Hudā'dan dem çeküp sekrān olup
Ehl-i dünyādan kaçup bī-zār olaydım kāşki ben

4. Hāğ yolunda cān virüp kıurbān olan ihvān ile
Anlarıñla āh n' olur ber-dār olaydım kāşki ben

¹¹⁸ Baskıda mısranın başına sehven bir vav harfi ilave edilmiştir. Vezin gereği mısranın başındaki vav çıkartılarak tasarrufta bulunulmuştur.

5. Luṭf iderdi ol zamān Mevlā şehādet devletin
Ol sebeble nāzır-ı didār olaydım kāşki ben
6. Vuşlat-ı cānānıma ʿ uḡbāda maḥrūm olmayup
Cennet içre bir gül ü gülzār olaydım kāşki ben
7. Ey Rızā ʿ aşḡ-ı Ḥudā ʿ aşḡ-ı Resūlüñ derdine
Aḡlayup bu gözlerim enhār olaydım kāşki ben

102. Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilün

1. Gıtmede āḡirete ḡalk-ı cihān aḡın aḡın
Unudup āḡireti dünyā-perest olma şaḡın
2. Sīm ü zer cemʿ ina çoḡ itme heves ʿ āḡıl iseñ
Bu vaṭan yerli degildir bunda birḡaç gün avıñ
3. Geliyor saña da nöbet ne bu ḡaflet bu emel
Gıtme ʿ uḡbāya azıḡsız bunda kesb it azıḡıñ
4. Fevt iderseñ fırsatı bir daḡı geçmez eliñe
Bil ḡanīmet fırsatı geçirme ʿ ömrüñ şu çaḡın
5. Tevbe ḡıl eyle nedāmet itdigiñ şuçlarıña
Gel bıraḡ maʿ şıyeti görmeyesiñ Ḥaḡ ḡazabın¹¹⁹

¹¹⁹ Mısrada yer alan “Hak” kelimesi “Hakk’ın” şeklinde geçmektedir. Vezin gereği kelime “Hak” şeklinde yazılarak tasarrufta bulunulmuştur.

6. Çün günahlardır o maḥşer içre yüzler qarası
Gel şarıl t̄ā' at-i Ḥaḳḳ'a idegör yüzüñ ağın
7. Dīni inkār ile şeytāna qarīn olma amān
Soñra yirsiñ ḳabre girdikde zebānī çomağın
8. Bir zamān olmayasıñ t̄ā' at-i Mevlā'dan uzak
Bu 'ibādetdir iden ḳulları Mevlāya yağın
9. Toğrı git Ḥaḳ yoluna tut istiḳāmet yolını
Şarmaḳ isterseñ eger cennetde ḥūrī ḳucađın
10. Gel şifā ister iseñ derdiñe Ḳur'ān'dan ara
Hüsni-aḥlākā şarıl zīnet-i ādabı tağın
11. Yönüñi Ḥālīḳ'a dön ḥalḳı çıkar gel aradan
Ey Rızā kendiñe gel vağt-i ecel ḳaldı yağın

Beyt-i Arabī

“Men lem yekün ḥulelü 't-taḳvā melābiseḥü

'Ārun ve in kāne ma' mūran mine'l-ḥuleli”¹²⁰

¹²⁰Yukarıdaki beyitte Araf Sûresi 26. âyete atıfta bulunulmuştur. Âyetin meâli şu şekildedir: “Ey Ademoğulları! Size ayıp yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise yarattık. Takvâ elbisesi... İşte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın âyetlerindedir. Belki düşünüp ibret alırlar.”

103. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

(Nazmın tercümesi)

1. Eger taqvā libāsından melābis yoḡsa cismiñde
Ne fayda dürlü dürlü hulleler giyseñde çıplaḡsıñ
2. Eger dünyāyı 'uḡbā üzre terciḡ eylediyeñ sen
Bütün dünyāya mālik olmuş olsañ yine alçaḡsıñ
3. Güvenme sıḡḡate mala 'ibādet eyle Allāh'a
Cihān bāḡında biñ yıl 'ömrüñ olsa yine topraḡsıñ
4. Şerī' at yolını tutduñ eger Ḳur'an'a uyduñsa
Beḡā dārında zevḡ it ehl-i cennet ehl-i uçmaḡsıñ
5. Şalāt u şavmi ḡoyduñ Ḥazret-i Ḥaḡḡ'ı unutduñsa
Cehennemlerde yanmaḡda o kör şeyḡāna ortaḡsıñ
6. Ne gördüñ bu şerī' atden anı inkāra düşdüñ sen
Hidāyetden naşibiñ yoḡ mıdır kim nāra müştāḡsıñ
7. Bütün yer ehli gök ehli seni la' netle yād eyler
Ki şol Ḥaccāc-ı zālimler gibi bir aḡu bardaḡsıñ
8. Şerī' at bābını seddeleyüp şer bābını açdıñ
Ki sen şol Fir'avn mişli ḡaḡab baḡrinde muḡraḡsıñ

104. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Ümîdin bu **Rızâ'**ı çâre kaç' itmez Cenâb'ından
Naşîb ister yarın cennetdeki hüsni-i me'âbından
2. Kerîmler Ekrem'isiñ sen saña çok hüsni-i zannım var
Beni mahrûm bırakmazsıñ cemîl-i iltifâtından
3. Saña ben ilticâ itmekden özge başka şey bilmem
Şıgındım saña yâ Rabbî seniñ dâr-ı 'ıķābından
4. Ki senden umdığım dâ'im ' aţâyâ-yı cezîlidir
Ki buldur ' afv u ğufrânıñ geçivir intikāmından
5. Cemî' -i ehl-i imānıñ günâhın maġfîret kılsañ
İlâhî zerre eksilmez o bî-pâyân şevâbından
6. **Rızâ'**ı'yı bilürsiñ bir günâhkâr kullarıñdandır
Anı sen ' afv u şafî eyle içir Kevşer şarâbından
7. Günâhkârânı tebşîr eyleyüp bir hoş ümîd virdiñ
Oķuduķ müjdeler bulduķ kerem-kānî kitâbından

105. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Toğarken batn-ı māderden sen ağlar halk gülerlerdi
Çalış gel yevm-i mevtiñde ki sen gül il gün ağlarken
2. Uyan vaqt-i seherlerde tazarru' eyle Ma' būd'a
'Ömür bāğın hebā itme fenā dünyāda beklerken
3. Uyan āh-ı seher-gāhıñ ulaşsun ' arş-ı lāhūte
Olur ki merhamet eyler Hudā' sın gice iñlerken
4. Seni me'yūs bırakmaz gel tazarrū' eyle Mevlā' ya
Gözünñden yaş revān olsun rızā' u' llāhı isterken
5. Açup qalbiñ kulağın ey **Rızā'** i diñle Qur'an' ı
Vücūdñ vecde gelsun Hazret-i Qur'an' ı dinlerken
6. Diyānet ehlini luṭfeyleyüp güldürseñ olmaz mı
Ki yandık raḡne-dār olduk üzüldük ferce beklerken

106. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. İlähî fânî dünyâdan beķā milke yöneldikde
O demde zıkr ü tevĥidiñle bu 'ömre nihāyet vir
2. İlähî ĥâl-i mevtimde bu rûĥum al sühületle
Baña sen merĥamet kıl 'afv u şafĥıñla beşāret vir
3. İlähî ĥüsn-i ĥāletden ayırma bu cihān içre
Muķarreb ĥullarıñla rüz-ı maĥşerde refāķat vir
4. Ucb [ü] kibr ü riyādan eyle ĥāliş cümle a' mālīm
Özümdede hem sözümdede cümle yerlerde şadāķat vir
5. Şereflendir bizi yā Rab yarın cennet cemāliñle
Bu dīne kim ki düşmān rüz-ı maĥşerde rezālet vir
6. İlähî çok buñaldık biz esiriz dār-ı dünyāda
İlähî kendi 'indiñden bize ĥüsn-i mükāfāt vir
7. İlähî 'afvıña maĥrūr olup birçok günāh itdim
Beni 'afv eyle yā Rābbi yañıldım sen semāĥat vir
8. Unutduk dār-ı uĥrāyı fenāda zevķe taldık biz
İlähî merĥamet eyle bu ĥafletden ifāķat vir

9. Yetiş imdâda ey şâh-ı şefâ'at fahr-i 'âlem sen
Alup Cennât-ı Firdevs'e Rızâ'î'ye ikâmet vir

107. Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün

1. Bu dünya 'ibret dünyesi her şeyde 'ibret var saña
Yiyüp içüp gâfil gezüp hayvân gibi olma amân
2. 'İbret alırsañ sen eger sivrisinek 'ibret yeter
Bülbül gibi feryâd idüp kargâ gibi olma amân
3. Hâk zikridir yarın seni mahşer günü kırtaracak
Hâk zikrini çok eyleyüp dilden anı şalma amân
4. Küçük büyük hep gitdiler hâk-ı cihân yok bir gelen
Tutup erenler yolunu elden anı şalma hemân
5. Akşâm şabâh ya geldi ya gelmekdedir cân alıcı
Âh eyleyüp tâ sîneden tırma hemân ağla amân
6. Kur'ân'da Mevlâ söyledi baña du'â eyleñ didi
Vaqt-i seherde uyanup avcuñ açup yalvar hemân
7. Turduğça sen bu fânide 'ömrüñden olsan müstefid
Gelince câna 'Azrâ'îl seni zâkir bulsun hemân

8. Her şeyde ‘ibret var saña ‘ibret alırsañ ey **Rızā**
 Ğafletle bakup ‘āleme boş bir kafa olma hemān

ḤARFŪ'L HĀ'Ī

108. Müstef' ilün/ Müstef' ilün

1. Gelmekdedir vaqt-i memāt
 Ol dem buyur bir iltifāt
 Ey Ḥazret-i ‘ālī şifāt
 Ey raḥmeti bol pādişāh
2. Dünyāya meftūn eyleme
 ‘Uḡbā’da maḥzūn eyleme
 Raḥm it ğazabla söyleme
 Ey raḥmeti bol pādişāh
3. Göster bize sen toĝrı yol
 Biz bulalım saña vuşul
 ulluĝuña eyle abul
 Ey raḥmeti bol pādişāh
4. ıl merḥamet vaqt-i vefāt
 Vir destime nārdan berāt
 Bulsun ĝoñul fevz ü necāt
 Ey raḥmeti bol pādişāh

5. Virdim hebāya ʿömrümi
 Dögsem revādır bağrımı
 Eyle baña sen yardımını
 Ey raḥmeti bol pādişāh

6. Eyle qabūl sen tevbemi
 Nāra ḥarām kııl cismimi
 Teshīl buyur her emrimi
 Ey raḥmeti bol pādişāh

7. ʿAfv it beni sen yā Ğafūr
 Luṭfuñla kııl ʿabd-i şekūr
 Qalbim ola nūruñla nūr
 Ey raḥmeti bol pādişāh

8. Yā zeʿl-celāl yā zeʿl-cemāl
 İtme günāhımdan suʿāl
 ʿAfveyleyüp bu cānım al
 Ey raḥmeti bol pādişāh

9. Ben bir faqīr sensiñ Ğanī
 Maḥrūm bırağma sen beni
 Luṭfeylediñ bildim seni
 Ey raḥmeti bol pādişāh

10. Bi-ḥürmeti faḥr-i cihān
 Aña bağışla el-amān
 Luṭf eyle çok ḥürī cinān
 Ey raḥmeti bol pādişāh

11. İtme ‘itāb itme ‘azāb
 Eyle bize hūsn-i hıṭāb
 Yā Hazret-i ‘ālī cenāb
 Ey raḥmeti bol pādişāh
12. Emr it imāmu’l- enbiyā
 Olsun şefi‘ bu ‘āşiyā
 Nūruñla ḳabrim balkıyā
 Ey raḥmeti bol pādişāh
13. Olsa da cürmüm çok büyük
 Luṭf it baña yükletme yük
 Ḳıl mağfıret küçük büyük
 Ey raḥmeti bol pādişāh
14. Hiç var mı başka bir ḳapu
 Ben ideyim aña ṭapu
 Senden murādım işte bu
 Ey raḥmeti bol pādişāh
15. Geldim bura bile bile
 Ḳıl bir nazār sen bu dile
 Haşr eyle şālihler ile
 Ey raḥmeti bol pādişāh
16. Faḫr-i cihāniñ ‘aşḳına
 Luṭf it Rızā’ı şaşḳına
 Bilmez ne yazdıñ başına
 Ey raḥmeti bol pādişāh

109. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Geç günāhımdan İlähî baqmayup ' işyānıma
Anda teslīm itdigim gün cānımı Raḥmān' ıma
Ben o mücrim bir günāhkār bir kulum kıl mağfıret
Her ne yazdıysa melekler defter-i dīvānıma
Tut elimden koy beni cennetde Firdevs bāğına

2. Yā İlähî merḥamet kıl āhıma feryādıma
Sen yetişmezseñ yetişmez kimseler dermānıma
Almağa geldik de ' Azrā' il bu tatlı cānıma
Ol zamān teslīm idem bu cānımı cānānıma
Tut elimden koy beni cennetde Firdevs bāğına

3. Bir ğarībim bunda ben geldim oturdum bābıña
Müntezır göñlüm dem-ā-dem luḥfuña iḥsānıña
Merḥamet kıl vardığım gün maḥşer-i dīvānıña
Hoş kelām eyle ğazabla söyleme anda baña
Tut elimden al beni cennetde Firdevs bāğına

4. İtdigim cürm ü günāha ben nedāmet eyledim
Mağfıret eyle deyu saña münācāt eylerim
Bu Muḥammed şehridir geldim deḥālet eyledim
Tā otuz yıl oldu ben bu şehir-i yāri beklerim
Tut elimden al beni cennetde Firdevs bāğına

5. Çün habibiñle tevessül eyledim sen kıl kabül
 Kıoyma maşşer halkı içre sen beni maızün melül
 Faır-i ‘âlem Muşafâ’ya bulayım anda vuşül
 Sen şefâ’ at kıl **Rızâ**’ya yâ Muhammed yâ Resül
 Tut elimden kıoy beni cennetde Firdevs bâğına

6. Evliyâlar zümresi Hakk’ı seninle buldılar
 Kıymetiñ hep bildiler herkes naşibin aldılar
 Geçdiler dâr-ı fenâdan dâr-ı bâkî buldılar
 Terk idüp ağıyarını Hakk’ıñ yolunda öldiler
 Kıoy **Rızâ**’yı luţfidüp cennetde Firdevs bâğına

110. Fâ’ ilâtün/ Fâ’ ilâtün/ Fâ’ ilâtün/ Fâ’ ilün

1. Bir eşer kıoy şu cihânda tâ seni hoş aındıra
 Şol ‘amelden geç ki ‘uqbâda seni utandıra
2. Gir tarîk-ı Hakk’a vird it zikrini esmâsını
 ‘Aşk-ı zâtın başş idüp bu kalbiñi uyandıra
3. İstikâmet merkezinde ol hemân şâbit kıadem
 Toğrılıkıdan şapma zinhar yaqsalar da tandıra
4. Eyle kıulluk Hâlık’a ‘afvın taleb kııl dâ’imâ
 Luţfidüp Mevlâ saña tâ ‘arşa kıadar kıaldıra
5. Kıoyma Kıur’ân’ı eliñden oğu hep leyl ü nehâr
 Kıalbiñe feyz-i Hudâyı ‘aşkı zevkı töldıra

6. Bu cihānı bir hayāl göstere sin Allāh göziñe
Bî-vefāya raġbet itmekden seni uşandıra
7. Dā'imā budur benim Hāķ'dan murādım ey Rızā
Şoñ nefesde cānımı imān ile hoş aldıra

111. Müstef' ilün/ Müstef' ilün

1. Ey Hāķ rızāsın isteyen
Gel fırsatı fevt eyleme
Gel olma yollarda қalan
Gel fırsatı fevt eyleme
2. Düşün başa ne gelecek
Bir gün cihān yok olacaķ
Mevlā ne yapıdın şoracaķ
Gel fırsatı fevt eyleme
3. Düşün o қabriñ zulmetin
Hāķ yolda olagör metin
Fikr eyle Hāķķ'ın ni' metin
Gel fırsatı fevt eyleme
4. Şihhat eliñden kaçmadan
Cān bu kafesden uçmadan
Ecel şarābın içmeden
Gel fırsatı fevt eyleme

5. Bu gözleriñ görmez ola
 abre girüp toprak ola
 Hakk' a ' ameller ' arş ola
 Gel fırsatı fevt eyleme
6. Gel sen bu afletden şakiñ
 Hep gitmede aın aın
 Zikr eyle ol Hakk' a yaın
 Gel fırsatı fevt eyleme
7. Ecel yaayı şarmadan
 Ölüp de abre varmadan
 Zikr eyle Hakk' ı ırmadan
 Gel fırsatı fevt eyleme
8. Boşa geçirme günleri
 Sev Hakk' ı hem peygamberi
 Hakk yoluna oy bu seri
 Gel fırsatı fevt eyleme
9. Gitdi giden gelmez ele
 Hakk zikrini vird it dile
 Malûbıñı Hakk' dan dile
 Gel fırsatı fevt eyleme
10. Girdiñ bugün ş u yaşıña
 ' Alıñı topla başıña
 Gözyaşlarıñ at aşına
 Gel fırsatı fevt eyleme

11. Cennet mi yeriñ nār mıdır
 abriñ geniş ya ar mıdır
 Dosta hediyeyñ var mıdır
 Gel firşatı fevt eyleme

12. Gel ey **Rızā**'i urma gel
 Ne bu kesel ul-i emel
 Hā'a yarar var mı 'amel
 Gel firşatı fevt eyleme

112. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Our bu dār-ı hicretde şaın bu dārı terk itme
 Bu cennet bāğçesi bu ravza-i gūlzārı terk itme
2. Ki alkup Hālı'a vaqt-i seherlerde mūnācāt it
 Ki hālīñ Hā'a 'arz it cilve-i eřhārı terk itme
3. Ou esmā-i hūsnāsın dem-ā-dem Hā'ı tevħīd it
 Ki urma her mekānda devlet-i ezkārı terk itme
4. Saña bu firşatı terk eylemek lāyık mıdır ey cān
 Bu rūhuñ ımadan tenden gel istiğfārı terk itme
5. **Rızā** seni bulanlar ā' at-i Mevlā' da bulmuşlar
 Rızā-i Hā'ı kesb it bōyleyi bir kārı terk itme

6. Seniñle kabre birlik gidecek bir k̄ara sa‘y eyle
Fenāya meyli terk it Ḥazret-i Ğaffār’ı terk itme

7. Bu dünyā mü’mine zindān olup kāfirlere cennet
Bu zindānı bırak gel ‘ālem-i envārı terk itme

8. Müşerref eyler ol yarınñ seni cennet cemāliyle
Bırak ağyārını bākī olan bir yāri terk itme

9. Ecel vaḳti ḳarīb oldu **Rızā**’ı yatma ğafletde
Göñül mülkün ḥarāb itme anı i‘mārı terk itme

113. Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ey göñül gel yol alınmaz şöḳbet-i ağyār ile
Zıkr-i Ḥaḳ ḫolsun göñülde cilve-i eşḫār ile

2. Nār-ı ‘aşḳa düş olup yanmaḳ sa‘ādetdir baña
Merḫamet ḳıl vir İlähī yanayım bu nār ile

3. Çok şükür bu devlet-i ‘aşḳı Ḥudā virmiş baña
Ben bu yola tā ezelden girmişim iḳrār ile

4. Cem‘-ı dīnār eyleyenler oldılar Ḥaḳ’dan be‘īd
Ne işim vardır benim şol sīm ü zer dīnār ile

5. Hâk rızâsın kesb ü kâr itmek murâdımdır benim
Ülfet itmek istemem münker olan eşrâr ile
6. Baş açık yalın ayak vardıkda maḥşer yerine
Ḥaṣride Mevlâ bizi şol zümre-i ebrâr ile
7. Cennete önden giden şol firğalarla sevğ idüp
Luṭfidüp talṭif buyursun ni‘ met-i dîdâr ile
8. Her ne cürmüm varsa az çok mağfiret kııl ey Ḥudâ
Varmayam luṭf it ḥuzûra bir süri evzâr ile
9. Bu Rızâ eyler münâcât rûz u şeb her dem saña
Âh ne var ṭoldır deyu bu ḳalbimi envâr ile

114. Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün

1. İlähî ‘ aşkıñı iḥsân buyur bu câna cân eyle
Gider ğamı yüzüm güldür derūnum şād-ı mân eyle
2. Derūn-ı sînemi şâf it ne var aġyârı selb eyle
Şırâṭ-ı istiḳâmetden ayırma ehl-i şân eyle
3. Gelince firğa firğa ‘ arz-ı maḥşer içre insânlar
Cinâna öñ gidenlerle ki sevğ it imtinân eyle

4. Hābibiñ Muştafā haqqı bizi ‘afvıñla tebşir it
  oyup G lzār-ı Firdevs’e bize ‘ālī mekān eyle
5. Bu yerde luţfid p komşulıgını virdigiñ mişli
 O yerde A med   Ma m d’a cār it iktirān eyle
6. Kerīm’siñ bizlere luţf it ‘azāb-ı  abri g sterme
 Girince hāne-i  abre anı dāru’l-emān eyle
7. Ki sen va‘diñde şadıqsıñ inandık eyledik taşdıķ
 Cemāl u vechiñi g ster bize zātıñ ‘ayān eyle
8. Tecellā-yı cemālīñle ki şer  it  alb-i vīrānım
 Beni şol ‘āşıķān i re kerem  ıl dermiyān eyle
9. Huz ra geldigim g nde ğazabla s yleme ra m it
 Halīm’siñ hılm ile s yle s z ñ ‘azb ’l-beyān eyle
10. G nāhım hadden aşķındır şevāb defterlerim boşdur
 Kerem  ıl kendi luţfuñdan bize h r u cinān eyle
11. B t n eşyāya  ādir’siñ saña m şkil mi var yā Rab
 B t n m ’minleri şaf ıñla ‘afv u ‘āşıyān eyle
12. Celāl-i Kibriyā’sından **Rızā’ı** tihde t r dā’im
 Se erlerde t rup yalvar dem-ā-dem el-amān eyle

115. 4+4=8'li Hece

1. Şabr eyle ey dertli gönül
 Tā maṭlūb ḥāşıl olunca
 Ḥaḫ yola ṭođrı git hemān
 Mevlāya vāşıl olunca

2. Seyl olup da aḫ bulanıḫ
 Ḥaḫ ' aşkına olup yanıḫ
 Şeherlerde ṭur uyanıḫ
 Dostuñ yüzüne gülünce

3. İstiḫāmet var mı sende
 Ḳabre azıḫ var mı elde
 Ğayret eyle şü ' ālemde
 Ḥaḫ ' dan muştuluk gelince

4. Mevlāya ḫıl sücūduñı
 Ḥaḫ ' a şarf it mevcūduñı
 Ḥaḫ yolda yor vücūduñı
 Sineñde şoluḫ şolunca

5. Cān u cihān fenā bulur
 Tek bir Mevlā bāḫı ḫalır
 Bir gün bu diliñ ṭutulur
 ' Azrā ' il cāna gelince

6. Hâk'ın emriñi terk iden
Yoldan çıkup egri giden
Kâbre varınca o beden
Cevâb virmez şorulunca

7. Hâk yolunı şık tut şarıl
Fâsıklardan tırma ayrıl
Gelir bir günde 'Azrâ'il
Bu 'ömrüñ bāğı şolunca

8. Gel ey Rızâ eyi davran
Geçer kalmaz işbu devrân
Çağır tırma Hâk'a her ân
Bu cân tenden ayrılınca

116. Me'ülü/ Mefâ'ilü/ Mefâ'ilü/ Fe'ülün

1. Kimdir bunı cem' eyleyecek bir daği bilmem
Ebyât-ı faķirâne perakende kâlınca
2. Yâ Rabbî bu kemter kuluñı mağfîret eyle
Mevti irişüp gözleri ol gün yumulursa
3. Me'mül iderim bizleri mağfûr ider Allâh
Bu şehri Resûl içre mezâra kônulursa

4. Düşün o günün dehşetini eyleme nisyân
Şol maḥşer-i kübrâda günahlar sorulursa
5. Mü'minler o gün şevkle bayrâm idecekdir
Şol defter-i a' mālî şağından şunulursa
6. Gel bunda namâzlar ile bu dizleri yor sen
Maḥşerde ne yaparsıñ bu dizler yorulursa
7. Zâlimlere ol günde şorar Ḥâkim-i Muṭlaḳ
Maḥşerde terazi-yi ' adâlet kurulursa
8. Dînsizlere hiç var mı şefâ' at idecek ferd
Şeyṭân ile bağı o caḥîme sürülürse
9. Gel çokça namâz kııl da bu a' zâları yor sen
Kııl ḥacc u zekât vir şadaḳât vaḳtiñ olursa
10. Bilmem ki nasıl Ḥâlîḳ' îña şükr ideceksiñ
Maḥşerde **Rızâ** rû-yı siyâhiñ nûr olursa

117. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Ki bir 'usrîñ iki yüsri olur elbetde şabreyle¹²¹
 Kazā-i Haqq'a sen dā'im mürā'āt ile şabreyle
2. Cihāndır imtiḥan-ḥāne seni Haq imtiḥan eyler
 Bu yer bir dār-ı miḥnetdir selāmet eyle şabreyle
3. Seniñ bu kendi kesbiñdir Hudā'ya 'aḫ-i cürm itme
 Bu nefsi şümüñi her dem melāmet ile şabreyle
4. Meşeldir şabr iden derviş murādına irüp gülmüş
 Haq'a sen kendi nefsiñden şikāyet eyle şabreyle
5. Behāyimler gibi yatma Haq'ın leyl-i ṭavīlinde
 Giceler Hazret-i Haqq'a münācāt eyle şabreyle
6. Bu tenbellik seni Haqq'ın vişālinden be'īd itdi
 Rızā'ı yüz tutup Haqq'a münācāt eyle şabreyle

¹²¹ Yukarıdaki mısradaki "usr" ve "yüsr" kelimeleri Kur'ân-ı Kerîm'de geçmektedir. Âyetin meâli şu şekildedir: "Gerçekten güçlülükle beraber bir kolaylık vardır." İnşirah 94/6.

118. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Beḳā mümkin degil ya hū bu miḥnet-gāh-ı fānide
Fazilet kesbine sa' y it bu eyyām-ı civānide
2. Hevāya virme bu gençlik demin kesb-i kemāl eyle
Seni iclās ider Hāḳ meclis-i a' le'l-e'ālide
3. Şu 'ārifler ile şoḥbet-nişin ol kesb-i ḥāl eyle
Eger 'āḳil iseñ turma şu meclis-i edānide
4. Tarīḳ-ı evliyādan hem yābānī ḳalma 'ālemde
Bulunmaz çünki hiç lezzet şu eşmār-ı yābānide
5. Şerī' at miḥverinden çıḳdı dünyā ser-te-ser şimdi
Ki rāḥat ḳalmadı mü' minlere dünyā-yı fānide
6. Başıret ehli iseñ bu cihānı bir ḥayāl eyle
Görür mü şu' le-i şemsi 'aceb a' mā olan dide
7. Oḫur bu dār-ı firḳatde ki şabr it vaḳtiñi bekle
Girüp ḥışn-ı ḥaşin içre olasıñ ḥıfz-ı bārīde
8. Hāzırlan tevbekār ol 'ālem-i 'uḳbāya yol gözle
Olur ki cāna 'Azrā' il gelür almağa ānide

9. Selāmet gelmek isterseñ huzūr-ı Hāzret-i Hāḳḳ'a
Ki şıḳ tūt emr-i Mevlā'yı bulunma hiç menāhīde
10. Diyānet ehli ol taḳvā yolun tūtduñsa dünyāda
Olursuñ 'ālem-i ḥalḳıñ yanında sen de nādīde
11. Ölümünden ḳorḳmayup dā'im tevekkül eyle Ma'bud'a
Senin her bir umūruñ ey Rızā emr-i İlahī'de

119. Müstef ilün/ Müstef ilün/ Müstef ilün/ Müstef ilün

1. Yā Rabbī ilḥāḳ it bizi şol sevdiḡiñ erenlere
'Aşḳıñ şarābın rūz u şeb tulu tulu iḳenlere
2. Vir 'aşḳıñı ayılmayım dünyā nedir hiç bilmeyim
Eyle refiḳ cennet içinde vechiñi görenlere
3. Luṭf it zālālet yoluna sevḳ itme yā Rab bizleri
Bizde muḥabbet idelim Hāḳ yoluna gidenlere
4. Biz 'aşḳ u şevḳiñle hemān zıkr idelim leyl ü nehār
Zıkrım ḳolay ḳıldım didiñ Ḳur'an içinde dillere
5. Ḳaldır göñülden ḳasveti vir cennet iḳre ni'eti
Uḡratma yolumuz bizim taşdan ḳatı yüreklere

6. Eşrār elinde biz bu gün yandıķ yakıldık el-amān
 ahreyleyüp virme emān kāfirlere dīnsizlere
7. Kesmem ümīdim bir zamān Mevlā'm Kerīm'dir lufider
 Şabridegörsüñ ey Rızā dünyāda bu miħnetlere

120. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Ne mümkin bunda şād olmak bu haşyet albde oldukda
 Küfür fısq [u] fücūrlarla bu dünyā böyle oldukda
2. Ki her gün hāne-i abriñ telāşı gitmiyor albden
 Vücūda ihtiyārlıdan bu dizler 'āciz oldukda
3. İlāhī Mūnker u Nokr'e cevābım anda āsān it
 Cevābım nolısar bilmem baña anda şoruldukda
4. ' Aceb kim angı bir dāra beni Hā emr ider bilmem
 Huzūr-ı Hāzret-i Hā'da ayak üzre uruldukda
5. İlāhī rüz-ı maşşerde şevābdan başa şey gemez
 Bizi 'afvıñla mesrūr it o gün anda varıldıkda
6. Cehennem 'arz olup din mūnkiri küffār-ı bed kāra
 Mühürlenüp aızlar cümle a'zā şāhid oldukda

7. Geçirme bu ‘azîz ‘ömrüñ şevab kesb eyle ey insân
Hayırdan qalma hiç hâlî bu yerde ‘ömrüñ olduqda

8. Muḥammed Muştafâ kimdir o gün imân ider elbet
Bu dîne ḥor baqan ehl-i nifâk nâra atıldıqda

9. Ne mümkin geçdi o fırsat bugün yevm-i nedâmetdir
Çağır her demde vâveylâ vücūduñ nâra yandıqda

10. Rızâ’î mücrimî yâ Rab şü şâlihlere ilhâk it
O günde müttakî kullar serîrlerde oturduqda

121. Mefâ‘ ilün/ Mefâ‘ ilün/ Fe‘ ülün

1. Yarın ol Ḥazret-i Ḥaqq’a varınca
Süleymân’dan alur ḥaqqın qarınca

2. Bu yerde qoyma üstüñde mezâlim
Ḥuqûq-ı ḥalka ger olduñsa ‘âlim
Saña nuşret iden olmaz a zâlim
Gelüp mazlumlar etrâfiñ alınca

3. Seḫerlerde tırup sen eyle gel âh
Olagör Ḥazret-i Allâh’a âgâh
Büyük küçük geçer şucuñdan Allâh
İdüp tevbe Ḥudâ’ya yalvarınca

4. Eger tutmaz iseñ şer‘ -i metîni
 Ki nisyân eyleyüp dîn-i mübîni
 Yarın boylarsıñ ol nâr-ı cahîmi
 Huzûr-ı Hâzret-i Hâk‘a varınca
5. Kemâl-i istikâmetde olanlar
 ‘İbâdet eyleyüp şerden kaçanlar
 Baķup cennetlere hayrân olurlar
 Cemâlini bu gözlerle görünce
6. Sivâyı at gönül aġyâra baķma
 Esîr ki nefsiñi nârlara yaķma
 Bu yerde ġayreti elden biraķma
 Çalış turma bu yerde yorulunca
7. ‘İbâdet yoluna sen eyle iştâh
 Budur işte Hâk‘a toġrı giden râh
 Seni cennetlere sevķ eyler Allâh
 Hemân birden kabirden toġrulunca
8. Geleyor öyle bir ġün var o ġünde
 Çalış bunda ki ġalma anda bunda
 Şevâbdan başķa şey geçmez o ġünde
 Terâzi-yi ‘adâlet ġurulunca

9. Kerih görme gelen Hâk' dan kazâyı
Virir Mevlâ saña hüsni-î cezâyı
Helâl it hakkını halka Rızâ'î
Bulursuñ ecrini Hâk' a varınca

122. Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. İlahî rûz-ı maşer nârını berd ü selâm eyle
Koma ol demde zulmetde yetiş nûruñ tamâm eyle
2. Harâretten cigerler cüş idüp yandıqda maşerde
Habîbiñ kevşerinden teşne-i ' uşşâka câm eyle
3. Şırâtı berq-ı hâtıfler¹²² gibi geçmek naşib eyle
Cinâna ön gidenlerle getir hüsni-î hitâm eyle
4. İlahî luḫfidüp aldır bizi Firdevs-i A' lâ' ya
Halâş eyle ' azâbından bizi sen şâd-kâm eyle
5. Bizi cennet cemâliñle müşerref eyle ol günde
Ġazabdan şakla yâ Rabbî Rızâ' nı ber-devâm eyle
6. Rızâ'î ' abd-i mücrimdir qapuñda toğrılup geldi
İki ' âlemde maqbûl it aña bir hüsni-î nâm eyle

¹²² Mısrada geçen tamlama Bakara Suresi 20. âyette “Yekâdü'l-berqu yeḫtafü ebşarahüm...” geçmektedir. Meâli “O şimşek, neredeyse gözlerini kapıp alıverecek...” şeklindedir. Bakara 2/20.

Ġafletle namāz kılanlar haqqında Őu ebyāt-ı Arabī ne gūzel sōylenmiŐdir.

1. TūŐallī bi-lā ƒalbin Őalāten bi-miŐlihā
Yekūnū 'l-fetā müstevciben li 'l- ' uƒūbeti
2. TeŐullū ve ƒad etmemtehā ğayra ' ālimin
TeŐidū iŐtiyāŐan rak' aten ba' de rak' atin
3. Feveylūke tedrī men tūnācihi mu' rīzan
Ve beyne yedey men tenĦanī ğayra muŐbitin
4. TūĦāŐibuhū "İyyāke na' būdü"¹²³ muŐbilen
' Alā ğayrı hi fiĦā li-ğayrı Őarūratin
5. Ve lev radde men nācāke li 'l-ğayr-i Őarfeten
Temeyyezət min ğayŐın ' aleyhi ve ğayratin
6. Emmā testeĦyī min māliki 'l-mūlki en yerā
Őudūdeke ' anĦū yā ƒalīle 'l-mūrū 'eti
7. İlāĦī ihdinā fimen hedeyste ve Ħuz binā
İle 'l-ĦaŐŐı neĦcen fi sevāi 'Ő-ŐarīŐati¹²⁴

¹²³Yukarıda mısrada yazılmış olan "ıyyake na' budū" Fatiha Suresi 5. āyette geŐmektedir."Yalnız sana kulluk ederiz" anlamına gelmektedir. Fatiha 1/5.

¹²⁴Őiirin metni iŐin bk. Zekiyyū 'd-dīn el-Mūnzirī Abdū 'l-AŐim Bin Abdi 'l-Kavī Bin Abdillāh, *Et-Tergīb ve 't-TerĦīb mine 'l-Ħadisi 'Ő-Őerif*, Mektebetü Mustafa el-Bābī el-Halebī, Mısır, 1968, c. 1, s. 346.

123. Fa' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Gel berī yā hū Hū diyelim Hū
Gözlerimizden aķıdalım Şu
' ĀŐıķlarıñ hep kārı budur bu
Ķul olalım biz Rabbü'l verāya

2. Aĥvāl-i ' ālem virmekde ĥayret
Ef āl-i ĥayra çok eyle ġayret
Dünyā vü ' uķbā devlet bu devlet
Çok it Őalātı dost MuŐtafā' ya

3. Ķalmadı ĥayrı Şimdi bu devriñ
Aġyāra virme topla bu fikriñ
Gel eyle zikriñ terk itme virdiñ
Bunda bu ' ömrüñ virme hebāya

4. Aġyāra meyliñ başı belāniñ
Őoñı kesilmez derd ü belāniñ
Gelmezden evvel ölüm zamāniñ
Rabı ol Ĥudā' ya baķma sivāya

5. Gel geç nihāyet baŐma cezāya
Nefsiñi Şerden eyle viķāye
Devlet bu devlet ġāye bu ġāye
Şabr eyle Ĥaķ' dan gelen belāya

6. Dünyâyı añla tek bir şolukluk
 Bir imtiḥândır varlıkla yokluk
 Ḥaḳḳ'ı bilürler hep cümle maḥlûḳ
 Eyle temelluk Rabbü'l-verāya

7. İḥşānı ḥalḳa elden bıraḳma
 İtdigiñ ḥayrı başına ḳaḳma
 Eşrāra baḳma dīniñi yıḳma
 Gel şimdi çıḳma gir inzivāya

8. Oḳu bu nazmı baḥr-i müsehhel
 Baḳma sivāya Ḥaḳḳ'a yönel gel
 Ecel şarābın içmezden evvel
 Allāh di her dem ḳatlañ cefāya

9. Yeter Rızā'ı bunda beyāniñ
 Artmakda her gün şerri zamāniñ
 Ḥıfzide Mevlā dīniñ imāniñ
 Ehl-i 'ıyāliñ eyle viḳāye

Ḳāle seyyidinā 'Alī RaziyAllāhu anh :

“Zünübī in fekkertü fihā keşīraten

Ve raḥmetü Rabbī min zünübī evsa'u

Femā ḫam'ı fi şāliḫın ḳad 'amiltühü

Velākinnenī fi raḥmetillāh, eḫme'u

Fe'ın yekü ğufrānen fezāke biraḥmetin

Ve in tekūni'l-uhṛā femā küntü eşna' u"¹²⁵

(Bunuñ Türkçe manzūm olarak tafşilātu)

124. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Düşünsem zenbimi şol yüce tağlardan da ekberdir
Velākin rahmet-i Rabb'im benim zenbimden a'zamdır
2. Tama' yok bende a'mālim yüzünden kurtulam nārdan
Ümidim rahmet-i Raḥmān-ı Ğaffār'a güvenmekdir
3. Ümidim yok necāt bulmaqlıqla şālih' amellerden
Ümidvar oldıgım şol rahmet-i Raḥmān-ı Ekrem'dir
4. Haḳ'ın iḥsānına ğufrānına irmek diler gönlüm
Eger ğufrān-ı Haḳḳ'a irmesem ḫālim müşevveşdir
5. Yetişdir yā İlāhī maḫşer içre faḫr-i zīşānı
Ümidim rüz-ı maḫşerde Cenāb-ı ḫayr-i mürseldir

¹²⁵Şiirin metni için bk. Muhammed Bâkır el-Meclisî, *Bihâru'l-Envâr*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1983, c. 34, s. 423.

125. 4+3=7'li Hece

1. Şübhe mi var ölmeye
Tatlı cânıñ virmeye
Qabr evine girmeye
Tevbeye gel tevbeye

2. Görmek için Haq yüzün
Şapma şerî' at izin
Açmaq için cân gözün
Tevbeye gel tevbeye

3. Şeytânı düşman tanı
Oqu hemân Qur'an'ı
Qurtara gör yaqañı
Tevbeye gel tevbeye

4. Vaqt-i seherde uyāñ
Hażret-i Haqq'a tayañ
Qalma bu yolda yayan
Tevbeye gel tevbeye

5. Nedir bu tül-i emel
Haqq'a çalış kıl 'amel
Gelmede vaqt-i ecel
Tevbeye gel tevbeye

6. K pusına geleni
Boş  omaz All h Gan 
İste hem n lu funu
Tevbeye gel tevbeye
7.  hirete  ıl  amel
Kalmayas n derbeder
Ha  seni ma f r ider
Tevbeye gel tevbeye
8. Lu fı ke ir M ste' n
Sen a a yalvar hem n
Kesme  m d bir zam n
Tevbeye gel tevbeye
9. Nefs ile Őeyt n seni
Avladı  ek dizg ni
 alma beh yim gibi
Tevbeye gel tevbeye
10. Bilmeli ins n olan
İŞ bu cih ndır yalan
Ha  'a  alıŐ her zam n
Tevbeye gel tevbeye
11. Bunda biz olduk  onuk
 alman n imk nı yok
 albi ni eyle yunu 
Tevbeye gel tevbeye

12. Al bu gedādan ḥaber

Ol seni āzād ider
Luṭfider iḥsān ider
Tevbeye gel tevbeye

13. Eyleme şekk ey **Rızā**

Ḥālīk'a raḥmet sezā
Zenbiñe virmez cezā
Tevbeye gel tevbeye

126. **Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün**

1. Bugünler ehl-i imāna bütün ğam-ḥānedir dünyā
Göñül şād idecek ne sevgi ne bayrāmı kalmışdır
2. Ne dirler görseler şimdi bizi şol eski müslimler
Bugün İslāmlıĝıñ dilde qurı bir nāmı kalmışdır
3. Bütün aqṭār-ı 'ālemde bugün qaḥṭ-ı diyānet var
Ne Türkiye ne Bağdād'ı ne de bir Şam'ı kalmışdır
4. Bütün üstümüze devreleyen a' vām u eyyāmıñ
Kederden ḥālī ne şubḥı ne bir aqşāmı kalmışdır
5. Geçen ecdādımız İslāmlıĝıñ çok şevketin görmüş
Bizim çün ğam keder ğuşsa hemm ü ālā mı kalmışdır

6. Fesād ü zūlm ile meşhūr olan Ḥaccāc'la Cengizler
Bugün la' net ile yād olunan bed-nāmı qalmıŝdır
7. Ki ŝol nūŝ-i revānla ḥātem-i Ṭāi' [ni]ñde dillerde
Güzel ḥaŝletle añdırmıŝ güzel bir nāmı qalmıŝdır
8. Cihān la' netle yād eyler Yezid mel' ün u Mervānı
Bularak mel' anetle āḥir u encāmı qalmıŝdır
9. Yezid'in nesli ' ālemden kesildi inqırāz buldı
Ḥasan ile Ḥüseyn'in nesli pākī şanı qalmıŝdır
10. Rızā mişli zamān görmüş geçirmiş iḥtiyārānıñ
Zamāne ḥalkınıñ ne ḥürmeti ikrāmı qalmıŝdır

127. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Kaḫuña baŝ urup geldim ŝu günde yā Resūlallāh
Yetiŝ imdādıma maḥŝer deminde yā Resūlallāh
2. Bu ' ömrüm seksene irdi ecel vaḫtı qarib oldı
Baña bir merḥamet kı l sen ŝu sinde yā Resūlallāh
3. Ki ben ' ömr-i ' azizim ber-hevā yerlere şarf itdim
Günāhdan baŝka yoḫdur defterimde yā Resūlallāh

4. Bi-ḥamdi 'llāh saña ümmet yaratmış Ḥazret-i Allāh
Ağardı saç şaḳal ümmetligiñde yā Resūlallāh
5. Çekildi kuvvet-i a' zā dizimde ḳalmadı dermān
Sehv ü nisyān çoğalmaḳda gönülde yā Resūlallāh
6. Şefā' at eyleseñ mağfūr olur hep cümle ' işyānım
Şefā' at devlet-i ḥucet elimde yā Resūlallāh
7. Vaṭan tıtdum gelüp bunda bugün bu dār-ı hicretde
Diler gönülüm olam medfūn Baḳī' de yā Resūlallāh
8. İfāza eyle yā Rabbī baña nūr-ı Muḥammed' den
Seniñ zıkrıñ devām itsün dilimde yā Resūlallāh
9. Rızā'ı' niñ ḫalāşı sen şefā' at kânına ḳaldı
Sañadır i' timādı cümle yerde yā Resūlallāh

128. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Seniñ şehriñ bize dāru' l-emāndır yā Resūlallāh
Seniñ ' aşḳıñ kerem-kāra cāndır yā Resūlallāh
2. Şu günler ğam-güsār olduḳ ki luṭf it yüzümüz güldür
Saña her ḫālimiz gündēn ' ayāndır yā Resūlallāh

3. Yorulduğ yolda kaldık biz Őefā' at kānına kaldık
Bizi bu mehd-i ğafletden uyandır yā Resūlallāh
4. Seni 'ālemlere rahmet yaratmış Hāzret-i Raĥmān
Mu' in' in her zamān Hāĥ Müste' ān' dır yā Resūlallāh
5. Ticāret-ĥāne-i dūnyāya geldik imtiĥān iĥre
Bize dūnyā maĥāll-i imtiĥāndır yā Resūlallāh
6. Őefā' atinle mesrūr it bizi ey rehber-i 'ālem
Hāĥ' a maĥbūl olan saña uyandır yā Resūlallāh
7. Rızā' i 'abd-i mücrimdir elinden tutsaň olmaz mı
Hāĥ' a vuřlat iĥün yolda ĥalandır yā Resūlallāh

129. Müstef' ilün/ Müstef' ilün

1. Gel bu 'ömrün yıller gibi
Aĥup gider seller gibi
Sen de ĥalıř iller gibi
Gel fışatı fevt eyleme
2. Senden önüş ĥoĥ ĥāfile
ĥoĥ ĥıldı farz u nāfile
Geĥirme 'ömrün lāf ile
Gel fışatı fevt eyleme

3. Bu yaşı girdiñ ey deli
Uşlanmadıñ ne dimeli
Zikreleyen olur veli
Gel fırsatı fevt eyleme
4. Bu gafleti elden bırak
Haq zikrine eyle merak
Haq yanda yüzüñ ola ak
Gel fırsatı fevt eyleme
5. Qalma bu yolda sen yayan
Tut emrini cennet qazan
Artık yeter gayrı uyañ
Gel fırsatı fevt eyleme
6. Dünyā ticāret-hānedir
Qazan şevābı al getir
Sende bu tenbellik nedir
Gel fırsatı fevt eyleme
7. Her kim namazı terk ider
Cehenneme qaynar gider
Nedir bu hāl ey derbeder
Gel namāzı fevt eyleme
8. Dünyāda azdı nıceler
Boş geçdi gündüz giceler
Mü'minleri Haq müjdeler
Gel fırsatı fevt eyleme

9. Dünyā bozuğ başdan başa
Gel atma kendiñ āteşe
Gir cennete anda yaşa
Gel fırsatı fevt eyleme

10. Bugün bu sağlıq eldedir
Fırsatlı gün bil sendedir
Olma **Rızā** nefse esİR
Gel fırsatı fevt eyleme

Beytü'l- Arabî

1. El-‘abdü zü zaceri ve ‘r-Rabbü zü kaderi
Ve ‘z-zehrü zü düveli ve ‘r-rızq-u meksümü
2. Ve ‘l-ḥayr-u ecme‘ a fi-mā ihtāra Ḥalīkunā
Ve fi ihtiyāri sivāhi eş-şü ‘mü ve ‘l-levmü¹²⁶

Diger

1. İzā mā ramāke‘d-dehru yevmen belīyyeten
Fehiyi ‘ lehü şabran ve evsi‘ lehü şadran
2. Feinne teşārife‘z-zamān i ‘ acībetün
Feyevmen terā yüsran ve yevmen terā ‘ usran¹²⁷

¹²⁶Şiirin metni için bk. İsmail Hakkı Bursevî, *Râhu‘l-Beyân*, Dâru‘l-Fikr, Beyrut, c. 6, s. 423.

¹²⁷Şiirin metni için bk. Şihâbüddîn Muhammed Bin Ahmed Bin Mansur el-İbşihî Ebu‘l-Feth, *el-Mustatrafu Fî Külli Fennin Müstatrafa*, Âlemü‘l-Kütüb, Beyrut, 1998, c. 1, s. 315.

130. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

(Bu ebyāta münāsip tercüme-i faķirānem)

1. Bırak tedbiriñi elden olup taķdirine rāzı
Ki teslīm-i umūr ile bozulmaz yazdıđı yazı
2. amu serrā vü zarrā¹²⁸ da rızāsın iste Mevlā' nıñ
' İbādet eyle Ma' būd'a vir Haķķ'a bunda iķrāzı
3. arış olma anā' at ıl muadderdir seniñ rızķıñ
apusın bekle ur dā'im eliñ aç eyle niyāzı
4. Düşüñ ārūn u Fir'avn'ı ne yaptı anlara varlık
Bütün bu mal yüzünden azdılar hem oldılar 'āşī
5. Faķirlik öyle bir ni' met ki fehm it kıymetin anıñ
Rızā vir azret-i Haķķ'a idivirgün seni rāzı
6. Saña ancak 'ubūdiyet düşer ā' at ıl Allāh'a
Cehennemlerde marūddur idenler Haķ'dan i' rāzı
7. ased ü buğz u 'adāvet hem dağı ül-i emelden kaç
anā' at eyle masūme ıkar albiñden emrāzı

¹²⁸ "Serrā vü zarrā": "Bolluk ve darlık." Beyitte bir kısmı geen āyetin meālī Şu Şekildedir: "O takvā sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah iin harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranıŐta bulunanları sever." Āl-i İmrān 3/134.

8. Rızā'ı ıurma hoş ıavran gıderseñ sen de bu hāndan
Yarın rüz-ı kıyāmetde Hūdādır hākım u kızı

131. Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün

1. Hāk zıkrine meşğül olup gel koy bu fānı 'ālemi
Zıkr-i Hūdā'dır ıaldıran tā 'arşa degin ādemi
2. Dünyā ve mā fihā fenā cennetdedir zevk u şafā
Ağyārıñı ben neyerim zıkr-i cemīliñ yetme mi
3. Ağyār-ı yāri görmesun luıf eyle bu ıalb gözlerim
Zıkrıñle vir yā Müste'ān ıalbim içinde neş'emi
4. Yok başka bir Melce' bañā ya ben kime yalvarayım
Dertli gönül bī-çāredir şar yaram üzre merhemi
5. Leyl u nehār āh eyleyüp ağlar gözünñden yaş döker
Bilmem bu 'āşı mücrimi tā soñ nefes güldire mi
6. Dünyā bütün başdan başa firıat vü ıasret dünyesi
Kim Hākı'ı ıor dünyā sever cehenneme gönderme mi
7. Sen "ey ıulum gel" dimeseñ gelmek saña mümkün midir
Sensiñ saña cezıb eyleyen şol şāh-ı İbn-i Edhem'ı

8. Dünyāda ʿ işyān baħrine boylu boyumca ʔalmıřım
ʿ Afv eyle hep başdan başa her ne ki varsa cürmümi
9. Her dü-cihān ħācātımı dergāha ʿ arz itmekdeyim
Yollarda ıaldım sen yetiş kıl merħamet ʔut destimi
10. Kārım budur leyl ü nehār ħüsn-i rızāñı isterim
İster rızāñı bu **Rızā** virdiñ **Rızā**’ı ismimi

132. Mef’ ülü/ Mefā’ ilü/ Mefā’ ilü/ Fe’ ülün

1. Mücrim ıuluñam ʿ afvıña ıaldım ben İlähî
Rahm eyle amān mağfiret it cümle günāhı
2. Ħuzūr-ı İlähî’ye ki ben anda gelince
Günāhlarımı ʔartma ki bir küh-i güvāhî
3. Maħşer yerine biñ bir ayak üzre ʔurunca
Beyaz idivir faźlıñ ile rü-yı siyāhı
4. Hep rüz u şebim āh ile vāhıñla geçirdim
Sen bilmez misiñ sine-i şadımdaki āhı
5. Ol günde yüzüm bedr-i münîr mişli cemîl it
Naşıl ki cemîl eylediñ ol şems ile māhı

6. Bu   abd-i fak r n ce sa na  ukr idebils n
Giydirmedi n ol ba ına  ol  erli k l h 
7. Sen  akla bizi i bu zam n n fiteninden
Hep halk n i i  imdi  ıg r k  v  mel h 
8. Derg hi na geldim beni reddime k b l it
K lbimde mu abbet da i hem zikr-i  if h 
9. Ben m flisi H k sa na ba ı larsa  ucb mi
Ben olayorum z t-ı  erifinle m b h 
10. İtdimse de bir hayli g n h hayli men h 
Tutdum sa na gelmeklik i  n to rca r h 
11. Her nerde d  ersem yeti  p tutsun elimden
Lu f eyle  efi  eyle ba na ol y ce   h 
12. Ma  erde sefil eyleme sen  h ma ra m it
R z 'i kulu n itmedeyim  h ile v h 

133. F ' il t n/ F ' il t n / F ' il n

1. Sensi n ol sult n-ı kevneyn y  Res l
Atma  ehri nden bu   abdi k l k b l
Ey  efa  at-k ni ey i s n  bol
Y  Muhammed c n m arzular seni

2. Hâk rızāsıdır hevā vü himmetim
Lîk anı kesbe yoğdur kudretim
Kıl şefâ' at sen revā kıl hâcetim
Yâ Muḥammed cānım arzular seni

3. Şoñ nefesde gel yetiş dermānıma
Gösterüp vechiñ şifā vir cānıma
Gelmesun şeyṭān o demde yanıma
Yâ Muḥammed cānım arzular seni

4. Ser kadem bir 'āciz-i bî-çāreyim
Bir günāhkār iki yüzi qarayım
Ellerim boş 'ācizim āvāreyim
Yâ Muḥammed cānım arzular seni

5. Ey risālet taḥtınıñ şāhı Nebî
Gelmedi ašlā cihāna sen gibi
Āh u zār eyler gönül rüz u şebi
Yâ Muḥammed cānım arzular seni

6. Hâzret-i Hâk'dan budur maṭlūbumuz
Her zamān mes'ulümüz me'mulümüz
Ey risālet şāhı ey maḥbūbumuz
Yâ Muḥammed cānım arzular seni

7. Kaçdım ol dār-ı şürürdan fitneden
Bābıña geldim ṭayandım bunda ben
Defnolup qalsun Baḳī' de bu beden
Yâ Muḥammed cānım arzular seni

8. ‘ Aşık ile yoğruldu kalbim māyesi
 Hüsni ü vechiñ olmışam dīvānesi
 Firqatiñle çok melül dil-hānesi
 Yā Muhammed cānım arzular seni

9. İrdi ‘ ömrüm girdi seksen çağına
 Yatmak ister Taybe’ niñ toprağına
 Rūhumı kaldır o cennet bāğına
 Yā Muhammed cānım arzular seni

10. Ben şarıldım ‘ afv ü Ğaffār ismine
 Kıl nazar elden ayakdan düşküne
 Merhamet eyle **Rızā**’ ı şaşkına
 Yā Muhammed cānım arzular seni

134. Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ülün

1. Keremler şāhibi ey ulu şāhım
 Kerem kıl mağfıret kıl her günāhım
 Düni gün işte budur āh u vāhım
 İlahī yā İlahī yā İlahī
 Amān ey pādişāhlar pādişāhı

2. Ki sensiñ bizleri yoğdan yaradan
 Şıyānet kıl beni ‘ ucb ü riyādan
 İlahī rāzı ol sen bu **Rızā**’ dan
 İlahī yā İlahī yā İlahī
 Amān ey pādişāhlar pādişāhı

3. Neme lâzım n'idem fânî cihânı
 Diler gönülüm hemân dâru'l- emânı
 Terahhüm kııl bu cân çıkmak zamânı
 İlahî yâ İlahî yâ İlahî
 Amân ey pâdişâhlar pâdişâhı
4. Dem-â-dem 'aşkıñı kalbde mezîd it
 Çapuñda kul idüp 'abd-i sa'îd it
 Saña vuşlat günüm bir hoşça 'abd it
 İlahî yâ İlahî yâ İlahî
 Amân ey pâdişâhlar pâdişâhı
5. Ki seniñ Hâlîk'ı 'arş-ı 'azîmsiñ
 Bize vir Cennet-i Dâr-ı Ne'îmiñ
 Tükenmez hiç seniñ luṭf u 'amîmiñ
 İlahî yâ İlahî yâ İlahî
 Amân ey pâdişâhlar pâdişâhı
6. Ne varsa cürmümi luṭfuñla 'afv it
 Ki şol a'lâ-yı 'illiyyîne ref' it
 Vücüdüm tã'atîñ yolunda maḥv it
 İlahî yâ İlahî yâ İlahî
 Meded ey pâdişâhlar pâdişâhı
7. Cemâl-i zâtıña mazhar bu 'âlem
 Zuhûr eyler seniñ luṭfuñ dem-â-dem
 Ki seniñ cümle derdler üzre merhem
 İlahî yâ İlahî yâ İlahî
 Meded ey pâdişâhlar pâdişâhı

8. Ricālar eylerim ey ulu Ğaffār
 Ki sensiñ bizleri yoqdan iden var
 Ki' afv it zēnbimi cümle ne kim var
 İlahī yā İlahī yā İlahī
 Amān ey pādişāhlar pādişāhı

9. 'Azābıñdan ki itdik istifāde
 Du'ālar eyledik tırduq niyāza
 Saña el bağladık tırduq namāza
 Meded ey pādişāhlar pādişāhı
 İlahī yā İlahī yā İlahī

10. İçir biz kullara Kevşer şarābın
 Girelim görelim hüsni-me'ābıñ
 Aşıl maṭlūbumuz zāt-ı cenābıñ
 İlahī yā İlahī yā İlahī
 Meded ey pādişāhlar pādişāhı

11. Murādım senden ol rızvān-ı ekber
 Bunı kıldım gönül levhinde ezber
 Anı eyle bize yā Rab müyesser
 İlahī yā İlahī yā İlahī
 Meded ey pādişāhlar pādişāhı

12. Cemāl-i vechiñi göster görelim
 İrelim aşl-ı maṭşūda irelim
 Ki vuşlat yolunı bildir bilelim
 İlahī yā İlahī yā İlahī
 Meded ey pādişāhlar pādişāhı

13. Ayırma şol ħabibiñ Muştafâ´dan
 Naşibe dâr idüp zevķ-ı şafâdan
 Tecellî kııl cemâl-i Kibriyâ´dan
 İlahî râzî ol sen bu **Rızâ´**dan
 Meded ey pâdişâhlar pâdişâhı

14. Ümidvarım cenâbıñdan dem-â-dem
 Beni kııl şol şahâbîlerle hemdem
 Ki sensiñ cümle ekremlerden Ekrem
 İlahî yâ İlahî yâ İlahî
 Meded ey pâdişâhlar pâdişâhı

15. Yüzüm tıtdum ricâya ilticâya
 Bağışla sen beni dost Muştafâ´ya
 Kerem kııl merĥamet kııl bu **Rızâ´**ya
 İlahî yâ İlahî yâ İlahî
 Meded ey pâdişâhlar pâdişâhı

16. Bu rûĥum ĥüsn-i imânla ĥitâm it
 Cehennem nârına cismim ĥarâm it
 Kerîm´siñ bu faķire ihtirâm it
 İlahî yâ İlahî yâ İlahî
 Meded ey pâdişâhlar pâdişâhı

(Ve izā zākaʿl-emru feḳul İsteddā ezmetü tenfericî)

“Ḳaṣīde-i Münferice”

135. Mefʿ ülü/ Mefāʿ ilün/ Feʿ ülün

1. Geldik ḳapuña redditme bizi
Coşmuş aḳıyor raḥmet deñizi
Ḥavfiñ eleme ciğerde şızı
Yā Rabbī gider bizden eleme
2. Baḳ yüzümüze raḥm eyle bize
Eşrār-ı zamān hep çıḳdı yüze
Biz gelmedeyiz tā şoñ nefese
Yā Rabbī gider bizden eleme
3. Baḳ nerde bugün o eski edeb
Dünyāya deḡişdi dīnini hep
Rāh-ı şerīʿ at çün oldu ḥarāb
Yā Rabbī gider bizden eleme
4. Hep yolcularız ʿuḳbāya bütün
Çoḳ eyle ʿamel ʿuḳbāya bugün
Ḥalk itdi bizi Ḥaḳ ya ne içün
Yā Rabbī gider bizden eleme

5. Gel ağlaşalım dındaşlarımız
 Hâk yolcusı qardaşlarımız
 Aksın seyl olup gözyaşlarımız
 Yâ Rabbî gider bizden elemi
6. Yâ Rabbî bizi sen itme zelîl
 Ol sen bize her yerlerde delîl
 İmânda kavî kıl itme ‘alîl
 Yâ Rabbî gider bizden elemi
7. Hep cümlemizi şardı bu belâ
 Ey luţfi güzel Hâzret-i Mevlâ
 Kıll yerimizi Cennet-i A‘lâ
 Yâ Rabbî gider bizden elemi
8. Şarf eyle fikir ‘ibret alagör
 Gel olma amân qalb gözleri kör
 Yaş buldı kemâl tükendi ‘ömür
 Yâ Rabbî gider bizden elemi
9. Her ne ki gelir hep hükmi-i qazâ
 Lâzımdır bize teslim u rızâ
 Teslim-i umûr her ‘abde sezâ
 Yâ Rabbî gider bizden elemi
10. Maqlûbuñ ola Allâh u ecell
 Raħmide saña ol ‘Azze ve Cell
 Raħm eyle İlâhî vaqt-i ecel
 Yâ Rabbî gider bizden elemi

11. K ur' n'ı o u ey ehl-i vef 
 Anınl  kem l buldı 'uref 
 D ny yı bır k cennetde  af 
 Y  Rabb  gider bizden ele mi
12. Bu d ny  b t n bir d r-ı bel 
 Bi lerce gel p ge di f zala
 Ey Rabb'im İl h'ım ulu Mevl 
 Y  Rabb  gider bizden ele mi
13. Kalk vakt-i se er fevt itme anı
 E ref-i ezm n bil o zam nı
 Alma dili ne a l  yalanı
 Y  Rabb  gider bizden ele mi
14. G zle edebi  yolunı hem n
  ol b -edebe yakla ma am n
 Zam n-ı ferah bilmem ne zam n
 Y  Rabb  gider bizden ele mi
15. Kıl H k k'ı taleb tut toğrı yolu
 L kin sen anı  olmalı  ulu
 H z 'in-i H k rahmetle  olu
 Y  Rabb  gider bizden ele mi
16. G   eyle beni ey iki g z m
  am  ekme am n gel di le s z m
 Derg hi na ben t tdum bu y z m
 Y  Rabb  gider bizden ele mi

17. Her işde Haq'ın çok hikmeti var

Teslim-i umür it görme hasâr

Habibiñe kıl cennetde civâr

Yâ Rabbî gider bizden ele mi

18. Vaqti irişür gelür o sürür

Cañime tolar hep ehl-i şürür

Bozdı cihânı baq ehl-i gurür

Yâ Rabbî gider bizden ele mi

19. Rızâ'ı rızâsın iste müdâm

Qıl şubh [u] mesâ' du' âya devâm

Her bir kılmı kıl nâra harâm

Yâ Rabbî gider bizden ele mi

136. Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Hayli demdir görmedim ben âh nîdem cânım seni

Luţfidüp göster cemâliñ eyle mesrür sen beni

2. Beyt-i dilde naqş idüp simâñı ezber eyledim

Hâ ne var bir iltifât it eyle mesrür miskini

3. Hevl-i maşşerden himâye kıl da sevq it cennete

Merhamet kıl yakma âteşlerde bu cân u teni

4. Bu ḥabībīñ şehri içre luḥfidüp al cānımı
Şehr-i yāre defnidüp öldür de güldür sen beni
5. ‘ Arz-ı maḥşerde elim tut yā Şefi‘ a’ l-müznibīn
Pes bunun çün şehriñe arzulatoryup geldim seni
6. Keşret-i zenbim yüzünden kovma bundan el-amān
Çün meşeldir ki severler gül yanında diken
7. Eylemiş ‘ arz-ı deḥālet luḥfidüp ḥıfzıñda kııl
İḥtiyārdır atma bu elden ayakdan düşküni
8. ‘ Ācizim bī-çāreyim ey derde dermānım yetiş
Yā İlähī sen bilürsüñ bu faķirler derdini
9. Bir nigāh-ı iltifātıñla Rızā‘ ya kııl nazār
‘ Aşķa düşmüş ‘ aşıķanıñ içre yazdır ismimi

137. Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. ‘ Ālim adam ‘ āmil olsun ‘ ilmi ile dā’imā
Müşkil ancak rāzı olmak her belāya toğrısı
2. Mün‘ am adam şākir olsun ni‘ metine dā’imā
‘ Ālim adam aldanır mı bī-vefāya toğrısı

3. Bu fenā dünyā elem hūzn ü keder cev̄r u cefā
Kim ki sa' y itmez ziyānkārdır beḳāya ṭoḡrısı
4. Ṭut naṣīhat her dü-‘ ālemde ‘ azīz ol ey veled
Nuṣḥ u pend te ’şīr kılmaz her ḳafāya ṭoḡrısı
5. Hep geḳer ḳalmaz cefā zevḳ u ṣafāsı ‘ ālemiñ
Aldanup ḳalmaq fenā şeydir ṣafāya ṭoḡrısı
6. Gel ṣarıl ḥabl-i metīne işte Ḳur’ān-ı Kerīm
İ‘ timād it ḳoḳ ṣarıl Bārī Ḥudā’ya ṭoḡrısı
7. Ceḥd ü ḡayret ḳıl dem-ā-dem zıkr-i Ḥaḳḳ’a ol müdīm
Ḥaḳ ḳıḳardır baḳ seni fevḳa’l-a’ lāya ṭoḡrısı
8. Ḥaḳḳ’a teslīm ol rızāsın ḳıl ṭaleb sen ey **Rızā**
Her belādan Ḥaḳ seni eyler ḥimāye ṭoḡrısı

138. Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

1. Göz önünde almış olsam cürm-i bī-pāyānımı
Bir ateş ḳavrar içimden şızladır bu cānımı
2. Şoñ nefesdir ḥāṭır itdikçe ser-i encāmı
Aḳıdır gözyaşlarımı hem keser dermānımı

3. Sen yetişdir yâ İlâhî çıkmak üzereyken bu cân
Hâzret-i fâhr-i cihânı Aḥmed-i zî-şânımı
4. Şol likâ'î ḥâzretiñe luṭfidüp aç yolunu
Şer-i şeyṭândan emîn it şakla bu imânımı
5. Rûz-ı maḥşer içre luṭf eyle perîşân eyleme
‘Afv kıll evlâd u ‘ıyâlim hem de şol ihvânımı
6. Öyle ‘aṭşânım ki deryâ şuların içsem daḥi
Hiç söyündürmez benim bu âteş-i sūzânımı
7. Al sühûletle o günde bu Rızâ'nın rûḥunu
Ol zamân şâd eyle yâ Rab bu dil-i vîrânımı

139. Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Geldi geçdi zevk-i ‘ömrüm oldu bir rüyâ gibi
Hep yalan oldu gönülde kaldı bir ḥulyâ gibi
2. Bezm-i pîrde sürdigim demler bütün oldu hebâ
Oldı mühmel cümlesi şol lafz-ı bî-ma' nâ gibi
3. Âh ne var bulsam da şimdi cânı ḳurbân eylesem
Es' ad-ı şems-i münîrim mürşid-i vâlâ gibi

4. Sağlığında şol Erenköy kaşr-ı ‘ārifān idi
Şoḥbetinden zevk alırdım Cennet-i A‘lā gibi
5. Şanki ol ‘İsā-nefes iḥyā iderdi mürdeyi
Bağırını altun iden şol gevher-i kimyā gibi
6. ‘Āşık ol ‘aşkıñ ğıdāsı rūḥuña virsün şafā
Ceḫbe-i ‘aşkıyla devrān eyle Mevlānā gibi
7. Kim ki ikmāl itdi ‘aşkın Ḥaḫḫ’a ḫulluḫ eyledi
Būse-gāh-ı ‘ālem oldı Ka‘be-yi‘ulyā gibi
8. Ḳalmadı mürşid cihānda varsa da ma‘lūm degil
İsmi mevcūd cismi nā-mevcūd olan ‘anḫā gibi
9. Ḥaḫḫ-ı ‘ālem söylesünler saña da Mecnūn deyu
Keşret-i zikriyle yan dön sen de pervāne gibi
10. Ey Rızā’ı ḫırmayup te’min-i istiḫbāle baḫ
Serseri gezdin cihānda ‘aḫlı yoḫ ḫamḫā gibi

Beyt-i ‘Arabī

“Lev lem terud nīle mā ercūhū min ḫalebin

Mīn feyzi cūdike mā elhemteni ‘ḫ-ḫalebā”¹²⁹

¹²⁹ Şihābüddīn Mahmūd el-Ālūsī, *Rūhu’l-Meānī*, Dāru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut, 1987, c. 1, s. 97.

(Bunuñ mufaşşalen tercümesi)

140. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Eger virmek murādıñ olmasaydı maṭlabım yā Rab
Saña yalvartmağa bu ḳalbime itmezdiñ ilhāmı
2. Elim açup saña āh eyleyüp yalvardığım çün ben
Ki bildim ki bu yüzden sen baña itmişsiñ ikrāmı
3. Bu deñlü cürm ü ' işyānla mülevveş bir ḳulum ammā
Ne deñlü mücrim olsam da silersiñ cürm ü āşāmı
4. Ki şol deryā-yı raḫmetden ümīdvar oldığım yüzden
Saña yalvarmadır kārım benim her şubḫ u aḳşāmı
5. ' Amelim yoḳsa da bārī saña ḫüsn-i cemīlim var
Bu miskinden olup rāzı virirsiñ aña ḫoş nāmı
6. Yaşım bu yaşa irgürdüñ ne ḫoş şıḫḫat selāmetle
İlāhī virme luṭf it ' ālem-i ' uḳbāda ālāmı
7. Bu göñlüm öyle maḫzūnkim ne yapsun bunda bayrāmı
Saña yarın mülāḳātım günüm ḳıl baña bayrāmı

8. Saña müşkil midir şaymaq muqarrebler ‘ adādında
Şebāt vir hüsni-takvāda naşib it hüsni-İslām’ı

9. Bu dünyādan selāmetle çıqaydım nūr-i imānla
Dileyen buldı Mevlā’sın bulaydım ben de Mevlā’mı

10. Bu qalbim şehrini ihyā iden ‘ aşq-ı habibiñdir
Aña cāndan muḥabbet eylemekdir dīniñ aḥkāmı

11. Du‘ ā bizden qabūl itmek seniñ şanıñdır ey Mevlā
Kitābıñda du‘ ā eyleñ deyu sen qıldıñ a‘ lāmı

12. Şayılmazsañ ne şübhe mü’min-i kāmil ‘ adādında
Rızā’ı sen cāniñdan fazla sevmezseñ o gül-fāmı

141. Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Huzūr-ı Pır’de mihmān oldığım günler ne günlerdi
Cihān bāğında ancaq gördüğim demler o demlerdi

2. Oqunup medḥ-i peygamber daḥi ‘ aşq-ı ilāhiler
Semā‘-i ‘ aşkı bu sem‘im ne lezzetlerle diñlerdi

3. Cemāl-i ‘ aşq-ı yārimden dile bir tamlā tammışdı
Bu ‘ aşkıñ keşretin dā’im bu gönlüm tırmaz isterdi

4. Gözüm yaşlar döküp kalb-i hazînim cûşa geldikçe
İlâhî senden özge bu derûnum kimler añlardı
5. Rızâ-yı Hâkık'ı bulmağdan diger bir maqşadım yoğdu
Göñül hep 'afv u gufrân Rağmet-i Rağmân'ı beklerdi
6. Ki Hâk' dan ğayre aslâ iltifâtım yoğdı ' âlemde¹³⁰
Kimisi ta'n iderlerdi kimi ağlar gülerlerdi
7. Şu günde ihtiyârlıkla 'amel mände olup kaldım
' Aceb ismim añan var mı kulağım şimdi çınlardı
8. Rızâ'ı' yi görenler şandılar Mecnûn mı olmuşdur
Göñül mestân olup âhlar çeküp ol demde iñlerdi

142. Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. ' İbâdet rāhına bu nefsi icbār itmedim gitdi
Seniñ ' aşkıñla bu göñli gül-zār itmedim gitdi
2. Düşündükçe geçen hālīm içim kıan ağlıyor şimdi
Bu gülzār-ı hayātım bunda i' mār itmedim gitdi
3. Gel ey nefsi-nādānım ne ihzār eylediñ kabre
Hudā' nıñ zikrini her yerde aşkār itmedim gitdi

¹³⁰ İlgili mısranın matbu baskısında hata olduğı düşünülerek metin tamiri yapılmıştır.

4. H̄ayātım intehāya irdi ğafletle gūnūm geçdi
Bu ʿ ömrüm bitdi h̄ālā terk-i aġyār itmedim gitdi
5. Giden ih̄vān-ı yārānım baña ʿ ibret yeter ammā
Ki h̄ālā fānī dūnyādan ki bī-zār itmedim gitdi
6. Suʿāl-i H̄azret-i H̄aqqʼa ne ih̄zār eyledim bilmem
Bu nefsi h̄ʿāb-ı ğafletden haber-dār itmedim gitdi
7. İlāhī āh ne var yā Rab **Rızāʼ**yı maġfired kılsañ
Saña kulluġda yā Rabbī vefā-dār itmedim gitdi

143. Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilātün/ Fāʿ ilün

1. Şol ʿ azāb-ı āhireden kırtar Allāhʼım bizi
Anda rüsvāy eylemekden kırtar Allāhʼım bizi
2. Cümle h̄alk maḥşer yerine cemʿ olundığı zamān
Kimi cennet kimi nāra sevġ olunca el-amān
Sen yetiş imdāda anda yā Raḥīm yā Müsteʿ ān
Cennetüʼl-Firdevsʼe anda gönder Allāhʼım bizi
3. Çekme hem ince suʿāle bizi maḥcūb eyleme
ʿ Afv u şafḥıñla nazār eyle ğazabla söyleme
Evliyāñın meclisinden anda maḥrūm eyleme
Şol ḥabībñ Muştafāʼya göster Allāhʼım bizi

4. Her ne istersem virirsin hiç saña güçlük mi vār
 Hāzret-i faḥr-i cihān'a bunda eylediñ civār
 Eyle bizi bu ḥabībiñ şehri içre ber-ḳarār
 Cennet-i A' lā'ya birlik girdir Allāh'ım bizi
5. İsteyor bu gönümüz nār-ı caḥimiñden necāt
 Ḳulluḡuña ḳıl ḳabūl eyle bize bir iltifāt
 Ey keremler şāḥibi ey Hāzret-i 'āl-i şifāt
 Hüsni-i imān ile bunda öldür Allāh'ım bizi
6. Ey bize luḥfeyleyüp dünyāda hoş imān viren
 Gönderup faḥr-i cihānı ḳullara iḥsān iden
 Cennet içre ḳullara nūr-ı cemālin gösteren
 Gösterup nūr-ı cemāliñ güldür Allāh'ım bizi
7. Senden olmazsa İlähī kimseden olmaz meded
 Luḥfidüp bizi ḳabūl eyle ḳapuñdan itme red
 Bize sevdirdiñ ḥabībiñ tā ezelden tā ebed
 Havz-ı Kevşer şerbetinden ḳandır Allāh'ım bizi
8. Ol ḥabībiñe baḡışla her ne varsa cürmümüz
 Nūr-ı Ḳur'an'ınla tenvīr eyle yā Rab ḳabrimiz
 Vir **Rızā'**ı ye rızāñı 'arşa ḳaldır ḳadrimiz
 Cennetü'l- Firdevs'e birlik girdir Allāh'ım bizi

144. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. İhtiyârlık geldi çökdi şalıvirmez yaşamı
Bilmezem 'afv ide mi Hağ bilmezem ki yağa mı
2. Bir gün Allāh bu keder bu ğamı başdan şava mı
Hüsn-i imān ile cismim vara kabre yata mı
3. Ol zamān rûh-ı revānım dostuna kavuşa mı
Sü' edā zümresine dāhil olup qarışa mı
4. Cennetü'l- Firdevs'e anda pencere açıla mı
Nūr-ı Qur'ān ile envār-ı Hudā şaçıla mı
5. İrişüp 'afv-ı Hudā rahmetine ğarğ ola mı
Yoksa āteşler içinde bu tenim kavırıla mı
6. Umdığından el-'ıyāz o yerde maħrūm kıala mı
Yoksa maħbūbuna vuşlat ile mesrūr ola mı
7. Bu günāhlarla şevābım o zamān tartıla mı
Dizlerim titreyüp ol dem yüregim şarşıla mı
8. Bilmezem ura mı Mevlā' m yüzüme yüz kıaramı
Yoksa bilmem 'afvidüp yāreme merhem şara mı

9. Çekmeyüp ince su'âle günâhım 'afvola mı
Evliyâlar ile anda cennete sevķ ola mı

10. Bizi 'afv itseñ İlâhî keremiñ eksile mi
Bize çekdirme ne var 'uķbâda ğamı ele mi

11. Luţf-ı Haķ'la bu göñül maţlûba nâ'il ola mı
'Afv olup nâr-ı caĥîmi görmeden ķurtula mı

12. Bu Rızâ rahmet-i Raĥmân'a 'aceb ķavıŝa mı
Ķavıŝup ğam keder anda ferĥa-i ķalb ola mı

13. 'Acabâ 'afv-ı İlâhî göñlümi ĥoŝlaya mı
Rûhumı Raĥmet melâ'ikesi alķıŝlaya mı

14. Her ķuŝurunı Ĥudâ 'abdine baĝıŝlaya mı
Ol zamân 'afv-ı 'aţâsı göñlüni ĥoŝlaya mı

145. Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

1. Benim bu 'ömrümi ğafletle imrârım yetişmez mi
İlâhî sen ĥalâŝ it nefis-i izrârım yetişmez mi

2. Göñül göz yum çekil ğayrı bütün ğavĝâ-yı 'âlemden
Ĥudâ'nıñ ismini zıkr it bu ĥoŝ ķârım yetişmez mi

3. ‘Uyūbum ḥaşra gelmez ser ḳadem bu ‘abd-i bed-kārım
İçimde zenbi ızmār ḥayrı ızhārım yetişmez mi
4. Çıḳup bu fānīden dār-ı beḳāya irtihālimde
‘Aceb şol Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥtārım yetişmez mi
5. **Rızā** vir ḥükmüne Ḥaḳḳ’ıñ otur bāb-ı tevekkülde
Beni ḥalḳ eyleyen Ḥallāḳ-ı Ğaffār’ım yetişmez mi
6. Baña imān virüp sen kendiñi sevdirdiñ Allāh’ım
Saña düşman olan eşrār-ı inkārım yetişmez mi
7. Çıḳardıñ bir baḫalıḳdan getürdüñ dār-ı hicrete
Ḥabibiñ şehri içre virdigiñ dārım yetişmez mi
8. Çıḳar vesvāsı gönlüñden Ḥudā’ya ḥüsn-i zanneyle
Günāhlar ‘afv iden Raḥmān u Settār’ım yetişmez mi
9. Yarın şol rüz-ı maḥşerde ḥuzūra geldigim demde
Semāya ser çeken şol āh-ı eşārım yetişmez mi
10. Ne şeydir ḥür u ğilmānı daḫi cennāt de gülzārı
Cemāl-i bā-kemāl-i vech-i dildārım yetişmez mi
11. İlāhī ben recā-mendim ‘aḫā ḳıl cümle maḫlūbum
Saña bāb-ı vesā’ilde bu eş’ārım yetişmez mi

12. Yedi kat gökleri geçmekdedir mazlūmlarıñ āhı
Güruh-ı ehl-i zulme kâhr-ı Qahhârim yetişmez mi

13. Rızâ'î cümleden ednâ ' amelde müflis olsam da
Seni hem şol ḥabîbiñ cāndan ikrārım yetişmez mi

146. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. Nedir bu sende bu bed-ḥāl utanmağ bilmediñ gitdi
Dem-ā-dem ḥ'āb-ı ğafletde yatup uyanmadiñ gitdi

2. Seni bu varlığıñ maḥrūm bırağdı bezm-i enīsdan
Ḥağ'ıñ ' aşğ-ı hevāsıyla yanup kavranmadiñ gitdi

3. Nedendir fikre ṭalmazsıñ o qabri maḥşeri ḥaşri
Yatırsıñ meyyit-āsā kılğmadiñ tavranmadiñ gitdi

4. ' Avām-ı nās ile ḥılṭat idüp ağıyāra meyl itdiñ
Erenler ḥālını ḥāldaş idüp ḥallenmediñ gitdi

5. Ne vardı bu semend-i himmetiñ Mevlā'ya virseydiñ
Ki gezdiñ ber-hevā ' ālemleri uşlanmadiñ gitdi

6. Kolaylıkla bi-lā-zahmet Ḥudā'ya irmek istersıñ
Olup pervāne ' aşğıñ şem'ine ḥaşlanmadiñ gitdi

7. Bırakdın cenneti maḥbūb idindiñ fānī dünyāyı
Bu ʿ aql u fikriñi Ḥaḳ yoluna ḳullanmadıñ gitdi
8. Rızā'ı genç yaşıñda bu ṭarīḳa dāḥil olmuşduñ
İçüp ʿ aşkıñ şarābından ki ḫālā ḳanmadıñ gitdi

147. Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Tā ezelden tā ebed ḳalbim mükedder şen degil
Feyz-ı ʿ aşkıñdan seniñ dūr oldıgım günden beri
2. Bu ṭarīḳ-ı evliyāda ḫayli taḳşir eyledim
Ḥaḳ yola pirden inābet oldıgım günden beri
3. Sehv ü nisyān zenb ü ʿ işyāndır cihānda ḫaşletim
Raḫm-i māderden cihāna geldigim günden beri
4. Bir ölüm vardır benim çün bunda anı beklerim
Bu Medīne şehr-i yāre ḳoñdıgım günden beri
5. Şol ḳafeşde ḫabsolan bülbül gibi nālāndayım
Bir ḡarībim ḡurbet ilde ḳaldıgım günden beri
6. Gāhī ḳorḳu gāh recāda günlerim geçmekdedir
Kendimi ʿ aşḳ u hevāya şaldıgım günden beri

7. Lîk nānkör olmazam çok şükür Yezdān eylerim
Nūr-ı imānı gönülde buldığım günden beri
8. Ey Rızā geçdi o demler şimdi feryād eylerim
Şoḥbet-i ihvāndan ayrı düşdiğim günden beri

148. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Fe' ulün

1. Bi-ḥamdi 'llāh Medīne' dir kararım
Ki vardır dostuña ḥaḳḳ-ı civārım
Seniñ luṭfuñ uman bir ihtiyārım
Saña biñ ḥamd ü şükrolsun İlähî
2. Tarîḳ-ı evliyāya kııl hidāyet
Olam anlarla ben rûz-ı kıyāmet
Kemāl-i ḥüsn-i imān vir nihāyet
Saña biñ ḥamd ü şükrolsun İlähî
3. Ne çok iḥsānlar itdiñ bu gedāya
Naşıl kâdir olam şükrin edāya
İdüp ümmet Muḥammed Muştafā' ya
Saña biñ ḥamd ü şükrolsun İlähî
4. ' Aḳīdem toğrı gönlüm pür şafādır
Kitābıñ gönlüme nūr-ı ziyādır
Seniñ zikriñ ḳamu derde devādır
Saña biñ ḥamd ü şükrolsun İlähî

5. Getürdüñ luḫfidüp şeh-r-i ḫabībe
 Ne bir devlet imiş baḫ şu naṣībe
 ‘İnāyet eylediñ sen bu ḡarībe
 Saña biñ ḫamd ü şükrolsun İlähī

6. Ki luḫfuñla nīce hac vaḫfesinde
 Bulundurduñ beni ḫuccāc içinde
 Beni de al saña ‘uṣṣāḫ içinde
 Saña biñ ḫamd ü şükrolsun İlähī

7. Cihānda itmediñ bir ferde muḫtaḫ
 Ki viridiñ rızḫımı hiç ḫoymadiñ aḫ
 Ṭarīḫ-ı evliyādır başıma taḫ
 Saña biñ ḫamd ü şükrolsun İlähī

8. Ezelden tā ebed mü ’min yaratdıñ
 Rızāñı bu **Rızā**’ı’ye aratdıñ
 Uzatdıñ ‘ömrümi cismim ḫocaltdıñ
 Saña biñ ḫamd ü şükrolsun İlähī

Beyt-i ‘Arabī

1. “Velev enna izā mütna teraknā
 Lekāne’l-mevtü rāḫatü külli ḫayyin

2. Velākinnā izā mütna bü' ısnā

Ve nes 'elü ba' dehö ' an külli şey 'in"¹³¹

149. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Fe' ülün

(Bunuñ Türkçe me'āli)

1. Ne var keşki ölüp de terk olunsak
Dirilmeyüp ' azābdan sālīm olsağ
Ve lākin vardır ölmek hem dirilmek
Cihānda her ne yapığsa şorulmağ
Taleb kııl Hāzret-i Hāğ' dan rızāyı
Unutma mağşeri yevm-i cezāyı
2. Ölüm var hem dirilmek var ne şübhe
Konup kabre gömülmek var ne şübhe
Çıkup haşre şorulmağ var ne şübhe
Taleb kııl Hāzret-i Hāğ' dan rızāyı
Unutma mağşeri yevm-i cezāyı
3. Ölüp soñra dirilmek var muğakğak
Çıkup mağşere varmağ var muğakğak
Günāhlardan şorulmağ var muğakğak
Taleb kııl Hāzret-i Hāğ' dan rızāyı
Unutma mağşeri yevm-i cezāyı

¹³¹ İbn Kesîr, *El- Bidāye ve'n-Nihāye*, Dāru İhyāi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1966, c. 10, s. 323; Ebu'l-Abbas Muhammed Bin Yezîd Bin Abdî'l-ekber Bin Umeyr el-Ezidî es-Sümâlî Müberred, *el-Fâzıl ve'l-Mefzûl*, Dāru'l-Kütübi'l-Mısıriyye, Kahire, 2000, s. 13.

4. Resûlullâh'a sen olduñsa ümmet
Gidersiñ cennete toğrı selâmet
İki ' âlemde çekmezsîñ meşakkat
Taleb kıł Hâzret-i Hâk'dan rızâyı
Unutma maşşeri yevm-i cezâyı
5. Tazarru' eyle Hâk'a cân u dilden
Bırağ sil mâ-sivâyı at gönülden
Uzađ yakîn çekerseñ göç bu ilden
Taleb kıł Hâzret-i Hâk'dan rızâyı
Unutma maşşeri yevm-i cezâyı
6. Ki cennet hâk cehennem hâk ne şübhe
İnan mü'min iseñ sen bunda ğayba
Caħîme sevđ olursañ düşme şekke
Unutma maşşeri yevm-i cezâyı
Taleb kıł Hâzret-i Hâk'dan rızâyı
7. N' için âhireti münkir olursuñ
Ki şanma kim ölüp de kırtulursuñ
'Azâbıñ dürlü envâ' ın görürsüñ
Unutma maşşeri yevm-i cezâyı
Taleb kıł Hâzret-i Hâk'dan rızâyı
8. İnanmazsañ bugün sen yevm-i haşre
İnanırsuñ yarın girince kabre
Ki yokdur tākatiñ nâr içre şabra
Unutma maşşeri yevm-i cezâyı
Taleb kıł Hâzret-i Hâk'dan rızâyı

150. Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

1. İlähî aç yolum kaldım gönül hasrettedir şimdi
Ki gitdi nice ihvânlar ' aqıl hayrettedir şimdi
2. Cihân şimdi talup zevke unutmuş yevm-i uhrâyı
Şarılmış fânî dünyāya ne bir gaflettedir şimdi
3. Şerî' at yolunu şapmış koyulmuş zevk-i dünyāya
Ki herkes cem' -i mal itmek için bir derttedir şimdi
4. Hevâ yollarına uymuş yiyüp içmektedir şügli
Düşünmez fikr-i ferdâyı cihân gaflettedir şimdi
5. Ölüm var kabre girmek var düşünmez cenneti nârı
Ki gözler ağlamaz kalbler ' aceb qasvettedir şimdi
6. Cihāna gelmeden maqşad Hudā'ya kulluq itmektir
Gidenler toğrı Haq yolda ' aceb kılettedir şimdi
7. Ki gitdi eski ' âlimler cehālet kapladı halkı
Cihānîñ revnaqı yoq cümle halk miñnettedir şimdi
8. Şoyuldu perdeler yüzden açıldı münkerāt bābı
Büyük küçük belürsiz başqa bir hālettedir şimdi

9. Göreydi eski İslāmlar bizi şimdi bu hāl üzre
Ki dirlerdi bular dāinden çıkan milletdedir şimdi
10. Münāfıklarla küffārīñ cezāsı nāra yanmaqdır
Anı bilmez bu dünyāda şanın cennetdedir şimdi
11. **Rızā** gel koy bu fānīyi beķāyı ihtiyār eyle
Hayātīñ bir ğanīmet bil bu ni‘ met eldedir şimdi
12. Hayātīñ soñuna irdi ‘ömür bāğın yile virdi
Rızā-yı Hāķķ’ı bulmaķ çüñ ğöñül bir derddedir şimdi
13. Rızāsın elde itmek çün elimde bir vesīlem yok
‘ Aceb bulur muyam deyu Hāķ’a yalvarmaķdadır şimdi¹³²

151. Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Bir zamān hūzn ü keder ğamlarla taldırdıñ beni
Bir zamān genç eylemişdiñ şimdi soldurdıñ beni
2. Böyle bir hicret hayālimden de geçmezken bugün
Mehcer-i peyğamberī bu dāra aldırdıñ beni
3. Şad hezār bir cür‘ asın içime hasret çekdigim
Mā-i zemzemden içirdiñ öyle kandırdıñ beni

¹³² Mısra bu haliyle vezne uymamaktadır.

4. Baħr-i irkābıñ iinden bu mlevveŖ gnlmi
Hb-ı gafletde yaturken sen uyandırdıñ beni
5. Zıkr u ur'an'ınla meŖgl eyleyp dil-hnemi
Ehl-i dny iħtiltından uŖandırdıñ beni
6. Derd-i 'aŖkıñ derdime dermn imiŖ fehmeyledim
albe bir teŖ oduñ ol nra yandırdıñ beni
7. Ya naŖıl Ŗkrn ed itsn bu mcrim bir uluñ
Vafe-i yevm-i 'Araft' da bulundurduñ beni
8. Bu Rız'ı angisin yazsun da ta' dd eylesn
Zıkrıñı maħbb idp 'aŖa boyandırdıñ beni

152. F' iltn/ F' iltn/ F' iltn/ F' iln

1. OlmıŖam ben bir gzeller Ŗhınıñ dvnesi
n aniñla Ŗd olur bu gnlmñ gm-hnesi
2. GrmemiŖ aŖl nazrini bu cihnda ins  cn
Rħuma rħ baħŖ iden ol cnlarıñ cnnesi
3. n aniñ 'aŖkıyla yanmalılı sa' detdir baña
Yanayım derdiyle aniñ olayım pervnesi

4. Cāhīña itdik deḥālet yā Resūlallāh seniñ
Gel yetiş dermāna ey ʿālemleriñ bir dānesi
5. Bir ʿacāyib derde düşdük senden imdād isteriz
Olmışız biz dīniñi münkirleriñ ḥaşmānesi
6. Hep bozuldı rūm ʿacem hem Mışır u Şām şehr-i ḳurā
Oldı nisvān-ı cihān şeytānlarıñ şeytānesi
7. Ḳalkḳ şehirlerde **Rızā**'i ilticā it Ḥālīḳ'a
Ṭoldı hep ʿālemlere münkirleriñ efsānesi

153. Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

1. Ne keremdir ki o dost şalmanı aḡyāre seni
Hem ḳabūl eyledi ḥidmetde güzel kāre seni
2. Şabır ḳıl baḥt-ı siyāhıñ uyanır bir gün olur
Aça yollarıñı birden çeke ol yāre seni
3. Tek rızāsın dile Ḥaḳḳ'ıñ ne elem çek ne keder
Vāḳıf itmezse de ḥoşdur seni esrāra seni
4. Her ne deñlü dost yanında ḳuşūruñ ḳoḳsa daḡı
Ḥüsni-zānn eyle bırakmaz elem-i nāra seni

5. Bırak a' māliñi tek luḡfuna dik sen nazarıñ
Luḡfun irgürmese almaz idi bu dāra seni
6. Luḡfunuñ keşretini ol saña bildirmiş iken
Dü-cihānda luḡfidüp qoymaya bī-çāre seni
7. İ' tiḡādiñ ne güzel toḡrı dürüst qaldı seniñ
Qıldı imānda qavī şalmadı inkāra seni
8. Rūz u şeb avcuñ açup tırma niyāz eyle hemān
Ala Cennāt-ı Ne' im'e qoya gülzāra seni
9. Boynuña ' aşkıñ kemendin taqmış faḡr-i cihān
Kim çekerdi ey **Rızā** Hazret-i Ğaffār'a seni

154. Mef' ulü/ Mefā' ilü/ Mefā' ilü/ Fe' ülün

1. Cān bülbüli hiç mest ü müdām olmadı gitdi
Baḡlandı yolu neyl-i merām olmadı gitdi
2. Bülbül gibi ' aşq bāḡına girsem didim amma
Lākin o bāḡa naşb-i ḡiyām olmadı gitdi
3. ' Aşq bāḡınıñ eṡrāfiñi ḡasretle tolandım
O meclise bu bende devām olmadı gitdi

4. Her rŭz u ŧebi vā eŧefā ben boŧa virdim
Yatdım uyudum terk-i niyām olmadı gitdi

5. Tŭtdumsa oruc ŧehr-i ŧıyāmı tŭtabildim
Çŭn baŧkaca bu bende ŧıyām olmadı gitdi

6. ‘Āŧıqlar iinde beni de alsa diyordum
Eyvāh bu **Rızā** ‘aŧka ğulām olmadı gitdi

(Dīvān kısmı burada tamamlandı)

SONUÇ

“Kaşıkçı Ali Rıza Efendi ve *İlticâ-nâme-i Rızâiyye’si*” isimli bu çalışmada elde edilen sonuçlar maddeler halinde şu şekilde sıralanmıştır:

1. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi’nin hayatı ile ilgili çok kaynak bulunmamakla birlikte en net bilgilere kendi yazmış olduğu eserler vasıtasıyla ulaşılmaktadır. *İlticâ-nâme-i Rızâiyye’*de hayatına dair kaleme aldığı şiirler mevcuttur. Çalışmamızda, diğer eserlerinde hayatı ile ilgili bilgilerin bulunduğu şiirlerinden de yararlanılmıştır.

2. *İlticâ-nâme-i Rızâiyye’*de Allah’a, Hz. Peygamber (s.a.v)’e, Medine’ye ve pîr Esad Erbilî’ye duyulan sevgi, din, tasavvuf, nasihat gibi birçok konu bulunmaktadır.

3. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, hayatının belirli bir kısmını memleketi Konya’da geçirmiş, sonrasında ise Medine-i Münevvere’ye hicret etmiştir. Kaynaklarda, 86 yaşında, Medine-i Münevvere’de H. 29 Şevval 1388/ M. 19 Ocak 1969 senesinde vefat ettiği ve Cennetü’l-Bakî’ye defnedildiği belirtilmektedir.

4. Müellifin altı eseri vardır. Eserlerin isimleri: *Necâtü’l-Mü’minîn min Ehâdîsi’l-Erbâîn*, *Dîvân-ı Rızâ li-Necâti Yevmi’l-Haşri ve’l-Cezâ*, *Gülzâr-ı Medîne*, *İlticâ-nâme-i Rızâiyye*, *İmdâdü’l-Müslimîn fi Beyân-ı Akâidi’l-Mü’minîn ve Rahmet Damlaları’dır*.

5. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi’nin, *İlticâ-nâme-i Rızâiyye’*yi tamamladığı tarih tam olarak bilinmemektedir. Eserde yalnızca onuncu şiirine 15 Rebî’u’l-âhir 1384 tarihini düşmüştür. Muhtelif zamanlarda kaleme aldığı şiirlerden meydana gelen bu eseri, vefat etmeden yaklaşık sekiz yıl önce tamamladığı tahmin edilmektedir.

6. Kaynaklarının başında Kur’ân-ı Kerîm ve hadis-i şerifler gelmektedir. Şiirlerde, âyet ve hadislerden iktibaslar yapmış, atasözü ve deyimlere de yer vermiştir. Kendi şiirlerinin arasına yer yer Arapça beyitler eklemiş ve bu beyitler üzerine nazmen tercüme yapmıştır. Eser, bu özellikleri ile dînî-tasavvufî bir niteliktedir.

7. Dönemin siyâsal ortamı ve yaşadığı siyâsi problemler dolayısıyla şiirlerinde yer yer siyâsallaştığı ve bu durumun şiirlerinde izler bıraktığı görülmektedir.

8. *İlticâ-nâme-i Rızâiyye’*ye sade ve anlaşılır bir dil hakimdir. Didaktik bir anlatım kullanılmıştır. Eserde yer alan edebî türler, münâcât, na’t ve nasi-

hatnâmedir. Na't ve münâcât türü çok kullanılmış olup birçok şiirde nasihat üslûbu hakimdir. Yaşadığı dönemin karmaşası, yaşananlar, Ali Rıza Efendi'yi nasihatvârî bir söyleme yönlendirmiştir. Kullanılan nazım şekilleri ise gazel, kıta, mesnevi, murabba ve muhammestir. Şiirlerini, en çok gazel nazım şekli ile kaleme almıştır.

9. Tezimize konu olan eserde müellif, mahlas olarak “Rızâî” ve “Rızâ”'yı kullanmıştır.

10. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, *İlticâ-nâme-i Rızâiyye*'yi aruz vezni ile kaleme almıştır. Kullandığı vezinlerin başında “mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün” ve “fâ' ilâtün/ fâ' ilâtün/ fâ' ilâtün/ fâ' ilün” kalıpları gelmektedir. Aruz vezni, esere hakim olmakla beraber imâle ve zihaf gibi işlemlere çokça rastlanılmaktadır. Şiirlerin vezinlerine uymayan beyitler ve bir tef'ilesi eksik mısralar gibi vezin kusurları bulunmaktadır. Çalışmada, metinde tespit edilen vezin kusurları dipnotlar ile gösterilmiştir.

11. Müellif, dînî-tasavvufî kimliğiyle dîvân edebiyatı sahasında tanınmamış önemli şairlerden biridir. *Necâtü'l-Mü'minîn min Ehâdîsi'l-Erbain*, *Gülzâr-ı Medîne*, *İmdâdü'l-Müslimîn fi Beyân-ı Akâidi'l-Mü'minîn* ve *Rahmet Damlaları* eserlerinin neşri, “*Taşkent Bölgesi-Bölgeye Yön Veren Âlimler Sempozyumu*” ve hazırladığımız tezimiz “*Kaşıkçı Ali Rıza Efendi ve İlticâ-nâme-i Rızâiyye*'si” haricinde, kendisi ve eserleri üzerine bilimsel bir çalışma henüz gerçekleştirilmemiştir.

KAYNAKÇA

- AK, Murat, *Maksûd-ı Nasîhat*, Çizgi Kitabevi Yay., Konya 2018.
- _____, *Şair ve Peygamber*, Ketebe Yay., İstanbul 2019.
- AKKAYA, Hüseyin, “Süleyman”, *DİA*, İstanbul, 2010, c.38, ss. 60-62.
- ALBAYRAK, Nurettin, “İbrahim b. Edhem”, *DİA*, İstanbul, 2000, c. 21, ss. 295-296.
- ASLANER, Serhat, “Kaşıkçı Ali Rıza Efendi”, *DİA*, İstanbul, 2016, c. Ek-2, ss. 28-29.
- CEBECİOĞLU, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 3. bs., Anka Yay., İstanbul, 2005.
- CEYLAN, Serdar, “Hattat Abdullah Rıza Efendi”, *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, Ed. Hacı Ali Demirlek, Taşkent Kaymakamlığı Yayınları, Konya, 2016, ss. 144-146.
- COŞKUN, Vildan, “Klasik Edebiyatta Edebî Türler”, *Klasik Türk Edebiyatı Temel Bilgiler*, Ed. Orhan Kaplan, Kesit Yay., İstanbul 2018.
- ÇELİK, Ahmet, “Mustafa Runyun”, *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, Ed. Hacı Ali Demirlek, Taşkent Kaymakamlığı Yayınları, Konya, 2016, ss. 122-141.
- ÇİÇEKLER, Mustafa, “Na’t”, *DİA*, İstanbul, 2006, c. 32, ss. 435-436.
- ÇOBAN, Ali, “Coşkun Bir Gönülün Eninleri Kaşıkçı Ali Rıza Efendi ve Tasavvufi Dünyası”, Ed. Hacı Ali Demirlek, *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, Taşkent Kaymakamlığı Yayınları, Konya, 2016, ss. 67-79.
- _____, “Yakın Dönem Bir Nakşî-Hâlidî Şeyhi Portresi: Kaşıkçı Ali Rıza Efendi (1883-1969)”, *Bilimname*, S. 36, 2018, ss. 609-648.
- DEMİRCİ, Kürşat, “Hârut ve Mârut”, *DİA*, İstanbul, 1997, c. 16, s. 262-264.
- DEMİRLEK, Hacı Ali, “Kaşıkçı Ali Rıza Konevî Efendi”, *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, Ed. Hacı Ali Demirlek, Taşkent Kaymakamlığı Yayınları, Konya, 2016, ss. 52-66.
- DÜZDAĞ, Ertuğrul, *Üstad Ali Ulvi Kurucu*, MED Yayınları, İstanbul, 2018, c. 1.
- EBU BEKR ABDULLAH B. MUHAMMED B. UBEYD İBN EBİ’D-DÜNYA EL-KURASHİ EL-BAĞDADİ, *Hadislerde: Allah’a şükretmek*, Ed. Yusuf Özbek, Trc. Recep Doğru, Ocak Yay., İstanbul, 2007.
- EBU’L-ABBAS MUHAMMED BİN YEZİD BİN ABDİ’L-EKBER BİN UMEYR EL-EZİDİ ES-SÜMÂLÎ MÜBERRED, *el-Fâzıl ve l-Mefzûl*, Dâru’l-Kütübi’l-Mısıriyye, Kahire, 2000.

- FAYDA, Mustafa, “Hulefâ-yı Râşidîn”, *DİA*, İstanbul, 1998, c.18, s. 324-338.
- HAMİDULLAH, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Trc. Salih Tuğ, İrfan Yay., İstanbul 1990.
- HARMAN, Ömer Faruk, “Mûsâ”, *DİA*, İstanbul, 2006, c. 31, ss. 207-213.
<http://rizakonevi.blogspot.com>, (Erişim 01.12.2018).
- HÜSEYİN KÂZİM KADRİ, *Türk Lügatı* (I-IV), Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1927-1945.
- İBN KESİR, *El- Bidâye ve 'n-Nihâye*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1966, c. 10.
- İSMAİL HAKKI BURSEVÎ, *Rûhu 'l-Beyân*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, c. 6.
- KAHRAMAN, Alim, “Kurucu, Ali Ulvi”, *DİA*, İstanbul, 2002, c. 26 , ss. 457-458.
- KANIK, Mustafa - Fatma Zehra KAVUKÇU, “Kaşıkçı Ali Rıza Efendi, Necâtü'l-Mü'minîn Min Ehâdîsi'l-Erbaîn ve Divân-ı Rıza Li-Necâti Yevmi'l-Haşri Ve'l-Cezâ Adlı Eserlerinin Edebî Yönü”, Ed. Hacı Ali Demirlek, *Taşkent Bölgesi Bölgeye Yön Veren Âlimler*, Taşkent Kaymakamlığı Yayınları, Kon-ya, 2016, ss. 103-119.
- _____, *Kırk Hadis Kaşıkçı Ali Rıza*, Hece Yayınları, İstanbul, 2006.
- KAŞIKÇI ALİ RIZA EFENDİ, *Gülzâr-ı Medine*, Kader Yayınları, İstanbul, 1965.
- _____, *Necâtü'l-Mü'minîn Min Ehâdîsi'l-Erbaîn*, b.y.
- _____, *Rahmet Damlaları*, Kader Yayınları, İstanbul, 1969.
- KEMİKLİ, Bilal, “Türk Edebiyatının Anadolu'daki Teşekkülü ve Gelişmesi”, *Türk İslam Edebiyatı El Kitabı*, Ed. Prof. Dr. Ali Yılmaz, Grafiker Yayınları, 2. bs., Ankara, 2014.
- KILAVUZ, Ahmet Saim, “Azrâil”, *DİA*, İstanbul, 1991, c. 4, ss. 350-351.
- KÖKSAL, Mustafa Âsım, *Peygamberler Tarihi*, TDV Yay., Ankara 1990.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009.
- MACİT, Muhsin, “Münâcât”, *DİA*, İstanbul, 2006, c. 31, s. 563-565.
- MUHAMMED BÂKİR EL-MECLİSÎ, *Bihâru'l- Envâr*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1983, c. 34.
- ÖNGÖREN, Reşat, “Mevlânâ Celâleddîn Rûmî”, *DİA*, Ankara, 2004, c. 29, ss. 441-448.
- ÖZ, Eyüp, “Yasak Bir Hafızayla Yüzleşmek: Menemen Olayı İrtica mı Komplo mu?”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S. 5, İstanbul, 2015, ss. 409 - 440.
- PALA, İskender, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, 26. bs., İstanbul, 2015.

- _____, *Dîvân Edebiyatı*, 17.bs., Kapı Yayınları, İstanbul, 2014.
- _____, “Nasihât-nâme”, *DİA*, İstanbul, 2004, c. 32.
- ŞEMSEDDİN SAMÎ, *Kâmûs-ı Türkî*, İdeal Kültür Yay., İstanbul, 2017, s. 125.
- ŞENSOY, Sedat, “Runyun, Mustafa”, *DİA*, İstanbul, 2008, c. 35, ss. 245- 246.
- ŞİHÂBÜDDİN MAHMÛD EL-ÂLÛSÎ, *RÛHU'L-MEÂNÎ*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1987, c. 1.
- ŞİHÂBÜDDİN MUHAMMED BİN AHMED BİN MANSUR EL-İBŞÎHÎ EBU'L-FETH, *el-Mustatrafu Fî Külli Fennin Müstatraf*, Âlemü'l-Kütüb, Beyrut, 1998, c. 1.
- TOPALOĞLU, Bekir, “Cennet”, *DİA*, İstanbul, 1993, c. 7, ss. 376-386.
- TOPRAK, Süleyman, “Münker ve Nekir”, *DİA*, İstanbul, 2006, c. 32, s. 14.
- ULUDAĞ, Süleyman, “Hallâc-ı Mansûr”, *DİA*, İstanbul, 1997, c. 15, ss. 377-381.
- _____, Süleyman, “Şathiye”, *DİA*, İstanbul, 2010, c. 38, s. 370-371.
- UZ, Mehmet Ali, *Konya Âlimleri ve Velileri*, Meram Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2013.
- UZUN, Mustafa, “Îsâ”, *DİA*, İstanbul, 2000, c. 22, ss. 473-475.
- _____, Mustafa, “Yâr-ı Gâr”, *DİA*, İstanbul, 2013, c. 43, s. 324.
- ÜNVER, İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi*, c. 11, S. 1, 1993, ss. 51-89.
- YENİTERZİ, Emine, *Dîvân Şiirinde Na't*, TDV Yay., Ankara 1993.
- YILDIZ, Alim, “Hz. Muhammed (s.a.s) ile İlgili Edebî Türler”, *Türk İslâm Edebiyatı El Kitabı*, Ed. Prof. Dr. Ali Yılmaz, Grafiker Yay., Ankara 2014, ss. 173-177.
- YILMAZ, Ahmet, “Türk Edebiyatında Na' tî Mahlasını Kullanan Şairler”, *İstem Dergisi*, S. 2, Konya, 2003, ss. 77-80.
- YILMAZ, Hasan Kâmîl, “Esad Erbilî”, *DİA*, İstanbul, 1995, c. 11, ss. 348-349.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öz Geçmiş

Rale Zehra CENGİZ, 21.10.1993 tarihinde Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Konya'da tamamladıktan sonra lisans eğitimini de 2011-2016 yılları arasında Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde almıştır.

2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Türk İslâm Edebiyatı Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamış ve 2019 yılında tamamlamıştır.